

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ THESALONICENI

A celui între sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel și Siluan, și Timotheiu, bisericeii Thesalonicenilor, întru Dumnezeu Tatăl, și Domnul Iisus Christos, char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru și Domnul Iisus Christos. Mulțămim lui Dumnezeu pururea pentru voi toți, pomenire făcând de voi întru rugăciunile noastre. Neîncetat pomenindu-vă pre voi de lucrul credinței, și osteneala dragostei, și răbdarea nădăjduirii întru Domnul nostru Iisus Christos, înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru“ (Cap. 1, 1—3).

Dar de ce oare scriind Efesenilor nu a adăogat și pe Timotheiu, care eră pe lângă dânsul și atunci, și care eră cunoscut de Efeseni și admirat de dânșii? „Că nevointa lui o știți, că precum unui tată fiul împreună cu mine a slujit“ (Filipp. 2, 22), și „Că pre nimeni n'am de un suflet cu mine;

care cu tot dinadinsul să se grijească de voi" (Ibid. 2, 20), și de ce în epistola de față îl pune lângă dânsul? Eu cred că urmă a-l trimite la dâșii fără întârziere, și deci eră de prisos de a serie despre dânsul, căci zice: „Pre acesta dară nădăjduesc a-l trimite îndată" (Ibid. 2, 23). Aici însă nu este așa, ci după ce Timotheiu se întorsese curând dela dâșii, li-a trimis apostolul această epistolă, după cum și zice chiar: „Iară acum viind Timotheiu la noi dela voi" (1 Thesal. 3, 6). Și de ce oare trece în epistolă pe Siluam înaintea lui Timotheiu, deși de acest bărbat însuși apostolul mărturisește multe bunuri și-l pune pe el înaintea tuturor? Poate că chiar Timotheiu a cerut aceasta din marea lui umilință, pentrucă în timp ce el vedea pe dascălul său umilindu-se în așa mod, că trecea în epistolă pe ucenicul său alături cu el, apoi cu atât mai mult trebuia a face aceasta el, în care scop s'a și grăbit a o cere dela apostol.

„Pavel, zice, și Siluam și Timotheiu, bisericei Thesalonicenilor". Aici nimic despre dânsul nu mai adaogă, nici apostolul, nici sluga, ci simplu Pavel. Și de ce aceasta? Eu cred că de aceea nu-și pune demnitatea lui apostolică, fiindcă acești Thesaloniceni erau de curând catihizați, și neștiind, sau mai bine zis neavând încă convingerea formată de dâșii, nu-și mai înseamnă demnitatea sa apostolică. Dealtmîntrelea chiar și începutul predicii la dâșii deabea îl făcuse apostolul. „Bisericei Thesalonicenilor" zice. Bine, de vreme ce îi erau puțini, și până atunci încă nu se compusese binc, și de aceea îi și mângăie cu numele de biserică. Unde trecuse mult timp, și compunerea precum și organizația bisericei erau dejă în regulă, nu pune în epistolă numele de biserică. „Întru Dumnezeu Tatăl, zice, și Domnul Iisus Christos". Iată iarăși particula ἐν=întru, aplicată și Tatălui, și Fiului, pentrucă erau multe biserici ludaice și Ethnice, însă aici spune: „Bisericei întru Dumnezeu". A fi întru Dumnezeu este o mare demnitate, cu care nimic nu este egal. Fie, deci, ca și această biserică să se numească astfel, însă mă tem ca nu cumva să fie departe de acest nume! Când cineva ar fi sclav al păcatului, nu se poate zice că se găsește întru Dumnezeu. Când

cineva nu umblă după Dumnezeu, nu se poate numi întru Dumnezeu.

„Char vouă și pace“. Ai văzut cum îndată după laude pune și exordul epistolei? „Mulțămim lui Dumnezeu pururea pentru voi toți, pomenire făcând de voi întru rugăciunile noastre“. A mulțami lui Dumnezeu pentru dâșii, este dovadă din partea apostolului, care mărturisește de progresul lor cel mare, căci nu numai că îi sunt lăudați, dar și Dumnezeu se mulțamește, ca cel ce face totul spre mântuirea lor. Prin aceasta îi învață încă de a fi cumpătați, ca și cum par'că li-ar zice: «Totul este din puterea lui Dumnezeu». A mulțami lui Dumnezeu pentru succesele lor, și în același timp a-i pomeni și în rugăciuni, este dovadă de o mare dragoste către dâșii. Apoi, ceea-ce în multe locuri face, «nu numai în rugăciuni vă pomenesc, ci și afară de rugăciuni» zice. „Neîncetat pomenindu-vă pre voi de lucrul credinței, și osteneala dragostei, și răbdarea nădăjduirii întru Domnul nostru Iisus Christos, înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru“. Expresiunea «Neîncetat pomenindu-vă pre voi» adecă pomenindu-vă înaintea lui Dumnezeu și Tatăl, sau osteneala dragostei pomenind înaintea lui Dumnezeu și Tatăl, aceasta semnifică. Și ca să nu crezi că «neîncetat pomenindu-vă pre voi» este zis la întâmplare, adaoge imediat «înaintea lui Dumnezeu și Tatăl», și aceasta fiindcă nimeni nu laudă cele făcute de oameni, nimeni nu le recompensează, iară «ceea-ce voi faceți, zice, înaintea lui Dumnezeu faceți».

Ce înseamnă „de lucrul credinței“? Adecă că «cu nimic nu v'a putut pre voi abate dela lucrul credinței», căci acesta este lucrul credinței: dacă crezi, toate suferi-le, iară dacă nu suferi, este dovadă că nu crezi. Nu oare acestea sunt cele făgăduite, ca cel ce crede să sufere chiar și mii de morți, mii de necazuri, dacă s'ar cere? Este vorba de împărăția cerurilor, de nemurire și de viața veșnică. Deci, cel ce crede, toate le suferă. Așa dar, credința se arată prin fapte. Cu drept cuvânt deci ar putea cineva zice, că nu în mod simplu se probează, ci prin fapte pipăite, prin modul de viață, prin voință statornică.

„Și osteneala dragostei“, zice. Și ce osteneală

poate fi ca să iubească cineva? A iubi într'un mod simplu de sigur că nu este nici o osteneală, însă a iubi cu adevărat, este o mare osteneală. Căci, spune-mi: când mii de împrejurări ni se opun voind a ne depărta de iubire, iar noi ne împotrivim la toate, apoi atunci nu este osteneală? Ce n'au păținit apostolii, ca să nu se depărteze de dragostea lui Christos? Oare cei ce erau băteau predica lui Pavel nu au prins pe găzduitorul lui, pe Iason, zic, și nu l'au târît, și nu l'au dus înaintea turburătorilor cetății, negăsind pe Pavel? Oare aceasta este o osteneală mică, spune-mi, că în timp ce semințele evangheliei nici nu erau prinse, să se ridice deodată o așă furtună și să'i bage în astfel de ispite? „Și luând multe dela Iason și dela ceilalți, i-au slobozit pre ii¹⁾”. (Fapt. 17, 5. 9). Ei bine, acesta este puțin lucru, spune-mi? Oare Iason nu s'a băgat singur în primejdii în locul lui Pavel? Aceasta cu adevărat că este osteneala dragostei, căci s'a legat așa zicând cu apostolul. Și privește cum apostolul vorbește mai întâiu de succesele lor, și numai după aceea vorbește despre ale sale, ca să nu se pară că el face fanfaronadă de vorbe, sau că'i iubește pre dâșii din calcul. „Și răbdarea”, zice, căci războiul acela nu eră pentru un timp pornit numai, ci pentru totdeauna, și aceia nu războiau numai pe Pavel, ci și pe discipulii lui. Dacă dâșii erau astfel dispuși către apostoli, cari făceau lucruri minunate, cari erau bărbați respectabili, apoi ce crezi că nu făceau celor ce primiau pe apostoli, concetățeni cu dâșii, însă depărtați de credințele lor? Faptul acesta îl și mărturisește Pavel, când zice: „Că voi, fraților, următori v'ați făcut bisericelor lui Dumnezeu, celor ce sunt în Iudeia”. (1. Thesal. 2, 14).

„Și nădejdei întru Domnul nostru Iisus Christos, înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru.” Dar toate acestea se fac numai prin credință și nădejde. Astfel deci faptele acestea învederau nu numai bărbăția lor, ci și aceea că dâșii credeau din convin-

¹⁾ Expresiunea λαβόντες τὸ ἱκανόν nu înseamnă *luând multe*, după cum se găsește în ediția de Buzău, căci atunci s'ar înțelege că turburătorii acela au devastat casa lui Iason. Τὸ ἱκανόν λαβεῖν înseamnă a lua *garanție*, a lua *asigurare*, după cum și τὸ ἱκανόν ποιεῖν înseamnă a lua *satisfacere*. (Trad.).

gere, și cu speranță că premiul li stă de față. De aceea îngăduia Dumnezeu ca persecuțiile asupra lor să se înceapă imediat, ca să nu poată zice cineva, că predica era mai mult rezultatul lingusirei, ci să se arate căldura lor în primirea credinței; tot-odată să se arate că nu vre-o părere omenească era aceea, ca să convingă sufletele oamenilor, și să le pregătească spre a îndura mii de suferinți, ci era la mijloc înseși puterea lui Dumnezeu,—ceea-ce nu ar fi fost, dacă predica evangheliei nu ar fi fost bine înțepenită în profunditate, și nu ar fi stat nemişcată din capul locului.

„Știind, iubiților frați, alegerea voastră de la Dumnezeu, căci evanghelia noastră nu s'a făcut la voi numai în cuvânt, ci și întru putere, și întru Duch sfint, și întru adevărire multă, precum știți în ce chip am fost între voi pentru voi“. (Cap. 1, 4. 5). Ce anume știind? «În ce fel, și cum am predicat la voi». Aici se atinge și de succesele sale, deși cam acoperit, căci el voiește mai întâiu a scoate la lumină meritele lor. Ceea-ce spune, este cam așa: «Știam noi că voi sunteți dintre cei curajoși și dintre bărbații mari, că sunteți dintre cei aleși, și de aceea și noi suferim totul pentru voi». Expresiunea „Precum știți în ce chip am fost între voi“, aceasta arată, adică «cu multă grabă și bună voință suntem gata a da sufletul nostru pentru voi, și aceasta nu o facem pentru noi, ci pentru voi, căci sunteți aleși». De aceea și zice în alt loc: „Și le rabd toate pentru cei aleși“ (II Timoth. 2, 10). Pentru cei aleși ai lui Dumnezeu ce nu ar suferi cineva? Ca și cum pare că li-ar zice: «Dacă voi sunteți și aleși, și iubiți, apoi noi totul suferim cu drept cuvânt». Prin faptul că-i laudă, nu numai că-i împuternicește, ci încă îi și încurajază; ba încă îi mai încurajază și prin aceea, amintindu-li că și dânsii au arătat tot aceeași bărbăție, ca contra-balanță bunei voinți a apostolului, după cum și zice: „Și voi următori ¹⁾ nouă v'ați făcut și Domnului, primind

¹⁾ *Notă.* Textul este precum urmează: Καὶ οὕτως μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ Κυρίου... adică: și voi imitatori v'ați făcut nouă și Domnului..... Ar fi fost mai înțeleasă fraza, dacă s'ar fi tradus cuvântul μιμηταὶ exact. (Trad.).

cuvântul întru necaz mult, cu bucuria Duchului Sfînt“ (Vers. 6). Vai! Cîta laudă! Discipulii deodată au devenit dascăli, căci nu numai că au primit cuvântul, ci au ajuns chiar la înălțimea lui Pavel. Dar aceasta nu este nimic, pe lângă ceea-ce mai spune, căci privește cum îi înalță, zicînd: „Imitatori v-ați făcut Domnului“, adică l-ați imitat în totul pe el. Cum însă l-ați imitat? „Primind cuvântul întru necaz mult, cu bucuria Duchului Sfînt“. Nu zice simplu «cu necaz», ci „întru necaz mult“. De altfel se poate vedea din Faptele Apostolilor, cum au ridicat goana asupra lor. „Și făcînd gloată, zice, au întărit cetatea asupra lor“. Și nu se poate zice numai că au fost necăjiți și au crezut, ci și aceia încă, că necăjiți fiind și strămtonați, îi totuși se bucurau, ceea-ce făceau și apostolii: „Bucurându-se, zice, că s'au învrednicit a se necinși pentru numele lui“ (Fapt. 5, 41). Lucrul minunat tocmai aici stă: a vedea natura omenească ridicându-se mai pre sus, sau mai bine zis, a vedea pe om covârșind natura sa omenească, și suferind ca și cum ar avea corp nesimțitor, — deși chiar a suferi cineva necazuri de orice fel, și încă nu e un lucru mic și nebagat în seamă. Dar cum oare au devenit îi imitatori ai Domnului? Pentrucă și el multe suferinți a îndurat, și totuși se bucură, căci de bună voe venise spre aceasta. Pentru noi el s'a deșărtat pre sine, urmă a fi batjocorit, bătut și restignit, și totuși el se bucură pătîmind toate acestea, și zicea Tatălui: „Slăvește-mă“ (Ioan 17. 5).

„Cu bucuria Duchului sfînt“. Ca să nu zică cineva: cum întru necaz? și cum întru bucurie? și cum e cu puțință de a le uni amîndouă la un loc? — eată că adaoge: „cu bucuria Duchului sfînt“. Necazul este în cele trupești, iar bucuria în cele duhovnicești. Și cum aceasta? Cele ce se petrec aici, sunt dureroase, însă cele rezultate din acestea sunt lipsite de durere, căci nu îngăduie duchul. În cît este cu puțință de a suferi cineva, și să nu se bucure, precum de ex. când suferi pentru păcatele sale, — dară e cu puțință și de a fi biciuit și a fi vesel în același timp, cînd de ex. pătîmește pentru Christos. Aceasta este bucuria duchului; în locul celor pârute de nesu-

ferit, ea scoate plăcerea și mulțămirea sufletească. «V'au necăjit pre voi, zice, v'au alungat, însă nu v'a lăsat duchul în acele suferinți, ci după cum cei trei coconi se recoriau în cuptorul cel cu foc, tot așa și pre voi vă recorește în suferinți». Dar după cum acolo a se recori nu era rezultatul naturii focului, ci a duchului care suflă, tot așa și aici; căci a se naște bucurie în necazuri nu este rezultatul naturii necazurilor, ci al faptului că pățimesc pentru Christos, și roua aceea recoritoare vine dela duchul, care'i recorește și'i face să se simtă în siguranță, chiar și când se găesc în cuptorul ispitelor. „Cu bucurie“, zice, și nu cum s'ar întâmplă, ci cu bucurie mare, căci aceasia este lucrarea sf. Duch.

„Atâta încât v'ați făcut voi pildă tuturor celor ce cred în Macedonia și Achaia“ (Vers. 7). Și cu toate acestea el a venit la dânșii mai în urmă, însă «atât de mult ați strălucit, zice, încât v'ați făcut dascăli chiar ai celor cari au primit credința înaintea voastră». Dar și aici se vede înțelepciunea apostolică, căci el nu zice «v'ați făcut pildă celor ce vor crede», ci «v'ați făcut pildă celor ce deja au crezut, și i-ați învățat cum trebuie a crede în Dumnezeu, căci încă din început v'ați băgat în lupte».

„Și Achaia“, zice, adică în Elada. Vezi acum cât de mare eră bunavoința a lor? Nu eră nevoie nici de timp, nici de întârziere sau zăbavă, ci eră deajuns ca apostolul să se prezinte printre dânșii, și totul eră sfârșit. Și cu chipul acesta iată cum Thesalonicenii, cărora li adresează epistola de față, deși au fost atrași prin predică mai târziu, totuși devenise dascălii celor mai dinainte.

¹⁾ Nimeni să nu se desnădăjduiască, chiar de ar fi pierdut mult timp nelucrând nimic, că' este cu putință de a lucra și într'un timp mai scurt tot pe atâta, pe cât nu a putut lucra în timpul trecut. Că dacă cel ce deabea crezuse și a strălucit atât de mult chiar din capul locului, cu atât mai mult încât cei ce deja au

¹⁾ *Partea morală.* Nu trebuie a ne descuraja, și nici a disprețui rugăciunile sfinților, ci încă a le căuta mult. Dar asemenea rugăciuni numai atunci ni vor folosi, când și noi vom fi lipsiți de virtute. (Veron).

crezut și sunt convinși de adevărurile credinței. Nimeni iarăși să nu se leneviască auzind că se poate să câștige totul într'un timp scurt, căci aceasta este cu totul nesigur, ca un fur este ziua venirii Domnului, și fără de veste va stă de față înaintea noastră, dormind noi. Dar dacă noi nu dormim, nu va fi ca un fur, și nici nu ne va găsi nepregătiți. Dacă noi privighem și suntem treji, nu va stă înaintea noastră ca un fur, ci ea inger împărătesc ne va chema la bunurile cele pregătite noua. Nimeni deci, să nu dormiteze, nimeni să nu fie leneș spre fapta bună. Nu știți voi oare, că în timp ce dormitam, toate ale noastre nu sunt în siguranță, și ușor se pot răpi? Când însă suntem treji și privighem, nu avem nevoie de atâta pază. Când dormim, chiar cu pază și încă ne pierdem de multe ori cu toate ușile, și cu toate zăvoarele, căci cu toată paza și măsurile luate hoțul intră înăuntru. Și de ce spun eu acestea? Pentru a ști, că dacă noi privighem, nu avem nevoie de ajutorul altora, iar dacă dormitam, nu ne va folosi la nimic ajutorul lor, ci chiar și cu ajutorul acela noi ne pierdem. Este bun lucru de a ne bucura de rugăciunile sfinților, însă numai atunci când și noi vom conlucra împreună. «Și ce 'mi trebuie mie rugăciunea altuia, zici, dacă eu lucrez»? Și cu toate acestea bine ar fi să nu simți niciodată nevoea aceasta, căci nici eu nu voiesc aceasta, — însă dacă noi judecăm bine, totdeauna ne găsim într'o astfel de nevoie. Pavel n'a zis niciodată «ce 'mi trebuie mie rugăciunile altora» deși cei ce se rugau pentru el, nu erau demni de dânsul, ba nici chiar nu erau egali cu dânsul, și tu zici «ce 'mi trebuie mie rugăciunea altora»? Nici Petru n'a zis «ce 'mi trebuie rugăciuni» pe când biserica se ruga pentru dânsul: „Iar rugăciune se făcea ne'ncetat dela biserică către Dumnezeu pentru dânsul“ (Fapt. 12, 5) și tu zici «ce 'mi trebuie rugăciuni»? De aceea tocmai îți trebuie, fiindcă crezi că nu ai nevoie. Chiar Pavel de ai fi, și totuși ai nevoie de rugăciunile sfinților. Nu te înalță pe sine-ți, ca să nu te smerești. Dar după cum am zis, rugăciunile acestea numai atunci ni sunt de folos, când și noi conlucram împreună cu ele. Ascultă pe Pavel ce spune: „Că știu că acestea imi vor fi mie spre mântuire prin rugăciunea voastră, și prin darea Duchului lui Iisus

Christos" (Filipp. 1, 19), și iarăși: „Ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea, ca despre multe fețe darul cel către noi prin mulți să se mulțamească pentru noi" (II Corinth. 1, 11), și tu zici «ce'mi trebuie rugăciuni»? Dacă noi însă nu lucrăm cele cuvenite din parte-ni, nimeni și nici o rugăciune nu ne va putea folosi. Cu ce a folosit Ieremia pe Iudoii? Oare nu de a treia oară s'a prezentat înaintea lui Dumnezeu cu rugăciuni, și nu iarăși a treia oară a auzit: „Nu mă mai rugă, și nici să mai ceri pentru poporul acesta, că nu te voi ascultă" (Ierem. 7, 16)? Cu ce au folosit Samuil pe Saul? Oare nu se jellea el până în zilele cele mai de pe urmă pentru Saul, oare nu se rugă în zadar? Cu ce a folosit pe Israeliti? Nu oare el spunea: „Departă să fie dela mine păcatul acesta înaintea Domnului, ca să încetez a mă ruga Domnului pentru voi" (I Imp. 12, 23)? Oare nu toți au pierit? «Așa dară, cu nimic, zici, nu a folosit și nu folosește rugăciunea»? Folosește iubiților, și încă mult, însă numai atunci când și noi conlucrăm cu ea, când și noi facem ceva. Conlucrează pe lângă noi rugăciunile sfinților și ajută mult; ajută cineva pe unul care lucrează, conlucrează cu dânsul când îl vede că și el conlucrează, iar când acela stă în trândăvie, nimic nu'l poate folosi. Dacă rugăciunile ni-ar folosi și ne-ar duce în împărăția lui Dumnezeu, fără ca noi să facem ceva, de ce atunci nu devin creștini toți Elinii? Oare nu ne rugăm noi pentru toată lumea? Oare nu și Pavel făcea aceasta? Nu ne rugăm noi ca să se întoarcă toți și să vină la cunoștința cea adevărată? De ce oare cei rei nu devin buni, dacă nu vor contribui și ii la aceasta? Mult folosesc rugăciunile, dacă însă și noi vom contribui cu cele ce trebuie a contribui. Voiești să afli cât de mult au folosit rugăciunile? Gândește-te la Corneliu sutașul, gândește-te la Tabithă. Ascultă pe Iacob ce spune lui Laban: „De nu mi-ar fi fost mie ajutor Dumnezeul părin-lui meu, acum deșărt m'ai lăsa" (Facer. 31, 42). Ascultă și pe Dumnezeu ce spune: „Și voi apără cetatea aceasta pentru mine, și pentru David robul meu" (IV Impărați 19, 34); și când aceasta? Pe

timpul lui Iezechia, care eră drept înaintea lui Dumnezeu. Dacă ar avea vre-o putere și rugăciunile celor rei, apoi de ce, când a venit Nabuchodonosor, n'a mai pronunțat Dumnezeu asemenea cuvinte, ci a lăsat ca cetatea să fie cucerită? Fiindcă și reutatea atinsese marginile posibilului. Apoi și Samuil s'a rugat pentru Israeliteni, și a reușit, însă când aceasta? Când și Israelitenii mulțămiau pe Dumnezeu, atunci zic, cu ajutoriul rugăciunii lui Samuil, au putut și îi să alunge pe vrăjmași. «Și ce nevoe am de rugăciunea altuia, zici, dacă eu mulțămesc pe Dumnezeu prin purtarea mea»? Nici odată să nu zici aceasta, omule. Ai nevoe, și încă mare nevoe, căci ascultă ce spune Dumnezeu despre prietenii lui Iob: „Si acum luați șapte viței și șapte berbeci, și mergeți la robul meu Iob, și va face jertfă pentru voi, și Iob robul meu se va ruga pentru voi“ (Iob 42, 8), și aceasta pentru că păcătuisese, deși nu eră păcatul atât de mare. Dară chiar acest drept, carele a mântuit atunci pe prietenii săi prin rugăciune, în timpul rezboiului Iudaic nu ar fi putut să scape pe Iudeii pierduți prin păcatele lor. Si ca să afli, ascultă pe Dumnezeu, care grăiește prin Profetul: „Și de ar fi în mijlocul poporului acestuia și Noe, și Daniil, și Iob, viu sunt eu, zice Adonai Domnul, de se vor mântui fii sau fete“ (Iezech. 14, 20), și aceasta din cauză că covârșise reutatea lor. Și iarăși: „De ar stă înaintea feței mele și Moisi, și Samuil“ (Ierem. 15, 1). Si privește cum el spune aceasta către amândoi Profetii, fiindcă amândoi se rugase pentru dânșii, însă fără folos. Căci și Iezechiil se ruga lui Dumnezeu și zicea: „Vai, Adonai Doamne! Au doară vei pierde toate remășițile lui Israil“ (Iez. 9, 8)? Apoi arătându-i că cu dreptate face aceasta, îi pune înaintea păcatele lor. «Dacă nu primesc rugămintea ta, zice, nu vine de acolo că eu disprețuiesc rugăciunea ce 'mi faci, — și sunt deajuns acestea să te convingă că eu nu te disprețuiesc —, ci nu primesc rugămintea din cauza păcatelor lor celor multe». Pentru care cu drept cuvânt adaoge: „De ar stă înaintea feței mele și Moisi și Samuil“. Si cu drept cuvânt spune aceasta lui Iezechiil, fiindcă acesta este cel ce a pățimit multe pentru dânșii. «Mi-ai zis să mănânc pe

gunoiiu, zicea acest Profet, și așa am făcut; mi-ai zis să'mi rad capul, și așa am făcut; mi-ai zis să dorm numai pe o coastă, mi-ai zis să ies pe o gaură de prin perete, și așa am făcut; mi-ai luat femeia, și mi-ai zis să nu o jalese, și eu n'am jeli'to, și în fine multe de acestea am făcut pentru dânsii; — și acum te rog pentru dânsii, și tu nu mă ascultî? » Așa vorbește Profetul lui Dumnezeu, la care i se răspunde: «Nu fac aceasta fiindcă te-ai disprețui pe tine, zice, dară chiar Noe de ar fi, chiar Iob, sau și Daniil, și m'ar ruga pentru fiii și fetele lor, nu ași ascultă». Dară apoi și lui Ieremia, care a pătimit mai puțin din cauza poruncilor lui Dumnezeu, însă și mai multe necazuri a întâmpinat din cauza răutăței Iudeilor, ce'i spune Dumnezeu? „Dară nu vezi ce fac aceștia“ (Ierem. 7, 17)? «Da răspunde, fac multe răutăți, însă tu fă aceasta pentru mine». Și atunci i s'a răspuns: „De ar stă înaintea feței mele Moisi și Samuil“, cel dintăiu legiutor, care do multe ori i-a scăpat din primejdii, care a zis lui Dumnezeu: „Dacă le ierți lor păcatele, iartă-le, iară de nu, șterge-mă și pe mine din cartea ta“ (Exod. 32, 32). «Deci chiar acesta de ar veni și ar spune de acestea astăzi, nu l'ași ascultă. Și chiar Samuil care l'a scăpat de multe ori, care a fost minunat din mica copilărie, cătră care eu converzam ca prieten cătră prieten și nu prin enigme: căruia m'am arătat încă din mica lui copilărie, și pentru care îndurându-mă și fiindu-mi milă am deschis era profeției care eră închisă — după cum și zice scriptura: „Și cuvântul Domnului eră scump, și nu eră vedere aeeva în zilele acelea“ (I. Imp. 3, 1), — oi bine, chiar aceștia de ar stă înaintea mea, nimic n'ar folosi». De asemenea și despre Noe zice: „Om drept eră Noe, și desăvârșit în neamul său“ (Facer. 6, 9), cum și despre Iob: „Eră fără de prihană, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu“ (Iob. 1, 1), și despre Daniil, pe care îl credeau de Dumnezeu, — «și totuși nu se vor mântui, zice, fiii și fetele voastre».

Acestea știindu-le, iubiților, să nu disprețuim rugăciunile sfinților, și nici să dăm vina pe ele în caz când nu sunt ascultate, pe deoparte ca să nu ne lenevim și să uneltim rele asupra noastră, iară pe de alta

ca să nu cădem din câștigul cel mare ce ni stă înaintea, ei încă să'i rugăm a fi solitori și rugători către Dumnezeu pentru noi, și să ni dea mână de ajutor. Însă și noi să ne îndeletnicim cu fapta bună, ca să putem a ne bucura de bunurile făgăduite celor ce 'l iubesc pre dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul sfânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Că dela voi s'a vestit cuvântul Domnului, nu numai în Macedonia și Achaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit, încât nu trebuie să mai grăim noi ceva. Că aceia de noi spun, ce fel de intrare am avut la voi, și cum v'ați întors la Dumnezeu dela idoli, a sluji Dumnezeului celui viu și adevărat, și a aștepta pre fiul lui din ceruri, pre care 'l-a înviat din morți, pre Iisus, care ne izbăvește pre noi de mânia cea viitoare“ (Cap. 1, 8—10).

După cum mirul nu ține închis în el mirosul cel plăcut, ci îl împrăștie mai departe, și umple aerul de miros, și astfel atinge simțurile aproapelui, tot așa și bărbații curagioși și minunați nu țin în ei închisă virtutea, ci prin faima răspândită despre dânșii pe mulți folosese și-i fac mai buni. De aceea și zice: „Încât v'ați făcut voi pildă tuturor celor ce cred în Macedonia și Achaia“.

„Că dela voi, zice, s'a vestit cuvântul Domnului, nu numai în Macedonia și Achaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit“, adică, «pe toți 'i-ați pus în umire prin învățătura voastră în dogmele credinței, și ați făcut a fi admirați de lumea întreagă», căci „în tot locul“

aceasta înseamnă. Și nu zice: «se zvonește despre credința voastră» ci „a ieșit“ adică a făcut resunet, adică după cum trâmbița cea cu resunet armonios umple tot locul de glasul ei, tot așa și faima despre bărbăția voastră resunând ca și trâmbița, a fost în stare ca să umple întreaga lume, și să se împrăstie pretutindeni și peste toți cu un resunet egal. Faptele cele mari sunt cântate mai ales acolo unde se petrec, iară mai departe nu atât, — cu voi însă nu așa, ci ca un resunet armonios s'a împrăștiat vestea despre voi pe toată fața pământului». Dară poate ar zice cineva: «dar dacă vorbele acestea sunt mai mult iperbolice?» Ei bine, națiunea aceasta a Macedonenilor eră renumită mai înainte de venirea lui Christos, și se vorbea despre dânsii mai mult chiar decât despre Romani, și de aceea și Romanii sunt minunați, pentru că au putut să'i învingă și să'i cucerească. Ceea-ce a făcut Regele Macedonenilor, a întrecut orice judecată omenească, căci ieșind cu o repeziciune uimitoare dintr'un oraș mic, a cucerit lumea întreagă. De aceea și Profetul îl vede ca pe o fiară zburătoare, arătând prin aceasta repeziciunea cu care el a zburat oarecum, și a încunjurat lumea întreagă, trecând din trofee în trofee și din biruință în biruință. Vorbesc unia despre dânsul, că odată auzind pe un filosof spunând că sunt lumi infinite în univers, el a oftat cu amar zicând că «deși sunt lumi infinite, eu totuși nici una măcar n'am câștigat până acum» — atât de mândru eră, și cu suflet mare, și de aceea este și cântat pretutindeni. Dară împreună cu faima Regelui este legată și faima națiunii. Alexandru Macedon se numea acel Rege. Așa că faptele desfășurate acolo, cu drept cuvânt sunt cântate pretutindeni, căci nimic nu se poate da uitărei din faptele oamenilor mari. Nici faptele Romanilor nu erau mai prejos de ale Macedonenilor.

„În tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit“, zice, — dară faptul acesta s'a petrecut tocmai din cauza aprinderii cu care îi au îmbrățișat credința. Vorbește aici despre credință ca de ceva însuflețit, și întrebuițează expresiunea „a ieșit“ voind a arată cât de aprinsă și de activă eră acea credință. „Încât nu trebuie să mai grăim noi ceva. Că aceia de noi spun, ce fel de intrare am avut la

voi". «Nu mai aşteaptă, zice, ca să audă cele ale voastre, ci acei ce nu sunt de faţă ca să vă vadă virtuţile şi succesele voastre, preîntâmpină, sau mai bine zis, apucă înainte pe cei ce sunt de faţă şi vă văd», atât de mult ajunsese faima de dânsii şi se împrăstiasă pretutindeni. «Aşa dar nici nu avem nevoie de a mai povesti succesele voastre, spre a ridica pe alţii la acelaşi zel, căci cele ce ar trebui ca aceia să le audă dela noi, acelea vorbesc dela sine. Deşi în fapte de acest fel se întâmplă în multe părţi zavistie, totuşi covârşirea credinţei voastre a biruit şi zavistia. Deşi succesele voastre sunt lăsate de voi la o parte şi date uitărei, totuşi ele nu tac, ci apucă înainte. Deci astfel fiind voi, nouă nu ni este iertat a nu da crezare celor ce se vorbesc». Dar oare ce înseamnă „ce fel de intrare am avut la voi?” Aici atât lauda discipulilor cât şi a apostolilor se găseşte împletită la un loc, însă apostolul a întors totul numai asupra lor. „Şi cum v'aţi întors la Dumnezeu, zice, dela idoli, a sluji Dumnezeului celui viu şi adevărat”, adică cu multă uşurinţă, cu multă grabă, şi naţi avut nevoie de multă osteneală din parte-ni. „A sluji Dumnezeului celui viu şi adevărat”. Aici introduce şi o sfătuire, care este adresată lor într'un mod foarte delicat. „Şi a aşteptă pe fiul lui din ceruri, pe care l'a înviat din morţi, pre Iisus, care ne izbăveşte pre noi de mânia cea viitoare”. „Şi a aşteptă pre fiul lui din ceruri”, adică pe cel restignit, pe cel îngropat, pe acesta a'l aşteptă din ceruri. Şi cum din ceruri? „Pre care, zice, l'a înviat din morţi”. Ai văzut cum el a pus toate la un loc: şi învierea, şi înălţarea, şi a doua venire, şi judecata, şi resplata celor drepti, şi pedepsirea celor răi? „Pre Iisus, zice, care ne izbăveşte pre noi de mânia cea viitoare”. Aceasta este şi încurajare, şi sfătuire, şi îndemnare. «Dacă l'a înviat din morţi, zice, este în ceruri şi de acolo va veni, şi aţi crezut în aceasta, căci dacă nu credeţi, nu aţi fi păimit atâtea. Toate acestea sunt pentru voi o încurajare în deajuns. Aceia vor fi pelepşiţi, zice, — ceea-ce spune şi în epistola a doua — pe când voi veţi avea o mângâere nu mică». „A aş-

teptă pre fiul lui din ceruri“, adică cele cu primejdie, amărăciunile și suferințele voastre sunt în puterea lor, iară cele bune și plăcute sunt în întârziere și le veți avea, când va veni Christos din ceruri. Privește acum, de câtă speranță are nevoe credinciosul. Christos a înviat din morți, s'a înălțat la ceruri, dară de acolo va veni să judece pre cei vii și pre cei morți.

„Că voi știți, fraților, intrarea noastră la voi, că n'a fost deșartă, ci întâiu pătimind, și ocărîți fiind precum știți, în Filippi, am îndrăznit întru Dumnezeuul nostru a grăi cătră voi Evanghelia lui Dumnezeu cu multă nevoință“ (Cap. 2, 1. 2). «Mari cu adevărat sunt meritele voastre, zice, însă nici noi nu am fi putut a vă folosi numai cu cuvântul omenesc». Ceea-ce ei zice mai sus, aceasta o spune și aici, că adevă, predica și puterea ei se învederează numai atunci, când amândouă părțile conlucrează împreună, adevă pe lângă minuni și buna interțiune a celor ce predică, se cere și din partea celor ce o primesc căldură și grabă. „Că voi știți, zice, intrarea noastră la voi, că n'a fost deșartă“, adevă că n'a fost ominească, și nici cum s'ar întâmplă, ci din primejdii mari, din neazuri și suferinți, deodată am căzut în alte primejdii. „Ci întâiu pătimind, zice, și ocărîți fiind, precum știți, în Filippi, am îndrăznit întru Dumnezeuul nostru a grăi“. Vezi cum iarăși atribue totul lui Dumnezeu? „A grăi, zice, cătră voi, evanghelia lui Dumnezeu cu multă nevoință“. «Nu se poate zice că acolo numai ne-am primejduit, iară aici nu, căci și voi știți cu câte primejdii și cu câtă frică am fost la voi». Ceea-ce de altfel spune și cătră Corintheni, când li scrie: „Și eu întru slăbiciune, și întru frică, și întru cutremur mare am fost la voi“ (I. Corinth. 2, 3).

„Că îndemnarea voastră nu este dintru înșelăciune, nici din necurăție, nici din vicleșug, ci precum ne-am cercat (adeverit) dela Dumnezeu a fi credincioși a primi evanghelia, așa grăim, nu ca cum am plăcea oamenilor, ci lui

Dumnezeu, celui ce cearcă inimile noastre" (Vers. 3. 4). Ai văzut, că, după cum am zis mai înainte, apostolul dovedește că predica sa a fost dumnezeiască, și scoate argumentul chiar dela anevoința cu care dânsii au primit-o? «Dacă aceasta ar fi fost înșelăciune, zice, nu am fi suferit noi atâtea primejdii, care nu ne îngăduiau nici măcar de a ne răsuflă. Voi în strâmtorări, noi în strâmtorări. Dar dacă noi nu am fi fost convinși de acea speranță plăcută, dacă nimic din cele viitoare nu ne-ar fi deșteptat pe noi, de sigur că nu am fi suferit atâtea, căci cine ar prefera ca să sufere atâtea neajunsuri pentru cele prezente, și să trăiască o viață mai mult în agonie și plină de primejdii? Pe cine am fi putut convinge noi în asemenea caz? Și toate acestea oare nu sunt de ajuns ca să tulbure pe discipuli, când văd pe dascălii lor în atâtea primejdii? Inșă voi nu v'ați tulburat și nici nu v'ați neliniștit de aceasta».

„Că îndemnarea voastră" adică învățătura voastră, nu este dintru înșelăciune". «Nu este înșelăciune faptul acesta, zice, nu este vicleșug, nu e vorba de fapte spurcate, ca ale magilor și fermecătorilor, nu predicăm cu viclenie sau cu v'un scop necurat, după cum făcea Theudas. „Ci precum ne-am cercat (adeverit) de la Dumnezeu a fi credincioși a primi evanghelia, așa grăim, nu ca cum am plăcea oamenilor, ci lui Dumnezeu, celui ce cearcă inimile noastre". Vezi că nu este vorba aici de vr'o slavă deșartă? „Ci lui Dumnezeu, zice, celui ce cearcă inimile noastre", adică «noi nu facem nimic pentru mulțămirea oamenilor, și atunci din ce cauză oare am făcut aceasta?» Apoi îndemnându-i pe dânsii de a avea ca pildă pe apostoli, zice «că noi nu căutăm ca să plăcem oamenilor, și nici nu căutăm cinste dela oameni, „ci precum ne-am cercat (adeverit) dela Dumnezeu a fi credincioși a primi evanghelia", ceea-ce e tot una, ca și cum ar fi zis: «Dacă el nu ne-ar fi știut depărtați de toate plăcerile vieții pământești, nu ne-ar fi ales pre noi. Deci după cum el ne-a cercat și ne-a găsit vrednici, și noi rămânem tot aceiași, ca cercați de Dumnezeu. Și cum ne-a cercat și ne-a încredințat evan-

ghelia? Adecă ne-am arătat încercați înaintea lui Dumnezeu, și așa și rămânem. Dacă el ni-a încredințat evanghelia, aceasta este dovada destoiniciei noastre, și dacă el ar fi văzut în noi ceva murdar, sau vr'un scop viclean, nu ne-ar fi încercat, și nu ni-ar fi încredințat evanghelia». Expresiunea „ne-a încercat” sau „am fost încercați” nu înseamnă că am fost cercetați, că am fost examinați sau ispitiți, căci cel ce știe inimile și cele ascunse ale noastre, nu are nevoie de a ne pune la încercare ca să se convingă, ci după cum noi ceea ce facem o facem după o mai dinainte încercare, Dumnezeu o face fără încercare, — ci această expresiune înseamnă că «precum el ne-a găsit încercați, adecă vrednici, tot așa ne-a încredințat evanghelia, și noi astfel grăim. Deci ca încercați de Dumnezeu și găsiți vrednici de a ni se încredința evanghelia, noi așa și grăim, „nu ca cum am plăcea oamenilor”, adecă «nu le facem acestea toate pentru voi, ci pentru Dumnezeu». Fiindcă mai înainte i-a laudat, apoi ca nu cumva cuvântul său să fie bănuît, zice: „Că nici o dată întru cuvânt de măgulire n'am fost la voi, precum știți, nici prin prilej de lăcomie, Dumnezeu este martur, nici căutând dela oameni slava, nici dela voi, nici dela alții, putând întru greutate a fi ca apostolii lui Christos” (Vers. 5. 6).

„Niciodată întru cuvânt de măgulire n'am fost la voi”, zice, adecă «nu v'am măgulit, după cum fac înșelătorii, cari voesc să stăpânească. Nu se poate spune că noi am măgulit, ca să stăpânim, și nici că am fost mișcați la aceasta din interese materiale». În urma acestora, care de altfel erau vederate, îi invoacă chiar pe dâșzii de marturi: «Dacă v'am fi măgulit, zice, voi ați ști», însă la ceea-ce nu era vederat în deajuns, adecă asupra lăcomiei, apostolul invoacă de martur pe Dumnezeu.

„Nici căutând dela oameni slava, nici dela voi, nici de la alții, putând întru greutate a fi ca apostolii lui Christos”, adecă «nici cinstea n'am căutat'o, nici nu v'am vorbit cu fală, și nici nu am fost la voi înconjurați de gardă împărătească, — deși dacă

am fi făcut aceasta, nu ar fi fost ceva străin, căci dacă cei trimiși în solie de împărat sunt în cinste, apoi cu atât mai mult noi». Și nu zice că «am fost necinstiți» sau că «nu ne-am bucurat de cinstea cuvenită» — ceea ce ar fi însemnat că-i batjocorește, — ci încă mai mult «că nici n'am căutat cinstea. Deci dacă puteam căuta cinstea, și totuși n'am căutat-o, deși poate predica cerea aceasta, apoi cum se poate spune că noi am făcut-o pentru slavă? Cu toate că chiar de am fi cântat-o, nu ar fi fost vr'o crimă, de vreme ce este drept, că cei trimiși de Dumnezeu la oameni, ca niște soli sosiți acum din ceruri, să se bucure de o mare cinste, — noi însă nu facem nimic din acestea, ca astfel să astupăm gurile protivnicilor noștri. Și nici nu se poate spune că numai cătră voi ne-am purtat așa, iară cătră alții în alt mod». Aceasta o zicea și Corinthenilor scriindu-li: „Că suferiți dacă vă robește cineva pre voi, dacă vă mănâncă cineva, dacă vă ia (răpește) cineva, dacă se sumețește cineva, dacă vă bate cineva peste obraz“ (II Corinth. 11, 20), și iarăși: „Iară venirea trupului este slabă, și cuvântul defăimat“ (Ibid. 10, 10) și iarăși: „Dăruieți-mi mie nedreptatea aceasta“ (Ibid. 12, 13), — arătând prin aceasta cât de smerit eră, dacă pătimiă atâtea neajunsuri. Aici însă vorbește și despre mijloacele materiale, căci expresiunea: „Putând întru greutate a fi ca apostolii lui Christos“ aceasta semnifică.

„Ci am fost cu liniște în mijlocul vostru, precum muma își încălzește pre fiii săi. Așa ținându-ne (fiind legați) de voi, bine-voim a vă da vouă nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre, pentru că ați fost nouă iubiți“ (Vers. 7—8).

„Ci am fost, zice, cu liniște“, adică nu ne-am înfătoșat nici cu fanfaronadă, nici cu vuet, și nici nu am arătat ceva greu și de nesuferit. Iară expresiunea „în mijlocul vostru“ e ca și cum ar zice cineva «ca unul dintre voi, ca și cum nu am fi fost rânduiți de sus spre aceasta». „Precum muma, zice, își încălzește pre fiii săi“. Astfel trebuie a fi dascălul. Nu cumva

poate muma măgulește pe copil ca să se bucure de slavă din parte-i? Nu cumva cere bani dela copiii cei mici? Nu cumva se poartă cu dânșii cu asprime și de nesuferit? Nu oare datoria mumelor este mai cu samă de a se purta cu blândețe față de copii? „Așa ținându-ne (fiind legați) de voi“. Aici arată dragostea sa cea părintească către dânșii, adică «atât de mult suntem legați de voi prin dragoste, încât chiar de ar trebui să ne dăm pentru voi și sufletele noastre, și nu ne-am da în latură». Aceasta deci, spune-mi, este judecată omenească? Și cine ar fi atât de ușurel, ca să spună așa? „Bine-voim a vă da vouă, zice, nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre“. Astfel că aceasta este mai mare decât aceea. Și care este folosul? Dela evanghelie de sigur că este un mare folos, însă a-și da cineva sufletul este și mai mare, prin greutatea faptului. Nu este tot una: a predică, și a-și da sufletul; a predică de sigur că este mai cinstit, însă a-și da sufletul este cu mai multă anevoință. «Am fi voi, zice, ca să vă dăm și sufletul vouă, dacă ar fi fost nevoie, căci dacă nu voiam aceasta, nu am fi suferit lipsa și nevoea». De aceea a lădat și laudă pe apostoli, «pentru că, zice, noi nu facem aceasta căutând bani, sau măgulindu-vă, sau dorind slava». Și acum tu privește înțelepciunea lui Pavel, căci deși apostolii suferise multe în predica evangheliei, totuși spre a face pe discipuli și mai înțăriți în credință, găsește nimerit de a se lăuda pe sine și pe ceilalți apostoli într'un chip paradox, așa zicând, ca să facă pe discipuli să-i admire. Dar lauda aceasta avea bănuială. De aceea respingând acea bănuială, vorbește de primejdii. Și iarăși, ca să nu se creadă că vorbește de primejdii ca să se arate obosit cu totul pentru dânșii, și că prin urmare are dreptul de a fi cinstit de dânșii, după ce s'a văzut silit a vorbi de primejdii, adăogă: „Pentru căci ați fost nouă iubiți“ și cu plăcere am fi dat și sufletele noastre vouă, fiindcă suntem strâns legați de voi. Evanghelia noi o vestim vouă, fiindcă așa a poruncit Dumnezeu,—însă atât de mult vă iubim pre voi, încât, dacă ar trebui, am da și sufletele noastre pentru voi.»

¹⁾ Astfel trebuie a iubi, cel ce iubește, în cât dacă i s'ar cere chiar și sufletul, să nu ezite de este cu puțință. Și nu zic încă «dacă i s'ar cere», ci însuși el să alerge spre acest scop. Nimic nu poate fi mai plăcut ca o astfel de dragoste, pe care nimic supărător nu o poate împiedica. Cu adevărat că „Prietenul credincios este leacul vieții”; cu adevărat că „Prietenul credincios este acoperământ tare” (Sirach. 6, 16. 14). Ce nu ar face un prieten adevărat? Câtă plăcere nu ți-ar deșteptă? Cât folos și câtă siguranță? Chiar de ai spune de mii de tezaure, totuși nimic nu ar fi mai de preț ca un prieten adevărat. Și mai întâiu să spunem despre prietenie, câtă plăcere și mulțămire are în sine. Te bucuri văzând pe prietenul tău, te înveselești, și sufletul tău având o mulțămire nespusă se contopește cu dânsul, și chiar de ți-ai aminti numai de el, cugetul tău tresare și se înaripează. Vorbesc aici despre prietenii adevărați, despre prietenii de un suflet și de un cuget, despre prietenii cari preferă să și moară, despre prietenii cari iubesc cu căldură, și nu înțelegem pe prietenii simpli, pe cei ce iau parte pe la mosele noastre și-i credem de prieteni în urma laudelor ce ni aduc, să nu credeți, zic, că vorbesc de aceștia. Dacă cineva are vr'un prieten așa fel precum spun eu, va înțelege de sigur cuvintele mele. Chiar de l'ar vedea în fie-care zi, el totuși nu se satură; aceasta o dorește atât pentru sine, cât și pentru acela. Am cunoscut eu pe cineva, care se ruga de sfirți pentru prietenul său și li zicea, ca mai întâiu să facă rugăciuni lui Dumnezeu pentru dânsul și la urmă pentru sine. Astfel este prietenul adevărat, în cât nici timpul, nici locul nu-l pot împiedeca de a iubi și a fi iubit. Dupe cum florile cele frumoase se ivesc și prin locurile vecine, tot așa și prietenii cei adevărați în ori și ce locuri s'ar duce, lasă în urma lor numai grații. Și de multe ori găsindu-ne pe acele locuri fără dânsii, lăcrămăm amintindu-ni de acele zile fericite, când ne găseam împreună, și oftăm din adâncul inimei. Nu se poate prin cuvânt a reprezenta plăcerea aceia, pe care ni-o pricinuește conviețuirea cu prietenii, numai cei ce au experiență o știu. Dela aseme-

¹⁾ *Partea morală.* Nimic nu este mai mare decât prietenia spirituală. Chiar de ai spune despre viață, totuși și aceasta se găsește pe al doilea plan față de asemenea prietenie. (Veron.)

nea prietenii, este cu putință de a cere și de a avea grații, fără vre-o bănuială. Când ni poruncesc ceva, noi simțim mare mulțămire, când însă pregetă de a ni spune, noi suntem scârbiți. Nu avem nimic, care să nu fie și al lor. De multe ori disprețuind ceste de aici, noi totuși nu voim a ne duce din această viață pentru dănași, căci ni sunt mai doriți și decât lumina. Cu adevărat, că prietenul sincer este cu mult mai dorit decât chiar lumina. Și să nu te miri că zic aceasta, pentru că mai bine ni-ar fi dacă s'ar stinge soarele, decât a fi lipsiți de prieteni adevărați; mai bine ni-ar fi de a trăi în întuneric decât a fi fără prieteni. Si cum este aceasta, eu vă voi spune. Mulți văzând soarele, sunt în întuneric, pe când dacă sunt înconjurați de prieteni, nu ar suferi nici o scârbă. Eu vorbesc de prietenia cea duhovnicească și de prietenii duhovnicești, cari nimic nu preferă înaintea prieteniei. Așa fel era Pavel, care 'și-ar fi dat bucuros și sufletul său, chiar fără să fie cerut, și care cu plăcere s'ar fi aruncat și în gheena. Deci cel ce iubește, trebuie în acest mod să iubească, adică să iubească din suflet și cu predispoziție înălțărată. Voiesc a vă da un exemplu de felul prieteniei. „Prietenii adevărați covârșesc pe părinți și pe fi, — vorbesc de prietenii cei după Christos. Și să nu-mi spui de cei de acum, — că împreună cu celelalte bunuri, s'a departat și acest bun, — ci tu eugetă la cei de pe timpul apostolilor, și nu vorbesc de corifei, ci chiar de credincioși. „Eară inima și sufletul mulțimei celor ce au crezut eră unul, și nici unul ceva din averile lui zicea că este al său; — și se da fie-căruia dupe cum cineva avea trebuință“ (Fapt. 4, 32. 35). Nu eră atunci «al meu» și «al tău». Aceasta este prietenie, ca pe cele ale sale să le crează cineva ca nefind ale sale, ci ale aproapelui, și cu un cuvânt ca lucruri streine, ca în așa chip să crute sufletul aproapelui ca pe al său, și acela să facă tot așa. «Și cum este cu putință, zici, ca să se găsească un astfel de om? Este cu putință, însă noi nu voim. Dacă nu ar fi fost cu putință, nu ar fi poruncit Christos, și nici nu ar fi spus atâtea cu privire la dragoste.

Mare lucru este prietenia, iubiților, și cât de mare este, nimeni nu poate ști, și nici un cuvânt nu o poate reprezenta, decât numai cel ce are cunoștința ei. Aceasta

a făcut dezbinările, aceasta face pe Elini să fie Elini. Cel ce iubește, nu vrea să poronciască, nici să stăpânească, ci chiar stăpânind peste alții el este plin de grații, vrea mai de grabă să dea altora, decât el să primească ceva, pentru că el iubește cu adevărat și se găsește totdeauna ca cum nu i s'ar fi îndeplinit pofta. Nu este atât de încântat când el se găsește în fericire, pe-cât este atunci când poate face binele. El vrea să predomineze pe aproapele prin dragoste, să-i folosească chiar, și să-i fie oare-cum ca datornic, vrea să face totul după placul celuiia și totuși nu se arată pe față, ci vrea să fie ca un datornic. Poate că mulți dintre voi sunt în necunoștință de cele ce spun. Vrea să-l stăpânească prin binefacere, și totodată să nu se pară că el stăpânește, ci ca și cum îl recompensează, ceea-ce a făcut și Dumnezeu față de oameni. Trebuia ca să dea pe Fiul său pentru noi, însă ca să nu se pară că-l dă pentru placul nostru, ci pentru folosința noastră, a poruncit lui Abraam ca să dea pe fiul său, ca astfel făcând ceva mare, să nu se pară a fi mare. Când eu este la mijloc dragostea, atunci batjocorim binefacerile, și chiar pe cele mai mici și nebagate în samă le ridicăm și li dăm însemnătatea ce poate nu o au prin ele înși-le, pe când dacă este dragostea adevărată, le ascundem, ba încă chiar pe cele mari le micșurăm și nu li dăm importanța ce o au, ca să nu se creadă că voim a avea ca datornic pe cel iubit, ci noi înșine ne considerăm ca datornici lui, prin faptul că-l avem pe el datoriu.

Stiu, iubitor, că cei mai mulți nici nu pricep ceea-ce eu vorbesc, iară cauza este că noi vorbim despre un lucru, ce în timpul de față se găsește în ceruri. După cum dacă am vorbi de o plantă oare-care din India, de care nu are nimeni nici o cunoștință, noi nu am putea să o reprezentăm așa precum este, ori câte am spune, tot așa și în cazul de față, ori câte voi spune, în zadar voi vorbi, că nimeni nu va fi cu băgare de samă. Acea plantă, zic, este sădită în ceruri, având ramuri încărcate cu mărgăritare, ci cu o viață virtuoasă, cu mult mai plăcută decât acelea. Care plăcere vrei să-i spui, fie ea demnă, fie nedemnă? Ei bine, plăcerea dragostei adevărate covârșăște pe toate la un loc, chiar de mi-ai spune și de plăcerea, voi să zic de dulceața mierei, căci mierea se înăcrește după un timp, pe când prietenul adevărat niciodată, întru

zăt este prieten, ci încă pofa mai mult sporește și niciodată nu se găsește mulțumită. Prietenul adevărat este mai plăcut decât chiar viața prezentă, căci mulți după încetarea din viață a unor asemenea prieteni, nu mai doresc să trăiască. Cu un asemenea prieten cineva poate suferi și exilul, iară fără prieten nu poate trăi nici în propria sa țară. Cu un asemenea prieten chiar și sărăcia este suportabilă, iară fără dânsul și sănătatea și bogăția sunt de nesuferit. În persoana unui asemenea prieten el are pe un al doilea eu. Sunt grozav de necăjit în mine însu-mi, că nu pot să spun, nu pot să reprezint chestiunea prin exemple. Cunoșteam eu, că cele spuse sunt cu mult mai prejos decât ar fi trebuit. Dară toate acestea se petrec aici, pe când din partea lui Dumnezeu este o așa recompensă pentru dragoste, în cât nu se poate spune. El ni dă recompensă, ca să ne iubim unii pe alții, căci zice: «iubește pre aproapele tău, și vei avea plată» — pentru care lucru noi tocmai datorim plată. «Cere, zice, și ia resplata», pentru care tocmai noi datorim resplată, căci cerem să ni se dea cele bune. «Fii virtuos, zice, și ia resplată», deși eu însumi dătoresc resplata «Postește, zice, și ia plată» adevă sunt răsplătit fiindcă am lucrat în interesul meu. După cum însă părinții când fac pe fiii lor virtuoși li mai și dau încă răsplata virtuții lor, căci se cred datori la aceasta prin faptul că se găsesc mulțămiiți, — tot așa și Dumnezeu. «Dacă vei deveni, zice, virtuos și bun, vei primi răsplată, căci mulțămești pe tatăl tău, iară de vei fi rău, nu vei primi nimic, căci superi pe cel ce te-a făcut».

Deci, iubiților, să nu supărăm pe Dumnezeu, ci să-l mulțămim, pentru ca să ne bucurăm de împărăția cerurilor, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Aduceți-vă aminte, fraților, de ostenelele și de nevoița noastră, că ziua și noaptea lucrând, ca să nu îngreuiem pe cineva din voi, am propoveduit vouă evanghelia lui Dumnezeu. Voi sunteți marturi și Dumnezeu, cum cu cuvioșie, și cu dreptate, și fără de prihană am fost vouă

celora ce ați crezut, precum știți, că pre unul fiecare din voi, ca un părinte pre fiii săi, v'am rugat și v'am mângâiat. Și am mărturisit ca să umblați voi cu vrednicie lui Dumnezeu, care v'a chemat pre voi întru a sa împărăție și slavă" (Cap. 2, 9—12).

Dascălul nu trebuie a face cu supărare nimic din cele ce contribue la mântuirea discipulilor. Că dacă fericitul Iacob, ziua și noaptea, se trudea cu paza turmelor, cu atât mai mult trebuie a face cel ce i s'a încredințat sufletele altora spre pază, care, chiar de ar fi lucrul cât de greu, sau oricât de înjosit, el trebuie a face totul, având înaintea ochilor un singur lucru: mântuirea discipulilor și slava lui Dumnezeu ce va rezultă de aici. Privește cum Pavel, acest mare predicator al evangheliei, acest apostol al lumii, care și-a luat asupra-și o așa cinste, cum el, zice, lucră cu mânele sale, ca să nu îngreuiereze pe discipuli. „Aduceți-vă aminte fraților, zice, de ostenelele și de nevoița noastră". Mai sus a fost zis: „Putând întru greutate a fi ca apostoli ai lui Christos", ceea-ce zice și în epistola către Corintheni: „Nu știți că cei ce lucrează cele sfinte, din biserică mănâncă? Așa și Christos a rânduit ca cei ce propoveduiesc evanghelia, din evangheliie să trăiască" (I. Corinth. 9, 13. 14), «dară eu, zice aici apostolul, nu am voit aceasta, ci am lucrat cu mânele mele». Și n'a lucrat cum s'ar întâmplă, ci eu multă sîrguință, căci privește ce spune el: „Aduceți-vă aminte" — vedeți că el nu zice «de bine-facerile dela mine» ci de „ostenelele și de nevoița noastră". Că ziua și noaptea lucrând, ca să nu îngreuiem pre cinevă din voi, am propoveduit vouă evanghelia lui Dumnezeu". Corinthenilor însă alta li spunea: „Alte biserici am jefuit luând de cheltuială spre a sluji vouă" (II. Corinth. 11, 8), deși lucră și acolo, însă n'a amintit de aceasta, ci a pus ceva mai îmbolditor, ca și cum pare că li-ar fi zis: «de alții am fost hrănit slujindu-vă vouă». Aici însă nu așa, ci „ziua și noaptea lucrând". Acolo zice: „Și venind de față la voi,

și lipsit fiind, nimănui n'am făcut supărare" și „am jefuit bisericile luând de cheltuială spre a vă sluji vouă“, — aici însă arată că acești bărbați The-salonicieni se găseau într-o completă sărăcie. De aceea încontinuu li aduce pe dâșii de marturi. „Voi sun-teți marturi, zice, și Dumnezeu“. Dumnezeu este vrednic de credință, și faptul acesta îi putea încredința mai cu seamă, pe când mărturia lor era nesigură pen-tru cei ce nu știau. Nu căută ca cel ce vorbește ace-s-tea este Pavel, căci voește a-i încredința cu prisosință. De aceea și zice: „Voi sunteți marturi, și Dum-nezeu, cum cu cuvioșie și cu dreptate, și fără de prihană am fost vouă celorla ce ați crezut“. Trebuie ca să-i laude; și de aceea a adaos fraza din urmă, care era suficiență spre a-i convinge. «Cel ce se găsa acolo, zice, în mare nevoie, și totuși n'a primit nimic, cu atât mai mult acum».

„Cum cu cuvioșie, zice, și cu dreptate și fără de prihană am fost vouă celorla ce ați cre-zut, precum știți, că pre unul fiecare din voi, ca un părinte pre fiii săi v'am rugat și v'am mângâiat“. Mai sus spunând de întreținere, aici vor-bește de dragoste, ceea-ce înseamnă mai mult decât sprijinul ce ar fi putut avea dela dâșii. Vorbele ace-s-tea sunt zise de cel ce cu adevărat se smerește. „Ca un părinte pre fiii săi v'am rugat și v'am mân-gâiat, și am mărturisit ca să umblați voi cu vrednicie lui Dumnezeu, care v'a chemat pre voi întru a sa împărăție și slavă“. Când li spune „am mărturisit“ li amintește de părinți, și pare că li-ar zice: «deși noi v'am conjurat, v'am îndemnat pre voi, totuși nu cu așa putere mare, ci precum părinții față de fiii lor». „Că pre unul fiecare din voi“. Vai! Într-o mulțime atât de mare, el nu trece cu ve-derea pe nimeni, la el nu este mic, nici mare, nici bo-gat, nici sărac, ci toți deopotrivă. «V'am rugat, zice, pe fiecare în parte, ca să răbdați, și v'am mângâiat în suferințele voastre». „V'am rugat“; așa dară li nu căutau slava. „Și am mărturisit“ zice; așa dară nu-i lingușă. „Ca să umblați voi cu vrednicie lui

Dumnezeu, care v'a chemat pre voi întru a sa împărăție și slavă".

„Drept aceea și noi mulțămim lui Dumnezeu neîncetat, căci luând voi cuvântul auzirei de Dumnezeu dela noi, ați primit nu cuvânt al oamenilor, ci, precum este adevărat, cuvântul lui Dumnezeu, care se și lucrează întru voi cei ce credeți". (Vers. 13). «Nu se poate spune, zice, că noi facem totul fără de prihană, iară voi ați făcut lucruri nevrednice de chemarca voastră. Nu ați luat cuvintele ce v'am spus ca auzite dela oameni, ci ca dela Dumnezeu, atâta atențiune ați dat». Și de unde se învederează aceasta? După cum el se arată pre sine ca predicând nu spre lingusire, și nici pentru slavă deșartă, iară aceasta o dovedește prin propriile sale ispite, invocând și mărturia lor pentru câte a făcut, — tot așa și dâșii au primit cuvântul cu dreptate prin propriile lor ispite. «Cum ați fi suferit voi, zice, atâtea neajunsuri, dacă nu ați fi luat cuvintele noastre ca ale lui Dumnezeu?» Și privește demnitatea la care 'i ridică: „Că voi fraților, următori v'ați făcut bisericilor lui Dumnezeu, celor ce sunt în Iudeia întru Christos Iisus, căci aceleași ați pătimit și voi dela cei de un neam cu voi, precum și aceia dela Iudei. Carii și pre Domnul Iisus au omorât, și pre Prorocii lor, și pre noi ne-au gonit, și lui Dumnezeu nu sunt plăcuți, și tuturor oamenilor stau împotrivă. Cari ne opresc pre noi să nu grăim neamurilor ca să se mântuiască, ca să și împlinească păcatele lor pururea, — ci a sosit asupra lor mânia până în sfârșit" (Vers. 14—16),

„Că voi, fraților, următori v'ați făcut bisericilor lui Dumnezeu celor din Iudeia". Mare mângâiere li aduce aici. «Nu e nimic de mirare dacă îi vă fac atâtea rele, de vreme ce tot așa a făcut și cu cei de un neam cu dâșii». Și aceasta este o dovadă nu mică, că predica este adevărată, de vreme ce și Iudeii le sufăr toate din cauza ei. „Căci aceleași ați pătimit și voi, zice, dela cei de un neam cu voi, precum și aceia dela Iudei". Expresiunea „și

aceia“ are o mare însemnătate „În Iudeia“, zice. Aici arată că pretutindeni se vorbă de dânșii ca luptători pentru credință. Deci li spune și Thesaloniceștilor: «Aceiași ați pățit și voi. Și ce poate fi de mirare, dacă au cutezat și asupra voastră aceleași, care au cutezat și asupra stăpânului?». Vezi, cum a introdus ei aici aceia ce li aducea o mare mângâiere? De altfel apostolul încontinuu se învârtește asupra acestui fapt, în toate epistolele sale, — dacă se cercetează exact, — căci peste tot locul el pune înainte patimile lui Christos, negreșit reprezentându-le în diverse feluri. Privește cum și aici el acuză pe Iudei, aducându-li aminte de stăpânul nostru Iisus Christos, și de patimile lui, căci știa el, că aceasta li va fi de o mare mângâiere.

„Cari și pe Domnul Iisus au omorât“, zice. «Dară poate nu l-au cunoscut» ar putea zice cineva. Ba l-au cunoscut foarte bine. Dară ce? Oare nu tot îi au ucis pe Profeții lor și i-au improșcat cu pietre, deși dealtfel cărțile (scrierile) lor le poartă cu dânșii? Și toate acestea îi le-au făcut nu pentru adevăr. Așa dară aceasta este nu numai o mângâiere în ispite, ci și o amintire, că dânșii fac acestea nu pentru adevăr, și de aceia să nu se alarmeze. „Și pe noi, zice, ne-au gonit“, adică și noi am pățit multe rele din partea lor. „Și lui Dumnezeu nu sunt plăcuți, zice, și tuturor oamenilor stau împotrivă, cari ne opresc pe noi să nu grăim neamurilor să se mântuiască“.

„Tuturor oamenilor stau împotrivă“. Cum aceasta? «Apoi dacă trebuie a grăi lumii întregi, și îi împiedecă, negreșit că sunt dușmanii comuni ai întregii lumi. Pe Christos l-au omorât, pe Profeții au omorât, pe Dumnezeu îl batjocoresc, și pe noi ne alungă ca să nu propoveduim lumii mântuirea; de aceia și sunt dușmani comuni ai lumii. Deci ce poate fi de mirare, dacă vă alungă și pe voi, precum și în Judeia?» „Cari ne opresc pe noi să nu grăim neamurilor să se mântuiască“. Așa dară a împiedecă pe toți dela mântuire, este fapt provenit din pizmă. „Ca să și împlinească păcatele lor pururea, ci a sosit asupra lor mânia până în sfârșit“. Ce înseamnă

„până în sfârșit“? Adecă nu mai sunt acestea ca mai înainte, nu mai este întoarcere, nu mai este hotar, ci mânia este aproape. De unde se învederează aceasta? Din acelea pe care le-a prezis Christos. Nu numai aceasta poate fi o mângâiere, — de a avea tovarăși în scârbe, — ci încă și aceia, de a auzi că cei ce au scârbit pe alții vor fi pedepsiți. «Dacă însă întârzierea pedepsei lor supără, voi mângâiați-vă, zice, că nu vor scăpa câtuși de puțin». Dară această întârziere mai mult a împuținată prin expresiunea „a sosit asupra lor mânia“, arătând aceasta ca datorită mai de demult, ca hotorită și profetizată.

„Iară noi, fraților, rămânând sirimani de cătră voi la vreme de un ceas¹⁾, cu fața și nu cu inima, mai mult ne-am sirguit a videa fața voastră cu mare dorință (Vers. 17). Nu zice «despărțiți» ci „sirimani“, adecă orfani, ceea-ce este mai expresiv. Mai sus a vorbit de lingușire, arătând că nu i-a lingușit, și nici n'a căutat slava, iar aici vorbește despre dragoste. Și fiindcă li-a spus mai sus „ca un părinte pe fii săi“ și „precum muma își încălzește pe fii săi“, aici li vorbește că „am rămas sirimani“ (ἀπορφανισθέντες = rămânând orfani), ceea-ce se întâmplă cu copiii, cari cer neconținut pe părinții lor. Și cu toate acestea s'ar putea zice că nu apostolii, ci Thesalonicenii rămăseser orfani. «Însă nu, răspunde apostolul, ci noi. Căci dacă cineva ar examina bine, ar vide, că după cum copii cei mici lepădați și rămași orfani fără timp, lasă în sufletul părinților un dor mare, nu numai prin natura faptului în sine, ci și pentru pustiul, așa zicând, pe care'l simt părinții împrejurul or, tot așa și noi». Din aceasta, deci, și din întristarea sa, arată starea lui sufletească, în care se găsea după despărțirea do dănșii. «Să nu se creadă, zice, că noi am întârziat un timp îndelungat, ci „pentru un timp“, și numai cu fața nu vă videm, nu însă și cu inima, căci în cuget vă avem pururea».

¹⁾ Notă. Expresiunea din original πρὸς καὶ πόν ὥρος este un clinism, care înseamnă în traducere justă, *pentru un timp*. Deci răsă întreagă ar fi: *Iară noi fraților rămânând sirimani de cătră voi pentru un timp*. . . . (Trad.).

Câtă dragoste din parte-i! Deși îi avea totdeauna în cuget, el totuși nu se mulțamea, ci caută să-i vadă fața către față. Nu-mi vorbi de filosofie prisoselnică, căci aceasta este iubire adevărată, de a videa și de a auzi vorbindu-mi cel iubit, fiindcă toate acestea mult îmi folosesc. „Mai mult ne-am sîrguit“ zice. Ce va să zică „mai mult? Sau că vorește a spune: «că mai mult decât voi v'ag dorit», sau — ceea-ce pare a fi mai drept: «deși timpul ni-a lipsit, noi totuși ne-am sîrguit a videa fața voastră». Privește pe fericitul Pavel: când nu poate a-și împlini dorința prin sine însuși, el face aceasta prin alții, precum a făcut cu Filippenii, cărora li-a trimis pe Timotheu, cum a făcut cu Corinthenii, la cari a trimis tot pe Timotheu; — privește-l, zic, cum el se duce la dânsii prin alții, dacă nu poate prin sine însuși. Eră un fel de amoretz maniac¹⁾ și neastâmpărat, când eră vorba de dragoste. „Pentru aceia am voit să venim la voi“, ceea-ce eră rezultatul dragostei. «Deși nu aveam nici o altă treabă pe acolo, totuși, zice, voiam să viu ca să vă vad». „Eu Pavel, și odată, și de două-ori, și ne-a făcut sminteală Satană“. Ce spui Pavele? Te-a împiedecat Satană? «Da, zice, căci nu a fost a lui Dumnezeu faptul acestă». În epistola către Romani (1, 13, 15, 22) iarăși spune că a fost împiedecat, însă atunci Dumnezeu l-a împiedecat. Și aiurea spune Luca (Fapt. 16, 6) că i-a împiedecat Duchul de a se duce în Asia. Și în epistola către Corintheni deasemenea spune că l-a împiedecat Duchul, — pe când aici faptul îl atribuie lui Satan. Așă dară ce numește el împiedecarea pusă de Satană? Niscareva ispite mari neprevăzute. „Făcându-se vicleșug, zice, asupra lui“ (Fapt. 20, 3) a stat în Elada timp de trei luni. Alt lucru este de a rămânea undeva de bună voe, din cauza iconomiei împrejurărilor, și altul de a fi împiedecat. Căci acolo zice: „Iară acum ne mai având loc într'aceste laturi...“ (Rom. 15, 23) și „Că cruțându-vă pe voi

¹⁾ Notă. În limba Română cuvintele *manie* și *maniac* sunt sinonime cu *nebunie* și *nebun* sau *aplecat spre nebunie*. În limba elină însă, și mai cu seamă la sf. Chrisostom aceste cuvinte înseamnă *dorința vehementă, aprinsă*. Deci amoretz *maniac* după sf. Chrisostom va să zică *amoretz înfocat*. (Trad.).

nu am venit până acum la voi" (II. Corinth. 1, 23), pe când aici nimic din acestea, însă ce? Că Satană l-a împiedecat. „Eu Pavel, zice, și odată, și de două-ori“. Privește, cum se ambiționează și se îngâmfa așa zicând, voind să arate, că el îi iubește mai mult decât toți. Acel „eu Pavel“ este pus în loc de expresiunea subînțeleasă: «dacă poate nu și ceilalți. Și aceia voiau, eu însă chiar m-am încercat de a veni».

„Căci care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei“? (Vers. 19). Dară Macedonenii sunt lauda ta, fericite Pavele? «Nu numai acestia» zice, pentru care și adaoage: „Au nu și voi înaintea Domnului nostru Iisus Christos, întru a lui venire“? Oare ați auzit voi vre-odată cuvinte de acestea ieșite din gura femeilor chiar a celor mai duioase, vorbind astfel cu copiii cei mici? „Și cununa laudei“ zice. Așa dară nu ajungea numai ca numele cununei să arate strălucirea, ci și a „laudei“. Câtă aprindere nu este aici? Niciodată vre-o mumă, sau tată, sau și amândoi împreună, nu ar putea să-și arate dorul lor în așa grad ca Pavel. „Bucuria, zice, și cununa mea“, adică «eu mai mult mă bucur de voi, decât de o cunună». Acum tu poți să-ți închipui, cât de mare eră întreaga biserică sădită de Pavel și înrădăcinată. Dară cine nu s'ar bucura având atâta fii, pe câți avea el? Și cine nu s'ar bucura văzând pe acei fii numeroși cu toții progresând? Așa că vorbele acestea nu sunt zise spre lăgușire, căci el n'a zis simplu «voi» ci „și voi“ împreună cu ceilalți. „Că voi sunteți slava noastră, zice, și bucuria“ (Vers. 20). X

„Drept aceia mai mult neputând răbdă, bine am voit a rămânea în Athena singuri — în loc să zică «am preferat» — și am trimis pe Timotheiu fratele nostru, și slujitorul lui Dumnezeu, și ajutorul nostru întru evanghelia lui Christos“. (Cap. 3, 1. 2). Și aceasta o zice nu atât ca să înalțe pe Timotheiu, pe cât ca să-i cinstească pe dânsii trimițându-li pe conlucrătoriul său, ca și cum li-ar fi zis: «Sustrăgând dela lucru am trimis la voi pe sluga lui Dumnezeu, și pe conlucrăto-

riul nostru în evanghelia lui Christos». „Ca să vă întăriască pe voi, și să vă mângâie întru credința voastră, ca nici unul să nu se clătiască întru scârbele acestea“ (Vers. 3). Dară ce spune ei aici? Fiindcă ispitele dascalilor alarmează pe discipuli, și fiindcă atunci apostolul căzuse în multe ispite, după cum însuși zice că „ni-a făcut zămintea Sathană“ și că «odată, și de două-ori am voit să vin la voi, dară nu am putut» ceea-ce înseamnă că se găsea în mare strâmtorare, — cu drept cuvânt că aceasta îi alarmase, nu atâta gândindu-se la ispitele lor, pe cât la ale dascalilor, căci nici ostașii nu se tulbură atâta pentru propriile lor ispite, pe cât pentru generalul lor când îl văd rănit în luptă. „Ca să vă întăriască pe voi“ zice, nu ca cum ați fi lipsiți cu ceva în credință, nici ca cum ar trebui să mai știți ceva din ale credinței». „Ca să vă mângâie pe voi întru credința voastră, zice, ca nici unul să nu se clătiască întru scârbele acestea, că singuri știți că spre aceasta suntem puși“.

„Căci când am fost la voi am zis vouă mai înainte, că vom să avem scârbe, precum a și fost, și știți“ (Vers. 4). «Nu trebuie să vă alarmați, zice, căci nimic nu e străin, nimic nu se petrece în contra așteptărilor», ceea-ce eră deajuns ca să-i deștepte. Ai văzut, că de aceia și Christos a prezis ucenicilor, zicând: „Și acum am zis vouă mai înainte până a nu fi, ca când va fi să credeți?“ (Ioan, 14, 29). Cu adevărat că pe lângă altele, și aceasta este o mare mângâiere, ca discipulii să audă dela dascali cele ce se vor întâmpla. După cum cel bolnav dacă aude dela doctor că va fi așa, sau așa, nu se tulbură mult, pe când dacă mersul boalei se înrăutățește fără de veste, ca și cum în neștiința doctorului, și boala pare că încrece mult meșteșugul doctoricesc, atunci bolnavul își pierde cumpătul și se alarmează, — tot așa și în cazul de față. Ceea-ce Pavel prevăzuse dejă, se și întâmplase. „Precum a și fost, zice, și știți“. Și nu spune numai că acestea trebuiau să se întâmple, ci și altele se vor mai întâmpla, căci „spre aceasta suntem puși“, adică «nu numai pentru cele trecute

nu trebuie a vă tulbură, ci încă nici pentru cele viitoare, dacă cumva se va întâmpla ceva, căci „spre aceasta suntem puși“.

¹⁾ Deci să auzim acestea, noi cari avem urechi de auzit, că spre aceasta este pus Creștinul. „Spre aceasta suntem puși“, zicând acestea pentru toți credincioșii în genere. Spre aceasta suntem puși, iară noi, că și cum am fi puși spre liniște, ne tulburăm. Și de ce oare ne tulburăm? Că nici nu este timp de scârbe, nici nu ne-a coprins vre-o ispită, afară poate de eele omenesti. Este potrivit acum mai ales a vă zice cu apostolul: „Că încă n'ați stătut până la sânge împotriva păcatului luptându-vă“ (Ebr. 12, 4). Mai eu samă nici aceasta nu e potrivit a vă spune acum, însă ce anume? Că voi încă n'ați disprețuit nici măcar averile. Acelora cari perduse totul ce aveau, eu drept cuvânt li zicea apostolul așa, iară vouă cari aveți totul, nu vi se poate zice. Cine din voi a fost prădat de averi pentru Christos? Care din voi a fost bătut? Care a fost batjocorit? De unde vom avea lauda? De unde vom putea avea curajul? Christos a pătimit atâtea pentru noi, cari eram dușmanii săi, dar noi ce vom putea să arătăm că am pătimit pentru dânsul? Nu putem arăta nimic, căci nici un rău nu am pătimit, pe când bunuri am primit multe dela dânsul. De unde ni va fi curajul în acea zi? Nu știți că și ostașul numai atunci se va găsi strălucit înaintea împăratului, când va arăta că poartă pe trup multe rane și semne de rane? Dacă însă nu poate arăta nici un succes, chiar de nu ar fi adus nici o supărare cuiva, totuși este așezat în rândurile celor din urmă. „Dar nu este războiu“ zici tu. Dar dacă ar fi, spune-mi cine s'ar luptă? Cine ar alerga în ajutor? Cine ar rupe falanga? Poate nimeni. Când eu văd că tu nu disprețuești nici măcar averile pentru Christos, cum să te cred că vei disprețui ranele? El

¹⁾ *Partea morală.* Trebuie a răbdă îndelung în scârbe, și a mulțami lui Dumnezeu. Chiar de am avea pagubă în averi sau în copii noi să zicem: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat“. Că cel ce te răbdă acestea cu bărbăție, este deopotrivă cu Abraam și cu Iob, și că dacă demonii ne adorm, așa zicând, cu privire la cete pierdute — ca conlucrători cu tâlharii — știu de multe ori locurile unde s'au ascuns cele furate de hoji. (Veron).

a zis „purtăți-vă cu cei ce vă batjocoresc cu curaj, și bine-cuvântații“ iară tu nu faci așa, ci te împotrivești și ești neascultător. Ceea-ce nu are nici o primejdie, tu nu faci, și atunci cum voi putea suferi ranele, spune-mi, acolo unde este multă scârbă și durere? Nu știți că în timp de pace trebuie a se exercita cineva pentru războiu? Nu vedeți voi pe ostașii aceștia, cari, deși nu-i supără nimeni și nici nu-i amenință cu războiu, căci este o pace adâncă, îi totuși își freacă armele, și împreună cu dascălii lor, cari îi învață regulat, ies pe câmpii întinse și tupilate în fie-care zi, și acolo se exercită cu cea mai mare băgare de seamă? Dar dintre ostașii cei duhovnicești cine ar face așa? Nimeni. De aceea în războaie suntem ușori și neîndemânatici, și de aceea suntem ușor de cucerit de ori-cine. Câtă trândăvie este din parte-ni de a nu socoti timpul de față ca timp de luptă, ascultă pe Pavel, care strigă: „Toți cari voesc cu bună credință a viețui întru Christos Iisus, goniți vor fi“ (II Timoth. 3, 12), și pe Christos care zice: „În lume necazuri veți avea“ (Ioan, 16, 33), și iarăși pe fericitul Pavel strigând cu voce tare și zicând: „Stați încingându-vă mijlocul vostru cu adevărul, că nu este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui“ (Efes. 6, 14. 12). Dar de ce ne înarmezi, fericite Pavele, nefiind războiu? De ce ni prezinți lucruri zadarnice? De ce îmbraci cu zale pe ostași, pe când ar putea să se repauzeze și să stea liniștiți? La aceasta ar putea să ni răspundă: „Da, nu este războiu, însă chiar nefiind războiu, trebuie cineva să se îngrijească de războiu, că cei ce în timp de pace se îngrijește de războiu, va fi grozav în timpul luptei, pe când cel neexperimentat în ale războiului, mai mult se tulbură și se zăpăcește chiar în timp de pace. Și de ce oare? Pentru că el va vărsa lacrimi pentru cele ce are, și că neputând a se lupta pentru ocrotirea sa chiar, va fi foarte scârbit. Averile celui fricos și fără experiență în lupte, vor fi în stăpânirea tuturor celor voinici și cu cunoștinți de războiu. Aceasta este cauza pentru care vă înarmez mai dinainte“. După aceea apoi se știe, că tot timpul vieții noastre pe pământ este timp de luptă, timp de războiu. Cum și în ce fel? Diavolul stă pururea în preajma noastră, căci ascultă pe Petru ce spune: „Privi-

ghiați, că protivnicul vostru diavolul, ca un leu răcnind umblă, căutând pre cine să înghiță" (I Petru, 5, 8). Mii de patimi corporale ne atacă, pe care este nevoie de a le combate, ca astfel să nu ne înșelăm și să cădem în cursa lor. În adevăr, spune-mi, ce anume nu ne războește? Oare nu ne războește bogăția, nu frumusețea, nu dezmiertărea, nu puterea, nu stăpânia, intriga, zavistia, slava, sau lipsa de minte? Slava deșartă nu numai că ne atacă pe noi personal, împiedicându-ne de a nu fi umiliți, ci ne împinge și la zavistie și ură contra altora. Pe când cele contrare, — sărăcia, necinstirea, a fi disprețuiți, a arunca totul dela noi și a nu avea nici-o putere, ne duc fără greșală la umilință, care este baza tuturor virtuților. De altfel și aceste bunuri sunt în noi. Așa dar din partea oamenilor: viclenii, zavistii, sicofozii, intrigi și multe altele de acest fel, iară din partea demonilor: stăpâniiile, puterile, stăpânitorii întunericului veacului acestuia, după cum zice și Pavel: „Nu ne este nouă lupta contra trupului și a sângelui, ci împotriva începătorilor și a domniilor, și a stăpânitorilor veacului acestuia“. Unii ne bucurăm și alții se întristează, iară amândouă la un loc sunt o deviere din calea cea dreaptă. Deoparte sănătatea, și de alta boala și neputința. Și toate acestea la un loc, oare nu înseamnă luptă continuă, și noi oare nu ne găsim veșnic în războiu? Din ce parte oare nu ar greși cine-va? Voiești ca să-ți spun chiar dela început? Ei bine, ce anume l'a pierdut pe Adam cel întâiu zidit? Plăcerea, și mâncarea, și iubirea de întâietate. Ce a pierdut pe Cain, fiul său? Ura și zavistia. Ce a pierdut pe cei de pe timpul lui Noe? Plăcerile corporale, și relele născute de aici. Ce a pierdut pe fiul lui Noe? Batjocura și nerușinarea. Ce a pierdut pe Sodomiteni? Batjocura, desfrânarea și îmbuibarea în mâncări. De multe ori și sărăcia face aceasta, pentru care și zice un înțelept: „Bogăție și sărăcie nu-mi da" (Pildele lui Solomon, 30, 8). Inșă mai bine zis, nu bogăția, nici sărăcia sunt prin sine rele, ci intențiunea care nu este în stare să facă uz de amândouă acestea cum se cade.

Admirabil a zis Pavel: „Că spre aceasta suntem puși“. El nu spune simplu că «suntem ispitiți» ci

„spre aceasta suntem puși“, în loc de «spre aceasta ne-am născut». Acesta este lucrul nostru, aceasta ni este viața, și tu umbli după liniște? Nu stă de față calăul ca să te înghiontească în coastă și să te silească a sacrifica idolilor, însă îți stă de față pofta cea mare de hani și de lăcomie, care ni secoate ochii și ne orbește. Nici un ostaș nu a aprins focul, și nici nu ne-a pus pe grătar ca pe sfinții mucenici, însă văpaia trupească arde mai mult sufletul decât trupul. Nu stă de față împăratul, care să-ți făgăduiască mii de bunuri și să se milostiviască asupra ta, ci îți stă de față mania de slavă deșartă, care te gâdile mai mult decât acela.

Cu adevărat că mare războiu ducem noi, iubitorilor, și încă foarte mare, dacă voim să fim treji. Și timpul prezent are cununile sale. Când perzi pe fiul tău unul născut, crescut în multă bogăție și dând mari speranțe, singurul care trebuia a-ți moșteni averea și a continua memoria ta, nu oftă, ci mulțamește lui Dumnezeu, și slăvește pe cel ce ți l-a luat, și prin aceasta cu nimic nu vei fi mai pre jos de Abraam, căci după cum acela a dat pe fiul său celui ce i-a poruncit, tot așa și tu, luându-ți-se fiul tău cel iubit, nu ai oftat de loc. Ai căzut poate într-o boală grea, și mulți vin ca să te îndatoreze cu deasila, unia cu descântice, alții cu hârtiuți atârpnate la gât, iară alții încercându-se a te mângâia cu altele de acest fel? Ei bine, suferit-ai tu boala cu bărbăție și fără să te abați din calea cea dreaptă? Preferat-ai de a pătimi orice, numai ca să nu faci nimic din cele ale idololatriilor? Aceasta-ți va aduce ție cununa muceniei. De aceasta să nu te îndoiești de loc, iară dacă dorești să afli cum și în ce fel, eu îți voi spune. În adevăr, că după cum acela (martirul) suferă cu bărbăție durerile muncilor cu care este torturat, numai ca să nu se închine idolilor, tot așa și tu suferi durerile cauzate de boală cu mai multă mulțămire, decât să alergi la vr'un ajutor al descântătorilor, sau să faci ceva din ceea-ce ți poruncesc să faci. Sunt grozave durerile ce le suferă martirul? Dar și durerile bolnavului sunt mai îndelungate, așa că la același sfârșit ajung, și de multe-ori sunt mai grozave decât ale celui dintâiu. Când te muncește ferbințala și arsura înăuntrul trupului, și cu tot îndemnul și sfatul altora tu alungi cu dispreț descântecul, oare nu ai luat cununa muceniei? Ai pierdut bani, și sunt mulți cari te sfătuiesc

ca să te duci la găcitori, iară tu stăpânit fiind de frica de Dumnezeu, ai preferat mai degrabă să perzi banii, decât să fii neascultător lui Dumnezeu? Ai aceeași plată cu cel ce dă banii săi săracilor, dacă ai mulțămii lui Dumnezeu pentru paguba suferită, căci deși puteai să te duci la găcitori, totuși ai preferat mai bine a pierde banii, decât ai lua înapoi în acest mod. După cum acela pentru frica de Dumnezeu și-a deșartat punga săracilor, așa și tu pentru frica de Dumnezeu nu ai mai luat înapoi banii prin vrăjitori și fermecători. Noi înșine suntem stăpâni de a ne nedreptăți, sau nu, și nimeni altul.

Și dacă voești, să examinăm chiar tâlăria în sine. Ți-a spart perețele casei tâlharul, a intrat în odaie, a cărat de acolo aurării de mare preț și petre prețioase, a luat cu el un tesaur întreg, și nu l-ai putut prinde? De sigur că ceea ce ți s'a întâmplat e dureros, și ți se pare că ai suferit o mare pagubă, pe când în realitate nu este pagubă de loc, și în tine stă de a face această pagubă sau câștig. «Și cum e cu putință de a o face câștig?» zici tu. Eu mă voi încerca de a ți-o dovedi că așa este. Voind tu, paguba ce ai suferit va deveni un mare câștig, iară nevoind, va deveni pentru tine o pagubă mai mare. După cum se întâmplă cu meșteșugarii cari au înaintea lor materialul, că cel iscusit și experient în meșteșug întrebuițează materialul după cum trebuie, iar cel fără experiență îl strică, și astfel și a făcut singur pagubă, tot așa și în cazul de față.—Deci, cum paguba ta se va preface în câștig? Dacă vei mulțami lui Dumnezeu, dacă nu te vei boi, și dacă vei zice și tu cuvintele acelea ale lui Iob: „Domnul a dat, Domnul a luat; gol am ieșit din pânțele mele, gol mă voi duce” (Iob 1, 21). «Ce spui? zici tu; tâlharul a luat, și cum voi putea spune: Domnul a luat?». Nu te minuna, căci și Iob, de și diavolul îi luase totul, zicea că Domnul i-a luat, și tu cum poți spune că tâlharul ți-a luat, și nu Domnul? Pe cine vei admira mai mult, spune-mi; pe cel ce și a deșartat punga sa săracilor, sau pe Iob pentru cuvintele acestea? Oare nu cumva cel prădat este mai pe jos decât cei ce dau eleimosina cu bună voea lor? Să nu-mi spui: «eu nu am nici-o mulțămire pentru aceasta, faptul nu s'a petrecut cu știrea mea, tâlharul m'a prădat fără voea mea, și prin urmare ce

plată pot avea?» căci nici Iob nu a știut, și nici n-a voit ca să se întâmple așa, și cu toate acestea a luat plată. Deci și ție îți este cu putință de a lua plată, deși fără de voea ta îți s'au luat averea. Și cu drept cuvânt că noi admirăm mai mult pe cel ce suferă cu mulțămire paguba, decât pe cel ce dă de bună voe. De ce oare? Pentrucă cel ce dă de bună voe, se hrănește în cugetul său cu laudele ce va avea, și are bune speranțe, căci mai înainte de a se îmbogăți el a suferit cu bărbăție lipsa banilor, iar după ce s'a îmbogățit, a asvirlit din averile sale săracilor, — pe când celalalt tocmă pe când se găsea legat de averi, i s'a luat cu sila. Nu este tot una: a deșărta punga săracilor, după ce te-ai convins mai înainte că așa e bine, și a te lipsi de bani, tocmă pe când îi iubiai mai mult. Deci, dacă tu pronunți aceste cuvinte, vei lua înmîit, sau și mai mult decât Iob. Acela a luat aici îndoit, tu însă ca creștin ai făgăduinți că vei lua de o sută de ori mai mult. Nu ai blăstăma pentru frica de Dumnezeu? Nu ai fost la gâcitori? Ai mulțămît lui Dumnezeu pătîmînd răul? Ești deopotrivă cu cel ce disprețuește averile, căci și resemnățiunea ta nu s'ar fi întîmplat, dacă mai dinainte nu disprețui ai averile. Nu este tot una: a se îndeletnici cineva un timp îndelungat ca să disprețuiască averea, și a suferi fără de veste o pagubă întîmplată. Astfel deci, paguba ce tu ai suferit va deveni câștig, și diavolul cu nimic nu te va putea vătămă, ba încă te va folosi chiar.

Însă, când oare paguba devine vătămătoare? Când vătămă sufletul. Spune-mi, te rog: tâlharul ți-a răpit banii, și pentru aceasta tu te lipsești pe sine-ți de mîntuire? De ce te înșurori pe sine-ți cu rele, în timp ce ești amărît de cele ce ai pătimit? Acela poate că te-a sărăcit materialmente, și tu te sărăcești pe sine-ți spiritualmente, și te vatămă pe sine-ți în mod tâlhăresc? Acela te-a lipsit de cele ce sunt afară de tine, și de care mai în urmă te-ai fi lipsit și fără voea ta, iar tu de ce te lipsești de veșnica bogăție? Te-a întristat diavolul luându-ți banii? Amărăscele și tu pe dînsul, și nu-l înveseli. Dacă tu te duci la gâcitori și fermecători, l-ai înveselit, pe când dacă ai mulțămît lui Dumnezeu, i-ai cauzat o rană mortală. Și privește ce se întîmplă: de sigur că banii nu'i vei găsi ducându-te la gâcitori — căci îi nu pot ști, și dacă vre-odată se realizează spu-

nerile lor, aceasta e mai mult o întâmplare, — iar tu îți vei pierde sufletul, și te vei face de răs în ochii fraților și prietenilor tăi. Dar apoi chiar dacă se realizează spunerile găcitorilor, tot tu ești în pagubă și iarăși vei pierde averile, căci demonul știind că tu nu poți suferi paguba, și ești în siare din cauza banilor să te lepezi până și de Dumnezeu, îți dă banii înapoi, ca astfel să poată avea ocaziune de a te amăgi și a te depărta de Dumnezeu. Dar chiar dacă găcitorii și vrăjitorii ar găci, nu te minuna, căci demonul este netrupesc și se poartă peste tot locul. Demonul înarmează pe hoți, și fără de dânsul nu se întâmplă hoții. Deci dacă el înarmează pe hoți, apoi și știe unde se dosesc hoții și lucrurile furate, și nu este în neștiință de slugile sale. De aceea nu e ceva de mirat faptul acesta. Dacă el te vede scârbit din cauza pagubei, îți mai adaogă și o altă pagubă, iar dacă te vede disprețuind averile și răzind de paguba ce ți-a cauzat, atunci se va depărta din această cale. După cum și noi urzim asupra dușmanilor tocmai ceea-ce 'i poate întrista mai mult, și dacă vedem că nu 'i întristează ne depărtăm de dânsii, ca cei ce nu-i putem vătămă, tot așa și diavolul. Ce spui? Nu vezi pe cei ce călătoresc pe marea în timpul furtunei? Nu 'i vezi cum îi nu se mai îngrijesc de banii și lucrurile ce le au cu dânsii, ba încă asvâră în mare tot ce au? «Ce spui omule? Odată cu furtuna mai conluerezi și tu încă la naufragiu? Mai 'nainte de a te nimici valurile, tu încă lucrezi spre aceasta cu propriile tale mâni? De ce mai 'nainte de naufragiu îți pregătești singur naufragiul?» Acestea le ar putea spune un om prost și fără experiență de încercările și primejdiile de pe marea, pe când marinarul cel iscusit, care știe exact când va fi liniște pe mare, și când va fi furtună, va rîde spunând tu așa, și 'ți va răspunde: «tocmai de aceea arunc în apă lucrurile, ca să nu se întâmple naufragiu». Tot așa și cel cu experiență de împrejurările și de ispitele din viață, când vede furtuna apropiindu-se, și cele spirituale ale sale gata a se perde prin naufragiul răutății, aruncă dela sine și banii cari i-au mai rămas. 'Ți s'a întâmplat vr-un furt? Tu fă milostenie, și vei ușură corabia. 'Ți-au răpit tâlharii banii? Tu dă și ce mai ai lui Christos, și astfel vei mângâia pe alții în sărăcia lor. Ușurează-ți corabia, nu opri pentru tine ceea-ce ți-a rămas, ca nu cumva să se umple de apă, și să nu mai fie posibil de a o

scoate. Marinarii ca să scape trupul lor, aruncă lucrurile în apă, și nu așteaptă ca valurile să răstoarne corabia; iar tu ca să mântuești sufletul nu vei împiedeca naufragiul?

Încercați dacă nu credeți, încercați vă rog, și veți videa slava lui Dumnezeu. Când ți se întâmplă ceva supărător, dă imediat eleimosină, mulțamește lui Dumnezeu că s'a întâmplat așa, și vei videa câtă bucurie vei avea. Câștigul spiritual chiar de ar fi cât de mic, totuși este atât de mare, în cât poate să astupe orice pagubă trupească. Pe cât timp ai ca să dai lui Christos, te îmbogățești. Spune-mi, te rog, dacă tu fiind pradat s'ar apropiă de tine împăratul și ți-ar întinde mâna cerându-ți să-i dai ceva, oare nu te-ai crede pe sine-ți mai bogat decât toți bogații pământului, când chiar nici după atâta sărăcie nu se rușinează de tine împăratul cerându-ți milostenie? Nu te răpi și tu odată cu răpirea averilor tale; stăpânește-te pe sine-ți, și vei stăpâni violența diavolului. Ai puțința de a câștiga lucruri mari. Să disprețuim deci bogăția, ca să nu disprețuim sufletul. Și cum să le disprețuiești cineva? Nu vedeți ce ce se întâmplă cu corpurile cele frumoase și cu cei ce le iubesc? Intru cât ele sunt în fața noastră, trimit asupra-ni un foc arzător și o flacără strălucită, dar îndată ce ne depărtăm de ele, totul s'a stins, totul a adormit în noi. Tot așa este și cu averea. Nimeni să nu-și procure aurării, nimeni pietre prețioase, nimeni găteți prețioase la gât, căci toate acestea privitye de alții ispitesc ochii. De voești să te îmbogățești, cum făceau cei vechi, îmbogățește-te nu în aur, ci în cele trebuitoare ca să poți da și altora la timp. Nu fi iubitor de podoabe, căci o astfel de bogăție este rîvnită de tâlhari, și nouă ni aduce griji multe. Nu adună vase de argint și de aur, ci să fie în ograda ta magazii de grâu, vin și untdelemn, nu pentru ca tu să le vinzi și să le prefaci în aur, ci ca să dai celor nevoiași. Dacă ne depărtăm pe noi înși-ne dela cele prisoselnice, ne vom învrednici de bunurile cele vecinice. Căroră fie a ne învrednici cu toții prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Drept aceea și eu nerăbdând mai mult, am trimis ca să cunosc credința voastră, ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispitește, și să fie în zadar osteneala noastră. Iară acum fiind Timotheu la noi dela voi, și binevestind nouă credința și dragostea voastră, și cum că aveți pomenire bună de noi totdeauna, dorind a ne videa pre noi, precum și noi pre voi, pentru aceasta ne-am mângâiat fraților de voi, întru tot necazul și nevoea noastră pentru credința voastră. Că acum noi vii suntem, dacă stați voi întru Domnul“ (Cap. 3, 5—8).

Astăzi ni stă înaintea o chestiune, de care mulți întreabă, și este discutată din multe părți. Și care e chestiunea aceasta? „Drept aceea, zice, și eu nerăbdând mai mult am trimis ca să cunosc credința voastră“. Ce spui? Tu, care cunoșteai atâtea, care ai auzit cuvinte ce nu se pot spune, care te-ai ridicat până la al treilea cer, tu nu știai nimic de dânsii, pe când te găseai în Athena, deși nu erai atât de departe, și nici nu te despărțiseși de dânsii de mult timp? „Iară noi rămânând sirimani de către voi pentru un timp“, zice, și iată că acum nu mai știe nimic despre Thesaloniceni, și se vede silit a trimite pe Timotheu ca să afle despre credința lor „ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispitește, și să fie în zadar osteneala noastră“. Ce ar putea cineva spune? Nimic alta, decât că sfinții nu știau totul. Și aceasta ar putea-o afla din multe locuri și din multe timpuri de mai înainte, și după aceasta. După cum Eliseu nu știa nimic despre văduva din Sarethia Sidonului; după cum Ilie zicea către Dumnezeu: „Am rămas eu singur, și caută sufletul meu să'l ia“, pentru care a și auzit pe Dumnezeu spunându-i: „Mi-am lăsat în Israil șapte mii de bărbați“. (III. Imp.

19, 10. 18); după cum Samuil iarăși a auzit pe Dumnezeu, pe când eră trimis ca să ungă pe David: „Să nu te iuți la chipul lui, nici la mărimea lui, pentrucă l-am disprețuit (nesocotit) pre el (pe Saul), că nu cum vede omul vede Dumnezeu, că omul vede în față, iară Dumnezeu vede în inimă”. (I. Imp. 16, 7), tot așa și în cazul de față. Această neștiință a sfinților vine din marea îngrijire a lui Dumnezeu, atât pentru dânsii, cât și pentru cei ce cred întrânsii. Cum și în ce fel? După cum el îngăduie a fi sfinții și în persecuțiuni, tot așa lasă ca îi să fie în neștiință de multe, ca astfel să fie liniștiți. De aceea și Pavel zicea: „Datumi-s'a îmbolditor mie îngerul Satan, ca să mă bată peste obraz, ca să nu mă înalț” (II. Cor. 12, 7). Pe lângă aceasta îi lasă în neștiință și pentru ca alții să nu și închipuiască lucruri mari despre dânsii; pentrucă dacă în urma unor minuni îi credeau a fi dumnezei, apoi cu atât mai mul dacă i-ar fi văzut că îi cunosc totul în fieco minut. De aceea și zice chiar Pavel: „Ca să nu cugete cineva mai mult decât vede sau aude ceva dela mine” (II. Cor. 12, 6). Ascultă apoi și pe Petru ce spune ologului după ce l'a vindecat: „Ce căutați la noi, ca și cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble?” (Fapt. 3, 12). Deci dacă astfel de bănueli se petreceau în inima și a celor ce ziceau și a celor ce făceau, apoi cu atât mai mult s'ar fi născut asemenea bănueli în urma unor fapte mai mari. Mai erau în neștiință sfinții și din alta cauza: ca să nu aibă cuvânt poporul să zică: «aceștia fiind oameni ca și noi, și au făcut totuși asemenea minuni», și să cadă în uimire, — de aceea prin neștiința lor Dumnezeu ni arată slăbăciunea și neputința naturei omenesti. De aceea și apostolul se găsește în neștiință de Thesalonicieni, de aceea de multe ori propunându-și a se duce la dânsii, nu se duce, ca astfel să afle îi că dânsul nu știă totul. Și mare eră câștigul ce izvoră de aici, căci dacă se găseau mulți cari spuneau că «acesta este puterea lui Dumnezeu cea mare», iară alții spuneau altele de acest fel, — apoi dacă el ar fi știut totul în tot momentul, ce nu și-ar fi închipuit oaro de dânsul?

„Drept aceia și eu nerăbdând mai mult, am

trimis ca să cunosc credința voastră, ca nu nu cumva să vă fi ispitit pe voi cel ce ispitește și să fie în zadar osteneala noastră“. Aici ar putea crede cineva că este o acuzațiune adusă lor, însă dacă ar cerceta serios, ar vedea cum el scoate la iveală minunea petrecută cu dâșii, și cum arată dragostea ce avea de dâșii exagerând oarecum ispitele lor. Cum aceasta? Ascultă cu băgare de seamă. Dacă tu singur li-ai spus mai dinainte „Că spre aceasta suntem puși“ și „Nimeni să nu se tulbure“, cum de trimiți pe Timotheu, temându-te ca nu cumva să se petreacă ceva din care nu voiești? Dar aceasta el o face din dragostea cea mare ce o avea către dâșii. În adevăr, că cei ce iubesc, din cauza prea marelor iubiri, din cauza acelei iubiri înflăcărate, bănuiesc de multe ori chiar și cele mai mici lucruri, iară aceasta vine din multele încercări prin care și dâșii au trecut. «Am spus în adevăr, că spre aceasta suntem puși, însă aceasta am zis-o, pentru că chiar și pe mine m'a îngrozit exagerația relilor». De aceea nici el nu zice că «am băgat de samă la voi, cutare sau cutare abatere» ci „nerăbdând mai mult“ ceea-ce izvorăște mai mult din dragoste.

Dar ce înseamnă: „Nu cumva să vă fi ispitit pe voi cel ce ispitește“? Ai văzut acum, că a se clătina cineva când este în strămtorări, este diavolesc, căci vine din îndemnul diavolului? Când diavolul nu ne poate pe noi clătina în credință, atunci prin alt-cineva, sau și pe altă cale, caută a clătina pe cei mai slabi dintre noi, ceea-ce e dovada unei slăbăciuni covârșitoare din parteni, care nu poate avea nici o scuză. Așa a făcut necuratul cu Iob, căci a ațîțat pe femeia lui ca să zică: „Ci spune vr'un cuvânt către Domnul, și mori“ (Iob 2, 9), de unde poți vedea cum l'a ispitit. Dar de ce n'a zis el oare «v'a clătina», ci „să vă fi ispitit“? «Am bănuț numai atâta, zice, că poate v'a ispitit numai», pentru că ispita este premergătoare clătinei sau zguduirii, și silința sau încercarea diavolului nu se poate numi clătinare. Numai cel ce s'a lăsat a primi atacul, numai acela s'a clătina. Vai! Cât de mare este iubirea părintească a lui Pavel! Lui nu'i pasă de necazurile și de

cursele ce i se întindeau lui personal, și mi se pare că astfel de ispite chiar îl așteptau pe dânsul atunci, despre care și spune Luca (Fapt. 20, 3), că a rămas trei luni în Elada, când s'a făcut viclesug asupra lui din partea iudeilor, — dar lui nu'i pasă de primejdii, ci se gândea numai la primejdiile discipulilor. Ai văzut acum, că ei a întrecut pe orice părinte? Noi când ne găsim în strămtorări și primejdii, ni aducem aminte de toate, iar ei atât de mult se temea pentru fiii săi duhovnicești, încât până și pe Timotheu, pe care îl avea ca de mângâiere pe lângă dânsul, pe acest tovarăș și conlucrător, până și pe dânsul, zic, îl trimite la Thesaloniceni, cari se găseau atunci în primejdii.

„Și să fie în zadar osteneala noastră“, zice. Și de ce așa? căci dacă îi s'ar fi abătut, nu tu erai cauza și nu din lenea sau nepăsarea ta s'ar fi abătut. «Cu toate acestea chiar așa fiind, eu ași crede osteneala mea ca zadarnică» răspunde, de unde se vede dragostea lui cea mare către dâșii.

„Ca nu cumva să vă fi ispitit cel ce ispitește“. Ispitește numai, fără însă să știe dacă va putea răpune pe cel ispitit. Deci dacă diavolul stă de față ca să ne ispitească, deși nu știe dacă va reuși, apoi noi când știm că suntem cu mult mai presus de dânsul, să nu fim treji la atacurile ce ni dă? Cum că diavolul ne atacă fără să știe dacă va învinge, a probat-o în cazul cu Iob, căci spunea către Dumnezeu acel demon viclean: „Au n'ai îngrădit tu toate cele dinăuntru și cele dinafară ale casei lui?... Ci te atinge de toate câte are el, și nu te va binecuvânta“ (Iob. 1, 10, 11). Ispitește numai, și dacă găsește pe cineva slab, de sigur că reușește, iară dacă cel ispitit este puternic, atunci fuge necuratul.

„Și să fie în zadar, zice, osteneala noastră“. Să auzim noi cu toții cum se ostenea Pavel. El nu zice «lucrul nostru», ci „osteneala noastră“ și nici nu spune «mă tem să nu vă pierdeți voi», ci „să nu fie în zadar osteneala noastră“. Încât chiar de s'ar fi întâmplat ceva, cu drept cuvânt s'ar fi putut întâmpla, dar fiindcă nu s'a întâmplat nimic, apoi și minunea este mare. «Noi ne așteptam la așa ceva, zice, dar lucrurile s'au întâmplat din contra, și de aceea nu numai

că n'am primit dela voi nici un adaos la scârbele noastre, ci am primit tocmai mângâere».

„Iară acum venind Timotheiu la noi dela voi, zice, și binevestind nouă credința și dragostea voastră“. Ai văzut bucuria cea mare a lui Pavel? El nu zice «vestindu-ni», ci „binevestindu-ni“ aia! de mare bun consideră el dragostea și siguranța lor. Era nevoie ca această (credința nestrămutată) să stea înțepenită, căci numai așa se putea întări și sprijini dragostea lor. Se bucură de dragostea lor, pentru că aceasta era semnul credinței.

„Și cum că aveți pomenire bună de noi totdeauna, dorind a ne vedea pe noi, precum și noi pe voi“. Aici li aduce mari laude. «Nu numai când suntem de față, nici numai când săvârșim minuni, ci chiar și acum când suntem departe și suntem batjocoriți, și suferim mii de neajunsuri, voi aveți pomenire bună de noi». Auziți, vă rog, cum sunt de admirați discipulii, când au amintire bună despre dascălii lor, și cum sunt fericiți. Să imităm deci, pe asemenea discipuli, căci pe noi înși-ne ne folosim, și nu pe dascăli. „Dorind a ne vedea pe noi, precum și noi pe voi“, zice, ceea-ce îi veselea mult pedânșii. Ca să alie cel iubit, că cel ce-l iubește știe cum că și el este iubit de dânsul, aceasta este o mare mângâere și încurajare.

„Pentru aceasta ne-am mângâiat, fraților, de voi, întru tot necazul și nevoea noastră pentru credința voastră, că acum noi vii suntem, dacă stați voi întru Domnul“. Cine ar putea să fie egal cu Pavel, care socotea mântuirea altora ca a sa proprie, și care față de alții se găsea tot așa, după cum se găsește corpul față de mădularile sale? Cine ar putea să scoată asemenea voce astăzi? Și mai ales cine ar putea să cugete vreodată astfel? El nu cerea pentru sine vreo mulțămire din parte-li pentru ispitele ce le îndura din cauza lor, ci mulțămirea lui o simțea prin faptul că dânsii nu se clătină în credință din cauza ispitelor lui, ca și cum pare-că ar fi zis: «că nu atâtă noi suntem vătămați din cauza ispitelor, pe cât voi; voi ați fost ispitiți mai mult decât noi, — voi, cari nu ați pățimit nimic, și nici decât noi cari pățimim. Și fiind-că aces-

tea ni le-a binevestit nouă Timotheiu, ei bine, noi nu mai simțim nici o scârbă din cele ce am suferit, ci „ne-am mângâiat întru tot necazul și nevoea noastră“. Nimic nu poate atinge pe dascălul bun, întrucât timp cele cu privire la discipuli merg după dorința și părerea sa. «Prin voi, zice, ne-am mângâiat, voi ne-ați întărit pe noi» deși lucrul era cu totul din contra, căci când cei ce pătimește nu cedcază de loc, ei stă neclintit cu bărbăție, aceasta e de ajuns spre a întări pe discipuli. El însă face cu totul din contra, și lauda o atribue lor; «voi, zice ne-ați încurajat pe noi, voi ne-ați făcut să răsufăm în liniște, voi nu ne-ați lăsat ca să simțim ispitele». Și n'a zis «să răsufăm» nici «să ne alinăm întru câțva suferințele noastre», ci „acum noi vii suntem“ adevărat viem cu adevărat la auzul acestei vești plăcute, arătând prin aceasta, că ispita și moartea chiar, nu le consideră a fi altceva, decât împiedecarea și ispitele lor în credință, iară progresul lor îl credea a fi adevărata viață. Cum ar fi putut să arate în alt mod supărarea sa din cauza slăbăciunii discipulilor, sau chiar și bucuria pentru propășirea lor? El nu a zis «ne bucurăm» ci „viem“ vorbind de viața viitoare, încât fără aceasta noi nici nu considerăm viața întru nimic, nu credem că suntem vii.

Astfel trebuie a se găsi și dascălii, și discipulii, și atunci nu se va întâmplă nici o neorânduială.

Mai departe apoi, mărinind încă mai mult acest fapt, privește ce spune el: „Că ce mulțămită vom putea da lui Dumnezeu pentru voi, pentru toată bucuria cu care ne bucurăm pentru voi înaintea Dumnezeului nostru, noaptea și ziua peste măsură rugându-ne ca să vedem fața voastră și să împlinim lipsele credinței voastre“? (Vers. 9: 10). «Voi, zice, v'ați făcut nouă motiv nu numai de viață, ci și de o mare mulțămire sufletească, și încă de atâta mulțămire, încât nici nu putem să mulțămim lui Dumnezeu cum se cade. Succesul vostru, noi îl considerăm ca dar al lui Dumnezeu. Prin succesul vostru ni-ați binefăcut într'atâta, că noi îl credem a fi dela Dumnezeu, și încă chiar lucrul lui Dumnezeu, căci o astfel de judecată nu poate ieși din spiritul sau năzuința ome-nească».

„Noaptea și ziua peste măsură rugându-ne“, zice, ceea-ce dă dovada marelui lui iubiri. După cum un cultivator auzind despre țarina sa cea mult dorită că este plină și încărcată de roadele pământului, dorește de a vedea cu ochii și a simți plăcerea, tot așa dorește și Pavel de a vedea Macedonia. „Peste măsură rugându-ne“. Privește exagerația cuvântului. „Ca să vedem fața voastră, zice, și să împlinim lipsele credinței voastre“. Aici se naște o mare chestiune: dacă tu viezi acum, căci dâșii au stat neclintii în credință, și Timotheiu ți-a binevestit credința și dragostea lor, din care cauză erai atât de vesel încât nici nu puteai să mulțamești lui Dumnezeu cum se cade, cum de vorbești aici despre lipsele credinței lor? Oare cuvintele dinainte nu erau zise mai mult ca lingușire? Nicidecum, să nu fie una ca aceasta! La începutul epistolei el mărturisește de dâșii că au purtat multe lupte, și că au pățimit aceleași ca și bisericele din Iudeia (Cap. 2, 14). Deci ce am putea răspunde noi aici? Că acești Thesalonicieni nu primise toată învățătura, adevărat nu învățase încă până atunci tot ceea-ce trebuia să cunoască, iar aceasta o arată cam pe la finea epistolei. Poate că se cerea ca să cunoască îi și cele despre învierea cea deobște, poate că erau mulți cari îi tulburau, nu prin ispite, nici prin niscareva primejdii, ci ipociți de aceia cari se dau de dascăli ai poporului. Aceasta o numește el „lipsele credinței“, și de aceea a zis aici lipsele credinței voastre. Când e vorba însă de teama ce el o avea pentru credința lor, apoi atunci o spune pe față, zicând: „Am trimis la voi pe Timotheiu, ca să vă întărească pre voi“, pe când aici prin expresiunea „să împlinim lipsele credinței voastre“ este vorba mai mult de învățatură, decât de asigurare, după cum zice și aiurea: „Ca să fiți întemeiați întru tot lucrul bun“ (I. Corinth. 1, 10. II. Timoth. 3, 17). Iar întemeiat este acela, căruia îi lipsea până atunci ceva, și numai atunci i s'a îndeplinit lipsa.

„Iar însuși Dumnezeu și Tatăl nostru și Domnul nostru Iisus Christos, să îndrepteze calea noastră către voi. Și pre voi Domnul să vă înmulțească, și să vă prisosească cu dragostea

uuuia spre altul și spre toți, precum și noi spre voi" (Vers. 11. 12). Aici este dovada celei mai mari dragoste, căci a se ruga nu numai în cugetul său, ci încă a pune și în epistolă rugăciunea sa, nu poate fi decât al unui suflet înfierbântat și nerăbdător. Tot aici este dovada cea mai sigură și de dorințele lui de dănușii, și totodată și îndreptarea ce și-o dă, dacă nu vine ca să-l vadă, ca și cum pare că ar zice: «Insuși Dumnezeu să împrăstie ispitele ce ne împresoară, ca să venim la voi pe calea cea mai dreaptă (cea mai scurtă)».

„Și pre voi Domnul să vă înmulțească și să vă prisosească“. Ai văzut acum mania cea fără margini a dragostei lui, arătată prin cuvinte? „Înmulțească, zice, „și prisosească“ în loc de «să vă sporiască», adică cum s'ar zice, el dorește a fi iubit de dânsii cu prisosință. „Precum și noi spre voi“, adică, dragostea noastră către voi este deja, iar pe a voastră o cerem ca să fie așa. Ai văzut până unde voește el a se întinde dragostea? „Spre toți“, zice, adică nu numai între voi, ci și peste tot locul și către toți, căci numai aceasta se poate numi dragoste după Dumnezeu, de a avea pe toți în sufletul și inima voastră. Dacă tu iubești pe X, iar pe Z nu-l iubești (deși poate nici nu-l urăști), apoi aceasta este dragoste după om, și nu după Dumnezeu. «Însă dragostea noastră nu trebuie să fie de acest fel» ci „Precum și noi spre voi, ca să întărească inimile voastre fără prihană întru sfințenie înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru, întru venirea Domnului nostru Iisus Christos cu toți sfinții săi (Vers. 13). Aici arată că dragostea lor li aduce folos, iar nu celor iubiți. «Voese, zice, ca această dragoste să prisosească, ca nimeni să nu se facă vrednic de hulă». Și nu zice «ca să vă întărească pre voi» ci să „întărească inimile voastre“, pentru că din inimă ies gândurile rele (Math. 15, 19). De altfel este posibil ca cineva să nu facă nimic, și totuși să fie rău, ca de ex. să fie zavistnic, să fie necredincios, viclean, să se bucure de răul altuia, să nu fie prietenos cu alții, să aibă credința stricată, etc. Toate acestea izvorăsc din inimă. Aceasta va să zică „sfințenie“ când noi curățim toate aceste rele ieșite din

inimă. Principalmente sfințenie se numește înțelepciunea sau cumpătarea noastră, după cum și necurătenie se numește curvia și preacurvia; iar în general vorbind, toată abaterea și tot păcatul se numește necurătenie, precum și toată fapta bună se numește curățenie. „Fericiți cei curați cu inima“, zice Mântuitorul, iar a fi curat cu inima, este egal cu a fi curat în totul. Și altele obișnuiește. Sf. scriptură a ni le arată ca murdărind sufletul nostru. Cum că violenția de ex. murdărește sufletul, ascultă pe Prorocul (Ierem. 4, 14) care zice: „Spală inima ta de violenție, Ierusalime“, și iarăși: „Spălați-vă, faceți-vă curați, și lăsați vicleșugul din inimile voastre“ (Isaia, 1, 16). Vedeți că aici Profetul nu zice «lăsați curvăsăriile», așa că nu numai curvia, ci și altele pot murdări sufletul. „Să întărească inimile voastre, zice, fără prihană întru sfințenie înaintea lui Dumnezeu și Tatăl nostru, întru venirea Domnului nostru Iisus Christos cu toți sfinții săi“. Așa dar Christos va fi atunci judecătorul nostru, și noi vom stă la judecată nu numai înaintea lui, ci și înaintea Tatălui. Sau că aceasta o spune el aici, sau că zice «faceți-vă fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, căci aceasta e virtute sinceră și adevărată, de a fi fără de prihană înaintea lui Dumnezeu, iar nu înaintea oamenilor».

¹⁾ Deci, iubitorilor, dragostea ne face fără de prihană în toată puterea cuvântului. Odată vorbind cu cineva despre aceasta, și spunându-i că dragostea ne face fără de prihană, și nu lasă a se furișă nimic contrar, și toate celelalte examinându-le cu amănunțime, acel cunoscut al meu luându-se pe sine de exemplu, a răspuns: «și ce poți răspunde despre curvie? Nu se poate deci de a iubi și a curvi? căci și a curvi vine din a iubi. Lăcomia, preacurvia, invidia, zavistia și altele de acest fel, ar putea fi scoase prin iubirea cea către aproapele nostru, dară curvia cum? Eu i-am răspuns, că dragostea și pe aceasta o poate înlătura. Dacă cineva ar iubi pe o femeie curvă, și s'ar încerca să o scoată din brațele altor bărbați, atunci acela nu păcătuiește,

¹⁾ *Partea morală.* Cum că dragostea cea către aproapele este un mare bun. Despre dragostea lui Abel și a lui Pavel, și a lui Iosif. Și despre nerăutate. (*Veron*).

și nu se face părtaș la păcatul celorlalți. Așa dară a curvi cu o femeie curvă, înseamnă în realitate a o urî, pe când a o abate dela acea faptă spurcată, înseamnă a o iubi cu adevărat.

Nu este, iubiților, nici un păcat, pe care întocmai ca și focul să nu-l consume puterea cea mare a dragostei. Mai ușor poate rezistă focului o uscătură nebagată în seamă, decât natura păcatului la puterea dragostei. O astfel de dragoste, deci, să plantăm în sufletul nostru, ca să stăm împreună cu toți sfinții, căci și aceia au bine plăcut lui Dumnezeu prin dragostea cea către aproapele.

De ce oare Abel a fost omorît, și nu a omorît? Pentrucă a iubit mult pe fratele său, și nici măcar n'a suferit ca să-l între în cuget o astfel de idee. De ce Cain oare a primit în sufletul său ideea omorîrei? — (nu-l voiu mai putea numi fratele lui Abel, după fapta lui nelegiuită) — de ce? Pentrucă în el nu erau așezate bine temeliele dragostei. De ce au fost lăudați fiii lui Noe? Nu oare pentrucă iubeau mult pe tatăl lor, nu pentrucă n'au suferit a vedea golăciunea lui? Celălalt fiu (Ham) de ce a fost blestemat? Nu oare pentrucă el nu iubiă? Abraam de ce a fost lăudat și cinstit de toți? Nu oare pentru dragostea lui cea mare, pentru cele ce a făcut cu nepotul său Loth, și pentru rugămintea cea făcută pentru Sodomiteni?

În adevăr, iubiților, că sfinții lui Dumnezeu au fost foarte iubitori de aproapele și foarte compătimitori. Ia aminte la Pavel, și urmează-l. Acest fericit care disprețuia chiar focul, acest bărbat mai tare ca diamantul, acest om zdravăn în toată puterea cuvântului, neîncovoiat și totdeauna țeapăn, acest sfânt pironit în frica de Dumnezeu, ce spune el? „Cine ne va despărți de dragostea lui Dumnezeu? Necazul, sau strămtoarea, sau goana, sau foametea sau golăteala, sau nevoea, sau robia“ (Rom. 8, 35)? Ei, zic, care a disprețuit totul, pământul și marea, el care a disprețuit până și porțile cele tari ale morței, pe care nimic nu o putea birui în totul, ei bine, iată-l că atunci când a văzut lacrimi curgând din ochii unor discipuli iubiți de dânsul, într'atât a fost zguduit acest bărbat tare ca diamantul, încât nu a mai putut ascunde durerea, ci li-a zis imediat: „Ce faceți de plângeți, și 'mi întristați inima“

(Fapt. 21, 13)? Dar ce zici Pavele? Oare au putut zdrobi lacrimile sufletul tău cel mai tare ca diamantul? «Da, răspunde el; tuturor mă pot împotrivi, și pe toate le disprețuiesc, afară de dragoste; aceasta m'a cuprins cu totul și mă stăpânește. Aceasta este plăcută lui Dumnezeu». Abizui mării nu a putut să'l slărame, pe când niște picături mici de lacrimi au fost în stare să'l zdrobească! „Ce faceți de plângeți, și mi întristați inima?” Mare este puterea dragostei! Dar apoi nu'l vezi iarăși pe dânsul plângând? De ce plângi? spune-mi: „Trei ani, zice, noaptea și ziua n'am încetat cu lacrimi învățând pre unul fiecare dintre voi” (Fapt. 20, 31), de unde se vede că din marea lui dragoste se temea, ca nu cumva să se furișeze printre dânsii vre-o boală molipsitoare. Mai ascultă'l iarăși: „Că din multă scârbă și necaz al inimei am scris vouă cu multe lacrimi” (II. Corinț. 2, 4). Ce face Iosif, acel bărbat voinic, care s'a împotrivit unei femei tirane, care privia cu bărbăție acea flacără mare a amorului, care s'a luptat atât de mult cu furiile acelei femei? Căci ce nu-l putea fermeca la acea femeie? Avea cu ea privirea încântătoare, mândria rangului, luxul hainelor, parfumul îmbătător al aromatelor — căci și acestea obișnuiesc a muia spiritul și a-l moleși, — avea apoi și vorbele mai moi și blajine ca orice; știa bine acea femeie amoretată în cel mai înalt grad, că dacă va ruga pe tânăr cu voce plângătoare, și nu se va da în lături de a'i spune chiar vorbele cele mai josnice, ea va putea învinge. Atât de mult s'a umilit această femeie îmbrăcată în haine aurite, și fiind în demnitate împărătească, încât poate că s'a și aruncat la picioarele tânărului din robie, poate că 'l rugă plângând la picioarele lui, și aceasta nu numai odată, nici numai de două ori sau de trei ori, ci mai de multe ori. Se putea atunci videea la ea și acei ochi strălucitori și scilpitori, iară înfrumusețarea ei generală eră făcută nu cum s'ar întâmpla, ci cu multă băgare de samă, cu multă îngrijire, fiindcă și pusese în minte și voia cu orice preț să prindă în mrejele ei pe mielul lui Christos. Mai adaugă pe lângă toate acestea și vrăjitoriile sau fermecătoriile cele multe, ce le întrebuițase poate. Cu toate acestea, acest tânăr neîncovoiat, acest bărbat voinic, acest ferit mai tare decât peatra, care nu s'a încovoiat la ru-

gămințile cele fermecătoare ale unei femei, privește cum atunci când s'a văzut în fața fraților săi, cari-l vînduse, cari-l aruncase într'o groapă, cari voiau chiar a-l ucide, și cari în fine erau cauza întemnițării lui și a cînstei la care ajunsese, când s'a văzut, zic, în fața fraților săi cari ticluise atîtădată minciuna ce trebuiau a o spune tatălui lor, minciună pe care tatăl lor Iacob o a crezut: „Voi știți că doi fii mi-a născut mie femeea mea Rahila, și unul a ieșit dela mine, iară voi mi-ați zis că l-au mâncat hiarele“ (Fac. 44, 27. 28), ei bine, nu s'a mai putut stăpîni, ci s'a muiat cu totul. „Și s'a tulburat Iosif, zice, și s'a rupea inima lui, . . . și căută să plîngă, și intrînd în cămara sa a plîns acolo“ (Ibid. 43, 29. 30). Dar de ce plîngi astfel Iosife? Căci nu sunt vrednice de lacrimi cele de dinaintea ta, ci de mînie și urgie, de o mare pedeapsă și răsplată. Ai în mîinile tale pe dușmani, pe ucigători de frate, ești în tot dreptul și poți să te umpli de mînie, deși aceasta nu s'ar putea numi nedreptate, căci nu stăpînești cu mîni nedrepte, ci e vorba de a te apăra contra celor ce te-au nedreptățit. Ne te uita la demnitatea ce o ocupi, căci nu ai căpătat-o după părerea și aprobarea lor, ci cu voea lui Dumnezeu, care a revărsat asupra'ti charul său. De ce plîngi? «Să nu-mi fie mie una ca aceasta, ar răspunde el. Eu care am prosperat în toate cu charul lui Dumnezeu, să nu'mi fie aceasta, ca prin asemenea răzbuinare să le nimicesc toate acele binefaceri Dumnezecești. Acum este cu adevărat timp de lacrimi, căci nu sunt doară mai pre jos de fiarele cele salbatece, care orice rele ar pătimi, se impacă cu firca lucrurilor la urnă. Plîng, zice, pentrucă împrejurările desfășurate cu mine m'au zguduit cu totul».

Pe acest fericit să'l imităm și noi, iubiților, să jălim și să plîngem pe cei ce ne nedreptătesc. Să nu ne infuriem asupra lor, căci cu adevărat că sunt vrednici de lacrimi, iară noi căutînd a ne răzbună, ne facem singuri răspunzători de pedeapsa și osînda ce se cuvenia lor. Știu că voi plîngeți acum și vă bucurați, și pe Pavel admirînd, și pe Iosif fericind; dar dacă cineva are dușman, să și-l aibă acum în minte, și să'l întipărească în cugetul său, pentru ca astfel pe cît timp inima lui fierbe la amintirea sfinților lui Dumnezeu,

să poată împrăștiă noeanul mâniei, și să moae ceea-ce este învârtoșat și țeapăn în ea. Știu apoi, că după ieșirea de aici, și după ce voi conțeni de a vorbi, chiar de ar mai rămânea ceva din căldura aprinsă în inima voastră, de sigur că nu va fi așa, ca acum când ascultați.

Deci dacă se răcește dragostea cuiva, atunci se împrăstie bruma și ghiata pe inima sa, pentrucă în adevăr, răzburarea și răutatea sunt ca bruma și gerul, care prăpădesc plantele. Noi însă, să chemăm pre soarele dreptăței, să-l rugăm de a trimite în inimile noastre razele sale, și atunci nu va mai fi brumă pe ele, ci apă de băut. Când focul soarelui dreptăței se va atinge de sufletul nostru, nu va lăsa în el nimic țeapăn, nimic arzător și nimic neroditor, ci totul se va arăta plăcut, dulce și încărcat de plăcere. Dacă noi ne iubim unii pe alții, va veni și acea rază. Îngăduiți-mi, vă rog, de a spune acestea cu toată buna-voință; faceți a auzi eu, că din toate vorbele acestea am folosit ceva; doresc să aud că cineva întâlnind în cale pe dușmanul său l-a apucat amândouă mâinile în mâinile sale, l'a prins în brațe, l'a sărutat și a lăcrămat. Atunci acela chiar de ar fi fiară salbatică, chiar de ar fi peatră, sau orice, se va îmblânzi în urma unei asemenea dragoste și prietenii arătate. Și de ce îți este oare dușman? Te-a batjocorit poate? Inșă eu nimic nu te-a nedreptățit. Poate că din cauza banilor treci cu vederea pe fratele tău, care te dușmănește? Nu, vă rog; orice ar fi, noi să împrăștiem din inima noastră. Timpul de față este al nostru, și deci să-l întrebuițim după cum trebuie. Să tăiem funiile păcatelor, și mai înainte de a ne duce la judecată, să ne judecăm noi aici unul pe altul. „Soarele, zice, să nu apună întru mânia voastră“ (Efes. 4, 26). Nimeni să nu amâne, căci amânarea naște întârzierea. Dacă astăzi trece ziua în mânie, vei fi rușinat mai mult; dacă trece și ziua de mâine, vei fi rușinat încă mai mult, și așa mai departe. Deci să nu ne facem de rîs pre noi înși-ne, ci să iertăm, ca să ni se ierte și nouă. Și când noi vom ierta, totul vom câștiga, și ne vom învrednici de toate bunătățile, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruiă împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA V

„De aceea, fraților, vă poftim și vă rugăm pre voi întru Domnul Iisus, precum ați luat de la noi, în ce chip se cuvine vouă a umbla și a plăcea lui Dumnezeu, ca să prisosiți mai mult, că știți ce poronci am dat vouă prin Domnul Iisus. Căci aceasta este voea lui Dumnezeu, sfințirea voastră, a vă feri voi de toată curvia“ (Cap. 4, 1—3).

Când apostolul ajunge ou vorba la cele mai urgente și la cele ce sunt în cugetul său, intră deodată în subiectul propus, și pe care voiește a-l auzi încontinuu dâșii, prin expresiunea: „De aceea“, adică «pururea și încontinuu». „Vă poftim și vă rugăm întru Domnul“. Vai! Cum el nu se crede vrednic de cuvânt pe sine singur — deși cine ar putea fi vrednic de credință ca dâșul? — ci ia pe lângă sine pe Christos, — «Prin Dumnezeu, zice, vă rugăm pre voi», ceea-ce zice și către Corintheni: „Vă rugăm pre voi în locul lui Christos, ca și cum Dumnezeu v'ar rugă prin noi“ (II. Corinth. 5, 20). „Ca precum ați luat dela noi“, zice, însă expresiunea „ați luat“ nu sa rapoartă numai la cuvinte, ci și la fapte, „În ce chip se cuvine vouă a umbla“. Aici arată întreaga lor purtare în viața aceasta. „Și a plăcea lui Dumnezeu, zice, ca să prisosiți mai mult“, adică «să nu stați numai până la împlinirea poruncilor ce vi s'au dat, ci încă să le covârșiți, să faceți din prisos voea lui Dumnezeu», căci aceasta înseamnă expresiunea „să prisosiți“. Când e vorba de cele cu privire la progresele credinței lor, pune înaintea minunilor săvârșite, aici însă el orânduiește numai viața lor. Aceasta vra să zică progres adevărat, când cineva covârșăște cu faptă bună toate poruncile date lui, ceea-ce nu vine dela învățătura primită, ci din voință și bună intențiune. După cum se întâmplă cu pământul, că nu produce numai cele aruncate în el, tot așa și sufletul nos-

tru nu trebuie a se mărgini numai la cele primite prin învățătură, ci a le covârși chiar. Virtutea se împarte în două: a se abate cineva dela rele, și a face binele. Nu e de ajuns ca cineva să se abată dela rele, și să-și întoarcă privirile spre bine, căci deși aceasta este calea care duce acolo, totuși se cere din parte-ne o mare bună-voință. Cele de care îi trebuiau să fugă le trece în ordinea poroncilor, și cu drept cuvânt, — explicându-li, că săvârșind pe unele din ele vor fi pedepsiți, iară dacă nu le săvârșesc, nu li se poate atribui nici o laudă, — pe când cele atingătoare de virtute, ca de ex. a-și golii cineva punga dând săracilor, a trăi în feciorie, și alttele de acest fel, Mântuitorul nu le trece în rândul poroncilor, însă ce zice? „Cel ce poate încăpea să încapă“ (Math. 19, 12). De aceea și apostolul cu multă frică li amintește prin epistolă de această: „Că știți ce poronci am dat vouă prin Domnul nostru Iisus Christos, căci aceasta este voea lui Dumnezeu, sfîntirea voastră“. Privește, cum el niciări nu face atîta vorbă pentru altceva cu așa putere, ca pentru sfîntenie, după cum și aiurea zice scriind: „Pacea să o urmați cu toți, și sfîntenia, fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul“ (Ebr. 12, 14). Și de ce te minunezi că el serie discipulilor peste tot locul de aceasta, când și lui Timotheu îi serie, zicându-i: „Păzește-te pre tine curat“ (I. Timoth. 5, 22), adevărat păzește sfîntenia? De asemenea și Corinthenilor li zicea: „Întru răbdare multă, întru postire, întru curățenie“ (II. Corinth. 6, 4—6), și în epistola către Romani găsește cineva în multe locuri, și în toate celelalte epistole. Cu adevărat, că răul acesta spurcă și molipsește totul. După cum un pore plin de gîd (noroiu) ori unde ar intra umple de putoare totul, și-ți lovește simțurile de putoarea băligaiului de pe el, tot așa este și cu curvia; ori unde ar intra murdărește totul, căci răul acesta cu greu se poate spăla și curăți. Dar când unii bărbați au și femeile lor legiuite, și totuși săvârșesc și asemenea fapte uricioase, apoi ce vor putea răspunde?

7 „Că aceasta este voea lui Dumnezeu, zice, sfîntirea voastră, a vă feri voi de toată curvia“. Multe feluri de neorânduiele sunt; multe și variate sunt

plăcerile desfrânării, despre care nici nu e slobod do a vorbi, pentru care apostolul vorbind în general „ferindu-vă de toată curvia“, le lasă la conștiința celor ce le săvârșesc.

„A ști fiecare din voi să și stăpânească vasul său întru sfințenie și cinste, nu întru patimă de poftă ca și păgânii cari nu cunosc pre Dumnezeu“ (Vers. 4. 5). Când el zice «a ști fiecare din voi să și stăpânească vasul său» arată că lucrul acesta se capătă prin învățătură, și încă multă, ca astfel să nu cadă în desfrânare. Așa dar noi putem câștiga sfințenia, când vom păstra vasul nostru curat; dar dacă el este necurat, atunci în locul sfințeniei va stăpâni păcatul. Atunci noi nu facem aceea ce voim, ci aceea ce păcatul poruncește.

„Nu întru patimă de poftă“, zice. Aici arată și modul în care trebuie a fi moderați, adică trebuie a tăia patimile poftelor, căci și dezmiardarea, și bogăția, și trândăvia, și lenea, și toate de acest fel, ne duc spre poftă absurdă.

„Ca și păgânii, zice, cari nu cunosc pre Dumnezeu“, căci numai aceia, ca unii ce nu așteaptă nici-o răsplată, sunt astfel. „A nu trece și a se lăcomi în lucru asupra fratelui său“ (Vers. 6). Biue a zis „a nu trece“, căci fiecăruia a dat Dumnezeu femei, și a pus hotare în natură, adică promiscuitatea să o aibă cineva numai cu femeea sa. Deci a umblă după altă femeie, pe lângă a sa, este o abatere dela lege, lăcomie și hoție, ba încă e ceva mai mult decât hoția, căci nu suferim atât de mult când ni se fură banii, pe cât suferim când ni se subminează căsătoria. Il numești frate, și te lăcomești asupra lui până și în cele ce nu trebuie? În pasagiul acesta el vorbește de preacurvie, căci despre curvie a vorbit mai sus prin expresiunea „ferindu-vă de toată curvia“. «Fiindcă trebuia a spune ca să nu treceți și să vă lăcomiți asupra fratelui vostru, să nu credeți, zice, că eu spun aici numai de femeile fraților voștri, ci și de ale altora; ba încă nu trebuie a avea nici chiar de acele lipsite de bărbat, sau femei publice, ci să vă depărtați de toată curvia». „De vreme ce răsplătitor este Domnul

pentru toate acestea". Mai întâiu el i-a rugat, apoi li-a pus în față pe păgâni „ca și păgânii“ zice, iară după aceasta arătând prin raționamente absurditatea de a se lăcomi cineva asupra femeii fratelui său, la urmă adaoge principalul: „Că răsplătitor este Domnul, zice, pentru toate acestea, precum și mai înainte am zis vouă și am mărturisit“. Așa dar noi nu le vom face acestea fără să fim pedepsiți; așa dar nu ne vom bucura de atâta plăcere făcându-le, pe câtă osândă vom suferi.

„Că nu ne-a chemat pre noi Dumnezeu spre necurățenie, ci spre sfințenie“ (Vers. 7). Fiindcă mai sus a spus „asupra fratelui său“, și a adăos mai la vale că Dumnezeu va răsplăti, arătând că chiar de ar fi necredincios cel ce a pătimit, totuși cel ce a făcut nedreptatea va fi pedepsit, apoi zice: «Nu vei fi pedepsit pentru că l'ai nedreptățit pe acela, ci fiindcă ai batjocorit pe Dumnezeu. El este care te-a chemat, iară tu l'ai batjocorit». De aceea și adaoge mai departe: „Drept aceea cel ce defăimează acestea, nu pre om defăimează, ci pre Dumnezeu, care a dat Duchul său cel sfânt întru noi“ (Vers. 8). Așa dar, fie că ai avut relațiuni trupești cu împărăteasa, fie cu sluga ta din casă, păcatul est același. De ce? Pentru că prin asemenea faptă nu ai nedreptățit atâta pe acea femeie, pe cât te-ai nedreptățit pe sine-ți. Tu ești care te-ai murdărit singur, tu în același timp ai defăimat și pe Dumnezeu. Pentru că având relațiuni cu femei străine, fie ele măritate, fie nemăritate, pentru tine este prea-curvie, căci ai trecut pe lângă femeia ta. De aceea Dumnezeu răsplătește, fiindcă l'ai defăimat, căci nu atâta disprețuești pe acea femeie, pe cât disprețuești pe Dumnezeu, care vede totul. Căci spune-mi: dacă cineva s'ar învrednici a câtiga dela împăratul porfiră împărătească, și alte nenumărate onoruri, și i s'ar porunci a trăi cinstit, iară el ieșind din palatul împărătesc s'ar duce să corupă o femeie oarecare, — pe cine a defăimat el atunci? Pe femeie, sau pe împărat? A defăimat de sigur și pe acea femeie, însă nu atâta cât pe împărat.

¹⁾ De aceea vă rog a vă păzi de asemenea păcat. După cum și noi pedepsim pe femeile noastre, când viețuind împreună cu noi ele se dau în brațele altora, tot așa vom fi pedepsiți și noi bărbații, dacă poate nu după legile Romane, dar de Dumnezeu, pentru că și aceasta este preacurvie. Preacurvie se numește nu numai aceea că ai avut relațiuni cu o femeie măritată după alt bărbat, ci și aceea, când tu barbat care ți ai pe femeia ta și ești legat de ea, păcătuiești cu o alta. Fii cu băgară de seamă la cele ce voiți spune, că dacă poate este cam obositor ceea-ce eu grăesc, este totuși trebuit, spre a îndrepta abaterile. Nu numai atunci se numește preacurvie, când cineva năzuiește la o femeie măritată cu bărbat, ci și atunci când aceea femeie este nemăritată, dacă acela este căsătorit și legat de femeia sa legiuită. Ce este dacă ea este nemăritată? Ești tu legat prin căsătorie, ai călcat legea, ai nedreptățit trupul tău. De ce tu pedepsești pe femeie, dacă curvește cu altul care nu are femeie? Pentru că este preacurvie, căci deși acela nu are femeie, totuși ea este legată cu tine prin căsătorie. Așa dară și tu ești legat cu ea prin căsătorie, și prin urmare și fapta ta preacurvie este. „Tot ceta ce și va lăsa femeia sa afară de cuvânt de curvie, o face pre ea să preacurvească, și ceta ce va lua pe cea lăsată preacurvește“ (Math. 5, 32). Dacă cel ce a fost însurat și și-a lăsat femeia, iară după aceasta mai are relațiuni cu ea, și este vinovat de preacurvie, apoi cu atât mai mult când are relațiuni cu altă femeie străină.

Toate acestea le-am spus cătră voi, bărbaților, cari sunteți în același timp și părinți de familie, și credem că sunt de ajuns. Pentru unii ca aceștia zice Christos: „Viermele lor nu moare, și focul nu se stinge“ (Marc. 9, 44).

Acum este necesar a vă spune despre tineri. nu atâta pentru dânsii, cât pentru voi mai ales, căci nu atâta sunt potrivite lor, pe cât se potrivesc vouă. Cum este aceasta, eu vă voi spune îndată. Cel ce n'a aflat ce este curvia, nu știe nici ce este preacurvia; iară cel ce s'a tăvălit în acelea, iute va ajunge și la acestea,

¹⁾ *Partea morală.* Contra curvarilor și curvelor. Părinții trebuie a avea viață în podobită, și pe fiii lor să-i căsătorească curând. Trebuie a fugi de teatru, ca cauze de multe rele. (*Veron.*)

chiar dacă s'ar murdări cu femei slobode și nu măritate. Deci, ce povață dau eu în cazul de față, spre a se tăia răul din rădăcină? Câți aveți baeți tineri și voiți a-i introduce în societate, grăbiți-vă a-i băga cu un ceas mai înainte în jugul căsniciei. Și fiindcă pe tânăr îl turbură dorința și pofta de femei, apoi tot timpul mai înainte de căsătorie să-l povăluiești, să-l înfricoșezi, să-l sperii, să-l îndemni, și în fine să întrebuițezi toate mijloacele spre a-l convinge să se însoare. Când a sosit timpul căsătoriei, nimeni să nu o amâne. Iată că acum eu grădesc cuvinte de pețitoare: logodiți-vă fiii voștri. Nu mă rușinez de a spune de acestea, fiindcă nici Pavel nu s'a rușinat spunând Corinthenilor: „Să nu opriți datoria unul altuia“ (1. Corinth. 7, 5). Deși s'ar părea că vorbele acestea sunt mai rușinoase, totuși el nu s'a rușinat a le grăi, căci nu dă atențiune vorbelor, ci faptelor. Când copilul tău este mare, mai înainte de a se duce la oaste, mai înainte de orice, tu îngrijește-te de înșurătoarea lui. Când el va vedea că în curând i se va da mireasa și că timpul ce-l desparte este scurt, de sigur că i se va stămpără vâpaia, dar dacă va înțelege că tu telenvești oarecum, și întârzi, sau că aștepti averi mari dela mireasă, negreșit că el neputând aștepta un timp lung se va aluneca la curvii. Vai! Că și aici, ca pretutindeni, rădăcina tuturilor relelor este iubirea de argint. Fiindcă nimeni nu se îngrijește ca fiul său să fie înțelept și blând, ci toți așteaptă zestre mare, de aceea nimeni nu se gândește la aceasta.

De aceea, vă rog de a pune mai întâiu în orânduială sufletele copiilor voștri. Dacă mireasa este curată, și dacă fiul tău nu a mai cunoscut până atunci alt trup, atunci și pofta va fi mare, și teama de Dumnezeu va fi mai mare, atunci nunta este cinstită cu adevărat, căci primește trupuri curate, atunci și copiii ce se vor naște vor fi plini de bine-cuvântarea lui Dumnezeu, atunci și mirele și mireasa vor urma unul pe altul și unul altuia se vor supune.

Dar dacă el de tânăr începe a se da la desfrânări, dacă de tânăr începe a cunoaște curvele și moravurile curvăsăriei, apoi atunci el va lăuda pe femeia sa o zi sau cel mult două, eară după aceasta iute va aluneca pe povârnișul desfrâului, căutând acel răs absurd și spasmodic, acele cuvinte pline de trivialități, acele scheme deșănțate, și în fine toată necuviința de care ne ruși-

năm a și vorbi. Toate acestea o femeeliberă nu le procură, și nici nu le suferă, pentru că ea nu voește a se murdări pe sine. Ea s'a dat în garanția bărbatului pentru traiul comun și pentru facerea copiilor, iară nici decum pentru a se murdări și pentru ca să se facă de răs; ea să îngrijească de casă, ea să-l învețe chiar și pe al tot ceea ce este demn, iar nu ca să-i procure atfări de curvie. Poate că ți se par plăcute cuvintele femeii curve? Știu și eu, căci doară și scriptura zice aceasta: „Miere pică din buzele femeii cei curve“, însă numai până la o vreme, căci „mai pe urmă mai amar decât fieră vei afla“ (Prov. 5, 3. 4). De aceea și eu fac totul ce mi stă prin putință, ca nu cumva să încercați din acea miere, care iute se prefăce în fiere, după cum zice și scriptura. Ce spui? Ingăduiți-mi vă rog, ca să vă grăiesc și ceva necurat, așa zicând, deși mi se dogorește fața de rușine a spune. Nu cu bună voea mea o fac aceasta, ci sunt silit a vă vorbi așa, din cauza celor ce nu se rușinează de faptele lor. Chiar și în sf. scripturi vedem de acestea. Așa de pildă lezechil muștrând Ierusalimul, vorbește multe de acestea, și nu se rușinează, căci nu vorbește de bună voea sa, ci silit de sollicitudinea cea mare ce o avea pentru Iudei. De și cuvintele s'ar părea nedemne, totuși scopul fiind demn, sunt foarte potrivite cu cel ce voiește a scoate necurătenia din suflet; pentru că dacă nu va auzi niște astfel de cuvinte, nu se va rușina niciodată un suflet nerușinat. Chiar și doctorul când voiește a scoate puroiul din vre-o rană, mai întâiu pune degetele pe rană, pentru că altminteră dacă mai întâiu nu murdărește mâinile lui cele tămăduitoare, nu va putea tămădui pe bolnav. Tot așa și eu, dacă mai întâiu nu mi voi murdări gura cea tămăduitoare, vorbind de patimile omenești, nu voi putea tămădui pe nimeni. De altfel la dreptul vorbind, nici gura nu se murdărește, precum nici mâinile doctorului. Și de ce oare? Pentru că necurătenia ce iese din ea, nu este naturală, după cum și acolo necurătenia nu este proprie a mânilor doctorului ci a unor corpuri străine. Deci dacă doctorul nu se dă în lături de a pune mâinile lui cele curate pe un corp străin, și a pune degetele pe puroiu, apoi noi oare ne vom da în lături de a ne atinge de propriul nostru corp? Căci corpul nostru voi sunteți,

iubiților, slab și necurat de multe ori, însă este al nostru.

Așa dară, despre ce voiesc a vă vorbi acum, și pentru care am făcut o așa digresiune? Ei bine, ascultă. Tu nu ai putea să îmbraci o haină murdară a slugii tale, ci ai prefera mai bine să stai gol, decât s'o îmbraci, de teamă ca să nu te molipsești de vre-o boală, sau să te murdărești, — și cu un trup necurat și murdar, pe care l-ai întrebuințat nu numai sluga ta, ci și alții mulți, te îmbraci și nu te murdărești? V'ați rușinat poate auzind acestea? Inșă să vă rușinați în fapte, iară nu în vorbe. Trece cu vederea multe altele, ca de pildă dișanțarea și stricarea moravurilor, și celelalte câte contribuie în a face pe cineva rob al unei vieți stricate, și te întreb: intri la aceiași femei și tu și sluga ta? Și dacă ar fi numai sluga ta cel puțin, dară mai intră acolo și calăul. Ei bine, intri la acea femeie, care a fost și în mâinile calăului, pe care de altfel nici nu ai putea să le împedici, — te îmbraci cu acel trup, îl sărute cu foc, și nu te înfricoșezi, nu te sfiști? Nu te rușinezi, nu te tulburi? Am fost spus mai 'nainte către părinții voștri ca să vă căsătorească curând, cu toate acestea nici voi nu sunteți nerăspunzători de pedeapsă. Poate dacă nu ar fi fost mai de demult, sau nu ar fi chiar și astăzi mulți tineri, cari trăiesc cu înțelepciune și neprihăniți, poate că atunci, zic, ați avea cuvânt de îndreptare; însă când sunt, ce veți zice? Că n'ați putut stăpâni vâpaea poftelor? Dară vă acuză acei ce au putut, și cari aveau aceeași natură ca și voi. Ascultați pe Pavel care zice: „Căutați pacea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“. Amenințarea aceasta oare nu este de ajuns ca să vă înfricoșeze? Vezi pe alții întru tot înțelepți și petrecându-și viața întreagă cu demnitate, și tu nu te stăpânești nici chiar în timpul junetei? Vezi pe alții luptându-se neconținut contra poftelor, și tu nu poți răbda nici măcar odată? Dacă voiți, eu vă voi spune cauza. Nu tineretea este cauza, căci dacă ar fi așa, apoi toți tinerii ar trebui să fie desfrânați, — ci noi înșine suntem cauza, noi înșine ne împingem în foc. Când te duci la teatru și stai acolo privind și sorbind cu ochii pe acele femei cu peptul gol, simți pentru moment plăcere, dară mai pe urmă tu singur ești cel ce ai zădărit frigurile ce te-au cuprins. Când vezi apărând pe scenă femei,

care au numai asemănare cu trupul, când auzi acolo și cântări, care nimic alta nu conțin în ele, decât amoriuri nebune, — «cutare femei, zice, a sărutat pe cutare bărbat, însă nu a reușit și de aceea s'a spânzurat», — când, zic, vezi pe asemenea femei că și desfășură amoriurile cele nebune către mumele lor, — când toate acestea tu le simți și prin auzul tău, și prin formele în care ți se reprezintă piesa teatrală, și prin femei și chiar și prin bărbați bătrâni, — căci mulți punându-și mască se momităresc și imitără pe femei — când vezi toate acestea, zic, cum vei putea să fii prudent, când acele povestiri, acele priveliști, acele cântece și acele mișcări au cucerit spiritul tău, și i-au introdus atâtea și atâtea visuri care se succedază unul pe altul? Multe din acestea spiritul ți le reprezintă în imaginațiunea sa, le voiește și le dorește, crezându-le ca fericire a sa. Deci când acolo vezi lucruri urâcioase, și auzi cuvinte și mai urâcioase, când primești rane din toate părțile, iară doctorii nu pui pe acele rane, apoi atunci cum să nu sporească puroiul? Cum să nu se întindă boala, și încă cu mult mai vârtos ca boala sau cangrena din trupurile noastre? Dar dacă noi am voi, am putea să o îndreptăm cu mult mai ușor decât boalele trupului, căci e vorba numai de voința noastră. În boalele trupesti este nevoie și de doctorii și de doctori, și de timp, pe când în cazul de față este de ajuns voința; ea singură face pe cineva bun, și tot ea îl face și rău. Când grămădim în sufletul nostru de acele ce sunt vătămătoare, și nu facem nici o vorbă-măcar de cele ce ni sunt folositoare, atunci ce sănătate va putea fi? De aceea Pavel zice: „Ca și păgânii cari nu cunosc pre Dumnezeu“.

De acea, iubitorilor, să ne rușinăm și să ne înfricoșăm, căci chiar și păgânii, cari nu cunosc pe Dumnezeu, de multe ori sunt înțelepți și cumpătați. Să ne rușinăm, zic, de oare-ce suntem de multe ori mai răi de cât accia. Este ușor de a fi cineva înțelept și cumpătat. Dacă am voi, am putea să fugim de tot ceea-ce ne vatămă, dar dacă nu voim, apoi nu putem fugi nici chiar de curvie, care e cu mult mai ușor de înlăturat decât altele. Ce poate fi mai ușor ca a se duce cineva în târg? Și cu toate acestea din cauza moleșirei a devenit ceva greu, nu numai pentru femei ci și pentru bărbați. Ce poate fi mai ușor ca a dormi cineva? Inșă și aceasta noi am făcut-o grea. Mulți dintre cei bogați

se învârtesc pe toate părțile în timpul nopții, fiindcă îi nu așteaptă nici un folos dela somn. Și în general vorbind, nimic nu poate fi greu pentru cei ce voiesc, și iarăși nimic nu poate fi ușor, dacă noi nu vom; căci noi suntem stăpâni asupra tuturor acestora. De aceea zice și scriptura: „De veți vrea și mă veți ascultă“, și iarăși: „De nu veți vrea și nu mă veți ascultă“, așa că în a voi și a nu voi se cuprinde totul. De aceea suntem și pedepsiți, de aceea suntem și lăudați.

Deci, fie ca să ne învrednicim de soarta celor lăudați, adică să ne bucurăm de bunurile cele făgăduite celor ce-l iubesc pe dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Iară pentru iubirea de frați nu trebuiește a scrii vouă, că singuri voi sunteți învățați de la Dumnezeu, ca să vă iubiți unul pre altul. Pentrucă și faceți aceasta spre toți frații, cari sunt în toată Macedonia“ (Cap. 4, 9, 10).

De ce oare vorbindu-li despre înțelepciune și cumpătare, rămânând a li spune ce trebuia să facă în viitor, și că nu trebuie a se întrista pentru cei adormiți, tocmă ceea-ce constituie principalul tuturor bunătaților, voui să zic dragostea, tocmă despre aceasta, zic, vorbește la urmă, spunând: „Nu trebuiește a vă scrie vouă“. Și aceasta vine dela marea lui înțelepciune, și dela învățătura duhovnicească. Două lucruri se întrevăd aici: întâiu, că dragostea este atât de trebuitoare, că nici nu este nevoie de învățatură, și al doilea, că spunând aceste cuvinte el i-a ațîțat mai mult chiar, decât dacă i-ar fi sfătuit la aceasta. El, care știa că dânsii au avut succese în această privință, fără ca să-i îndemne, dacă ar fi știut că nu au făcut nici un progres, de sigur că i-ar fi sfătuit. Și privește, că el nu vorbește despre dra-

gostea către toți oamenii, ci de aceea către frați. „Nu avem trebuință a vă vorbi“, zice. Ar fi trebuit să tacă, dacă nu avea trebuință, însă acum când zice nu avem trebuință, a făcut ceva mai mult, decât dacă ar fi vorbit.

„Că singuri voi sunteți învățați dela Dumnezeu“, zice, ceea-ce spune și Profetul: „Și vor fi toți fiii tăi învățați de Dumnezeu“ (Isaia 54, 13), după cum zice și Apostolul și Evanghelistul Ioan (6, 45), „și vor fi toți învățați de Dumnezeu“.

„Că singuri voi, zice, sunteți învățați dela Dumnezeu, ca să vă iubiți unul pre altul. Pentru că și faceți aceasta spre toți frații, cari sunt în toată Macedonia“. Toate acestea sunt foarte așătoare, spre a'i îndemna mai mult spre aceasta. Și nu zice cum s'ar întâmplă «că sunteți învățați de Dumnezeu, ci chiar și cunosc, și știu eu singur din cele ce faceți», pentru care a și mărturisit multe de dânsii.

„Și vă rugăm pre voi, fraților, să adăogați încă mai mult, și cu dragostea să vă nevoiți, ca să fiți cu liniște și să faceți ale voastre, și să lucrați cu mâinile voastre, precum am poruncit vouă, ca să umblați cu bun chip către cei deafară, și de nimic să nu aveți trebuință“ (Vers. 10. 11. 12). Aici arată că lenea este cauza a multor rele, pe când activitatea este izvorul a multor bunătăți,— și o lămurește aceasta cu multă înțelepciune prin chiar acțiunile noastre de toate zilele, când cei mai mulți la de acestea se îndeamnă mai cu sama, decât la cele duhovnicești. Dragostea către cei deaproape consistă nu în a lua dela ii, ci în a li dà, în a li procura cele trebuitoare. Și privește înțelepciune la apostol, căci urmând a'i îndemna și a'i rugă, pune la mijloc succesele lor, ca astfel chiar dela prima sfătuire să fie liniștiți și să capete curaj, și numai după aceasta introduce și amenințarea, spunându-li: „că cel ce defăimează acestea, nu pre om defăimează, ci pre Dumnezeu“, ca astfel să nu se abată din calea cea dreaptă. Așa dar orice bine izvorește din activitatea noastră, și nu din lene și trândăvire. Așa dar noi să nu luăm dela alții

și nici să ne trândăvim, ci să lucrăm cu mâinile noastre, și să procurăm și altora cele de trebuință. „Mai fericit este, zice, a da, decât a lua“ (Fapt. 20, 35).

„Și să lucrați, zice, cu mâinile voastre“. Unde sunt acum cei ce caută numai lucrul duhovnicesc? Ai văzut cum li-a spulberat orice pretext, zicând: „cu mâinile voastre“? Nu cumva postirea a lucrează cineva cu mâinile? Nu cumva poate privigherile de noapte, sau culcările pe pământ? Nimeni nu ar putea spune aceasta, ci el vorbește aici de lucrul cel cu adevărat duhovnicesc, căci duhovnicesc este în adevăr de a procura și altora din ceea-ce tu ai lucrat cu mâinile tale, și nimic nu poate fi egal cu aceasta.

„Ca să umblați, zice, cu bun chip cătră cei de afară“. Ai văzut cu câtă prudență îi atinge? Nu îi spune «ca să nu vă slutiți cerând de pomană», ci același lucru îl arată aici, însă mai cu blândețe, așa că îi și lovește, dar totodată are grijă ca lovitura să nu fie dureroasă. Pentru că dacă chiar și dintre noi se scandalizează mulți de cerșetori, apoi cu atât mai mult cei de afară (ethnicii), cari găsesc o mulțime de acuzațiuni și pricini de nemulțămire, văzând oameni sănătoși și în stare de a munci ca să-și câștige hrana lor — cerând de pomană, și pe alții dându-li. De aceea ethnicii ne numesc pe noi creștinii negustori de Christos (Χριστοπώροισ), adică că negustorim pe Christos. „De aceea zice, se blastămă numele lui Dumnezeu“ (Rom. 2, 24). Dar apostolul nimic de acestea n'a spus, ci a pus înainte tocmai ceea-ce putea să-i atingă mai mult, adică urăciunea și degradarea la care se expun cerșetorii, cari deși sunt sănătoși și voinici, totuși fiind cuprinși de lene și trândăvie se dedau la cerșit.

„Nu voi ca să nu știți voi, fraților, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți cari n'au nădejde“ (Vers. 13). Două rele mai cu seamă îi bântuiau pe dânșii, ca și pe toți oamenii, sărăcia și tristețea. Privește acum cum îi vindecă de aceste rele. Sărăcia lor venea de acolo, că li se răpiau averile de ethnici, însă unora ca acestora, cărora li se răpiau averile pentru Christos, el li poruncește ca să lucreze cu mâinile, spre a se brâni atât pe dânșii, cât și pe alții. Cum că în adevăr au fost răpiți și dezbră-

cați de averile lor, ni dovedește expresiunea apostolului: „Părtași, zice, v'ați făcut bisericilor lui Dumnezeu“. Si cum s'au făcut părtași acelora? „Și răpirea averilor voastre, zice, ați primit-o cu bucurie“ (Ebr. 10, 34). Aici, însă, el vorbește despre înviere. Dar oare nu li mai vorbise el de înviere? Li vorbise, de sigur, însă aici el li pune înainte și o altă taină. Care anume? „Că noi cei vii, zice, cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adormiți“ (Vers. 17). Eră deajuns cuvântul despre înviere, ca să li mângâie pe cei scârbiți, însă și vorbele acestea spuse sunt deajuns de a adeveri învierea. Dar noi vom vorbi mai întâiu de expresiunea dinainte. „Nu voi eu ca să nu știți voi fraților, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți cari n'au nădejde“. Privește cum și aici li vorbește cu blândețe. Nu li spune că «sunteți atât de proști» după cum zice Corinthenilor, numindu-i «fără de minie», căci știind de înviere îi totuși se întristau ca și cei necredincioși, ci foarte liniștit li vorbește, cinstind oarecum destoinicia lor. Și nu spune «pentru cei ce au murit», ci „pentru cei ce au adormit“ cu care ocazie chiar dela început îi mângâie. „Ca să nu vă întristați, zice, ca și ceilalți cari n'au nădejde“. Așa dar, a se întrista cineva peste măsură la pierderea unui prieten sau și neam, este a celor cari n'au nădejde. Un suflet care nu cunoaște nimic despre înviere, ci moartea trupului o crede ca moarte generală, cu drept cuvânt că se tulbură la ducerea din viață a celor adormiți, se bocește și jalește, — dar tu care aștepti învierea, de ce te întristezi? Așa dar a se întrista este a celor cari n-au nădejde.

¹⁾ Auziți voi femeilor, cari iubiți bocetele, voi câte suferiți mult la jelanii, auziți cum spune apostolul, că faceți întocmai ca și ethnicii. Deci, dacă a se întrista pentru ducerea de aici a celor dintre noi, este a eth-

²⁾ *Partea morală.* Nu trebuie a jeli pe cel ce se duce dela noi, și că jalea e mai grea numai pentru cei ce nu iubesc pe Dumnezeu, și nu au nădejde în el.

Cum trebuie să viețuiască văduvele, și cum dătoresc a'și crește copiii lor. (*Veron*).

nieilor, apoi a se bate cu pumnii în piept, a se sbuciumă și a-și zgâria obrajii, a cui este oare? spune-mi. Din ce cauza jelești, dacă știi și crezi că va învia, că nu l-ai pierdut, că moartea nu este decât un somn trecător? «Din cauza obiceiului, zici, din cauza protecției ei te am pierdut, din cauza îngrijirii afacerilor casnice, și din alte multe cauze». Dar când ai pierdut un copil în vârstă prematură, care nu poate să-ți facă nimic, nu poate să-ți dea nici un ajutor, din ce cauza jelești? Ce aștepti și ce așteptai dela ei? «Dădea speranțe bune, zici, și așteptam ca să mă protejeze. De aceea plâng pe bărbat, de aceea pe fiu, de aceea plâng și jelesc, nu că doară nu ași crede în înviere, ci fiindcă am rămas fără de ajutor, căci am pierdut pe protectorul, pe tovarășul vieții mele în toate, pe cel ce mă mângâia în scârbe, de aceea jelesc. Știu că va învia, însă nu pot suferi despărțirea de el până atunci. Multe împrejurări s'au grămădit asupra capului meu; sunt expusă a fi nedreptățită de toți câți voiesc. Acei dintre servitori, cari mai înainte se sflau, astăzi mă disprețuesc, se amestecă în afacerile mele. Dacă cineva a fost ajutat de răposat, acum a uitat de acel ajutor. Dacă cumva a fost obișduit, apoi ca răzbunare asupra răposatului, își varsă urgia asupra mea. Toate acestea nu mă lasă ca să-mi petrec în liniște văduvia. De aceea sunt mâhnită, de aceea jelesc».

Deci, cum vom putea mângâia pe astfel de femei? Ce vom spune? Cum vom putea să alungăm dela ele jalea? Mai întâiu mă voi încerca să li dovedesc, că nu atâta jelesc pentru cele ce spun, cât pentru că aceasta a devenit o patimă nerezonabilă.

Dacă eu adevărat jelești pentru aceasta, apoi ar trebui să jelești pentru totdeauna pe răposat; dar când îl jelești numai un an, și apoi l-ai uitat, ca și cum nu s'ar fi petrecut nimic, apoi atunci tu nu jelești din cauza că ai pierdut protecția prin pierderea lui. Dar nu poți suferi despărțirea? Și ce am putea zice de acelea care se măriță de a doua oră? Nu-i așa că caută pe cei mai dinainte? Dar noi nu vorbim de acestea, ci de acelea care păstrează încă memoria celor răposați. De ce jelești pe copilul tău? De ce pe bărbatul tău? «Pe cel dintâi, zici, fiindcă nu m'am bucurat de el, și pe cel de al doilea fiindcă nădăjduiam a mă bucura mult prin conviețuirea cu el». Dar, dacă tu credeai că copilul sau bărbatul tău te-ar fi putut face fericită, și nu Dumnezeu,

nu vezi că prin aceasta arăți necredință în Dumnezeu? Cum nu-l vei mâniă prin purtarea ta? Apoi tocmai de aceea el ia pe mulți dintre cei vii, ca astfel să nu mai fii legată cu dânsii într'atât, încât să-ți pui toată nădejdea în ii. Dumnezeu este oare-cum gelos, el voește a fi iubit mai mult decât toate celelalte, și aceasta din cauză că și el ne iubește foarte mult. Voi știți, ca acesta e obiceiul celor ce iubesc cu patimă, că sunt foarte geloși, și ar prefera mai degrabă să-și piardă sufletul, decât să nu poată izbuti cu cel iubit. Și tocmai pentru aceste cuvinte l'a luat Dumnezeu. Fiindcă dacă n'ar fi așa, apoi atunci din ce cauză, spune-mi, nu erau în vechime văduvii, nici copii morți prea de timpuriu? De ce a lăsat pe Abraam și pe Isaac ca să trăiască atâta timp? Fiindcă chiar și trăind îi preferau pe Dumnezeu, și pe dânsul îi cinseau înaintea tuturor. I-a poruncit Dumnezeu: «jertfește» și el nu s'a împotrivit. De ce a lăsat pe Sara ca să ajungă în bătrânețe adâncă? Pentru-că chiar și în viață fiind, ea ascultă mai mult de Dumnezeu, decât de sine. De aceea a și zis Dumnezeu lui Abraam: „Ascultă pe Sara, femeea ta“ (Facer. 21, 12). Atunci nu a mâniat nimeni pe Dumnezeu pentru dragostea către bărbat, sau către femeie, sau către copil. Astăzi însă, fiindcă plutim în desfătări, și am căzut grozav, apoi și noi bărbații iubim pe femei mai mult decât pe Dumnezeu, și femeile preferă pe bărbați mai mult decât pe Dumnezeu, și din cauza aceasta și el ne atrage către dânsul chiar și fără voea noastră. Nu iubim pe bărbat mai mult decât pe Dumnezeu, și atunci nu vei simți niciodată greutatea văduviei. Chiar de s'ar întâmplă să rămâi văduvă, tu nu o vei simți. Și de ce oare? Fiindcă tu ai în locul bărbatului pe Dumnezeu și protectorul tău cel nemuritor. Dacă însă iubești mai mult pe Dumnezeu, apoi atunci nu te jeli, căci cel iubit mai mult decât tine, nu te va lăsa ca să simți vre-o durere pentru cel mai puțin iubit. Aceasta o voi face învedereată printr'un exemplu. Spune-mi, te rog: dacă tu ai un bărbat după voința ta, care face totul ce-ți place, care prosperează și te face pre tine strălucită pretutindeni și invidiată de mulți, un bărbat, zic, înțelept, cuminte, care te iubește mult și de care te simți fericită, — și dacă cu acest bărbat ai născut un copil, care a murit la câteva zile după facere, apoi oare ai simți tu o jale așa de mare? De loc, fiindcă cel ce te

iubește mai mult, astupă golul ce s'a făcut prin pierderea pruncului. Deci și acum, dacă tu iubești pe Dumnezeu mai mult decât pe bărbat, chiar dacă ți l'ar lua pe acesta, nu vei simți jalea. De aceea și fericitul Iob nu a pățimit așa de tare, când a auzit că fără de veste au murit toți feciorii și fetele sale, fiindcă el înhiă pe Dumnezeu mai mult decât pe copiii săi. Când cel iubit trăia, nu putea să-l întristeze pe el pierderea copiilor. Ce spui, femei? Copilul și bărbatul te protejau, și Dumnezeu oare nu te va proteja și apăra? Cine ți-a dat ție și pe unul ca și pe celalalt? Oare nu tot el? Și chiar pe tine cine te-a făcut? Oare nu tot el? Cel ce face din ceea-ce nu este, cel ce ți-a dat sufletul și a sădit în el cugetul, cel ce te-a învrednicit de a-l cunoaște, cel ce pentru tine n'a cruțat nici chiar pe fiul său cel unul născut, oare nu te va cruța și nu te va apăra și pe tine? Oare te-ar putea apăra și cruța mai mult bărbatul tău? Și de câtă urgie nu sunt vrednice aceste cuvinte? Ce poți avea dela bărbat din cele ce ți-am spus? Nimic nu poți răspunde, căci dacă poate ai avut vre-o binefacere dela el, aceasta a fost din cauză că și el a avut dela tine, sau mai bine zis, tu mai întâiu i-ai făcut lui vre-o binefacere, pe când cu Dumnezeu nu se pe petrec așa lucrurile. Nu doară pentru că i-am făcut vre-o mulțămire el ni face bine, ci numai din bunătatea lui către neamul omenesc, căci el nu are nevoie de binefacerile noastre, și nici că este lipsit de ceva. Ți-a făgăduit împărăția cerurilor, viața vecinică, slava, ți-a dat moștenirea fiască, te-a făcut împreună moștenitoare cu unul născut al său fiu, și tu după toate aceste bunătăți încă ți mai amintești de bărbat? Ce nu ni-a dat Dumnezeu? Soarele, care luminează și răsare peste cei răi și peste cei buni, ploea, care dă viață plantelor și vegetalelor, și cu un cuvânt el este care dă hrană la tot trupul. Vai nouă! dacă suntem atât de nerecunoscători. De aceea ți ia bărbatul, ca tu să-l cauți numai pe el. Tu însă, după ducerea din viață a bărbatului, deși ai pe Dumnezeu, căruia trebuie să-i mulțamești, totuși îl lași la o parte, și atribui totul răposatului, crezând că prin moartea lui s'a prăpădit lumea! Spune-mi, ce ai tu dela bărbat? Necazuri și dureri, insulte și batjocuri de multe ori, dojene și desnădăjduiri. Poate nu sunt de acestea? «Dar, zici tu, am din partea lui și altele care mă mulțamesc». Și care sunt acestea?

Te-a împodobit poate cu haine prețioase? Ți-a înfășurat gâtul cu aurării? Te-a făcut să fii cinstită de toți? Dar, dacă voești, apoi chiar și după moartea lui tu poți să te împodobești cu podoabe mult mai frumoase. Femeea înțeleaptă este cu mult mai respectată pentru prudența și demnitatea ei, decât pentru aurăriile de pe trup. Dealtfel și Împăratul a toate are haine, nu de acestea, ci cu mult mai bune; acele haine, dacă voești, îmbracă-le. Care sunt acele haine? Îmbrăcăminte țesută cu fire de aur și împodobită cu ciucuri auriți; deci dacă voești îmbracă-ți sufletul cu aceasta. Poate că bărbatul nu te-a făcut ca să fii disprețuită de oameni? Și ce lucru mare este, când văduvia nu te lasă ca să fii lesne de disprețuit draconilor? Atunci tu stăpânieai slugile din casă, dacă poate le stăpânieai, acum însă nu stăpânești slugile cele trupești, ci puterile cele netrupești, începătorile, stăpânurile și pe stăpânitorul lumii acestia. Dar despre necazurile ce le-ai avut cu el, tu nu vorbești de loc, deși ai fost părtașă. Frica de stăpânitori, sau supărarea pentru prosperarea altora mai mult decât el, acum nu le mai ai, căci prin moartea lui tu ai scăpat de toate acestea, ai scăpat de frică și de neliniște. Dar cine va purta grijă de copiii tăi cei rămași orfani? Tatăl tuturor orfanilor. Căci cine ți-a dat copii? spune-mi. Nu auzi ce spune Christos în Evanghelie? „Oare nu este sufletul mai mare decât hrana, și trupul decât haina“? (Math. 6, 25).

Ai văzut că jalea nu vine din obicei, ci din necredința noastră? «Dară, ziei, copiii nu sunt tot așa de străluciți precum erau mai înainte de moartea tatălui lor». Și de ce? Au pe Dumnezeu de tată, și nu sunt străluciți? Câți copii voești să-ți arăt crescuți de mame văduve, și au eșit buni? Câți apoi nu au eșit răi și pierduți având tată? Dacă tu vei crește pe copii din vârstă cea mai fragedă așa cum trebuie, se vor bucura de o mai mare cinste, decât dacă ar fi crescut sub protecția tatălui lor. Cum că e treaba văduvelor de a crește copiii ascultă pe Pavel ce spune: „Dacă a crescut copii“ (I. Timoth. 5, 10), și iarăși: „Se va mântui prin facerea de copii, de va petrece întru credință, și întru dragoste și întru sfințire, cu întreagă înțelepciune“ (Ibid. 2, 15), de unde se vede, că creșterea copiilor e treaba femeilor.

Insuflați copiii voștri încă din vârsta cea mai fragedă frica de Dumnezeu, și aceasta îi va conserva mai mult decât ori-ce tată, aceasta va fi pentru dânsii ca un zid nesurpat. Când strajarul va stă înăuntrul nostru, nimic rău nu ni se va întâmpla din cauza uel-tirilor de dinafară; iară dacă acela nu este, apoi toate cele de dinafară vor da năvală asupra noastră. Aceasta ni va fi și slava, și bogăția, și podoaba noastră, aceasta ne va face străluciți, și pe pământ, și în ceruri. Nu te uita nici la acei ce sunt încinși cu cingătoare aurite, nici la cei ce sunt trași de cai în trăsuri aurite, nici la cei ce strălucesc în palatele împărătești din cauza părinților lor, nici la cei ce au pe lângă dânsii pedagogi, căci toate acestea poate că ar face pe o văduvă să se scârbească și să zică: «și copilul meu s'ar fi bucurat de o așa fericire, dacă trăia tatăl său; iară acum este zmerit și necinstit, și nu este de nimeni băgat în seamă». Nu gândi de acestea, femeie, ci ridică-te cu cugetul până la porțile cerului, găsește palatul împăratului a toate, vezi acolo pe împăratul și stăpânul a toate șezând pe tron, și judecă apoi dacă cei de pe pământ pot fi mai străluciți decât copilul tău, și atunci oftează. Dacă poate sunt pe pământ unii fericiți, aceasta nu înseamnă nimic față cu fericirea de acolo.

Așa dară, este cu puțină, dacă voești, ca și tu să înrolezi pe copilul tău în ceruri, și să-l înscrii în oastea de acolo. Cei ce sunt înrolați acolo, nu sunt trași de cai în trăsuri aurite, ci sunt purtați pe nori; nu calcă pe pământ, ci sunt răpiți în ceruri; nu au pe lângă dânsii slugi, ci chiar pe îngeri; nu stau înaintea unui împărat muritor, ci înaintea împăratului celui nemuritor, înaintea împăratului împăraților și domnului domnilor. Nu sunt încinși cu cingătoare de piele aurită, ci cu slava cea nepovestită, și sunt mai străluciți decât împărații, și de cât cei ce au fost vreodată străluciți aici pe pământ. În împărăția aceea nu se caută bogăție, nici nobleță, și nici altceva din acestea, ci numai virtute, și când lipsește aceasta, nimic nu poate ajuta pe cineva ca să se bucure de protie.

Nimic nu ni poate fi cu greu de îndeplinit, dacă vom voi a filosofa. Rădica-ți ochii la cer, și privește cu cât este mai strălucită bolta aceasta decât bolțile palatelor împărătești. Deci dacă locul palatului împăratului celui de sus este atât de strălucit, încât acel

al palatelor pământești se pare față de acela ca o mlaștină plină de noroiu, — apoi când cineva se va învrednici de a vedea acele palate strălucite, oare nu va fi el mai fericit decât toți? „Iară cea cu adevărat văduvă“ zice, și singură nădăjduiește întru Dumnezeu“ (I. Timoth. 5, 5). Aceasta oare către cine este zisă? Către cele ce nu au copii, că sunt mai mult încercate, și prin urmare au ocazie mai bună de a plăcea lui Dumnezeu, căci ele sunt slobode de toate legăturile, nimeni nu le stăpânește, nimeni nu le siloste la ceva. Ești slobodă de bărbat, însă te-ai unit cu Dumnezeu, nu mai ai tovarăș pe nimeni afară de stăpânul a toate. Când te rogi, oare nu vorbești cu Dumnezeu? Când eitești, îl ai pe dânsul care-ți răspunde. Și ce-ți spune el? Cuvinte cu mult mai grațioase decât ale bărbatului, pentrucă bărbatul chiar de te lingusește, nu e lucru maro, fiindcă este tovarăș cu tine în robie, pe când dacă te lingusește stăpânul a toate, pe tine roaba lui, atunci e cu mult mai mare cinstea ce o capeți. Și cum oare ne cinstește și ne încurajază el? Ascultă-l ce spune: „Veniți la mine, zice, toți cei osteniți și însărcinați, și eu vă voi odihni pre voi“ (Math. 11, 28), și iarăși prin Prorocul: „Au doară va uita femeea pe pruncul său, sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că deși va uita femeea pre aceștia, dară eu nu te voi uita pre tine, zice Domnul“ (Isaia 49, 15). Câtă tandreță nu găsești în cuvintele acestea! Și iarăși: „Întoarceți-vă către mine“ (Ibid. 45, 22), și iarăși: „Întoarce-te către mine, și te vei mântui“ (Ibid. 44, 32). Dacă voești apoi a auzi poate și cântecele lui cele de dragoste, ascultă-le și iale în înțeles mistic: „Frumoasa mea, zice, porumbița mea“ (Cântar. 2, 10), cuvinte pe care le adresează fiecărui suflet plăcut lui. Ce poate fi mai plăcut ca aceste cuvinte? Ai văzut conversația lui Dumnezeu cu oamenii? Dar ce? Nu vezi câte femei pierd odată cu bărbatii și pe fiii lor? Nu vezi, zic, pe acele fericite femei, cât sufăr de grozav, fără însă să se desnădăjduiască?

Acestea să le avem pironite în mîntea și în inima noastră, de acestea să ne îngrijim, și atunci nu vom

pătimi nimic trist și supărător, ci vom petrece tot timpul vieții noastre cu bucurie sufletească, și ne vom bucura de veșnicile bunătăți. Căroră fie a ne învrednici cu toții, prin căruț și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Nu voi să nu știți voi, fraților, pentru cei ce au adormit, ca să nu vă întristați, ca și ceilalți cari n’au nădejde“ (Cap. 4, 12).

Multe din împrejurări ne întristează numai din neștiința noastră, pe care dacă le-am cunoaște bine, am putea îndepărta durerea. Aceasta deci învedărând-o zicea: „Nu voesc să nu știți voi, ca să nu vă întristați ca și ceilalți, cari n’au nădejde“. De aceea nu voești ca să nu știe ei? Și de ce nu li spui de pedeapsa ce-i așteaptă? «Nu voesc, zice, ca să nu știe despre înviere». Și de ce? Pentru că aceasta se învederează de acolo, și este mărturisită, așa că amândouă la un loc, vor fi un mare câștig. Poate că ei nu erau necredincioși învierii, ci numai căt jeliu pre cei morți, și de aceea li vorbește așa. În altfel vorbește el cu cei ce nu cred, și în altfel cu cei ce cred. Cei ce’l întrebau despre timpul când are a fi învierea, probau că aveau cunoștință despre înviere. „Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu el“ (vers. 14). Unde sunt acum cei ce nu admit că Iisus Christos n’a avut trup omenesc? Căci dacă n’a luat trup omenesc, nici n’a murit, și dacă n’a murit, nu a putut învia. Și atunci cum de ne îndeamnă la credință prin acestea? Oare după dânșii nu eră apostolul mai mult un înșelător și mincinos? Dacă a murit este rezultatul păcatului, și dacă Christos n’a păcătuit, apoi cum de ne îndeamnă prin aceasta?

Dară de cine vorbește aici apostolul? «Pe cine jeliți voi oamenilor? dice. Pentru cine vă întristați? Pentru cei păcătoși, sau pentru cei ce au murit cum s'ar întâmpla?». De ce spune el „că și ceil'alți cari n'au nădejde?” Aceia pe cine jelesc? Așa că toate acestea sunt pentru dânsii zadarnice. „Cel întâiu născut din morți, zice, este începutură” (Colos. 1, 18), așa că și ceilalți trebuie a fi tot așa. Și privește cum aici nimic nu spune prin raționament, și aceasta din cauză că dânsii erau blajini și cu bunăvoință față de învățatura apostolului. Corinthenilor scriindu-li, li pune înainte și multe din raționament, ca de exemplu: „Nebune! Tu ce sameni, nu înviază, de nu va muri” (I. Cor. 15, 36). Negreșit că un asemenea raționament este însemnat, însă numai atunci când el vorbește către un credincios, dară către un necredincios, sau către un păgân ce putere are? „Astfel, zice, și Dumnezeu pe cei adormiți întru Iisus, aduce-i-va împreună cu el”. Privește, că el nu zice «pe cei morți» ci „pe cei adormiți”. Vorbind de Christos el zice că „a murit” fiindcă imediat urmează vorba de înviere, pe când aici el pune „cei adormiți”. Și cum sunt adormiți întru Iisus? S'au că au adormit prin Iisus, sau că prin Iisus îi va aduce. „Pe cei adormiți întru Iisus”, adică pe cei credincioși. Aici ereticii zic că pe cei botezați, însă atunci cum de stă particula „așa”? căci Iisus nu a adormit prin botez. Așa dară de ce a zis apostolul „pe cei adormiți”? El deci vorbește nu pentru învierea generală sau universală, ci pentru cea parțială. Vorbește de cei adormiți întru Christos, după cum spune și în alte multe locuri.

„Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului, zice, că noi cei vii cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiți” vorbind despre cei credincioși. „Cei adormiți întru Christos” și iarăși „Cei morți întru Christos vor învia”. Apoi el nu vorbește aici numai despre înviere, ci și despre slava și cinstea de care se vor împărtăși. «De înviere toți se vor bucura, zice, dară întru slavă nu vor fi decât cei credincioși».

Deci fiindcă el voiește a-l mângâia, apoi se încearcă a-l mângâia nu numai cu ceea-ce știau deja, ci și cu cinstea cea mare de care se vor învrednici atunce. Și cum că aceasta o voiește el, ni probează frazele următoare: „Și așa pururea cu Domnul vom fi” și „împreună cu dânsii ne vom răpi în nori” (Vars. 17). Cum, însă, cei credincioși adorm întru Domnul? Adecă având pe Christos întru dânsii. Iar expresiunea: „aduce-i-va împreună cu el” arată că vor fi aduși din toate părțile. „Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului”, adecă nu dela noi spunem aceasta, ci grăim ceea-ce am învățat dela Christos. „Că aceasta”, adecă, că urmând a li spune ceva străin, li pune înainte ceea-ce eră vrednic de credință. „Că noi cei vii cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiți”, după cum zice și în epistola către Corintheni: „Intr-o cirtă, în clipeala ochiului” (I. Cor. 15, 52). Aici însă odată cu învierea ni prezintă și modul cum vom învia. Și fiindcă lucrul acesta se pare greu, apoi el arată că precum este ușor pentru dânsul de a ridică pe cei vii la cer, tot așa ușor-i este de a ridică și pe cei morți. Prin expresiunea „noi” el nu face aluziune la dânsul, căci nu putea să rămână printre cei vii până la înviere, ci vorbește de credincioși în genere. De aceia și zice el: „Cei rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pe cei adormiți” ca și cum pare că ar zice: «să nu credeți că este vre-o greutate mare, căci cel ce face aceasta este Dumnezeu. Cei ce vor fi vii atunci, nu vor întrece pe cei morți de mii de ani și putrezi, ci după cum fi este ușor de a ridică pe aceia, tot așa ușor-i este de a ridică și pe cei morți».

¹⁾ Dară sunt unia cari se îndoiesc de acest fapt, fiindcă nu cunosc pe Dumnezeu. Inșă, ce este mai ușor? spune-mi: a aduce la viață din ceea ce nu este, sau a învia iarăși ceea-ce murise? Și ce zic aceia? «Cutare, zice, s'a înecat, și pești mulți l'au mâncat la

¹⁾ Partea morală. Despre înviere, și că nu trebuie de a cerne și a ispiți cele ne'ntelese ale lui Dumnezeu, și mai ales nașterea lui cea negrăită. (Veron).

olaltă. Apoi din peștii aceia unui a fost prins în cutare loc, altul în cutare de alt pește mai mare, de care a fost mâncat, și acesta de un altui, așa că trupul lui a fost cu desăvârșire îmbucățit de pești. Apoi acei pești au murit în alte părți ale mării, iară trupurile lor au fost mâncate de alți pești, sau niscare va fiare maritime. Deci făcându-se cu trupul lui o așa îmbucățire și așa confuzie, de oare-ce a trecut dintr'un trup într'altul încontinuu, apoi cum va mai învia acel om? Cine va mai adună țarina lui cea atât de împrăștiată?». De ce vorbești așa, omule, și înșiri atâtea prostii? Pentru-că spune-mi: dacă cineva n'ar cădea în marea, și nici nu l'ar mânca peștii, și nici din peștii aceia n'ar mânca oamenii, ci ar fi pus într'o groapă, unde nu l'ar supăra nici vermi și nici altceva, cum va putea să învie el? Cum oare se va reuni cenușa cu țarina? Cum și va căpăta frumuseța trupului? Oare această nu este cu nevoie de explicat? Dacă cel ce vorbesc așa ar fi Elini, multe avem de spus lor. Căci ce? Sunt printre dâșii mulți cari cred că sufletele întră în plante, și în arbori, ba chiar și în câni. Spune-mi: ce este mai ușor? a-și relua cineva trupul său, sau a lua un altul străin? Alții iarăși zic că sufletul va fi consumat de foc, și că va fi înviere nu a trupului, ci a hainelor și a ciubotelor, și totuși nu sunt luați în bătae de joc. Dară vorba noastră nu este îndreptată contra acestora, ci este adresată credincioșilor, — dacă s'ar putea numi credincioși cei ce pun asemenea întrebări, — și lor li spunem zicerea apostolică, că toată viața se naște din stricăciune, ca de exemplu plantele în genere, și toate semințele. Nu vezi zmochinul ce fel de trunchiu și ce fel de ramuri are? Câte frunze, câte ramuri, câte odrasle, câte vițe la rădăcină întinse în toate părțile, deși cu toatele la un loc formează un mănunchiu? Ei bine, toate acestea vin dela semânța de smochină căzută în pământ și putrezită bine, căci dacă nu va putrezii, nimic din acestea nu se va face. Și acum spune-mi: de unde vine aceasta? Tot așa și cu viea cea atât de frumoasă la vedere și cu fructul ei cel atât de plăcut, căci și ea își ia viața din acea semânță puturoasă ce putruzește în pământ. Dară ce? Nu oare o singură apă cade deasupra tuturor plantelor? Cum atunci de se fac atâtea neamuri? Aceasta tocmai este cea mai minunată parte a învierii. Acolo este același sămânță, aceiași

odraslă, și o mare afinitate, dară aici spune'mi, cum, dacă au aceeași calitate și aceeași natură, se prefac în atâtea feluri? În vița de vie se face vinul, și nu numai vinul, ci și frunzele și zama sau sucul ei, și nu numai strugurele se hrănește din ea, ci și toate celelalte. De asemenea în maslin se găsește untdelemnul, și în celelalte plante altele multe. Și ceeace este mai minunat, că aici este lichid, acolo uscat, aici e dulce, dincolo amar, aici acru de-ți face gura pungă, în altă parte amar. Deci spune'mi, cum acea singură apă se prefacă în atâtea feluri? Arată-mi cuvântul pentru ce? Inșă nu ai ce răspunde. Dară apoi chiar cu tine, ca să iau un exemplu mai apropiat, cum s'a făcut că semânța depusă s'a transformat în ochi, urechi, mâni, inimă? Cum? zic, s'a împărțit în atâtea organe, cu diverse însușiri și diverse funcțiuni? Nu sunt oare mii de deosebiri între trupurile oamenești, mii de forme, deosebiri în privința staturii, în privința forțelor și a aranjamentului lor în general? Nervii, vinele, cărnurile, oasele, membranele care acopăr inima și mățele, arteriile, încheeturile și sfârcurile și toate celelalte, de care fac multă vorbă doctorii, care toate la un loc formează natura noastră oamenească, cum, zic, toate acestea s'au putut formă din una și aceeași sămânță? Dară apoi nu ți se pare încă și mai ne'nțeles lucru, ca ceea-ce este fluid și ușor să se învârtoseze și să se facă os uscat și tare? Cum oare sângele devine cald și lichid? Cum nervul este moale și tare? De unde toate acestea? De acestea nu te minunezi? Nu vezi în fiecare zi înviere și moarte petrecute în diversile vârste? Unde s'a dus tinereța? De unde a venit bătrâneța? Cum oare cel bătrân, deși numai poate întineri el însuși, totuși naște din el un altul cu mult mai tânăr, adecă aceia ce nu'si poate acorda sie-și, o acorda altuia? Aceasta se poate vedea petrecându-se și cu celelalte animale, și cu plantele, care deși nu'si pot procura loru'si întinerirea, totuși altora o procură. Aceasta însă o pretinde numai judecata noastră cea mărginită, dară când Dumnezeu crează, totul să se dea la o parte din calea lui!

Deci, dacă acestea sunt neexplicate, — și încă cu totul neexplicate, — mă gândesc acum la acei nebuni, cari îndrăznesc să critice nașterea cea fără de trup a fiului lui Dumnezeu. Dacă cele ce se petrec în fiecare

zi pe sub nasul nostru, și sunt cercetate de mii de ori, și nu le poate nimeni da de rostul lor și explica, apoi cum de mai critică nașterea acea negraită și nepovestită? Oare nu se ostenește în zadar cugetul unor asemenea oameni? Oare nu cade în mii de mii de ameteți? Oare nu a muțit? Și cu toate acestea nici așa nu se învață minte. Nepuținând spune nimic despre smochini și vița de vie, îi totuși critică și bârfesc despre nașterea fiului lui Dumnezeu! Spune-mi, te rog, cum acel firicel de sămânță se descompune în frunze și ramuri? Cum de nu eră în el mai 'nainte de aceasta, așa și nici nu se vedea nimic? «Dară, zici tu, nu vine aceasta dela sămânță, ci dela pământ». Dară cum se face, că fără acea sămânță nebăgată în samă, el nu poate produce nimic dela sine? Să nu ne prostim, iubitorilor. Nici dela pământ nu este ceea-ce se face, nici dela sămânță, ci dela Stăpânul atât al pământului, cât și al semințiilor. De aceia, fie cu acestea, fie fără acestea, el așa a orânduit să se facă, pe deoparte ca să ni arate puterea lui, când zicea: „să scoată pământul iarbă verde“ (Facer. 1, 13), iar pe de altă parte ca împreună cu arătarea puterii sale, să ne învețe și pe noi de a fi iubitori de muncă și harnici.

Dar de ce oare ni se spun de acestea? De sigur că nu în zadar, ci să credem în învierea cea deapoi, și ca atunci când nu vom putea să găsim cuvântul de ce și pentru ce, să nu ne neliniștim și nici să ne scandalizăm, ci cu recunoștință întorcându-ne din calea cea abătută, și punând stavilă cugetului nostru, să ne refugiem la putința și ingeniozitatea lui Dumnezeu, ca ființa creatoare. Acestea știindu-le, să punem frâu cugetului nostru, să nu trecem dincolo de hotarele și măsurile acordate cunoștinței noastre. „Iară de i se pare cuiva că știe ceva, încă nimic n'a cunoscut precum se cade a cunoaște“ (I. Cor. 8, 2), și aceasta se poate zice nu numai despre cunoștința lui Dumnezeu, ci și pentru orice lucru. Ce voești a ști despre pământ? Ce știi? spune-mi. Care este măsura lui? Care este mărimea? Care este locul lui? Ce pozițiune are? Care este esența lui? Cum stă și pe ce anume stă? Nimic din acestea nu poți răspunde. Că este virtos, și uscat și negru, acestea le vei spune, dar mai departe nimic. Dar despre marc ce ai de spus?

Și aceasta te va pune în nedumerire, căci nu știi nici de unde începe, nici unde sfârșește, pe ce se poartă, ce ține în spate fundul ei, dacă dincolo de fundul ei este uscat, sau poate apă și aer. Dar ce este în ea? Știi ceva? Dar să las elementele cele principale din lume. Voești să alegem poate pe cea mai mică dintre plante? Ei bine, iată iarba cea fără de sămânță, pe care toți o știm; acum spune-mi cum se face ea? Oare elementele din care se face ea, nu sunt pământul, apa și băligarul? Și ce anume este care o face atât de frumoasă la vedere, și are o culoare atât de minunată? Cum de se vestejește acea frumusețe? Așa dar firicelul acela de iarbă nu este nici al apei, și nici al pământului, ci al acelei puteri care creiază și guvernează totul. Ai văzut deci, că pretutindeni este nevoie de credință? Cum naște pământul? Dar nu ai ce răspunde.

Așa dar învață-te, omule, dela cele de aici de pe pământ, și nu mai scotoci în zadar cerul; — și dacă ar fi numai cerul, dacă nu te-ai încumeta de a scotoși până și pe Stăpânul cerului! Tu nu cunoști pământul, din care te-ai născut, în care trăiești și te hrănești, pe care calci și locuești, fără de care nu ai putea nici să respiri, și apoi mai scotocești cele ce sunt atât de departe de tine?

Cu adevărat, desertăciune ominească! Și cel ce face așa este fiul desertăciunii. Dacă te-ar chema cineva și ți-ar porunci a te scobori în fundul mării și a sondă cu amănunțime cele de acolo, nu ai suferi o asemenea poruncă, — și aici unde nimeni nu te silește, tu te încumetezi de a sondă și a cerceta cele din abizul cel fără margini? Nu, vă rog, ci să plutim sus cu corabia vieții noastre, iar nu să plutim în asemenea raționamente false, căci iute ne vom obosi și ne vom afundă, ci făcând uz de sfintele scripturi, ca după o corabie oarecare să întindem pânzele credinței noastre, spre a pluti în liniște. Dacă noi vom pluti așa, vom avea căpitan pe însuși cuvântul lui Dumnezeu, iară de ne vom legăna pe raționamente omenești, apoi nu'l vom avea, și atunci și primejdia va fi îndoită, căci ne vom legăna cu corabia în dreapta și în stânga, și vom fi lipsiți de căpitanul care să o conducă, și dacă vasul este fără căpitan, apoi ce speranță de scăpare avem? Deci, să nu ne aruncăm singuri în primejdii văzute, ci să pășim pe căi sigure, și să ne apucăm cu mâinile de

sfința ancoră a credinței creștinești, căci numai așa vom pluti în siguranță, și după multă călătorie vom ajunge la limanul cel fericit, și ne vom învrednici de bunătățile cele făgăduite celor ce-l iubesc pre dânsul, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruiă împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Că aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului, că noi cei vii cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adorăm. Că însuși Domnul întru poruncă, cu glasul archangelului, se va pogori din cer, și cei morți întru Christos vor învia întâiu. După aceea noi cei vii, cari vom fi rămași, împreună cu dânsii ne vom răpi în nori, întru întâmpinarea Domnului în văzduh, și așa pururea cu Domnul vom fi“ (Cap. 4, 15—17).

Profeții voind să arate adevărul cuvintelor lor, mai înainte de orice zic aceasta: „Vedenia pe care a văzut-o Isaia“ sau: „Cuvântul Domnului care s'a făcut către Ieremia“ sau: „Aceasta zice Domnul“ și altele de acestea. Mulți dintre dânsii văd pe Dumnezeu șezând pe tron, pe cât li eră cu putință a-l vedea, Pavel însă, văzându-l nu șezând pe tron, ci având în el însuși pe Christos care vorbea, în loc de: „Aceasta zice Domnul“ zicea: „De vreme ce căutați ispitire a lui Christos celui ce vorbește întru mine“ (II. Cor. 13, 3) și iarăși: „Pavel apostol al lui Iisus Christos“, arătând prin aceasta că nimic nu spune dela dânsul, căci apostolul, ca trimis, nu grăește decât cele ale celui ce l'a trimis. Și iarăși: „Mi se pare a avea și eu duchul Domnului“ (I. Cor. 7, 40). Acelea toate le grăia cu duchul, iară ceea-ce spune acum

prin epistola de față, a auzit clar dela Dumnezeu. Ceea ce spunea Efesenilor, pe când converză cu presviterii lor, - că „Mai fericit este a da decât a lua“ (Fapt 20, 35), el a auzit-o pe tăcute. Să vedem ce spune acum.

„Aceasta grăim vouă cu cuvântul Domnului, zice, că noi cei vii cari vom fi rămași întru venirea Domnului, nu vom întrece pre cei adormiți. Că însuși Domnul întru poroncă, cu glasul archangelului, și întru trâmbiță se va pogori din ceriu.“ Dară de ce oare se va pogori întru trâmbiță? Dupre cum în muntele Sinai erau îngeri, tot așa și aici. Și ce rost are glasul archangelului? Dupre cum zicea fecioarelor: „Sculăți-vă, că a venit mirele“ (Math. 24, 29) tot așa și aici, sau că îngerii vor vesti cu glas mare învierea din morți, dupre cum se petrece și cu împărații, când vestitori trimiși înadins, vestesc poporului poronca împăratului. Când apostolul zice, „că cei morți vor învia“, faptul nu se petrece doară ca cum îngerii ar avea vre-o putere, ci pentru că acesta este cuvântul Domnului. Ca și cum de exemplu după poronca împăratului ar ieși cei de prin închisori, și slugile i-ar scoate, fapt care nu se petrece prin puterea lor, ci ii o fac aceasta după poronca împăratului. Aceasta o spune și aiurea însuși Christos: „Va trimite pre îngerii săi cu glas mare de trâmbiță, și vor aduna pre cei aleși ai lui din cele patru vânturi, dela marginea ceriurilor până la marginele lor“ (Math. 24, 31), și cu un cuvânt peste tot locul vezi pe îngeri ca premergători și vestitori ai venirei Domnului. Cred că archangelul este acela care stă în fruntea celor trimiși, și care strigă: «fiți gata cu toții, căci judecătorul este de față». Dară ce vra să zică: „întru trâmbița cea de pe urmă¹⁾“? Aici arată că vor fi multe trâmbițe, însă judecătorul va sosi după cea din urmă trâmbiță, când vor învia mai întâiu cei ce au crezut în Christos.

„Drept aceia mângâiați-vă unii pre alții întru

¹⁾ Notă. Expresiunea *cea de pe urmă* nu se găsește în pasajul acesta, ci în epistola către Corintheni (II. Cor. 15, 52). (Trad.).

cuvintele acestea" (Vers. 18). Dacă el trebuie să se pogoare, apoi de ce care noi vom fi răpiți în nori? Pentru cineea cea mare ce ni se va face. Pentru că și împăratul intrând într-o cetate îi ies în întâmpinare cei notabili, eară cei deținuți pentru vre-o crimă stau în carceră așteptând pe judecător. Deasemenea și un părinte iubitor de fiii săi, când sosește din vre-o călătorie, numai copiii și slugile sale cele vrednice ies întru întâmpinarea lui, spre a-l vedea și sărută, eară acei ce sunt urâți de dânsul stau acasă. Tot așa și noi vom ieși întru întâmpinarea Tatălui cerese purtat pe nori. Și de oare-ce el a ridicat pe nori pe fiul său, apoi și noi vom fi răpiți în nori. Vezi câtă cinste? Vom întâmpina pe cel ce se pogoară, și ceia-ce este mai fericit de cât toate, e că pururea vom fi împreună cu el. „Cine va grăi puterile Domnului, auzite va face toate laudele lui" (Ps. 105, 2). De câte bunătăți nu s'a învrednicit neamul nostru omenesc! Mai întâiu se vor scula morții, și ast-fel întâmpinarea lui se va face de toți împreună. Abel cel mort înaintea tuturor, va ieși atunci întru întâmpinarea lui, împreună cu cei vii, așa că cu nimic nu se vor deosebi aceia de aceștia, ci, cel putrezit și rămas în pământ pe timp de atâtea mii de ani, va ieși întru întâmpinarea lui împreună cu toți ceilalți. Pentru că dacă aceia n'au luat fagăduința, ei așteaptă ca noi să fim încununați, după cum și zice în altă parte: „Dumnezeu ceva mai bun pentru noi mai înainte văzând, ca să nu ia fără de noi săvârșirea" (Ebr. 11, 39), apoi cu atât mai mult îi vom aștepta noi pe aceia, mai ales că dânsii au așteptat, eară noi aproape nu vom aștepta de loc, căci învierea se va petrece într-o cirtă și în clipeala ochiului. Când apostolul zice că «se vor adună», arată prin aceasta că vor învia pretutindeni, și că se vor adună de îngeri. A învia cei morți este în puterea lui Dumnezeu, care poroncește pământului a elibera depozitul, și nimeni altul nu slujește în cazul de față, după cum și atunci a chemat pre Lazăr: „Lazăre, vină afară" (Ioan 11, 43), eară a adună pe toți înaintea stăpânului, aceasta este treaba slugilor. Dară dacă îngeri trec în toate părțile și adună pre cei împrăștiați, apoi cei vii cum vor fi răpiți? Vor fi răpiți după pogoarea lui și după adunarea celor împrăștiați la un

loc, iară aceasta se va petrece fără ca să știe cinevă. Când vor vedea pământul clătinându-se și amestecat cu colb (praf), trupurile ieșind pretutindeni din morminte, fără ca să-i ajute cinevă, ci numai după poronca stăpânului, când vor vedea, zic, pământul plin de ființi vii, — căci trebuie să pricepi cât de mulți sunt dela Adam și până la venirea lui Iisus — cea de pe urmă, și că toți aceia vor sta la judecată împreună cu femeile și copiii lor, — când deci vor vedea atâta vuet pe pământ, atunci vor ști. Duple cum nimic n'au știut mai înainte de moarte, tot așa și acum.

¹⁾ Deci, când toate acestea se vor face, atunci va fi și glasul arhanghelului, care poroncește și strigă, atunci vor răsuna și trâmbițele, sau mai bine zis glasul și echoul trâmbiților. Ce frică va fi atunci, și câtă groază nu vor avea cei de pe pământ! „Una se va lua, și alta se va lăsa“ (Math. 24, 40. 41). Care va fi sufletul acela, să nu se întristeze când va vedea pe alții ridicați și răpiți în nori, iară ei să fie lăsați? Oare toate acestea nu vor fi mai înfricoșate decât toate gheenile, și nu'l vor zguduî?

Să presupunem că aceasta se petrece chiar acum odată cu vorba noastră. Dacă moarte năprasnică, dacă zguduirea orașelor provenită din cutremure, și altele de acest fel, numai din auzite și încă îngrozesc sufletele noastre, dar încă când am vedea pământul deschizându-se și umplându-se de toți cei ce erau în el, când am auzi acele trâmbiți, când mai cu seamă am auzi glasul trâmbiței arhanghelului, care va fi cea mai frumoasă, când am vedea cerul apropiindu-se de pământ, când am vedea în fine pe însuși Impăratul cerului venind pe norii slavei, oare ce fel ar fi inima noastră?

Să ne înfricoșăm și să fim cuprinși de aceeași teamă, ca și când s'ar petrece acum; să nu ne mângâiem cu întârzierea, căci când se vor petrece toate acestea fără de veste, la nimic nu ne va folosi întârzierea. Câtă frică și groază nu va fi atunci! Ați văzut voi vre-odată pe cei duși la moarte? Ce fel credeți că este sufletul lor, pe când pășesc pe drumul ce duce la poarta

¹⁾ *Partea morală.* Despre înviere, despre judecata cea mai de pe urmă, și despre răsplata faptelor, și că atât Judeii cât și Elinii mărturisesc a fi răsplata faptelor bune și rele. (*Veron*).

cetăței? Oare nu este mai rău decât mii de morți? Ce nu ar prefera ii să facă și să pătimească, numai ca să scape de acea melancolie și tristeță care li întunecă vederea? Eu însu-mi am auzit mulți din acei scăpați de osândă prin filantropia împărătească, spunând că nu vedeau nici pe oameni măcar, căci atât de mult li eră sufletul lor de abătut și de zăpăcit, încât nu vedeau nimic în calea lor.

Deci dacă moartea trupească ne înfricoșează atât de mult, dar încă când ni va stă de față ceasul morții cei veșnice? Și ce spun eu de cei duși la moarte? În vâlmășala mare va fi atunci, și cei mai mulți nuși vor mai da seama de dânsii. Dacă cineva ar examina sufletele celor condamnați ar vedea, că nimeni nu ar fi atât de îndrăzneț, atât de bărbătos și de curajos, în cât să nu aibă sufletul zdrobit și obosit de groază și de frică. Deci dacă la moartea altora, care nu se deosebește întru nimic de un somn trecător, și noi ne găsim astfel de impresionați și îndurerați, deși nu avem nimic de comun cu dânsii, dar încă când înșine vom cădea în altele mai mari, care va fi pozițiunea noastră? Nu se poate nici măcar închipui durerea aceea. «Da, zici tu, însă Dumnezeu este filantrop, și nimic din acestea nu va fi». Așa dar în zadar s'a scris despre aceasta. «Nu, răspunzi tu, nu s'a scris în zadar, ci pentruca să ne amenințe, ca să ne cumințim». Și dacă noi nu ne cumințim, ci rămânem tot răi, apoi osândă nu va veni? spune-mi — și nici celor buni nu li se va da răsplata cuvenită? «Ba li se va da, răspunzi, căci așa este demn de dânsul, de a răsplăti chiar mai mult decât trebuie». Vrea să zică aceasta este adevărată în totul, dar cealaltă nu este, ci ni se spune numai ca amenințare și pentru înfricoșarea noastră?

Cum ași putea să vă conving pre voi, nu știu. Dacă vă spun că acolo este vermile cel neadormit, sau focul cel nestins, dacă spun că cei răi se vor duce în focul cel veșnic, dacă vă înfățișez pe bogat ca deja găsindu-se în osândă, voi ziceți că toate sunt amenințări. Așa dar cum să vă conving? Dar o asemenea judecată este satanicească, căci încântă pe cineva cu o mulțămire zadarnică, și-l face leneș și trândav spre fapta bună. Deci cum vom răsturna un asemenea raționament fals? căci ori câte am spune din sf. Scripturi, voi ziceți că sunt numai amenințări. Dar aceasta ar putea-o

zice cineva pentru viitor, nu însă și pentru trecut, adică pentru acele întâmplări în timpurile din urma noastră.

Ați auzit de sigur despre potop. Nu cumva și acelea sunt spuse în scriptură ca amenințare? Oare nu a fost potop? Vorbe de acestea și aceia spuneau, și deși corabia lui Noe a fost făcută în timp de o sută de ani, și în timp de o sută de ani au fost ceoplite lemnele și așezate la locul lor, și cu toate că în acest timp dreptul acela strigă necontenit, totuși nimeni n-a crezut. Dar fiindcă n-au crezut în cuvintele lui cele amenințătoare, au primit osânda prin faptul în sine, și nu prin vorbe.

Așa vom pătimi și noi, dacă nu vom crede. De aceea și Christos compară venirea lui cu cele din zilele lui Noe, căci precum atunci n-au crezut în potop, tot așa și acum sunt mulți cari nu cred în potopul Gheenei. Nu cumva poate acelea au fost numai amenințări? Oare potopul n-a fost în realitate? Apoi cel ce a aplicat atunci fără de veste o pedeapsă atât de grea, oare nu cu mai mult cuvânt o poate aplica acum? Și aceasta pentru cuvântul că faptele de acum nu sunt mai mici decât atunci. Atunci, după spunerea sf. Scripturi: „Văzând fiii lui Dumnezeu pre fetele oamenilor, zice, le-au luat de soții lor“ (Facer. 6, 2), cu alte cuvinte pofta trupească eră păcatul cel grozav, pe când astăzi nu este nimic pe care omul să nu fi eutezat a face. Așa dară credeți că potopul a fost, sau vi se pare mai mult o minciună? Deși dealtfel mărturisesc munții pe care s'a construit corabia lui Noe, voi să zic munții din Armenia.

Dar eu mă voi încerca ca să lămuresc cuvântul mai bine, cu exemplu din altă parte. Călătorit-a cineva dintre voi prin Palestina? Deci eu nu vă voi dovedi mai mult cu cuvinte, ci cu fapte, deși faptele petrecute mai înainte, au fost destul de clare, căci tot ceea-ce spune scriptura, este cu mult mai demn de crezut, decât cele văzute cu ochii. Așa dar călătorit-a vreodată cineva dintre voi în Palestina? Eu socotesc că da. Apoi atunci mărturișiți voi înși-vă cari ați văzut acele locuri, și spuneți celor ce nu au fost pe acolo. Ascalonul și Gaza sunt două orașe în Palestina, cel întâiu mai sus, și cel al doilea mai jos, în dreptul vărsării lor-

danului în Marea Moartă. Între aceste orașe și râul Iordanului este o țară foarte frumoasă și îmbelsugată — sau mai bine zis, eră altădată, căci acum nu mai este —, această țară, zice, eră odinioară paradis. „Și a văzut, zice, Loth, toată partea de pe lângă Iordan, că eră udată, ca un paradis al lui Dumnezeu” (Facer. 13, 10). Ei bine, această țară care eră atât de înverzită, și se întrecea cu toate țările, și ajunsesese prin frumusețea ei a se numi paradisul lui Dumnezeu, astăzi este mai pustie decât toate celelalte. Are cu adevărat și arbori, are și fructe, însă fructul urgiei lui Dumnezeu a rămas până astăzi spre amintire. Se găsesc acolo rodii care au atât lemnul cât și fructul frumoase la suprafață, și celui ce nu știe îi dă la prima vedere mari speranțe, dar dacă le-ar lua cineva în mână și le-ar tăia, nu ar găsi de loc fruct, ci numai praf și cenușă multă.

Astfel este și întregul pământ de acolo, căci chiar și o piatră dacă o iai în mână, o vei găsi toată prefăcută în cenușă. Și ce spun eu despre pietre, despre lemne și pământ, când chiar și aerul și apele iau parte la nenorocire? După cum la un corp ars și carbonizat rămâne forma și chipul lui, și volumul împreună cu analogia, însă puterea lipsește, așa și acolo. Vei vedea pământ, însă în realitate nu este pământ, ci cenușă; vei vedea arbori, vei vedea și fructe, însă în realitate nu sunt nici arbori și nici fructe, ci cenușe; vei vedea și apă și aer, însă în realitate nu sunt, căci și acestea sunt încenușate. Deși s'ar putea întreba cineva: «Cum oare s'ar putea aprinde aerul? Cum apa, rămânând tot apă? Lemnele și pietrele este posibil de a se aprinde, dar aerul și apa nicidecum». Nouă de sigur că nu ni este posibil una ca aceasta, dar celui ce le-a făcut e prea posibil. Deci nimic alta nu este aerul acolo, decât un cuptor, și tot cuptor este și apa. Toate lipsite de roade, toate sterpe, toate spre pedeapsă, icoane vii a urgiei primite dinainte, și dovadă a urgiei viitoare. Nu cumva poate și acestea sunt amenințări de vorbe? Nu cumva și acestea sunt vorbe umflate? Pentru mine nici cele de mai înainte nu sunt de necrezut, ci de crezut de o potrivă atât cele văzute cât și cele nevăzute, iară necredinciosului cred că sunt de ajuns acestea spre a-i însufla credință. Dacă cineva nu crede în gheena,

să se găndească la Sodoma, să judece asupra Gomorei, să ia în băgare de samă pedeapsa ce li s'a dat, și care încă și astăzi este de față. Aceasta este dovada cea mai pipăită despre osânda cea veșnică.

Grecoae se pare că sunt vorbele acestea, însă oare acele nu sunt grecoae, când tu zici că nu este ghêena, și că Dumnezeu a amenințat în zadar? Nu sunt grecoae, când tu dezlegi mâinile poporului? Tu, care nu crezi, mă silești de a vorbi, tu m'ai adus la astfel de cuvinte. Dacă ai fi crezut lui Christos, eu nu ași fi fost silit ați insuflă credința din fapte. Și fiindcă de acelea ai fugit, apoi cu voce, sau fără voce la urmă te vei convinge.

Ce ai de spus despre Sodoma? Voiești poate să știi și cauza pentru care a primit atunci o astfel de pedeapsă? Un singur păcat stăpânia acolo, urâcios și blestemat, dar unul numai eră; locuitorii acelei cetăți se înebuneau după copii, și de aceea au luat o astfel de osândă. Dar astăzi sunt mii de aceste păcate, poate chiar mai uricioase și mai blestemate. Apoi cel ce s'a mâniat atunci pentru acel păcat, și nu s'a înduplecat nici la rugămintele lui Abraam, nici la ale lui Loth, locuitor acolo, care pentru ea să păstreze cînstea sa a dat chiar pe fetele sale acelor desfrânați, acela, zic, ne va cruța oare astăzi pe noi cari avem atâtea păcate? Cu adevărat că o astfel de judecată este de răs, și nimic alta decât amăgire și înșelăciune drăcească. Voiești poate să ți mai aduc și alt exemplu? Ai auzit de sigur, de Faraon împăratul Egiptului, ai auzit și ce pedeapsă a luat, cum carăle cu cai și cu întreaga armată s'au afundat în Marea Roșie. Acum dacă voiești a ști cauza, apoi află că acela a fost foarte necucernic înaintea lui Dumnezeu. Voiești apoi a vedea pedepsiți chiar dintre ceice cred în Dumnezeu și sunt apropiați de dânsul, însă nu au o viață corectă? Ascultă pe Pavel care zice: „Nici să curvim, precum unia dintre dânsii au curvit, și au căzut într'o zi douăzeci și trei de mii. Nici să ispităm pe Christos, precum și unii dintre dânsii au ispitit, și de serpi au pierit. Nici să cârțiți, precum unia dintre dânsii au cârtit, și s'au pierdut de pierzătorul“. (I. Corinth. 10, 8—10). Deci dacă curvia, ispita și cârtirea au putut atât de mult să atragă mânia lui Dumnezeu, dar cele

ale noastre ce nu ar putea atrage asupra-ni? Dacă poate nu primești pedeapsa acum, nu te minună, căci aceia nu știau de gheena, și de aceea erau pedepsiți grabnic, și de multe ori chiar când făptuiau abaterea; dar tu ori și câte ai face, ori și câte păcate ai comite, chiar dacă nu ai primi aici nici o pedeapsă, totuși vei plăti acolo toată datoria. Dacă Dumnezeu a pedepsit atât de tare pe cei ce erau în stare copilărească, și care nici nu greșise atât de mult, apoi ne va cruța oare penoi? Nu ai ce răspunde. Chiar dacă nu am comite păcatele aceluia, totuși vom fi vrednici de o mai mare pedeapsă. Și de ce? Pentrucă ne-am bucurat de un mai mare char. Apoi când noi mai multe și mai mari păcate facem decât aceia, atunci ce pedeapsă nu vom suferi?

Aceia, —și să nu creadă cineva că eu îi admir pentru fapta lor, sau îi scuzez spunând acestea, să nu fie, căci când cineva păcătuiește, înseamnă că lucrează după îndemnul diavolului, și de aceea Dumnezeu îl pedepsește; deci nu spun acestea ca să-l laud pe dânsii, ci ca să învederez răutatea noastră, — aceia zic, chiar de murmurau sau cârtiau contra lui Dumnezeu, făceau aceasta fiindcă își petreceau viața prin pustietăți; dar noi cari avem și o patrie, și locuim în casele noastre, cum de mai cârtim? Aceia deși curviau, făceau aceasta fiindcă atunci deabea scăpase din răutățile Egiptenilor; unde nu auzise că ar fi vre-o lege contra curviei; dar noi cari am primit credința dela strămoșii noștri, cum și învățăturile cele mântuitoare, cum să nu fim vrednici de o mai mare osândă când facem astfel de păcate? Voești poate a mai auzi și altele, câte au pățimit Iudeii în Palestina, boale, războaie, foamete, robire, cele îndurate de dânsii dela Babiloneni, Asirieni, relele ce au suferit dela Macedoneni, dela Romani pe timpul lui Adrian și Vespasian?

Voește, iubiții mei, a vă povesti ceva, însă vă rog să stați și să mă ascultați. Și mai întâiu vă voi spune altceva. În a patra carte a împăraților (Cap. 6, 25-30), se spune că foamete mare se făcuse în Samaria, și că pe când mergea împăratul pe zidul cetății, o femeie s'a apropiat de dânsul și a grăit către dânsul aceste cuvinte: «Femeia aceasta a zis către mine, „dă pre fiul tău, și-l vom mânca astăzi, iară pe fiul meu îl vom mânca mâine“ —și am fript pe fiul meu, și l-am mâncat, și am zis către ea în ziua a doua, dă pe fiul tău să-l mân-

căm, iară ea a ascuns pre fiul său». Ce poate fi oare mai grozav ca această nenorocire? Iarăși în altă parte zice Prorocul: „Mânele femeilor milostive au atins pe fiii lor“ (Ierem. 4, 10 (?)). Dacă Iudeii au fost pedepsiți așa, dar noi cu cât mai mult nu vom fi pedepsiți oare? Voești poate a auzi și de alte nenorociri peste care au dat? Celește cele scrise de Iosip Flaviu, cu privire la războiul Iudaic, și acolo vei afla exact despre acea tragedie, din care poate te vei convinge că este gheena. Dacă aceia erau pedepsiți, de ce oare noi n'am fi? Și cum să nu fim pedepsiți când facem fapte mai rele decât aceia? Dacă voești eu îți voi spune și de fiecare în parte, ce fel au fost pedepsiți.

Cain a ucis pe fratele său Abel, comițând cel mai grozav păcat, dar a fost pedepsit cu o pedeapsă mai grea decât mii de morți, căci mai degrab ar fi preferat el să moară, decât să trăiască. Ascultă-l chiar pe dânsul ce spune: „De mă scoți pre mine de pe pământ și deia fața ta mă voi ascunde, și va fi tot cel ce mă va afla, că mă va omori“ (Fac. 4, 14). Spune-mi oare nu tot de acestea fac mulți și astăzi? Când tu omori nu trupește, ci sufletește pe fratele tău, oare nu ai făcut același lucru? Când treci cu vederea pre cel flămând, și când poți a-l ajuta, oare nu l-ai omorit, dacă nu cu sabia, apoi prin faptul că l-ai lăsat flămând? Dar ce? Nimeni oare nu inviduește pe fratele său? Nimeni nu-l înconjoară de primejdii? Ei bine, aici nu sunt pedepsiți, dar acolo de sigur că vor fi. Dacă cel ce n'a auzit nici de lege scrisă, nici de Profeti, nici n'a văzut minuni mari, și încă a primit o pedeapsă atât de mare, dar încă cel ce știe de toate acestea, și totuși face asemenea fapte, fără ca să se cumințiască din exemplele dinainte, e oare posibil ca să rămână nepedepsit? Dar atunci unde este dreptatea lui Dumnezeu? Unde este bunătatea lui? Cel ce adună lemne în ziua Sâmbetei este bătut cu pietre, deși porunca aceasta este cu mult mai mică și mai nebagată în samă decât tăerea împrejur, — și cum zic acela este bătut cu pietre, dar cei ce săvârșesc de multe ori fapte cu mult mai nelegiuite, oare vor trece nepedepsiți? Dacă nu este gheena, apoi unde este dreptatea lui Dumnezeu? Unde este nepărtinirea lui? Iarăși: un oarecare Charmi furând un obiect sfințit (anathema) a fost pe-

depsit eu tot neamul lui, prin împroșcare cu pietre. Dar după aceea nimeni n'a mai furat lucruri sfinte? Nimeni nu s'a mai făcut vinovat de ierosilie? Saul iarăși a fost cruțat de David, contra voinței lui Dumnezeu¹⁾, însă la urmă a fost aspru pedepsit. Deci de atunci oare n'a mai fost cruțat nimeni ca Saul? Dacă ar fi așa, ce bine ar fi, însă oare nu ne mâncăm și astăzi unii pe alții, ca fearele cele sălbatice, contra voinței lui Dumnezeu, fără ca să cadă cineva în războiu? Încă și fiii lui Eli preotul, fiindcă mâncau carnurile ce se aduceau ca jertfă, mai înainte de tamăierea prescrișă²⁾, au primit cea mai grozavă pedeapsă împreună cu tatăl lor. Dar oare de atunci n'a mai fost nici un tată atât de trândav față de fii săi? N'au mai fost și fii atât de desmățați? Au fost de sigur, și totuși n'a fost nici unul pedepsit aici. Apci atunci dacă gheena nu este, unde vor da răspuns de faptele lor? Și mii de asemenea fapte ar putea cineva să numere pe fiecare zi. Dar ce? Iată că Anania și Sapphira au fost pedepsiți iute de apostolul Petru, fiindcă au îndosîț, sau mai bine zis au furat din prețul cu care vînduse țarina lor. (Fapt. cap. 5). Dar oare de atunci n'a mai fost nimeni ca Anania? N'a mai furat nimeni din cele consfințite lui Dumnezeu? Și dacă au mai fost, apoi de ce n'au luat aici nici o pedeapsă?

Oare te-am convins că este gheena, sau că este nevoie de mai multe exemple? Așa dar să venim și la cele nescrise și care se petrec astăzi în viața noastră, căci este foarte necesar de a adună din toate părțile cât de multe exemple, și să ie așternem înaltea cugețului nostru, ca nu cumva căutând a ne mulțumi cu ideea că nu este gheena, să ne vătămăm pre noi înși-ne. Nu vezi pe mulți în nenorociri, cu trupurile schilogite, sau pătîmind mii de alte rele? Nu vezi apoi pe de altă parte pe mulți prosperând, fiind împovărați de păcate? De ce unia sunt pedepsiți pentru omoruri, iară alții nu? Ascultă pe Pavel ce spune: „Ale unor oameni păcatele sunt arătate, mergând mai înainte la judecată, iară ale unora și în urmă vin“ (I. Timoth. 5, 24). Apoi câți omorîtori de oameni n'au scă-

¹⁾ Notă. A se vedea cartea I a Împăraților, cap. 24. (Trad.).

²⁾ Notă. Vezi cartea I a Împăraților, cap. 2, 15 și 16. (Trad.).

pat aici? Câți criminaliști n'au reușit să se ascundă? Dar să'i lăsăm pe aceștia. Câți nu vezi aici pedepsiți cu cele mai grele pedepse? Unia zac de boale ani îndelungați, alții își petrec zilele în cazne nesfârșite și alții în mii de mii de suferinți. Când tu vezi pe unia, cari poate au îndrăznit a face aceleași fapte, și încă poate și mai mari, și totuși nu sunt pedepsiți, oare nu chiar fără voe vii la credință că este gheena? Numără pre toți cei pedepsiți dinaintea ta, gândește-te că Dumnezeu nu este părtinitor, și mai gândește-te că și tu care ai făcut multe rele, nu ai pățimit nimic din cele arătate, și atunci vei avea ideea gheenei complete. De altfel chiar Dumnezeu a împlântat în noi ideea de gheena, ca astfel să nu fim în necunoștință de ea. Și poezii, și filosofii, și mitologii, și cu un cuvânt toți oamenii au filosofat în privința resplății de acolo, și spun că cei mai mulți vor fi pedepsiți în iad. Dacă poate cele spuse de dânsii sunt mithuri, nu însă tot așa sunt și cele ce se cred de noi.

Acestea nu vi le-am spus în zadar, voind numai a vă înfricoșă, sau a vă îngreua spiritele voastre, ci a le cuminți și ale face mai sprintene spre fapta bună. Ași fi voit poate și eu, și încă mai mult decât toți, ca să nu fie gheena. Pentru ce? Pentrucă voi vă temeți fiecare pentru sufletul vostru numai, eu însă pe lângă sufletul meu am a da samă și de sufletele voastre, așa că mie mai mult ca tuturor, 'mi este cu neputință de a fugi de ea. Nu se poate să nu fie gheena și pedeapsă. Căci atunci unde este filantropia lui Dumnezeu?

Dar, pentru ca să nu cufundăm mai mult cuvintele cele despre gheena, acum nu voi mai spune nimic, rezervându-mă de a mai discuta această chestiune la timpul coavenit. Ceea-ce însă am câștigat până acum din cele spuse, să nu le încâlcim, căci e mare câștig de a fi bine dumeriți despre gheena. Deci când vom avea în minte aceste cuvinte, ca și o doctorie amară, vor putea să alunge orice răutate, stând încontinuu în mintea noastră.

Să facem uz deci, de această doctorie, ca astfel având inima curată, să ne învrednicim a vedea ceea-ce ochiul n'a văzut, și urechia n'a auzit, și în inima omului n'a pătruns. De acele bunătăți fie ca noi cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului

nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvino slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Iară de ani și de vremi, fraților, n'aveți trebuință să scrim vouă. Că înși-vă adevărat știți, că ziua Domnului ca un fur noaptea, așa va veni“ (Cap. 5, 1—2).

Nimic nu se pare atât de curios și doritor de a afla despre cele nevăzute și ascunse din lumea aceas'a, ca natura noastră omenească. Aceasta se întâmplă mai ales, când cineva are mintea nedesăvârșită. Și dintre copii, acei se sunt mai ușurateci, nu pregetă de a plic-tisi și pe doice, și pe pedagogi și pe părinți, cu mulțimea întrebărilor, cari la nimic altă nu se închee, de cât la «aceasta ce este» sau «ce înseamnă aceasta». Acestea se întâmplă din cauza moleșirii lor, și câte odată din cauză că nu au ce face. Cugetul nostru multe dorește să afle, și chiar se grăbește de a pricepe totul, și mai cu samă timpul când va fi sfârșitul lumii. Și ce este de mirare dacă și noi pătimim de aceasta, când chiar și sfinții aceia au pățimit poate mai mult decât noi? Ce este de mirare dacă și noi dorim ca să cunoaștem cele cu privire la timpul deapoi, când și apostolii Domnului doreau acest lucru? În adevăr că, mai înainte de patimele Domnului apostolii apropiindu-se de Christos îi zic: „Spune nouă când vor fi acestea, și care este semnul venirii tale, și a sfârșitului veacului?“ (Math. 24, 3), iară după patimă și învierea lui îi ziceau: „Spune nouă, dacă într'acest an vei să așezi împărăția lui Israil“, la care el nu li-a răspuns. Dară după ce îi s'au învrednicit de charul sfântului Duch nu mai sunt tot așa, căci nu numai că nu-l mai întreabă și nici nu se mai neliniștesc de această neștiință, ba încă chiar și pe cei ce mai pătimiau de această boală îi vindecă de ea. Asculă pe fericitul Pavel ce spune el de as-

tădată: „De ani și de vremi, fraților, n'aveți trebuință să vă scrim vouă“. De ce n'a spus, că nimeni nu știe de aceasta? De ce nu spune, că nimic nu ni s'a descoperit, ci se mărginește a li zice că „n'aveți trebuință să scrim vouă?“ Pentru că atunci li-ar fi întristat mult dacă li sponca așa, iară acum ei îi mângâie. Expresiunea „n'aveți trebuință“ nu'i mai lasă ca să cerceteze și să întrebe de ceva, care este de prisos și chiar fără vre-un folos. Căci în adevăr, care este folosul? Să presupunem că sfârșitul lumii va fi după douăzeci de ani, după treizeci, după o sută; ei, și ce ni folosește? Sfârșitul vieții fiecăruia din noi nu este oare sfârșit? Și de ce mai ispitești, de ce te mai trudești în zadar, pentru ca să știi despre sfârșitul obștesc?

Dară după cum noi pătimim și în toate celelalte acțiuni ale vieții, așa și în cazul de față. După cum în celelalte noi lasăm pe ale noastre proprii, și ne batem capul cu cele obștești, căci zicem: «cutare este curvar, celălalt preacurvar; cutare a răpit, celălalt a nedreptățit», iară de ale noastre nu ne îngrijim și nu facem nici o vorbă, tot așa și aici; în loc ca fiecare să-și vadă de păcatele sale și să se îngrijască de propriul său sfârșit, noi voim să știm sfârșitul obștesc. Și ce poți avea tu de comun cu sfârșitul lumii? Dacă te îngrijești bine pentru sfârșitul tău, nimic rău nu vei patimi când va fi sfârșitul obștesc. Fie departe, fie aproape, aceasta nu ne atinge întru nimic. De aceea n'a spus Christos ucenicilor săi, fiindcă nu eră în interesul lor. «Dară de ce nu eră în interesul lor? zici tu; el care a ascuns aceasta, știă bine, și de ce nu putea fi în interesul lor?» Ascultă-l chiar pe el răspunzând apostolilor: „Nu este al vostru a ști anii sau vremile, pe care Tatăl le-a pus întru a sa stăpânire“ (Fapt. 1, 7). Și cei ce erau pe lângă Petru corifeul apostolilor, au auzit acestea, ca cei ce voiau și căutau să cunoască cât mai multe pentru dânșii. «Ce umblați ostenindu-vă în zadar» li zice Mântuitorul, și tot această zicere v'o adresez și eu vouă astăzi. «Da, zici tu, însă noi trebuie a astupă gurile Elinilor, căci îi spun, că lumea aceasta este Dumnezeu, și dacă noi am ști sfârșitul ei, am putea închide gurile lor».

Și aceasta va să zică a astupă gurile lor, ca să

Act.

știți când anume va fi sfârșitul lumii, sau să știți că va fi acest sfârșit? Spuneți-le aceasta: că va fi sfârșitul, și dacă nu vor crede aceasta, de sigur că nu vor crede nici cealaltă. Ascultă ce spune Pavel: „Că înși-vă adevărat știți, că ziua Domnului ca un furt noaptea, așa va veni”, și nu numai aceea opstească, ci și cea a fiecăruia în deosebi, căci aceasta imitează pe aceia, și este așa zicând în afinitate cu dânsa. După cum aceia va veni fără de veste, tot așa și aceasta. Timpul sfârșitului își are începutul dela Adam, așa că sfârșitul vieții fiecăruia dintre noi, este ca o icoană a sfârșitului aceluia, și de aceea nici ar greși cineva, dacă ar numi sfârșit trecerea din viața aceasta. Când pe fiecare zi se sfârșesc mii de mii de oameni, cari cu toții așteaptă ziua aceia, și mai înainte de acea zi nimeni nu va învia, oare moartea de astăzi nu este lucrul aceleia?

Dar dacă voiți a afla cauza pentru care sfârșitul este ascuns nouă, și de ce vine fără de veste, ca și furul în timpul nopții, eu după cât găsesce după mine că este bine, vă voi spune. Nimeni nu s'ar mai sirgui în fapta bună niciodată în tot timpul vieții sale, căci știindu-și ziua sfârșitului său, ar face mii de rele, și tocmai în acea zi s'ar apropia de botez, după care ar pleca de aici. Dacă astăzi, când din cauza neștiinței ne stăpânește frica de moarte, care zguduie sufletele noastre, și noi cu toții ne cheltuim timpul în rele, și mulți se apropie de sf. botez tocmai la cele mai de pe urmă respirațiuni ale vieții lor, — deși erau prea bine încredințați de aceasta, — dară încă dacă am ști ziua cea de pe urmă ce ar fi? Cine s'ar mai sârgui cu fapta bună? Dacă astăzi, când nu știm, și încă s'au dus dela noi mulți neluminați cu sf. botez, de oarece nici frica n'a fost în stare să-i învețe de a fi sirguitori în faptele cele bune și plăcute lui Dumnezeu, dară atunci cine ar mai fi înțelept? Cine ar mai fi îngăduitor și blând? Nimeni. Dară apoi mai este și altceva. Astăzi pe mulți stăpânește frica de moarte, și dragostea de viață; apoi dacă ar ști fiecare că mâine sau poimâine va muri, nimeni nu s'ar da în lături de a face orice mai înainte de acea zi, ci ar sfâșia pe câți ar voi, și ar face mii de rele sub cuvânt că se apără de vrăjmași. Un om mișel, dezgustat și deznădăjduit de viața aceasta, nu ține samă nici chiar de cel ce este îmbrăcat cu porfira

împărătească. Deci cel ce știe că numai decât mâine va trebui să se ducă, se va rezbună pe dușman, și numai după ce mai 'ntâiu își va recori sufletul, va primi de a se duce. Să vă mai spun și al treilea argument? Cei ce iubesc viața aceasta și sunt dedați cu totul celor de aici, s'ar topi de supărare și discutare știindu-și timpul în care vor muri. Dacă un tânăr de exemplu, nu ar crede că el are să se sfârșească mai 'nainte de bătrânețe, adecă dacă ar ști că are să moară în floarea tinereței, apoi întocmai ca și fearele cele mai trândave ar ajunge, căci și acelea după ce sunt prinse, se trândăvesc și își așteaptă sfârșitul.

Pe lângă toate acestea nici bărbații cei vrednici n'ar avea resplată pentru vrednicia lor. Pentru că dacă ii au știut că după trei ani vor muri, și nicidecum mai 'nainte, apoi ce plată vor putea avea pentru că au înfruntat relele? Fiecare ar putea să li zică: «fiindcă erați convinși că veți trăi trei ani, de aceia v'ați predat primejdiilor, știind foarte bine că nu aveți să muriți mai 'nainte de trei ani». Cel ce după fiecare primejdie își așteaptă sfârșitul, și știe că va putea trăi numai ocolind primejdia, unul ca acela dă dovada cea mai mare de dispreț către viața de față. Ceea-ce eu grăiesc acum, vă voi învedera-o prin exemple.

Spune-mi te rog: Patriarchul Abraam, dacă ar fi știut mai dinainte că ridicând pe altar pe fiul său Isaac nu'l va sacrifica, oare ar fi avut el plată? Dacă Pavel știind mai dinainte nesocotia primejdiile, atunci unde este minunea? Apoi atunci chiar și cel mai trândav om ar putea să se ridice sau să se arunce în foc, dacă ar avea siguranța că nu va pătimi nimic, adecă dacă ar ști mai dinainte cum au să se petreacă împrejurările.

Dar nu așa sunt cei trei coconi, pe cari ni-i pune înainte sf. scriptură, căci ascultă ce spun ii: „Împărate! Este Dumnezeu în ceruri, care ne va mântui pe noi din mâinile tale, și din cuptorul acesta; iară de nu, cunoscut să fie ție că dumnezeilor tăi nu slujim, și chipului celui de aur pe care l'ai ridicat, nu ne închinăm“ (Daniil 3, 17, 18). Ați văzut câte foloase sunt, și chiar mai multe, prin faptul că noi nu cunoaștem sfârșitul?

Sunt deajuns cele ce am vorbit până acum, spre

a ne convinge de adevăr. De aceea, deci, ca un fur noaptea, de aceea vine fără de veste, pentru ca să nu ne înfundăm în rele, pentru ca să nu cădem în trădăvie, și pentru ca plata noastră să nu fie știrbită.

„Că înși-vă, zice, adevărat știți“. De ce atunci vă osteniți în zadar, dacă sunteți încredințați? Cum că viitorul este nesigur, afla din cele ce a spus Christos: „Priveghiați, zice, că nu știți ceasul în care furul vine“ (Math. 24, 42). De aceea și Pavel spune: „Căci când vor zice, pace și liniște, atunci fără de veste va veni peste dânsii peirea, ca și durerea celia ce are în pânțec, și nu vor scăpa“ (Vers. 3). Aici face aluziune la ceva, după cum face și în a doua epistolă către Thesalonicienii. Fiindcă îi erau în strămtorări și necazuri, iară prigonitorii lor în liniște și în dezmerdări, de aceea îi mângâie în nenorocirile prezente cu cuvântul învierii obșteșii. Aceia îi supărau grăindu-li din cele ce moștenise dela strămoșii lor, căci li ziceau: «când va fi sfârșitul»? ceea-ce spuneau și Profetii: „Vai celor ce zic: degrabă să se apropie cele ce va face, ca să le vedem, și să vie sfatul sfintutui lui Israil, ca să-l cunoaștem“ (Isaia 5, 19), sau și alt Proroc care zice: „Vai celor ce poftesc ziua Domnului“ (Amos. 5, 18) adevă că cei ce necrezând o poftesc. Privește acum pe Pavel cum îi mângâie, ca și cum pare că li-ar zice: «să nu credeți că dacă îi sunt în fericire, apoi de aici se poate lua dovada că judecată cea mai de pe urmă nu va veni, ci tocmai pentru aceasta va veni». Este vrednic de observat aici următorul lucru: dacă atunci va veni și antichrist, dacă va veni și Ilie, apoi cum atunci de spune, că pe când îi vor grăi «pace și liniște» sfârșitul va veni fără de veste? pentru că venirea acelora este dovada venirii lui Christos, și prin urmare nu se poate ca îi să nu știe. Dar apostolul nu vorbește aici de venirea lui Christos. și nici de timpul venirii lui antichrist, ci de sfârșitul individual al fiecăruia. La venirea lui Christos vor fi acele semne, iară aici nu va fi nici un semn, ci va veni fără de veste și neașteptat. Dealtminterea nici femeia îngreacă nu se afla în neștiință completă, căci ea știe bine că după nouă luni va fi nașterea, însă despre ziua și ceasul în care

va naște nu știe sigur, căci unele nasc după șapte luni, altele după nouă, așa că timpul anumit nu-i este știut. Deci, Pavel aici seamănă sfârșitul fiecăruia cu nașterea femeii îngrecate, și asemănarea este foarte exactă, căci multe femei, fără ca să aibă mai înainte semne, nasc pe drumuri, sau afară de casă, din cauză că n'au putut prevedea. Toț așa și Pavel că a înțelege aici, arătând nu numai nesiguranța sfârșitului, ci și amarul durerilor. După cum femeia îngrecată este apucată de durerile facerii în timp ce ea poate joacă sau râde, fără ca să prevadă nimic, și deodată este cuprinsă de dureri nespuse, tot așa vor pătimi și acele suflete în minutul când va veni moartea. „Și nu vor scăpa“, zice.

„Iară voi, fraților, nu sunteți întru întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur“ (Vers. 4). Aici vorbește de viața cea întunecată și necurată. După cum cei mișoi și răi, toate le fac noaptea, furișându-se de ceilalți și afundându-se în întunec, tot așa și cu moartea. Căci spuna-mi: oare preacurvarul nu așteaptă să vie seara? Oare furul nu așteaptă să sosească noaptea mai curând? Oare criminalistul nu și face treaba lui în timpul nopții? Dar tu zici par'că: «Și ce? Pe dânșii nu'i apucă ca un fur? Oare nu și lor li este necunoscută? sau că poate o prevad? Și atunci de ce spune apostolul: „Nu aveți trebuință să scrim vouă“? Aici însă, apostolul nu vorbește despre nesiguranță, ci despre nenorocirea acelei zile. Și pentru dânșii este nesigură acea zi, nici îi nu știu când va veni, însă și când va veni nu-i va cuprinde nimic supărăcios.

„Ca să nu vă apuce ziua aceea, zice, ca un fur“. Cu alte cuvinte el voiește a-i apăra de acel rău; căci după cum se întâmplă cu cei ce privilegiază și se află în lumină, că chiar de ar cerca furii, totuși n'ar putea fură nimic, tot așa și cu cei ce trăesc după poruncile lui Dumnezeu. După cum furii pradă și dezbracă pe cei ce dorm, tot așa face și moartea cu cei ce trăesc în întunec, adică se încred în cele prezente.

„Că voi toți fiți ai luminei sunteți, și fiți ai zilei“ (Vers. 5), spre deosebire de fiili pierzării și fiili gheenei. De aceea zicea Christos: „Vai vouă, că în-cunjunrați marea și uscatul ca să faceți un pro-

zelit, și dacă se face, îl faceți pe el fiu al gheenii" (Math. 23, 15), de aceea zicea și Pavel: „Pentru aceea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei" (Colos. 3, 6), adică acei ce fac cele ale gheenii, cei ce fac cele ale neascultărei. Tot așa și fiii lui Dumnezeu, cari fac cele plăcute lui Dumnezeu, tot așa și fiii zilei și al luminei, cari fac cele ale luminei, căci aceștia nu sunt ai întunericului și ai nopții.

„Drept aceea să nu dormim ca și ceilalți, ci se priveghem, și să fim treji. Că cei ce dorm, noaptea dorm, și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată, iar noi ai zilei fiind, să fim treji" (Vers. 6—8). Aici arată că al nostru este de a fi ai zilei în ceea ce privește viața noastră morală. Când e vorba însă de ziua cea de pe urmă, adică de sfârșitul vieții noastre, aceasta nu este al nostru, pentru că atunci vine noaptea și fără voința noastră, și tot fără voința noastră vine și somnul, care adoarme trupul, nu însă și sufletul. Deci nu vorbește aici apostolul decât de noaptea și de somnul păcatului, căci acestea aparțin de voința noastră. De noi depinde de a viețui totdeauna în lumină, precum și de a priveghia neconținut. A se închide ochii sufletului, și apoi a cădea în somnul reuțatei, nu vine dela natură, ci dela intențiunea noastră.

„Drept aceea să nu dormim, zice, ci să priveghem, și să fim treji". Este posibil ca cineva priveghind să adoarmă, adică să nu facă bine, și de aceea a adăugat „să fim treji". Chiar în timpul zilei dacă ar priveghia cineva fără ca să fie în același timp și treaz, va cădea de sigur în multe nenorociri. Așa că trezirea este intensitatea privegherii.

„Cei ce dorm noaptea dorm, și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată". Beție numește apostolul aici, nu numai beția de vin, ci și acea rezultată din toate relele omenești. Beția sufletului este bogăția, și pofta de bani, și amorul nebun după femei, și în fine orice ai spune din acestea, toate la un loc sunt beția sufletului. Și de ce oare apostolul a numit răutatea în genere somn? Mai întâiu, fiindcă unui ca acesta este neactiv spre fapta bună, apoi fiindcă se hrănește cu fantazii, nu vede nimic adevărat, și capul lui e plin

de visuri, ba de multe ori este încărcat cu lucruri absurde, și chiar de ar vedea ceva bun, totuși la dânsul nimic nu e sigur, nimic nu e solid. De altfel așa și este viața prezentă, care e încărcată de visuri și de fantazii. Bogația este un vis, slava, ea și toate celelalte, de asemenea este un vis. Cel ce doarme, nu vede cele ce în adevăr sunt în ființă, ci acele ce nu sunt el și le imaginează ca existând. Astfel este răutatea și viața petrecută în rele; nu vede cele ce sunt în adevăr, adică cele duhovnicești, cele cerești, cele ce sunt în veșnicie, ci pe cele ce se scurg, pe cele ce sboară și fug iute de la noi. De aceea nu e de ajuns ca numai să priveghem și să fim treji, ci mai trebuie încă de a ne și înarma peste tot, pentrucă chiar cel ce priveghiază și este treaz dacă nu are arme, iute cade prada furilor. Deci, dacă trebuie și a priveghia, și a fi treji, și a ne înarma peste tot, sau după cum zice apostolul: „Îmbrăcându-ne în zaua credinței și a dragostei, și în coiful nădejdei de mântuire”, iar noi dormim și suntem nearmați, apoi atunci cine ar putea împiedeca pe diavol ca să nu implanteze în noi sabia răului?

„Îmbrăcându-ne în zaua credinței și a dragostei, și în coiful nădejdei de mântuire”. Aici face aluziune la viața aceasta și la credința religioasă. Arată apoi ce înseamnă a priveghia și a fi treji, adică a fi îmbrăcați în zaua credinței și a dragostei. Și el nu vorbește de credință cum s'ar întâmplă, ci după cum nimic n'ar putea ușor sfâșia zaua de pe corp, care este ca un zid de apărare a peptului și a trupului, tot așa și tu înfășoară-ți sufletul cu credință și dragoste, și atunci nici una din săgețile cele aprinse ale diavolului nu se va putea înfige în el. Acolo unde sufletul este cercuit mai dinainte cu arma dragostei, toate asalturile dușmanilor rămân zădarnice. Nici violența, nici dușmănia, nici zavistia, nici lingușirea, nici ipocrizia și în fine nimic din acestea nu se vor putea atinge de un asemenea suflet. Și vedeți că el nu spune de o dragoste întâmplătoare, ci de dragostea aceea, care este puternică ca și zaua.

„Și coiful nădejdei mântuirii”. Precum coiful apără ceea-ce e mai principal la noi, acoporind capul și ferindu-l din toate părțile, tot așa și nădejdea nu lasă dreapta judecată ca să cadă, ci o pune să stea drept,

nelăsând a se introduce în ea nimic de dinafară. Intru cât ea nu se abate cu nimic, nu este cu puțință de a aluneca, căci fiind îngrădită cu niște astfel de arme, nu e posibil să cadă vreodată, ci după cum zice și aiurea: „Rămâne credința, nădejdea și dragostea“ (I. Corinth. 13, 13). Zicând îmbrăcându-ne și înconjurându-ne el singur pregătește armele ce ni trebuiesc, și arată de unde s'ar putea naște credința, nădejdea și dragostea, și cât de puternice ar fi.

„Că nu ne-a pus pre noi Dumnezeu spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii, prin Domnul nostru Iisus Christos, care a murit pentru noi“ (Vers. 9, 10), așa că nu am fost chemați spre a fi pierduți, ci mântuiți. Și de unde se poate cunoaște că aceasta o voește el? De acolo că a dat pre fiul său pentru noi, că atât de mult dorește de a ne mântui, în cât a dat chiar pe fiul său, și încă l'a dat spre moarte. Din aceste raționamente se naște nădejdea. Nu te desnădădui, omule, în sine-ți, ducându-te la Dumnezeu, care n'a cruțat pentru tine nici chiar pe fiul său; nu te îpușină din cauza relelor prezente. Cel ce a dat pe fiul său cel unul născut, ca să te mântuiască și să te scape de gheena, ce ar mai putea cruța pentru mântuirea ta? Așa că trebuie a nădădui toate cele bune. Nici de judecătorul cătră care ne ducem să ne judece, nu ne temem, căci știm că ni-a arătat atâta dragoste, în cât a dat pentru noi chiar pe fiul său. Deci, noi nădăduim lucruri bune și mari, căci ceea-ce e principal am luat, voi să zic, credem. Am văzut exemplul ce ni s'a dat, prin urmare să iubim, căci ar fi cea mai de pe urmă tâmpire a minței, ca să nu iubim pe cel ce se găsește astfel față de noi.

„Ca astfel ori de vom priveghia, ori de vom dormi, împreună cu el să viețuim. Pentru aceea mângâiați-vă unul pre altul, și zidiți-vă unul pre altul, precum și faceți“ (Vers. 11). Mai sus zice: „să nu dormim, ci să priveghem și să fim treji“, însă altceva este somnul acela și altceva acesta. Aici prin expresiunea „ori de vom dormi“ zice de moartea cea trupească, cu alte cuvinte pare că ar zice: «să nu vă spăimântați de primejdii, căci chiar de murim, vom fi vii». Deci nu te desnădădui, iubitule,

dacă te primejduești, căci ai un garant sigur. Dacă el nu ar fi fost aprins de dragostea noastră, nu ar fi dat pentru noi chiar pe fiul său. Încât, chiar de vei muri, vei fi viu, căci și el a murit. Chiar de am muri, sau chiar de am viețui, eu dânsul vom viețui. Aceasta este indiferent, nimic nu'mi pasă dacă eu viețuiesc, sau mor, căci cu dânsul împreună vom viețui.

¹⁾ Deci, iubitor, toate să le facem pentru acea viață, toate să lucrăm având privirea îndreptată în spre acea parte. Intuneric este răutatea, iubitele, moarte și noapte adâncă, în care nu vedem nimic din cele ce trebuie a vedea, și nu facem nimic din cele ce trebuie a face. După cum trupurile celor morți sunt desfigurate și imputite, tot așa sunt și sufletele celor ce trăiesc în răutate, și sunt pline de murdării. Ochii lor sunt închiși, gura strânsă și stau veșnic pe patul răutății, ba chiar sunt cu mult mai de jeliți decât cei morți, căci cel puțin aceștia sunt morți și către fapta bună, ca și către fapta rea, pe când aceia trăind pentru răutate, sunt nesimțitori spre fapta bună. Pe un mort chiar de l'ar înțepa cineva, totuși nu simțește nimic și nu se apără, ci stă ca un lemn uscat. Tot așa și sufletul este cu adevărat uscat, a îndepărtat dela el viața, primește pe fie-ce zi mii de rane, și totuși nimic nu simte, ci față de orice el stă într'o completă nesimțire. Nu ar greși cineva dacă l'ar compara cu cei nebuni, cu cei beți, sau cu cei zăpăciți, cari se-clatină în toate părțile când merg pe drum. Toate acestea le are răutatea, și este mai grozavă decât orice. Cel nebul este scuzat de către cei ce-l privesc, pentru că boala lui nu este din intențiunea sau din voința sa, ci dela natură; dar celce petrece în răutate ce scuză ar putea avea? De unde vine deci răutatea? De unde vine apoi că cei mai mulți sunt răi? Spune-mi, de unde vine răul boalelor? De unde vine zmintirea? De unde somnul cel greu? Oare nu din nebagarea de samă? Dacă chiar boalele fizice își au începutul în intențiunea sau în voința noastră, apoi cu atât mai mult cele sufletești. De unde vine beția? Nu oare din ne'nfrânarea poftelor de a bea? De unde vine aiurarea sau zmintirea? Oare nu din niște friguri exagerate?

¹⁾ *Partea morală.* Indemnare către virtute, și că este cu neputință, ca cei ce 'și petrec viața aici în plăceri și dezmerdări, să se bucure de bunătățile cele viitoare. Despre învierea cea deobște, și despre judecata cea mai de pe urmă. (*Veron.*).

Dar frigurile nu vin din cauza materiilor și a elementelor îngrămădite în noi mai mult decât trebuie? Dar prisosința acelor elemente din noi, nu vine oare din nebăgarea de samă? Când noi, fie în sărăcie, fie în bogăție, introducem în noi ceva fără măsură, singuri aprindem focul. Apoi când flacăra este aprinsă, și noi în loc să o stingem imediat, rămânem nepăsători și disprețuitori, de sigur că noi înși-ne pregătim focul și pârlălaea acea grozavă, pe care n'o mai putem stinge. Tot așa se petrece și cu răutatea, căci dacă nu o împiedecăm dela început și nici nu o tăiem, apoi nici nu mai putem să știm unde va ajunge la urmă, și se va mări mai mult chiar decât puterile noastre.

De aceea vă rog ca totul să facem, ca să nu dormim. Nu vedeți pe străjerii de noapte, cum de multe ori adormind nu au folosit cu nimic din strejuirea lor? Tochmai din pricina aceluia mic somn totul a vătămat, căci a lăsat în liniște pe cel ce voia a fură. Deci după cum noi nu vedem atunci pe furi, iară îi ne vād, tot așa și cu diavolul mai ales, care toate le uneltește, toate le mrejește, pe toți îi încurea în mrejele lui și scrășnește din dinți. Să nu dormim deci și să nu zicem: «pe lângă aceasta nimic mai mult», căci când nici nu ne așteptăm, el ne atacă și ne pradă. Tot așa zic, este și cu răutatea, căci pe când nici nu ne așteptăm, ne pierdem. Toate să le observăm bine și cu exactitate, să nu ne îmbătăm, ca să nu adormim, să nu ne îmbuibăm ca să nu cădem în somnolență, să nu ne entusiasmăm pentru cele ale lumii aceștia, ci să petrecem tot timpul vieții în trezvie. Să ne punem în rânduială din toate părțile. După cum cei dela circ, cari merg pe funii întinse, nu trebuie a se lenevi cât de puțin, căci chiar acel puțin poate să li aducă un mare rău, de oarece călcând greșit imediat cad jos și se prăpădesc, tot așa și noi nu e cu puțină de a ne lenevi. Călătorim pe o cărare strîmtă care are pe deamîndouă părțile prăpăstii înfricoșate, și pe care nu încap deodată amîndouă picioarele. Și acum vezi tu, câtă exactitate îți trebuie în măsurarea pașilor ce faci? Nu vezi pe cei ce călătoresc pe astfel de cărări, cum trebuie să și asigure nu numai picioarele, ci și ochii? De i s'ar părea că e bine ca să fie cu privirea deodată în amîndouă părțile, chiar dacă piciorul stă bine, el totuși va ameți uitându-se la adîncimea prăpăstiilor și se va prăbuși.

Lui îi trebuie să fie cu băgare de seamă numai la pasul ce face, adică precum zice și scriptura „Nici la dreapta, și nici la stânga să nu se uite“ (Prov. 4, 27). Strîmtă este cărarea pe care mergem, mare este și adâncul rătăței, mari și adânci sunt prăpăstiile, și mare este întunericul cel din fundul lor, — însă noi să fim cu băgare de seamă la cărarea cea strîmtă, să pășim pe ea cu frică și cutremur. Nimeni care călătorește pe o astfel de cărare nu merge a lene, nu rade, nu este îngreuiat de beție, ci este treaz și ușurat cu postul. Nimeni călătorind pe o astfel de cărare nu poartă cu el lucruri de prisos, căci un soldat sprinten va putea mai cu ușurință să pășască. Nimeni nu-și leagă picioarele lui, ci le lasă ca să se poată mișcă în liniște.

Dară noi cari suntem legați cu o mulțime de griji, și purtăm în spete o mulțime de greutăți lumești, noi cari pășim a lene, și suntem distrași, cum vom putea oare să călătorim pe acea cărare strîmtă? „Strîmtă este calea“ zice Mântuitorul. Aceasta o facem și noi când ne lipim de cele plăcute ale lumii. „Ci strîmtă este ușa și îngustă calea care duce la viață“ (Math. 7, 14). Și bine zice, căci când noi avem a da seamă și de vorbe, și de fapte, și de gânduri chiar, apoi strîmtă este calea. Și mai strîmtă o facem noi înși-ne, când ne îngrășăm, și ne umflăm, și când ni se împleticesc picioarele. Dacă calea îngustă este foarte anevoioasă mai cu seamă celui corpulent, apoi celui slab de tot și sprinten este foarte lesnicioasă, și nu simțeste nici o greutate, așa că cel ce își înfrânează trupul, nu se va teme a pași pe ea.

Deci nimeni să nu se aștepte a videa cerul, trăind aici în plăceri, căci nu e cu putință. Nimeni să nu creadă că va putea trece pe acea cale îngustă, fiind îngreuiat de dezmerdările acestei vieți, pentru că nu e cu putință. Nimeni să nu nădăjduiască că va putea ajunge la viață, dacă călătorește pe calea cea largă. Când tu vezi pe X dezmerdându-se în ospete luxoase, în băi luxoase, sau printre femei perdute, să nu te căinezi pe sine-ți că nu te poți bucura și tu de astfel de plăceri, ci, căinează-l pe acela, pentru că călătorește pe calea perzarei. Care este folosul lui din această călătorie, dacă sfârșește în scârbă și amarăciune? Ce pagubă poți avea tu de la aceea nemulțămire trecătoare, când ajungi la

liniștea și fericirea veșnică? Spune-mi te rog: dacă cineva ar fi chemat de împăratul ca să se ducă la palat prin niște drumuri prăpăstioase, și în același timp ar trece prin mijlocul orașului pe drumuri bune și frumoase și un condamnat la moarte, pe care din acești doi ai ferici tu? pe care l-ai jeli? Oare nu pe cel ce salătoresște pe drumul cel larg și frumos?

Tot așa și în cazul de față, să nu fericim pe cei ce se dezmiardă în plăceri, ci pe cei ce se înfrânează, căci aceștia călătoresc spre cer, iară aceia spre gheena. Poate că mulți dintre voi vor râde de cele ce eu spun; eu, însă, mai mult îi jelesc pe aceștia, pentru că nu știu de ce anume rîd, și pentru care mai ales ar trebui să plîngă, ci toate le confundă la un loc. De aceea îi jelesc. Ce spui, omule? Urmînd a învia din morți, a da samă de cele ce ai făcut, și a primi pedeapsa cea mai grea, de acestea nu faci nici o vorbă, ci te gîndești cum să mănînci mai bine, cum să te îmbeți și cum să rîzi? Dar eu te plîng, căci avînd a primi pedeapsa meritată pentru faptele ce ai săvârșit, tu rîzi. Plîngi și tu împreună cu mine, jelește-te împreună cu mine, de relele ce ai făcut. Dacă unul dintre casnicii tăi moare, oare nu disprețuești tu pe cei ce rîd și li pare bine de moartea aceluia? Oare nu-i consideri pe aceștia de dușmani, pe cînd pe cei ce plîng și jelesc îi iubești? Cînd vezi pe o femeie întinsă pe patul morții, tu alungi dela tine rîsul, iară cînd vezi un suflet mort tu rîzi și disprețuești pe cel ce plînge? Vezi cum își bate joc diavolul de noi, că ne face dușmani unii altora?

Deci, iubitorilor, să ne deșteptăm odată, să luăm sama bine, să priveghem, să alungăm dela noi somnul cel adînc, și să ne îndeletnicim a cîștiga viața cea veșnică. Este judecată, este pedeapsă, este înviere, este cercetarea faptelor. Domnul vine pe norii slavei, și „Foc înaintea lui va arde, și împrejurul lui vi-
for foarte“ (Psalm. 49, 3), rîu de foc va curge înaintea feții lui, vermele cel neadormit va fi acolo, foc nestins, întinericul cel mai dinafară, plîngere și scrîșnirea dinților. Chiar de ați fi de o mie de ori neliniștiți de vorbele mele, eu totuși nu voi încetă a vorbi. Dacă profeții fiind improșcați cu pietre și nu tăceau eu atît mai mult trebuie noi a suferi dezguztul vostru și a nu vorbi numai ca să vă mulțămim, ca nu cumva

înşelându-vă cu vorbele cele frumoase, noi înşi-ne să fim tăiaţi în două. Acolo este osânda veşnică şi fără vre-o nădejde de îndreptare, şi nimeni care să ni ajute. „Cui îi va fi milă, zice, de descântător muşcat de şerpe“ (Sirach, 12, 13?)? Când nouă nu ni este milă de noi înşi-ne, apoi cui să'i fie milă, spune-mi? Când vezi pe cineva impiântându-şi singur sabia în trupul său, oare îi vei putea scapa? Când Dumnezeu este de faţă, şi ne îndeamnă de a progresa în fapte bune, iară noi nu ascultăm, apoi cum ne va cruţa?

De aceea să ne fie milă de noi înşi-ne. Când ne rugăm lui Dumnezeu şi zicem: «Milueşte-mă, Doamne!» să zicem cătră noi înşi-ne «căci şi pre noi înşi-ne ne vom milui». Noi înşi-ne suntem stăpâni, pentru ca Dumnezeu să ne miluiască, acest bun el ni l-a dat şi este în stăpânirea noastră. Dacă noi facem fapte vrednice de milă, dacă facem fapte vrednice de filantropia lui, şi el ne va milui pre noi; dar când nu ne vom milui, apoi cine ne va cruţa? Milueşte pre aproapele tău, ca să te miluiască şi pre tine Dumnezeu. Câţi oare trec pe lângă tine pe fiecare zi zicându-ţi «milueşte-mă» şi tu nici măcar nu 'ţi întoreşti privirea spre dânsii? Câţi ciungi, câţi goli, câţi flămânzi, şi noi nu ne înduplecăm la rugămintele lor? Deci, cum ne vom face vrednici de a fi miluiţi, când nici noi nu facem ceva vrednic de milă? Aşa dar să fim milostivi, să fim îndurători, ca astfel să mulţămim pe Dumnezeu, şi să ne învrednicim de bunătăţile cele făgăduite celor ce-l iubesc pre dânsul, priu charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul sfânt, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Şi vă rugăm pre voi, fraţilor, să cunoaşteţi pre cei ce se ostenesc între voi, şi pre marii voştri întru Domnul, şi pre cei ce vă învaţă pre voi, şi să'i aveţi pre dânsii de prisosit întru dragoste pentru lucrul lor, pace să aveţi între voi“ (Cap. 5, 12. 13).

Multe pricini de nemulțămire se prezintă celui mare în îndeplinirea datoriilor sale. După cum doctorii sunt siliți de multe ori de a supăra pe cei bolnavi, ordonându-li mănecările și doctoriile ce trebuie a lua, care de sigur că nu au nici o plăcere în ele, însă aduc un mare folos, — și după cum și părinții sunt de multe ori greoi față de fiii lor, tot așa și dascălii. Doctorul însă, chiar de ar cădea urit bolnavului prin asprimea sa, totuși cei de pe lângă dânsul îl privesc cu plăcere și încredere, ba de multe ori chiar și cel bolnav. Încă și părintele trupesc, fie că dela natură, fie că în puterea legilor omenesti, el își exercită cu multă ușurință autoritatea sa de părinte asupra fiului, și acesta nu va putea să se uite rău la el, sau să nesocotească autoritatea lui. Nu tot așa însă se petrec lucrurile cu preotul, căci el cu multă greutate își exercită autoritatea sa. Mai întâiu, că el trebuie a-și menține autoritatea sa asupra unor oameni cari de bună-voie îl ascultă, și-și dau încrederea în el, ceea-ce nu este ușor lucru, și nici nu se capătă cu ușurință, sau într'un timp scurt. Cel ce este certat și dojenit, oricine ar fi el, dela un timp se va îngreua de atâtea dojane, și atunci preotul va fi față de el ca un element supărăcios. Tot așa va face și cel ce a fost sfătuit, îndemnat și povățuit în îndeplinirea datoriilor creștinești. Dacă eu spun «deșartă-ți punga și vină în ajutorul celor nevoși», atunci am spus ceva groiu și supărător; dacă zic «înfrânează-ți mânia, stinge iuțala, contenește eu pofta cea absurdă, tae măcar o mică parte din dezmerdări», toate acestea sunt greoaie și supărăcioase. De ași pedepsi pe unul care este lenes, sau l'ași scoate din biserică, sau l'ași opri dela rugăciunile comune, el se scârbește, nu atâta pentru că a fost îndepărtat dela acestea, pe cât pentru rușinea ce o simte. Dar și aceasta este o dovadă de întinderea boalei, căci fiind împedicați dela cele duhovnicești, noi nu ne scârbitim pentru că suntem lipsiți de astfel de bunuri, ci pentru rușine că suntem văzuți de alții. Noi nu ne înfricoșăm, și nici nu ne sfim de lucrul în sine, ci pentru altceva.

De aceea și Pavel discută mult asupra acestei chestiuni. Încă și Christos a subordonat pe credincioși celor mai mari, căci ascultă ce spune el: „Pe scaunul lui Moisi au șezut cărturarii și fariseii. Deci toate câte vor zice vouă să păziți, păziți și fa-

ceți, iară după lucrurile lor nu faceți" (Math. 23, 2. 3). Și iarăși când a vindecat pe lepros, îi zice: „Mergi de te arată preotului, și du darul care a porocit Moisi întru mărturia lor" (Ibid. 8, 4). Și cu toate acestea tu singur spui în altă parte: „Îl faceți pre el fiu gheenii îndoit ca voi" (Ibid. 22, 15), apoi cum de astădată îi trimiți la dânsii? «De aceea, zice, am spus „toate câte vor zice vouă să faceți, faceți, iară după lucrurile lor să nu faceți" ca astfel să lipsască orice pretext din partea lor». Tot așa și Pavel scriind lui Timotheiu îi zicea: „Preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească" (I. Timoth. 5, 17), iară Ebreilor scriindu-li zicea: „Ascultați pre învățătorii voștri și vă supuneți lor" (Ebr. 13, 17). Aici iarăși spune: „Și vă rugăm pre voi, fraților, să cunoașteți pre cei ce se ostenesc între voi, și pre mai marii voștri întru Domnul".

Fiindcă mai sus a fost zis: „Zidiți-vă unul pre altul", apoi ca să nu'i închipue dânsii că apostolul i-a înălțat la demnitatea de dascăli, a adăos cuvintele de mai sus, ca și cum pare că li-ar fi zis: «băgați samă înșă, că dacă v'am dat voe a vă învăța și edifica unul pe altul, aceasta am făcut'o în vedere numai, că nu poate dascălul ca să spună și să învețe totul pe fiecare».

„Să cunoașteți pre cei ce se ostenesc între voi, și pre mai marii voștri întru Domnul, și pre cei ce vă învăță pre voi". Căci cum să nu fie absurd, când tu cunoști pre cel ce mijlocește pentru tine cătră un om oarecare, faci totul pentru dânsul, și mărturisești în gura mare recunoștința cătră el; — și aceasta care este mai marele tău întru Domnul, și care mijlocește pentru tine, să nu'i mărturisești nici o recunoștință? Si cum este mai mare el? Pentru aceea că se roagă pentru tine, pentrucă te servește cu darul duhovnicesc cel luat prin botez, că te cercetează, te sfătuește și te învăță, și chiar la miezul nopții de'l vei chemă, el vine, și cu toate acestea el cu nimic nu se va alege, decât cu vorbele cele proaste ieșite din gura

ta. Ce nevoie avea el de tine? Făcut'a el bine, sau rău? Aceasta rămâne să o judeci tu singur. Tu ai și femei, te și dezmerzi și te desfătezi în plăceri, și pe lângă acestea duci o viață negușitoarească, pe când preotul e departe de aceste ocupațiuni, căci el se ocupă numai cu misiunea sa, și cu nimic alta; el nu are în vedere, decât numai biserica.

„Și să'i aveți pre dâșii de prisosit întru dragostea voastră, zice, pentru lucrul lor, pace să aveți între voi“. Ai văzut, cum știe el a preîntâmpina micimea de suflet? «Nu cum s'ar întâmplă, zice, să'i iubiți, ci din prisosință chiar, adevă cum iubesc fiii pe tată, fiindcă printr'âșii voi v'ați născut spre viața veșnică, printr'âșii câștigați împărăția cerurilor, prin mâinile lor s'a făcut totul, printr'âșii vi se deschid porțile cerului. Deci, nimeni să nu se răscoale asupra lor, nimeni să nu se certe eu ii. Cel ce iubește pre Christos, iubește și pe preot — origine ar fi el, — pentrucă printr'âșul s'a învrednicit de înfricoșatele taine». Spune-mi te rog; dacă tu ai voi să vezi palatul împărătesc strălucind de aurul cel mult, și răsfrângând raze strălucitoare prin pietrele cele neprețuite ce le are în el, și pentru aceasta ai găsi pe cel ce poartă cheile și l-ai ruga ca să'ți deschidă, iar el deschizându-ți cu mulțămire te-ar introduce în palat imediat, oare nu l-ai cinști pe acesta, și nu l-ai prefera înaintea tuturor? Nu l-ai iubi ca și pe ochii tăi? Nu l-ai sărută? Ei bine, preotul ți-a deschis ție cerul, și pentru aceasta nu-l iubești, nu-l cinstești? Deși poate ai femei, totuși nu dorești oare mai mult pe cel ce ți-a pricinuit ție atâtea bunuri? Astfel dar, dacă tu iubești pe Christos, și dacă iubești împărăția cerurilor, apoi recunoaște atunci prin cine ai câștigat acest bun. De aceea și zice apostolul: „Pentru lucrul lor, pace să aveți între voi“.

„Și vă rugăm pre voi, fraților, sfătuiți pre cei fără de rândueală, mângâiați pre cei puținii la suflet, sprijiniți pre cei neputincioși, fiți îndelung răbdători spre toți“ (Vers. 14). Aici el se adresează către cei mai mari. „Sfătuiți, zice, pre cei fără de rândueală“, adevă să nu'i muștrați cu insolentă în nutrea dregului de autoritate, ci cu blân-

dețâ. Cel ce muștră cu asprime, nu-și dă samă de dânsul, și în toiul muștrărilor deseori își iese din dreapta judecată. De aceea împreună cu sfătuirea trebuie a pregăti și medicamentul, care e de dorit să fie plăcut, ca astfel bolnavul să-l primească cu mulțămire. Și cine oare sunt acei fără de rânduială? Toți acei cari săvârșesc fapte contrare voiei lui Dumnezeu. Rânduiala și ordinea care este în biserică, este egală ba chiar mai superioară decât ordinea ostășească. Deci și bărfitorul este fără rânduială, și bețivul, și lacomul, și cu un cuvânt toți cei ce păcătuiesc, căci aceștia nu pășesc regulat, ci se împleticesc în toate părțile și încercă pe cei ce pășesc regulat. Dar mai este și un alt fel de rău printre celelalte rele, poate nu deopotrivă cu acelea, dar totuși este un rău, voiesc să spun despre micimea de suflet, de care spune apostolul aici, — și acest rău este împuținarea sau micimea de suflet, care pierde pe cineva întocmai după cum îl pierde și trândăvia. În adevăr, că cel ce nu suferă batjocura, este mic de suflet, cel ce nu poate suportă ispitele, este mic de suflet, cu un cuvânt unul ca acesta este sămânța aceea, care după zicerea lui Christos, a căzut pe piatră. Mai este încă și un alt rău, rezultat din slăbăciune sau neputință. „Sprijiniți, zice, pre cei neputincioși“, iară neputință sau slăbăciune, el înțelege aici acea cu privire la credință. Tu privește acum, cum apostolul nu îngăduie ca aceștia să fie disprețuiți. Și în alt loc scriind, el zicea: „Pre cel slab întru credință primiți-l, nu întru îndoirea gândurilor“ (Rom. 14, 1). Aceasta este și firesc, căci și partea cea bolnavă și neputincioasă a trupului nostru, nu o lăsăm ca să se piardă, ci o îngrijim cu multă băgare de samă.

„Fiți îndelung răbdători, zice, cătră toți“. Chiar și cătră cei fără rânduială? Da, și încă foarte mult. Nici un alt medicament nu poate folosi dascălului ca acesta, nimic nu poate fi mai bun pentru cei mici, ca îndelunga răbdare a celor mari; aceasta poate a rușină pe cineva, poate a-l umili cu totul, aceasta poate a cuminți chiar pe cel mai sălbatec și mai nerușinat dintre oameni.

„Socotiți, să nu răsplătească cineva cuiva rău pentru rău“ (Vers. 15). Deci, dacă nu trebuie a răsplăti răul cu rău, apoi cu atât mai mult nu trebuie

a răsplăti binele cu rău. «Cutare, zici tu, este viclean, m'a supărat și cu multe m'a nedreptățit». Voiești în adevăr a-ți răzbuna pe dânsul? Nu-i răsplăti nedreptatea, lasă-l nepedepsit. Și poate crezi că apostolul a stat aici? Nicidecum, „cî pururea, zice, să urmați cele bune, și spre voi unul cătră altui, și spre toți“. Aceasta este filosofia cea mai înaltă, nu numai de a nu-ți răzbună răul cu rău, ci de a răspunde cu bine la răul ce l'ai primit. Aceasta este cu adevărat răzbunare demnă, care aceluia aduce vătămare, iară ție folos, și chiar aceluia îi poate aduce folos, dacă va voi. Si ca să nu crezi că el spune acestea numai cu privire la cei credincioși, de aceea zice: „Și spre voi unul cătră altui și spre toți“.

„Pururea bucurați-vă“ (Vers. 16). Aceasta o zice despre acei cari cad în scârbe din cauza ispitelor. Anziți aceasta voi toți căți ați căzut în sărăcie, sau în alte împrejurări nenorocite, fiindcă din acestea mai ales să naște bucuria. Când noi avem un astfel de suflet, că nu ne răzbunăm contra nimănui, ci tuturor facem bine, cum va putea, spune-mi, ca să se furișeze în el boldul cel ascuțit al tristeței? «Și cum este oare cu putință aceasta»? zici tu. Dacă am voi, este cu putință. Băgați samă, că apostolul arată și calea pe care trebuie a pași, spre a ajunge la acest rezultat: „Neîncetat vă rugați, întru toate mulțamiți, căci aceasta este voea lui Dumnezeu, întru Christos Iisus spre noi“ (Vers. 17. 18). Așa dar aceasta este voea lui Dumnezeu, ca noi pururea să mulțămim pentru cele ce întîmpinăm în viață, aceasta este datoria unui suflet filosof. Ai pătimit vr'un rău? Dacă voiești, nu este nici un rău; mulțamește lui Dumnezeu, și vei vedea cum acel rău s'a prefăcut în bine. Zi și tu ca și dreptul Iob: „Fie numele Domnului binecuvântat în veci“ (Iob. 1, 21). Ce ai pătimit tu din ale aceluia? Ai căzut poate în vre-o boală? Dar nu e nimic străin, căci trupul este supus stricăciunei și muritor. Poate că ești sărac? Dar averea este ceva care se pierde tot așa cum o câștigi, și tot aici rămâne. Poate că ai suferit intrigi și clevețiri din partea dușmanilor? Dar nu noi suntem cei nedreptățiți, ci acei cari au făcut nedreptatea. „Sufletul care păcătuiește,

zice, acela va și muri" (Ezechiil 18, 20), așa că nu cel ce suferă răul păcătuiește, ci cel ce face răul. Deci nu trebuie a'ți răzbună pe cel mort, ci a te ruga pentru dânsul, ca să se izbăvească de moarte. Nu vedeți pe albină, cum moare de 'ndată ce te-a înțepat cu acul ei? Prin acea vietate ne învață pe noi Dumnezeu, ca să nu ne scârbim pe cei din aproape ai noștri, cari ne nedreptățesc, căci îi mai întâiu vor muri. Aceia poate că ne-au întristat pentru un timp, și pentru un timp scurt am simțit durerea nedreptății lor, însă tot îi sunt cari vor muri, după cum moare și acea vietate. Deși scriptura laudă pe albină, zicând: „Este atât de lucrătoare, ale căria ostenele împărații și proștii le aduc spre sănătate" (Pild. 6, 8), totuși nimic nu o poate ajuta ca să nu moară odată cu înțeparea acului ei, ci trebuie numai decât să moară. Deci, dacă nici acea mică vietate nu este exceptată pentru răul ce a făcut înțepându-te, apoi cu atât mai mult noi. Cu adevărat că este ceva bestial, ca nimeni nedreptățindu-te, tu să începi a nedreptăți, ba chiar e mai mult decât bestial, căci pe acelea dacă le lași în pace în pustietate ca să se hrănească, și nu le vei supăra, niciodată nu vor face vre-o stricăciune, nici se vor apropia de tine, și nici te vor mușca, ci se vor duce în calea lor. Tu, însă, fiind om cu judecată, cinstit cu a'âta slavă, cinstit și întâietate, nici măcar pe animale nu le imitezi, ci nedreptățești pe fratele tău și îl nimicești? Și cum te vei putea îndreptăți? Nu auzi ce spune Pavel? „Pentru ce mai bine nu suferiți nedreptatea? Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Ci voi înși-vă faceți nedreptatea și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților" (I. Corinth. 6, 7. 8). Așa dar ai văzut, că în a face rău altuia stă a pătimi tu însuși răul, iară în a suferi tu răul, stă a face binele? Spune-mi, te rog: dacă cineva ar bârbi pe stăpânitori, sau ar batjocori pe cei mai mari, pe cine oare ar nedreptăți el? Pe acela, sau pe el? De sigur că pe el însuși. Apoi dacă cel ce batjocurește pe stăpânitor, nu pe acela îl batjocurește ci pe dânsul, dar cel ce batjocurește pe creștin, nu batjocurește oare prin aceasta pe Christos? Cel ce batjocurește chipul împăratului, pe cine batjocurește? Oare nu pe dânsul singur? Deci, dacă cel ce batjocu-

rește chipul împăratului pe sine se batjocurește, dar oare cel ce batjocurește chipul lui Christos, — căci omul este făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, — nu se nedreptățește pe sine? Până când oare vom iubi banii și averile? Și nu voiu înceta de a striga contra averilor și a banilor, pentru că acestea sunt prima tuturor relelor. Când oare ne vom sătura de această poftă fără margini? Ce are bun în sine aurul? Rămân uimit de acest lucru, căci nu este altceva decât o fermecătorie, ca aurul și argintul să fie atât de prețuite de noi. Despre sufletele noastre nu facem nici o vorbă măcar, pe când pentru lucruri ne'nsuflețite ne dăm atâta interes. Cum de s'a furisat oare boala aceasta în lume? Cine va putea să o stărpească? Care cuvânt ar putea să doboare această fiară sălbatecă, și să o sfășie cu totul? Pofta aceasta vătămătoare s'a infiltrat în cugetele oamenilor, și se găsește în mare cinste la cei predominați de ea. Ne rușinăm la auzul poroncilor evanghelice, însă numai cuvinte scrise rămân cele din Sf. Scriptură, căci în faptele noastre nicăiri nu le găsim îndeplinite.

¹⁾ Deci, care este cuvântul de scuză al celor mai mulți? «Am copii, zice, și mă tem să nu rămână săraci și peritori de foame, mă tem să nu fiu și eu silit de a cere: mi-e rușine ca să cer». Și de aceia faci pe alții ca să ceară? «Nu pot, zice, răbda de foame». Și de aceia faci pe alții ca să rabde de foame? Știi singur cât e de greu de a cere? Cunoști câtă vătămare aduce foamea? Cruță atunci de aceste rele și pe frații tăi. A cersitori este rușine, și a răpi avutul altuia nu e rușine? Te temi să nu te prăpădești de foame, și a prăpădi pe alții nu te temi? Deși a cersitori nu este nici-o rușine, și nici nu este vre-o crimă, pe când a face pe alții ca să ajungă în acest hal este nu numai rușine, ci chiar crimă, care va atrage după sine pedeapsa cea mai grea. Așa dar ceia-ce spui, este numai un pretext, o vorbă zădarnică și lipsită de adevăr. Cum că nu din cauza copiilor faceți aceasta, dovedesc acei cari nu au și nici că vor avea copii, și totuși se zbuciumă și se

²⁾ *Partea morală.* Nu nevoea de creșterea copiilor împinge pe cineva de a adună averi, ci iubirea de argint. A se lăsa cineva ca să fie jefuit de averile sale pentru Dumnezeu, este mai mult chiar decât a face binele. Lăcomia nu se calculează după mărimea ei, ci după intențiunea celui ce este stăpânit de ea. (Veron).

tigorăsc ca să adune bogății multe, ca și cum par'că ar avea mii de copii ca să li lase averi. Nu grija copiilor face pe cineva iubitor de bani, ci boala sufletului. De această boală sunt cuprinși mulți chiar din cei ce nu au copii, pe când alții deși au mulți copii, totuși disprețuiesc până și cele ce deja au. De aceea tocmai aceștia te vor acuza în ziua judecății, căci dacă nevoea de creșterea copiilor te-a împins de a aduna bani, ar fi trebuit ca și dâșii să fie stăpâniți de această boală, să aibă aceiași poftă de bani, însă îi nu au avut-o, și prin urmare nu din cauza mulțimei copiilor suntem ca nebuni după averi, ci din cauza iubirii de argint.

«Și cari sunt aceta, zici, cari având copii disprețuiesc averile»? Mulți, iubitele, și în multe timpuri, și de voiești îți voi spune și de acei din vechime. Nu doisprizece copii avea Iacob? Nu oare ducea acest Patriarh viața unui muncitor? Oare nu eră el nedreptățit de socrul său? Nu de multe ori a fost nevoit el ca să-l dezaprobeze? Nu cumva oare l'a silit pe dânsul mulțimea copiilor ca să poștească ceva din acele ce nu i se conveniau? Dară Abraam care pe lângă Isaac avea încă și mulți alți copii? Și ce? Nu oare străinilor dădea el ospitalitate și din cele ce avea? Așa dară vezi, că el nu numai că nu nedreptăția pe cineva, ci încă dădea din cele ce avea, și nu numai făcând bine, ci și lăsându-se a fi nedreptățit de nepotul său. A se lăsa cineva ca să fie răpit și nedreptățit pentru Dumnezeu, este cu mult mai superior decât a face bine. De ce? Pentrucă a face binele este fruct al înțințunei și al voei libere, pentru care și ușor se îndeplinește, pe când a fi răpit și nedreptățit este fruct al siluinței și al prigonirei dinafară. Mai ușor ar îngădui cineva ca să piardă sau să cheltuiască zadarnic mii de talanți cu voința lui, decât să poată suferi a fi răpit contra voinței lui, fie chiar numai cu trei bani. Așa că aceasta este o mare filosofie a sufletului. Această o vedem petrecându-se cu Abraam. „Și a văzut, zice, Loth țările (câmpiile) de primprejur, că sunt udate și frumoase ca paradisul lui Dumnezeu, și le-au ales pe acestea” (Facer. 13, 10. 11), și cu toate acestea Abraam nu s'a împotrivit de loc. Ai văzut, că el nu numai că nu nedreptăția, ci încă se lăsa a fi nedreptățit? De ce arunci vina pe copiii

tăi, omule? Nu pentru aceasta ni-a dat Dumnezeu copii, ca să răpim avutul altora. Bagă seamă să nu mânii pe Dumnezeu vorbind așa, căci dacă copiii tăi sunt cauza iubirei tale de bogății, apoi mă tem ca nu cumva să fii lipsit de dânsii, să unia ce te vatămă. Dumnezeu ți-a dat copii, ca să îngrijească de bătrânețele tale, și ca să învețe dela tine a practica viclenia. De aceea a hotărît el ca neamul nostru omenesc să fie constituit astfel, pregătind de aici două mari bunuri: pe deoparte că a pus pe părinți ca dascăli ai fiilor lor, iară pe de alta că a sădit o mare iubire între dânsii. Dacă ar fi fost ca oamenii să se nască cum s'ar întâmplă, nimeni n'ar mai avea vre-o relațiune cu altul. Dacă astăzi și mulți părinți cu copii și nepoți rămân la bătrânețe fără nici o îngrijire din partea lor, apoi cu atât mai mult atunci. De aceea deci, ți-a dat Dumnezeu copii, și prin urmare nu aruncă vina asupra lor. Și dacă cei ce au copii, nu pot avea nici o scuză, dar încă cei ce nu au, și totuși se zbuciumă ca să adune averi, ce vor avea de răspuns?

Dar mai este și un alt cuvânt, lipsit însă de orice temei sau îndreptățire, și pe care aceștia îl pun înainte. Și care este acel cuvânt? «În locul copiilor, zic îi, să avem ca amintire după noi averea». Cu adevărat că este de răș ceea-ce îi spun. «În loc de copii, zic dânsii, voi lăsa ca amintire nemuritoare a slavei mele, averile ce le strâng». Nu a slavei tale, omule, ci a lăcomiei vor fi ca amintire veșnică acele averi ce le ai lăsat. Sau nu vezi și astăzi, cum mulți preumblându-se prin case strălucite vorbesc între dânsii de câte a răpit cutare, cât de lacom a fost în viața lui, ca să ajungă a'și clădi asemenea casă frumoasă!... și astăzi acela a devenit praf și cenușă, iar casa lui a căzut în stăpânirea altora. Trupul tău este ascuns în pământ, pe când amintirea lăcomiei tale nu o poți ascunde în scurgerea timpului, ci stă de față, căci tu singur ai făcut ca acea patima să fie scoasă la iveală prin casa ce o ai lăsat. Și pe cât timp va stă în picioare acea casă purtând numele tău, de necesitate urmează, că și gurile tuturor să fie deschise contra ta.

Ai văzut acum, că este mult mai bine de a nu avea nimic, decât să lași în urmă-ți o atât de mare acuzare? Și acestea se petrec aici pe pământ; dar acolo ce vom face? Ce vom face, zic, când noi devenim aici stăpâni

atător bogății, și nu împărtășim din ele pe altul cu nimic, sau cu foarte puțin? Cum ne vom putea dezbracă de lăcomie? Cel ce voiește a se dezbracă de lăcomie, nu puțin dă din cele răpite, ci îndoit și împătrit. Aascultă ce spune Zacheu: „Și de am răpit ceva, zice, întorc împătrit“ (Lucă 19, 8). Tu, însă, mii de talanți răpind, crezi că dacă ai dat câteva drahme, ai înapoiat totul, și rămâi liniștit ca și cum ai fi rămas curat în totul. Dar aceasta nu înseamnă nimic, ci trebuie a înapoiă nu numai ceea-ce ai răpit, ci a mai da încă și din ale tale proprii. După cum se întâmplă și cu tâlharul, că nu se justifică și nu dă înapoi numai cele ce a furat, ci de multe ori își dă și sufletul, sau că după ce înapoiește într'un mod sau într'altul cu vârf ceea-ce a furat, este liberat, — tot așa și cu lăcomul. Pentru că și lăcomul este tâlhar, ba încă cu mult mai rafinat decât acela și mai tiran. Acela prin faptul că se ascunde când fură, și își face treaba în timpul nopței, ca și cum par'că s'ar rușină și s'ar sfi să păcătuiască, prin aceasta dovedește că este lipsit de îndrăzneală, pe când acesta (lăcomul) fără rușine, cu fruntea sus și în mijlocul târgului ziua miază-mare, fură dela toți, mai fără milă și mai tiranic ca un tâlhar. El nu sparge ziduri, nu stinge lumânările, nu deschide cuferile, nici nu strică sârma clopoțelului care dă de veste slugilor, ci face ceva mai voinicește decât hoțul, el fură în față pe cei nedreptățiți, scoate pe ușile caselor totul ziua miază-mare, deschide totul cu curaj, ba încă silește pe cei nedreptățiți de a scoate ii înșii ceea-ce au prin cufer. Atât de mare este puterea siluirei, voiți să zic a lăcomiei. Acesta este cu mult mai spurcat decât hoții, cu mult mai nerușinat și mai tiran decât aceia. Hoțul când pătimește vr'un rău, sau când cade în vr'o cursă, se scârbește de sigur, însă are cel puțin o mângâiere nu mică, aceea adevă că cel ce l'a nedreptătit se teme mult de el, pe când lăcomul chiar și după ce pătimește vr'un rău și este disprețuit de toată lumea, nici această mângâiere nu o poate avea, căci cel nedreptătit de el, silit fiind de împrejurări, singur a consimțit la jefuirea sa. De aceia și batjocura lumei este mai mare asupra lăcomului, decât asupra hoțului de noapte. În adevăr, spune-mi te rog: un bărbat oarecare trăiește într'ascuns cu o femeie măritată, iară un altul tot cu acea femeie curvește pe față și este

prins de soț chiar asupra faptului; — care dintr'acești doi ți se pare că a scârbit mai mult pe soțul adevărat? Negreșit că acest din urmă, căci pe când cel dintâiu se temea cel puțin de bărbatul nedreptățit, acest din urmă pe lângă fapta cea rea, mai adaoge și insulta ce aduce soțului în fața. Tot așa și cu averile; cel ce ia pe ascuns din averea străină, deși a făcut o faptă rea în sine, totuși cel puțin cinstește pe stăpânul celor furate prin aceea, că a luat pe ascuns, pe când cel ce fură pe față ziua miază-mare și în ochii tuturor, pe lângă paguba ce o aduce celui nedreptățit de el, mai adaoge și rușinea.

Să încetăm, deci, de a mai răpi avutul altora, și cei bogați, și cei săraci, căci cuvântul meu nu este îndreptat numai asupra bogaților, ci și asupra săracilor. Și cei săraci de multeori răpesc dela cei mai săraci decât dânsii, și meșteșugarii cari sunt mai cu stare deseori viind cu toba avutul celor mai scăpătați decât dânsii, și cărciumarii sărăcesc pe alți cărciumari, și în fine mai toți cei din târguri fac astfel de nedreptăți. Astfel deci, eu voiesc ca nedreptatea aceasta să dispară de pretutindeni, căci nedreptatea nu se măsoară cu câtimea sau mărimea celor furate sau răpite, ci cu măsura intențiunei celui ce răpește. Cum că și aceștia sunt tâlhari și lacomi, și încă mai tâlbări ca cei bogați, vă amintesc despre cele ce am spus mai sus, deși poate și voi vă amintiți. Decât ca să nu mai vorbim multe, aide, fie și aceștia pe aceiași linie cu lacomii cei bogați.

Să dascălim, deci, cugetul nostru ca să nu dorească multe, să nu poștească niciodată ceea-ce este mai mult decât strictul necesar. Când e vorba de cele cerești, ei bine, aici niciodată pofta și dorința noastră, dacă se poate, să nu mai aibă hotar, ci fiecare să poștească tot mai mult, — iară aici pe pământ fiecare să se mulțamească cu strictul necesar pentru existența sa, și să nu caute nimic mai mult, ca astfel cu toții să putem a ne învrednici de bunătățile cele adevărate, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Duchul să nu'l stingeți, Prorociile să nu le defăimați. Toate să le ispitiți, ce este bun să țineți. De tot felul de lucru rău să vă feriți“ (Cap. 5, 19—22).

O negură deasă, nori și întunecime profundă se întinsese asupra întregului pământ. Aceasta arătând-o apostolul zicea: „Eram oare când în întunec“, și iarăși: „Iară voi, fraților, nu sunteți întru întunec, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur“ (Efes. 5, 8. I Thes. 5, 4). Deci, dacă și astăzi este noapte întunecată, sau cum s'ar zice fără lună, dacă și noi călătorim pe o astfel de noapte, totuși ni-a dat Dumnezeu o faclă strălucită ca să o ținem în mână, sau mai bine zis a aprins în sufletele noastre facla charului sf. Duch. Dar acest foc unia primindu-l l'au făcut mai luminat și mai strălucit, ca de ex. Pavel, Petru, ca în fine toți sfinții lui Dumnezeu, — pe când alții l'au stins, ca de ex. fecioarele cele nebune, ca toți cei ce s'au depărtat dela credință, ca acel din Corint ce a păcătuit așa de grozav, ca Galatenii ce răsturnase pe dos credința creștinească, și ca cei de felul acestora. De aceia și Pavel zice aici: „Duchul să nu'l stingeți“, adică charul, căci așa obișnuște el de a numi charul Duchului. Pe acest char îl stinge o viață necurată. După cum cineva aruncând deasupra unei candelă țarină sau și apă, sau dacă îi varsă untdelemnul, îi stinge focul, tot așa este și cu charul Duchului. Dacă arunci asupra lui ceva pământesc, i-ai stins focul. Dacă poate n'ai făcut nimic de acest fel, însă vine vre-o ispită din vre-o parte, și-l lovește cu tărie, ca și un vânt puternic, și dacă lumina charului nu este mare, sau dacă nu are untdelemn în-deajuns, sau n'ai astupat bine lumina cu palma în timpul vântului, sau n'ai închis bine ușa, de sigur că lumina se va stinge, și atunci totul ai perdut. Și care este acea deschizătură sau ușă, pe unde poate străbate vântul și stinge lumina charului? Această ușă este ochiul și urechia. Deci nu lăsa ca să lovească în ele vântul cel tare al răutății, fiindcă va stinge lumina, ci astupă-le bine cu frica de Dumnezeu. Și gura este o

ușă; de aceea închide-o bine, ca astfel și lumina să strălucească, în același timp să și împiedice vântul de a pătrunde înăuntru. De pildă te-a insultat cineva? Te-a bârfit? Închide bine gura, căci dacă o vei deschide, vei ațîța vântul, și imediat va stinge lumina. Nu vezi, că și la case când sunt deschise două uși, și este un vânt puternic, se formează înăuntru un curent ce răstoarnă totul? Pe când dacă închizi una din ele, nu se formează curent, fiindcă vântul nu mai are puterea pe care o avea la început. Tot așa se petrece și cu oamii: două sunt ușile prin care intră vântul cel tare, vouă să zic duchul înșelăciunii: gura ta, și gura celui ce te batjocorește și necinstește. Deci, dacă o închizi pe a ta, iată că nu dai loc curentului, și ai stins cu totul puterea vântului, pe când dacă o deschizi, vântul este neîmpedecat.

Așa dară să nu stingem lumina charului din noi. De multe ori se întâmplă să se stingă chiar și nefind vre-o ispită sau vr'un vânt de dinafară, adevă când lipsește untelemnul trebuitor, când nu dăm eleimosiă săracilor, atunci se stinge lumina. Și Dumnezeu a venit la tine tot din milă, și dacă nu vede la tine acest fruct al dragostei, luge și se departează de tine, căci charul sf. Duch nu poate sta pe lângă un suflet nemilostiv. Stingându-se apoi duchul, restul îl știți voi toți: căți s'a întâmplat să călătoriți pe o noapte fără lună. Și dacă călătoria aceasta dintr'un loc într'altul este atât de grea în timpul unei nopți întunecate, dară încă călătoria noastră spre cer cât de nesigură va fi! Nu știți câți demoni sunt în acest spațiu, câte fiare sălbatece, câte duchuri necurate? Când noi vom avea acea lumină cu noi, nimic nu ne va putea vătăma, dar dacă stingem acea lumină, apoi iute ne vor nimici, iute vor scoate din noi tot ce avem mai de preț, fiindcă și tâlharii mai întâiu sting lumina și apoi pradă în liniște tot ce găsește mai de preț. Aceia văd prin întuneric, fiindcă fac cele ale întunericului, pe când noi nu suntem obișnuiți cu astfel de întuneric.

Deci să nu stingem acea lumină a charului. Orice faptă rea, ca bărfirea, sau insulta, sau și altele de felul acestora, stingă lumina charului. După cum se petrece cu focul, că dacă azvârli în el ceva străin, iute îl stinge, pe când ceea-ce este în afinitate cu el, îl aprinde, tot așa și aici. Tot ce este uscat, tot ce este arzător, aprinde

flacăra duchului. Așa dar nimic din cele ce-l răcesc, nimic umedos să nu introducem în el, fiindcă toate acestea sunt străine lui, și-l pot stinge.

Mai este încă și o altă explicare, care se poate da pasajului acestuia. Mulți printre dânsii prorociau, unii adevărat, iară alții spunând minciuni. Aceasta o și spune apostolul în epistola I către Corintheni, când zice: „Altuia s'a dat alegerea duchurilor“ (Cap. 12, 10). Și cum aceasta? Apoi diavolul fiind viclean, a găsit, că prin charul acesta al prorociei el poate răsturna totul în biserică. Și fiindcă ambii, duchul și diavolul, prorociau cele pentru viitor, unul spunând adevărul, iară celălalt minciuna, și din nici o parte nu se putea căpăta dovada sigură, ei fără vre-o răspundere vorbeau și unul și altul, ca Ieremia și Iezechiel, apoi a sosit timpul ca acei proroci să fie controlați, sau după zicerea apostolului „unora s'a dat alegerea duchurilor“. După cum și atunci deci, mulți dintre Thesalonicieni profetizau, la cari și face aluziune apostolul în epistola II către Thesalonicieni, zicând: „Nici prin duch, nici prin cuvânt, nici prin epistolă, ca și cum ar fi trimisă dela noi, cum că ar fi sosit ziua lui Christos“ (Cap. 2, 2), tot așa și aici, ca și cum pare că li-ar zice: «Nu cumva — fiindcă sunt printre voi oarecari Proroci mincinoși — nu cumva, zic, din cauza acelora să împedecați și pe ceilalți și să-i disprețuiți. Nu-i stingeți, adecă „Prorociile să nu le defăimați“. Ai văzut că tocmai aceasta este ceea-ce el spune mai departe: „Toate să le ispititi?“ Și fiindcă a fost zis „Prorociile să nu le defăimați“, apoi ca nu cumva să creadă că fiecăruia este deschisă calea spre prorocie, „Toate, zice, le ispititi“, adecă profetiile cele ce în adevăr se pot numi profetii, și „ce este bun să țineți“.

„De tot felul de lucru rău să vă feriți“, adecă nu de cutare sau cutare, ci de tot lucrul rău. «Și cele mincinoase, și cele adevărate, zice, să le ispititi, să le examinați bine, și pe unele să le primiți, iară pe celelalte să le respingeți. Astfel și ura unora contra voastră va fi mai înverșunată, și dragostea celorlalți mai mare, căci voi nu ați primit cu ochii închiși

și fără nici o ispitire, ci totul faceți eu băgare de samă».

„Iară însuși Dumnezeuul păcei să vă sfințească pre voi întru toate desăvârșit, și întru tot întreg duchul vostru și sufletul, și trupul fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Christos să se păziască“ (Vers. 23). Privește iubire părintască din partea unui dascăl adevărat, ca apostolul Pavel, că după sfaturi adaoge și rugăciuni, și nu numai din gură, ci și înscris. De altfel trebuia ca el să facă uz de amândouă, și de sfat ca și de rugăciune. De aceea și noi, după ce mai întâiu sfătuim, apoi facem și rugăciuni pentru voi, după cum și știți voi toți căți sunteți inițiați în dogmele credinței. Dar Pavel cu drept cuvânt făcea aceasta, căci avea mult curaj înaintea lui Dumnezeu, și multă trecere, pe când noi stăm înaintea lui cu multă sfilă, și suntem lipsiți de curaj, — însă fiindcă suntem orânduți spre aceasta, o facem, deși suntem nevrednici de a stă înaintea lui, și cu mult mai în urmă decât mulți chiar dintre discipulii noștri. De vreme ce însă, charul lucrează și prin cei nevrednici, nu pentru dâșii, ci pentru cei ce urmează a se folosi, de aceea și noi îi producem cele cuvenite din partea voastră.

„Să vă sfințească pre voi întru toate desăvârșit, zice, și întru tot întreg duchul vostru, și sufletul și trupul fără de prihană întru venirea Domnului nostru Iisus Christos să se păziască“. Ce numește el Duch aici? Charul primit, căci dacă călătorim de aici spre cer având faclele aprinse, vom intra în camera cea de nuntă, iară dacă nu le vom avea, vom rămânea afară. De aceea și zice el „întreg Duchul vostru“, căci acela fiind neștirbit, și celelalte rămân intacte. „Și sufletul, zice, și trupul vostru“, căci nici acela, nici acesta nu primesc nimic rău în ele.

„Credincios este cel ce v'a chemat pre voi, care v'a și face“ (Vers. 24). Privește umilință la apostol. După ce el s'a rugat pentru dâșii, apoi adaogă: «Să nu credeți, însă, că aceasta se face prin rugăciunile mele, ci prin buha voastră intențiune, prin bună-tatea voastră, prin care v'a și chemat. Căci dacă v'a

chemat la mântuire, el stă într-adevăr, adevărat în hotărîrea luată, voind cu orice preț a vă mântui».

„Fraților, rugați-vă pentru noi“ (Vers. 25). Vai! Câtă umilință! Dar el spunea acestea din umilință, pe când noi o spunem nu din umilință, ci cu gândul de a ne folosi, voind a câștiga mult prin aceasta, căci și noi zicem «rugați-vă și pentru noi». Deși poate nu va folosiți dela noi cu nimic mare și minunat, totuși faceți-o aceasta măcar pentru cinstea ce ni-o dați numindu-ne „Părinte“. Cineva a avut oarecând copii mulți, și deși copiii nu se foloseau cu nimic bun dela dânsul, totuși într-o zi acela, ca tată al lor, li-a pus înaintea dreptul lui de părinte, zicându-li: «oare nu sunt eu numit de voi tată?» De aceea și noi vă zicem «rugați-vă pentru noi», și nu o spunem cum s'ar întâmpla, ci din inimă, căci mult folos vom avea prin rugăciunile voastre. Căci dacă noi suntem răspunzători pentru că vă avem pe toți sub îngrijirea noastră, și vom da samă de voi, apoi cu atât mai mult datorim a vă cere, ca să ne bucurăm de rugăciunile voastre. Răspunderea noastră s'a făcut mai mare pentru voi, deci e drept ca și ajutorul din partea voastră să fie mai mare și mai puternic.

„Spuneți închinăciune fraților tuturor cu sărutare sfântă“ (Vers. 26). Vai! câtă căldură în aceste cuvinte, cât delir! Fiindcă nu putea să-i sărute pe toți în persoană, căci eră departe de dânsii, apoi îi sărută prin ații, după cum zicem și noi: «sărută pe cutare în locul meu». Cu echipul acesta se întreține focul dragostei în amândouă părțile, căci dragostea nu se uită la distanțele cele mari, ci merge deadreptul la obiectul iubit, și este de față peste tot locul.

„Juru-vă pre voi întru Domnul, ca să se cetiască epistolia aceasta tuturor sfinților frați“ (Vers. 27). Aceasta este zisă mai cu samă din dorința cea mare, și nu atâta din învățătură, ca adevărat să se creadă că el este în fața lor vorbindu-li.

„Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi. Amin“ (Vers. 28). Nu poroncește cum s'ar întâmpla, ci îi și conjură, iară aceasta o face în cuget curat, că dacă poate nu bagă de samă de cuvintele lui, cel puțin să facă aceasta pentru jurământ, căci îi aveau o mare frică de jurământ.

¹⁾ Astăzi însă și jurământul este călcat în picioare. Astăzi auzi de multe ori slugile când sunt bătute jurându-se pe Dumnezeu și pe Christos, sau mai bine zis înjurându-i, căci așa mori tu creștinule, — și cu toate acestea nimeni nu bagă samă, nimeni nu-și întoarce privirea cu dispreț. Dar dacă din întâmplare ar injura pe fiul tău, de îndată și chiar fără voea ta, scrișnind din dinți dai drumul mâniei. Un altul iarăși fiind târît prin piață de camenii stăpânirei, jură pe cei ce l'asiluesc, în fața Elenilor și a Iudeilor, cu jurăminte cele mai înfricoșate, și totuși nimeni nu bagă samă. Dar ce vor zice Elinii, când aud pe un creștin jurând pe alt creștin, și totuși nici o vorbă nu se face, ba încă stăm cu indiferență? Voiți să vă istorisesc de un fapt, pe care și eu l'am auzit? Nimic nu plăzmuesc dela mine, ci aceea ce am auzit dela o persoană vrednică de crezut. O fată tânără, maritată după un bărbat rău și mișel, un sclav fugit dela stăpânul său, — aceea tânără, zic, iată ce a pătimit: bărbatul său fiind încercat de multe greșale și urmând a fi vîndut de stăpâna sa, căci această stăpână ca văduva ce eră, nu putea să'l pedepsească după cum merită pentru risipa ce făcea casei sale, s'a gândit ca să'l vîndă; dar fiindcă tînăra lui soție era o femeie vrednică, a judecat că ar fi imprudent de a se despărți de bărbat, și s'a învoit ca pentru liberarea lui să o vîndă și pe dînsa. Văzându-se tînăra femeie în strîmtorare și lipsă mare, s'a dus la o persoană venerabilă și cunoscută deaproape cu stăpâna sa, persoană care mi-a și povestit acest fapt, — și căzând la picioarele acelei persoane, a rugat-o cu lacrimi ca să stăruiască la stăpâna sa pentru dînsa. După ce în fine a schimbat mai multe vorbe, la urmă a adaos și acestea ca să convingă pe acea persoană: «Așa să vezi pe Christos în ziua judecării, să nu treci cu vederea cererea mea», și zicînd aceste vorbe a ieșit. După aceea, apucând'o grijele casei, cum se întîmplă în fiecare casă, ea s'a liniștit, și a uitat de acel jurământ înfricoșat. Într-una din zile, însă, deodată și-a adus aminte cam pe la amiază de înfricoșatul jurământ, și a fost cuprinsă de o umilință mare, după care ducându-se la stăpâna sa, s'a rugat cu

¹⁾ *Partea morală.* Să nu trecem cu vederea pe cerșetori, mai cu samă pe cei ce se jură. Că este o mare mîngăiere la boale și pagube ajutorarea cerșetorilor. Despre săracii cari stau în biserici, și despre ospețele ce trebuie a da săracilor și infirmilor. (*Veron*).

multă stăruință, și lucrul s'a sfârșit cu bine. Dar tot ea a văzut în noaptea următoare cerurile deschizându-se, și pe însuși Christos șezând pe tronul slavei; l'a văzut, zic, după cum e cu puțină unei femei să'l vadă. Fiindcă eră foarte îngrijată de jurământ, și fiindcă se temea, de aceea s'a învrednicit unei astfel de vederii.

Acestea le-am spus, ca noi să nu disprețuim jurămintele, când mai cu seamă cei ce le fac ne roagă pentru lucruri bune, pentru eleimosină, pentru filantropie. Astăzi șed pe drumuri săraci cu picioarele tăiate, și se uită la tine cum treci iute pe lângă dâșii. Apoi fiindcă îi nu pot să vină după tine, întind mâinile spre tine jurându-te și astfel ca și cum ar avea în mâni o undiță, așteaptă nenorociții ca tu să fii prins prin jurământul lor, și de frica jurământului să li dai un gologan sau doi, și tu treci iute pe lângă dâșii, deși ai fost conjurată în numele stăpânului tău. Și dacă te conjură pe ochii tăi, sau pe bărbatul tău care pleacă în călătorie, sau pe băseatul sau fa'a ta, imediat te îndupleci, mintea ți se înalță și inima ți se încălzește, iar când te conjură pe Chris os, tu treci pe lângă el și te faci că nu ai auzit. Cunosce multe femei, care auzind pe sărac luând de martur pe Christos, trec iute pe lângă el, însă dacă sunt laudate pentru frumuseța lor, apoi de îndată răresc pasul, se moaie cu totul, și le vezi că întind mână de ajutor. Așa dar în acest hal au adus pe săraci, pe acei nenorociți, că au devenit obiecte de răs. Fiindcă nu pot să ațite sufletele trecătorilor cu acele cuvinte duioase și pline de amărăciune. ei bine, iată că îi au apucat pe această cale, prin care să încânte cel puțin și să înveselească pe trecători. Și iată cum depravația și ticăloșia noastră silește pe cel ce se găsește în nenorocire, pe cel ce e lihnit de foame, ca să împletească cununi de lauda și să înfrumusețeze pe cei ce'l miluiesc! Și dacă ar fi numai atâta, însă mai este și o altă mișelie cu mult mai urită decât aceasta: au silit pe acești nenorociți de a se face escamatori, măscăricioși și caraghioși în toată puterea cuvântului. Căci când îi leagă păhăruțe și alte obiecte la un loc și punându-le împrejurul grumazului, saltă în sus și fac un vuet asurzitor, sau are a gură un năiu cu caro cântă cântece de amor, și cu glasul lui te asurzeste, apoi când vezi pe mulți făcunorând pe acești nenorociți, unia dându-li o bucată de pâine, alții câte un gologan, alții altceva, și'i țin în curtea

casei sau la poartă timp îndelungat, în care timp bărbați și femei se desfătează de această priveliște, ei bine, ce poate fi mai urficios ca acest fapt? Oare nu sunt acestea vrednice de jale și suspin? Mic este faptul în sine, și se crede a fi mic, însă din acest fapt mic și nebagat în seamă, se nasc multe păcate și slăbiri în moravurile noastre. Când se recitează de pildă vre-o poezie plăcută, iați că de îndată a murat cugetul, ba a corupt chiar și însuși sufletul. Când săracul invoacă pe Dumnezeu și-l roagă pentru ca să-ți dăruiască mii de bunătați în schimbul eleimosinei, nu se învrednicește de nici o bagare în seamă din partea ta, iară cel ce introduce în locul rugăciunii niște astfel de obiceiuri străine este admirat. Am să vă spun ceea-ce mi-a venit în minte acum. Când cazi în vre-o boală, dacă nu de aiurea, cel puțin dela cei săraci, dela cei ce sunt în strâmtoare, învață-te a mulțami stăpânului a toate. Aceștia cheltuindu-și întreaga lor viață în cerșetorie, nu blăstămă, nu se scandalizează și nu se revoltă în sufletul lor, ei toată vorba lor se mărginește în mulțămire către Dumnezeu, numindu-l mare și filantrop. Acela fiind topit de foame, numește pe Dumnezeu filantrop, și tu care trăiești în belșug, dacă nu poți lua avutul tuturor, îl numești crud și nemilostiv? Cu cât este mai bun acela decât tine? și cum nu ne va condamna el în ziua aceea? Dumnezeu a lăsat în lume ca niște dascăli universali în nenorociri, și ca mângâere în suferinți, pe săracii ce stau înșirați pe drumuri. Ai pălinit ceva ce nu ai voit? Dar nu așa ca săracul. Ai pierdut un ochiu? Dar el i-a pierdut pe amândoi. Ai fost bolnav un timp îndelungat? Dar acela pătimește de o boală ce nu se poate lecuî. Ai pierdut picioarele? Dar acela a pierdut sănătatea trupului întreg. Ai suferit vre-o pagubă mare? Dar nu ai ajuns în halul cerșetorului, ca să întinzi mâna.

Mulțamește, deci lui Dumnezeu. Nu vezi pe acela că stă în cuptorul sărăciei, ea deși cerc dela toți, totuși deabea dela cei mai puțini se învrednicește a căpăta ceva? Deci și tu, când obosești rugându-te lui Dumnezeu pentru ceva, și nu primești, adă-ți aminte de câte ori ai auzit pe sărac cerându-ți, și nu l-ai ascultat, și eu toate acestea el nu s'a scârbit și nici nu te-a batjocorit, — deși tu faci aceasta din cruzime și din zgârcenie, pe când Dumnezeu dacă nu te ascultă, o face

din filantropie. Deci, dacă tu din cauza cruzimei tale și încă nu poți suferi ca să fii învinovățit dacă nu ai dat nimic săracului, apoi cum îndrăznești de a învinovăți pe Dumnezeu, pentru că din filantropie nu te-a ascultat? Ai văzut câtă nedreptate?

Acestea, iubitorilor, să le avem în minte totdeauna, să ne gândim la cei de jos, la cei ce sunt în nenorociri mai mari decât ale noastre, și astfel vom putea mulțumi lui Dumnezeu. Viața celor mai mulți este plină de astfel de exemple. Omul treaz, omul care vrea să fie cu băgare de seamă, poate câștiga o învățătură nu mică, chiar dela ceea ce vede prin localurile de rugăciuni. De aceea la biserici și la martirii ¹⁾ stau săracii de dinaintea ușilor, ca noi din această priveliște să căpătăm un folos mare. Gândește-te că ducându-ne la palatele împărătești de pe pământ nu vedem nimic din acestea, ci bărbați mândri, străluciți, încărcăți de decorații și de aurării, — de aceștia, zic, vei vedea perindându-se prin toate părțile, — pe când la adevăratele palate — vorbesc de biserică — pe la bisericile martirilor, vei vedea demonizați, ciungi, săraci, bătrâni, orbi, și alții de acest fel, cu membrele corpului schilodite. Și de ce oare? Pentru ca tu să iai învățătură dela această priveliște. Mai întâiu pentru ca tu, dacă cumva intri înăuntru târind după tine mândria, uitându-te la aceia, să arunci dela tine acea sarcină, și zdrobindu-ți inima să intri înăuntru ușurat, și să ascuți cele ce se spun acolo, căci nu e cu puțină ca cel ce se roagă să fie ascultat în cererea sa, dacă are cu dânsul mândria. Al doilea, pentru că văzând un bătrân gârbovit și istovit, să nu-ți închipui lucruri mari dacă ești tânăr, fiindcă și bătrânii aceștia au fost odinioară tineri ca tine. Al treilea, pentru că dacă tu te îngâmfă că ești într-o slujbă ostășască la palatul împărătesc, să te gândești că dintre aceștia mulți vor fi mai străluciți decât tine în palatele împăratului ceresc, că dacă te încumetezi poate în sănătatea trupului tău, de îndată ce te uiți la acești nenorociți îți moderezi trufia. Aici intrând cineva deseori, dacă este sănătos nu va gândi lucruri mari asupra sănătății trupesti, iară dacă este obosit de lupta zilnică va căpăta o mare mângâiere. Și nu numai pentru aceasta

¹⁾ *Notă.* Prin cuvântul μαρτύριον-μαρτίρια se înțelege biserica clădită pe mormântul martirilor, care de ordin arăta afară de cetate. (Trad.).

stau săracii pe la biserici, ei și pentruca să te faci pe tine milostiv, pentruca să te îndupleci la milă către alții, pentruca să admiri filantropia lui Dumnezeu, căci dacă Dumnezeu nu se rușinează de dânsii, ei îl pune să stea chiar la ușa palatului său, apoi cu atât mai mult tu; și în fine ca tu să nu eugeți lucruri mari, dacă ești în palatele împărătești de pe pământ. Nu-ți fie rușine, dacă te cheamă săracul, dacă-ți cere ceva. Chiar de s'ar lipi de tine, chiar de te-ar apucă de picioare, tu nu trage picioarele, căci aceștia (săracii) sunt câinii cei minunați ai curților împărătești. Nu necinștindu-i îi numesc câini, să nu fie, ei laudându-i mult, căci îi păzesc curtea palatului împărătesc. Deci hrănește-i, căci cinstea ce li-o faci se resfrânge asupra stăpânului, asupra împăratului ceresc.

În palatele împărătești de pe pământ totul e mândrie și trufie drăcească, aici însă, în palatele cerești totul umilintă și modestie. Cum că pe la ușile acestor palate nu vei învăța nimic omenesc, și cum că Dumnezeu nu se resfată în bogății, ia aminte și învață-te dela cei ce stau înaintea acestor uși. Șederea lor înaintea ușilor bisericești este ca și cum pare că o îndemnare, ca și cum pare că ar fi o vocă oarecare strălucită adresată tuturor oamenilor, și care le zice: «toate cele omenești sunt nimic, toate sunt umbră și fum». Dacă bogăția ar fi un bun, nu ar fi pus Dumnezeu pe săraci ca să stea înaintea ușelor casei sale. Dar dacă intră în biserică și bogați, și el îi lasă să se apropie, apoi nu te minună, fiindcă nu-i îngăduie să intre ca îi să rămâna bogați, ci pentru ca să scape de greutatea bogățiilor. Ascultă ce spune Christos: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu, și lui Mamona” (Math. 6, 24), și iarăși; „Cu anevoa va intra bogatul întru împărăția cerurilor” și iarăși: „Mai lesne va intra funia corăbiei prin urechile acului, decât bogatul întru împărăția lui Dumnezeu” (Ibid. 19, 23. 24). Deci, de aceea primește pe bogați, ca auzind aceste cuvinte îi să dorească bogăția cea veșnică, să dorească cele cerești. Și de ce te minunezi, dacă el nu lasă ca să stea la ușa palatului său din aceștia? La masa lui cea duhovnicească nu găsește că e nedemn de a-i chema și pe aceștia, și a-i împărtași din acel ospăț, ci ciungul și ologul, bătrânul îmbrăcat cu trențe, plin de rapân și

de păduchi, șade împreună cu cel tânăr, ba alături de el chiar de cel ce poartă pe trup porfira împărătească, și are pe cap diadema, cu aceștia la un loc, zic, vine și acela și la parte la cina cea de taină, se împărtășește din ospățul duhovnicesc, și de aceleași se bucură fiecare, și nu este acolo nici o deosebire de persoană. Christos nu găsește că e nevrednic de dânsul de a chema pe acești nenorociți la masa împărătească, și a sta cu împăratul alături, — căci și unii și alții sunt chemați, — și tu poți găsi că e nedemn de tine de a fi văzut de alții că dai săracului eleimosină, sau vorbind cu dânsul? Vai! Câtă lipsă de judecată, câtă mândrie drăcească! Bagă samă însă, să nu pățești ca odinioară acel bogat din evanghelie. Acela nu se înjosia nici măcar să vadă pe Lazăr, și nu-i dă pentru locuință nici măcar o mică parte de sub acoperământul caselor sale, ci ședea nenorocitul afară de poartă, și el nici nu se înjosia de a schimba câteva cuvinte cu dânsul. Dar privește, cum atunci când avea nevoie de acel sărac, nu a putut face nimic.

Dacă noi ne rușinăm de acei de care Christos nu se rușinează, apoi de Christos ne rușinăm, căci aceia sunt prietenii lui.

Deci, masa ta să fie plină de ciungi și betegi, de gârbovi și istoviți, căci prin aceștia stă de față Christos, și nu prin cei bogați. Poate că ți vine a rîde auzind acestea, însă ca să nu crezi că vorbesc dela mine, ascultă ce spune însuși Christos, ca să nu mai rîzi, ci să te cutremuri: „Când faci cină sau ospăț, nu chemă pe prietenii tăi, nici neamurile tale, nici pe vecinii cei bogați, ca nu cumva și ii să te cheme pe tine și să ți respălătească, ci când faci ospăț chită săracii, neputincioșii, schiopii și orbii, și fericit vei fi, căci nu pot să ți întoarcă, că ți se va întoarce ție întru învierea dreptilor“ (Lucă 14, 12—14). La o asemenea masă este și mai multă slavă, dacă cumva iubești slava, căci pe când la mesele celelalte vezi invidia și minciuna, acuzări și bârfeli, și frică mare ca nu cumva să faci ceva ce nu se cuvine, și stai ca sluga în fața stăpânului, sfîndu-te de vr'o înfruntare și de gura celorlalți, la aceste mese nimic de acestea, ci tot ce auzi dela aceștia le primești cu plăcere; și vîetul de aici e mai plăcut, și aplauzele

mai plăcute, și slava mai strălucită, și minunea mai mare. Nu așa aplaudă cei ce aud pe acela cum aplaudă pe aceștia, iară dacă nu crezi încearcă tu care ești bogat, tu care chemi la masă prinți și generali, încearcă, zic, și obiata săraci, și umple masă cu de aceștia, și vei vedea singur dacă nu vei fi aplaudat de toți, dacă nu vei fi sărutat de toți, și dacă nu te vor numi toți tata al lor. Dela acele ospete nu este nici un câștig, iară dela acestea chiar cerul ți este hotărât mai dinainte, cum și bunurile de acolo. Carora fie a ne învrednici noi cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul sfânt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ THESALONICENI

A celui întru sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopoliei

SUBIECTUL. OMILIA I

Zicând în epistola dinainte că: „Ne rugăm noaptea și ziua, ca să vedem fața voastră“, și că „Neputând răbdă a rămânea în Athena singuri“, și că „Am trimis pe Timotheiu“ (I. Thesal. 3, 1. 2. 10) prin toate acestea el dă pe față dorința lui ce o avea, de a se duce la dânșii. Dar fiindcă nu putuse să se ducă și să pună în rânduială lipsurile credinței lor, de aceea a adaos epistola a doua, ca astfel ceea-ce li lipsă lor prin prezența lui, să o îndeplinească prin scris. Cum că el nu s'a dus după trimiterea celei întâi epistole, se poate vedea din următorul pasaj: „Și vă rugăm pre voi, fraților, pentru venirea Domnului nostru Iisus Christos“ (II. Thes. 2, 1), pe când în epistola de mai înainte le scria: „Iară de ani și de vremi n'aveți trebuință să scriu vouă“ (I. Thes. 5, 1), așa că dacă el s'ar fi dus după aceasta, nu ar fi trebuit să li mai scrie nimic. Dar fiindcă chestiunea aceasta a fost amânată, de aceea vine apostolul din

nou asupra ei, și adaogă această epistolă. După cum face și în epistola către Timotheiu, când zice: „Cari (Imeneu și Filit) dela adevăr au rătăcit zicând că învierea au fost deja“ (I. Timoth. 2, 18), dând, pe față, pe acei înșelători, cari spuneau că credincioșii nu au nimic de nădăjduit, de oarece învierea s'a petrecut deja, — iară aceasta în scopul vădit de a împedica pe credincioși dela lupta pentru credință, — tot așa face și aici. Fiindcă pe dânșii numai speranța îi ținea și nui lăsa să cadă în relele lumii aceștia, apoi diavolul voind a li tăia această speranță, după cum ar tăia cineva ancora corabiei, și fiindcă n'a putut cu minciunile să-i convingă despre cele viitoare, a apucat pe o altă cale, a pus pe niște oameni vătămători și netreb-nici ca să propoveduiască credincioșilor, că toate acele bunuri făgăduite de Christos au luat sfârșit, căci învierea a fost deja, și cu un cuvânt se încercau să amăgească pe cei lesne-crezători. După cum aceia ziceau atunci că învierea a fost deja, tot așa și aici între The-salonicieni ziceau unii că judecata cea de pe urmă stă de față, precum și venirea lui Christos, ca cu chipul acesta să facă minciunos chiar și pe Christos, arătând că nu mai este la urmă nici răsplată, nici tribunal, nici pedepsă și nici osândă veșnică pentru cei ce fac rele, făcând prin aceasta pe unii mai îndrăzneți în comiterea relelor, iară pe alții mai umiliți. Și ceea-ce este mai grozav decât toate, că pe când unii se măr-gineau a propovedul simplu, cu vorba numai, după cum sunt acele pe care le spune Pavel, alții se încercau a face aceasta prin epistole false, scrise în numele lui Pavel. De aceea apostolul închizându-li orice porțiță de intrare, zice: „Nu vă spăimântați, nici prin Duch, nici prin cuvânt, nici prin epistolie, ca cum ar fi trimisă dela noi“ (II. Thes. 2, 2). Prin fraza „nici prin duch“ el face aluziune la prorocii cei mincinoși. Și de unde putem ști că i se falsificau epistolele? Din ceea-ce spune la finea acestei epistole: „Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel, care este semn în toată epistolia; așa scriu. Darul Domnului nostru Iisus Christos cu voi cu toți“. «Nu numai aceasta spun, că epistola întreagă este scrisă cu mâna mea, și prin urmare acesta este un semn vă-

dit de autenticitatea ei, — deși de altfel scrisoarea ar fi putut fi imitată și de alții — ci încă că și închinăciunea o scriu cu mâna mea». Aceasta se petrece și printre noi, căci dela iscălitură se poate cunoaște dacă scrisoarea aparține sau nu persoanei ce a trimis-o.

Deci, prin această epistolă vine apostolul din nou și-i mângâie pe acești Thesalonigeni, muncii grozav de relele ce-i bântuiau, laudându-i din fapteie cele prezente și din cele viitoare, și îndemnându-i prin frica de pedeapsă, și prin răsplata cu bunurile făgăduite și pregătite lor. Desfășură foarte lămurit întâmplările de atunci, arată semnul timpului de atunci, adică aparițiunea lui antichrist, fără însă să descopere timpul anumit. De altfel atunci mai cu samă rămâne convins sufletul cel slab, când nu numai ascultă ceva întâmplător, ci încă învață și ceva mai mult. Și Christos pune mult interes în această chestiune, căci stând pe munte vorbește discipulilor cu multă preciziune despre sfârșitul lumii. ~~Și pentru ce oare? Ca să nu poată înșela~~ cei ce introduc antichristi și christoși mincinoși. Și el pune în fața lor multe semne ce se vor întâmpla atunci, din care cel mai principal este: „Când se va propovedui evanghelia la toate neamurile” (Math. 24, 14) după care îndemnându-i ca să nu se lase a fi amăgiți asupra venirii lui, li spune: „Că precum iese fulgerul dela răsărituri, și se arată până la apusuri, așa va fi și venirea fiului omului” (Ibid. 24, 27), căci și fulgerul nu se ascunde în vre-un colț oarecare, ci strălucește peste tot orizontul; deci venirea lui nu are nevoie de vestitori, și va fi tot atât de strălucită, după cum este și venirea fulgerului, care n’a avut nevoie de vesitori. A spus și de antichrist, căci zice: „Eu am venit întru numele Tatălui meu, și nu mă primiți pre mine, iară de va veni altul întru numele său, pre acela veți primi” (Ioan 5, 43). Vorbește apoi și de nenorocirile ce se vor succeda atunci, punându-le ca dovadă a venirii lui, și spune că și Elie va veni.

Aveau deci o mare îndoială Thesalonigenii aceștia, despre timpul venirii lui Christos, dar îndoiala lor a devenit foarte trebuitoare și nouă, pentrucă nu numai

lor li-a folosit, ci și nouă, ca să scăpăm de poveștile cele copilărești, și de ajurări băbești. S'au n'ați auzit de multe ori în copilăria voastră despre numele lui antichrist, și despre umilința sau ipocrizia lui? N'ați auzit pe mulți spunându-vă asemenea povești? Deci, diavolui, încă pe când mintea noastră este fragedă, bagă în inimă astfel de minciuni, ca astfel odată cu creșterea noastră să crească și minciuna, și la urmă să poată a ne înșelă. Nu ar fi venit Pavel ca să vorbească cu dânșii de antichrist, dacă nu ar fi fost silit, și dacă nu ar fi fost trebuitor.

Dar noi să nu ispitim asemenea lucruri. Nu va veni el (antichrist) cu umilință, ci „se va înălța mai pre sus de tot cel ce se zice Dumnezeu, sau închinăciune, așa încât să șază el în biserica lui Dumnezeu ca un Dumnezeu, arătându-se pre sine cum că ar fi el Dumnezeu“ (II Thes. 2, 4). După cum diavolul a căzut din cauza zmintirei, tot așa și cel ce lucrează printr'ânsul cade în zmintire completă.

¹⁾ De aceea vă rog, ca să ne silim cu toții de a ne depărta de această patimă, ca să nu cădem în osânda diavolului, ca să nu ne facem părtași aceleiași pedepse. „Nu neofit (de curând botezat), zice, ca nu cumva umflându-se (îngâmându-se) să cază în osânda diavolului“ (I Timoth. 3, 6). Așa dar cel ce se îngâmă, va lua aceiași osândă ca și diavolul. „Începutul mândriei, zice, este a nu cunoaște pe Domnul, începutul păcatului este mândria“ (Sirach 10, 12, 13), adică este întâia pornire, întâiul pas făcut spre păcat; — deci mândria este temelia și rădăcina păcatului. Începutul arată, sau pornirea spre rău, sau depărtarea de rău, ca și cum ar zice cineva: «începutul prudenței este de a fugi cineva de o privire scandalosă», adică este cea întâi pornire a sufletului, — sau ar zice: «începutul înțelepciunii este înfrânarea», adică temelia sau baza. Tot așa și zmintirea este începutul păcatului, fiindcă dela dânsa începe orice păcat, și în ea se concentrează. Cum că răutatea aceasta, ori și câte bunătăți am face, nu ne părăsește până ce nu vom

¹⁾ *Partea morală. Despre mândrie și îngâmfare seacă. (Veron).*

cădea, și că rămâne în noi ca o rădăcină oarecare, se poate vedea dela acel Fariseu, carele n'a folosit nimic cu toate bunățile ce le făcuse, fiindcă el n'a tăiat rădăcina rautăței, ci a lăsat-o intactă ca să distrugă totul. Dela zmintire vine nebăgărea în samă a săracilor, pofta de averi, dragostea înfocată de slavă, pofta nestărsită de stăpânire. Un astfel de om este grabnic răzbunător înfruntării, căci cei lipsit de minte nu poate suferi înfruntarea, nici dela cei mai mari, și nici dela cei mai mici decât el, — iară cel ce nu suferă a fi înfruntat, nu suferă nici de a pătimi vr'un rău. Acum tu privește, cum mândria este începutul păcatului. Și cum oare începutul mândriei este a nu cunoaște pre Domnul? Apoi cel ce cunoaște pre Dumnezeu, după cum trebuie a'l cunoaște, cel ce cunoaște că Fiul lui Dumnezeu s'a smerit până acolo, că a luat chip de rob, nu se mândrește, iară cel ce nu cunoaște acestea se mândrește. Deci, mândria ațîță pe om spre zmintire. Spune-mi, te rog: cum oare cei ce atacă biserica zic că cunosc pre Dumnezeu? Oare nu sunt plini de mândrie, care vine dela zmintire? Și iată că necunoscând pre Domnul, mândria lor i-a dat de răpă. Căci dacă Dumnezeu iubește inima înfrântă și smerită, cu aceștia e din contra, căci zice: „stă contra celor mândri, iară celor smeriți li dă dar“ (Pild. lui Solomon 3, 24). Deci nici un rău nu este mai mare ca mândria, căci ea face pe om demon, batjocoritor, blasfemător, călcător de jurământ, și'l aduce până acolo de a deveni chiar omoritor de oameni. Cel mândru pururea trăiește în scârbe, pururea se frământă în sufletul său, pururea se tulbură, umblă încoace și încolo fără să'si găsească loc, și nimic nu este în lumea aceasta care să poată stămpără pofta, sau mai bine zis patima lui. Chiar pe împărat de l'ar vedea căzându-l la picioare și închinându-i-se, nu se va satura, ci va dori mai mult. Dupt cum cei iubitori de argint ori și cât ar strânge, tot mai mult doresc, tot așa și cu acești zmintiți, căci și aceștia, ori de câtă cinstă s'ar bucura, doresc mai multă, fiindcă patima mândriei crește și sporește la ii pe fiecare zi. Patimă grozavă este mândria, patimă ce nu are margini, ci numai atunci stă pe loc, când dejă a omorît pe cel ce o avea. Nu vezi pe bețivi cum pururea sunt insetați? Patimă este și beția, iară nicidecum vre-o poftă sau

trebuinți a naturii omenești, ci este o boală degradatoare. Nu vezi pe acei așa numiți flămânțioși, cum pururea sunt flămânzi? Patimă este și aceasta, după cum spun și doctorii; căci a ieșit deja din marginile naturii. Cei ce ispitesc orice lucru, cei ce sunt stăpâniți de curiozitatea de a ști totul, nu se mulțămesc niciodată, ori și câte ar afla. Patimă este și aceasta, căci nu are hotăr. Cei ce simt plăcere în curvii, nu se mai satură niciodată, după cum zice scriptura: „Omului curvar toată pâinea este dulce, nu va încetă până la sfârșit“ (Sirach. 23, 23), căci și curvia este o patimă. Dacă sunt unele patimi fără leac, sunt însă și de acelea ce se pot lecu, și încă cu mult mai curând ca cele trupești, și dacă am voi, le-am putea stinge. Cum am putea stinge de ex. patima mândriei și a îngâmfarei drăcești? Cunoșcând pe Dumnezeu, căci dacă ea vine de acolo că nu cunoaștem pe Dumnezeu, apoi cunoșcându-l cum trebuie a-l cunoaște, orice mândrie va fi alungată.

Gândește-te la gheena, gândește-te la cei mai buni decât tine, gândește-te la păcatele tale, gândește-te la cele ce ai a da samă lui Dumnezeu, și dacă te gândești la toate acestea, apoi iute vei dămoli cugetul, iute îl vei încovoia. Dar nu poți face aceasta? Ești poate mai slab decât alții? Apoi gândește-te la cele prezente, la natura omenească, gândește-te că omul nu este nimic. Când vezi un mort purtat pe strade, copii orfani mergând în urmă, femei văduvă zdrobită de durere, casnicii plângând, prietenii întristați, gândește-te la nimicnicia celor prezente, și că întru nimic nu se deosebesc de umbră și visuri. Dar poate nu o voiești aceasta? Atunci gândește-te la cei ce sunt bogați, la cei ce s'au prăpădit în războaie fără folos, arunca-ți privirea asupra mareșilor case de altădată a celor veseliți, din care astăzi n'a mai rămas nici peatră pe peatră, — gândește-te câtă putere au avut ii altădată, și astăzi n'a mai rămas nici amintire de dânsii. Pe fiecare zi, dacă voiești, poți găsi exemple de acestea. Toate aceste le vezi astăzi în stăpânirea altora, după cum zice și proverbul: «moștenirile celor mari și puternici, confiscările bogaților», căci aceștia sunt adevărații lor moștenitori. „Mulți tirani, zice, au șezut pe pământ, iară cel de care nu se gândia a purtat diadema“ (Sirach. 11, 5).

Oare nu pe fiecare zi se întâmplă de acestea? Oare toate ale noastre nu se aseamănă cu o roată care se învârteste? Cetește, dacă voiești, și ale noastre, și ale celor afară de creștinism, căci și ale lor sunt pline de astfel de exemple. Dacă ledi sprețuiești pe ale noastre, de sigur că o faci din ușurință, dar dacă admiri pe ale filosofilor, cel puțin apropie-te de dânsii, căci chiar și ii te vor învăța, povestindu-ți multe nenorociri vechi. Și filosofii, și poeții, și ritorii, și sofistii, și logografi, și toți în fine te vor învăța, pretutindeni vei afla exemple de acestea.

Dar dacă nu voiești astfel de exemple, cel puțin gândește-te la înseși natura noastră omenească, cum s'a făcut, și unde se sfârșește. Gândește-te când stai pe valoare ai tu în lumea aceasta; oare nu și cea mai mică vietate poate să te piardă? Multora li s'a întâmplat de ași pierde ochiul din cauza unei mici gângăni-ce li-a căzut în ochi, sau că din altă cauză a dat peste o primejdie mare. Și ce? Nu ești oare tu cu mult mai pre jos decât toate fearele cele sălbatece? Dar ce spui? Că ești stăpân pe minte? Dar, iată că minte nu ai, căci mândria și îngâmfwarea drăcească este dovada lipsei de minte. De ce cugeți lucruri mari? Pe ce te bizui tu? Pe voinicia trupului tău? Dar biruința este de partea celor necuvântătoare. Aceasta o au și tâlharii, și hoții, și omorătorii. Poate că te bizui pe înțelepciune? Inșă a gândi cineva lucruri mari de sine și a se îngâmfwă, tocmai că dovada înțelepciunii nu poate fi, căci prin aceasta el cel întâiu se lipsește de însușirea înțeleptului.

Deci, iubiților, să ni înfrânăm cugetele, să devenim cumpătați, smeriți și blânzi, căci pe unia ca aceștia ferește Christos înaintea tuturor, zicând: „Fericiți cei săraci cu duchul“, și iarăși în alt loc zice: „Învățați-vă dela mine, că sunt blând și smerit cu inima“ (Math. 5, 3. 11, 29). De aceea a spălat picioarele ucenicilor, ca să ni dea pildă de smerenie. Dela toate acestea noi vom câștiga mult, căci ne vom învrednici de bunătățile cele făgăduite celor ce'l iubesc pe ei, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Pavel, și Silvan, și Timotheiu, bisericeii Thesalonicenilor, întru Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul Iisus Christos. Char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul Iisus Christos“ (Cap. 1, 1. 2).

Cei mai mulți dintre oameni fac totul și întrebuințează toate mijloacele ca să între în bunele grații a celor mai mari, și acest lucru îl cred mare de tot, și se consideră de oameni fericiți dacă vor reuși în scopul lor.

Deci, dacă a te învrednici de o favoare oarecare dela oameni, este un lucru atât de mare și de dorit, dar încă a afla char dela Dumnezeu, cu cât mai mare este? De aceea și apostolul pururea întrebuințează această expresiune în epistolele sale, pururea li doarește charul lui Dumnezeu în sprijinul lor, știind că dacă este acesta, nimic din cele neplăcute nu'i va vătămă, ci toate neajunsurile vor fi împrăștiate. Și ca să aflați că lucrul este așa, gândiți-vă la Iosif, carele fiind rob, tânăr, sincer și fără răutate, i s'a încredințat fără de veste îngrijirea casei lui Pentefri, bărbat egiptean dela curtea lui Faraon.

Voi știți cât de furioasă este națiunea egiptenilor, și când încă unul din ii s'ar ridica în vre-o demnitate oarecare, apoi furia îi este și mai mare, căci se îngâmă de puterea ce o are. Dovadă la aceasta este ceea-ce Pentefri a făcut cu Iosif. Femeea sa acuzând pe nedreptul pe Iosif, el a ascultat-o, deși proba siluirei nu eră în partea celui dezbrăcat, ci în partea celei ce avea în mână hainele tânărului. Dacă el ar fi fost drept în judecata sa, ar fi trebuit să zică femeii: «dacă el (Iosif) ar fi auzit că tu ți-ai înălțat glasul, după cum spui, ar fi fugit și ar fi dispărut, și dacă s'ar fi simțit pe dânsul vinovat cu ceva, nu ar fi așteptat prezența stăpânului său». Dar nimica din acestea n'a eugetat el, ci dând vânt mâniei sale, a băgat în temniță pe Iosif, atât de fără judecată eră acel egiptean. Deși ar fi putut ca din multe împrejurări să judece în sine despre devotamentul și prudența tânărului, totuși fiindcă eră nechibzuit, el nu s'a mai gândit la astfel de lucruri. Cu toate

acestea tânărul Iosif, căruia i se încredințase îngrijirea întregii case, și care acum era atât de urit de stăpânul său, care era străin, neexperient și lipsit de orice protecție, — fiindcă Dumnezeu îi acordase mult char, a călcat peste toate ispitele, ea și cum nici n'ar fi fost nimic, a călcat peste clevețirile femcei, peste primejdia de moarte, peste încercorarea lui în temniță, și la urmă s'a și ridicat pe tronul împărătesc.

Deci, și fericitul Pavel știind câtă putere are charul lui Dumnezeu, se roagă fierbinte ca acel char să li se acorde și lor. Prin această expresiune apostolul mai pregătește și altceva: voiește ca li să fie recunoscători de cele ce li spune mai departe în epistolă, și chiar dacă i-ar pedepsi, chiar de i-ar certă, îi să nu dezerteze dela credință. De aceea li și amintește înaintea tuturor de charul lui Dumnezeu, smerindu-li inima, ca astfel chiar de s'ar găsi în scârbe, totuș amintindu-și de charul lui Dumnezeu prin care s'au mântuit de primejdiile cele grele și mari, de cele mai mici să nu se desnădăjduiască, ci să-și ia încurajarea și mângâerea de acolo, după cum zicea și aiurea scriind: „Dacă fiind dușmani noi ne-am împăcat eu Dumnezeu prin moartea fiului său, cu atât mai mult fiind împăcați ne vom mântui întru viața lui“ (Rom. 5, 10). De aceea li zice: „Char vouă, și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, și Domnul Iisus Christos“.

„A mulțămii datori suntem lui Dumnezeu pururea pentru voi fraților, precum se cuvine“ (Cap. 1, 3). Iarăși semn de o mare umilință, căci li se dă ocaziunea de a judecă și a înțelege, că dacă și alții când văd succesele noastre nu ne admiră atâta pe noi, cât pe Dumnezeu, apoi cu atât mai mult noi suntem datori a face aceasta. De altmintrelea apostolul li înalță cugetele, căci deși el pătimește atâtea necazuri, totuși nu le găsește vrednice de lacrimi și bocete, ci de mulțămire către Dumnezeu.

Apoi dacă Pavel mulțămește lui Dumnezeu pentru bunuri străine, ce vor putea răspunde acei ce nu numai că nu mulțănesc, dar chiar pizmuiesc încă și se tolesc de necaz, când văd pe alții propășind în fapta bună?

„Căci mult crește credința voastră, zice, și

se înmulțește dragostea a unuia fiecăruia dintru voi spre altul“. Și cum este cu putință ca să crească credința? Adecă atunci când noi pătimim ceva greu pentru ea. Mare lucru este, de sigur, de a fi cineva înțepenit puternic în credință, și să nu se încovoie sub puterea diferitelor raționamente omenestii, — dar când încă se ridică și mișcarea vânturi puternice, când se produce vre-o ruptură de nor, când din toate părțile se ridică furtună, când valurile se succedea fără întrerupere, și totuși noi nu ne lăsăm a fi trași de ele în neant, aceasta este dovada cea mai puternică de creșterea credinței noastre, care fără îndoială că a sporit, și s'a ridicat cu mult mai sus. După cum s'a întâmplat la potop, când toate cele pietroase și pitulate au fost iute înecate, adecă acoperite cu apă, pe pe când cele de deasupra au fost apărute, căci apa n'a ajuns până la ele, tot așa și cu credința, care cu cât va ajunge mai sus, cu atât mai mult nu va putea fi urnită din loc.

De aceea și apostolul zice: „mult crește credința voastră“, întrebându-l nu expresiunea obișnuită *αὐξάνει* = crește, ci *ὑπερβαίνει* = crește mai mult. „Și se înmulțește zice, dragostea a unuia fiecăruia dintru voi spre altul“. Ai văzut că și aceasta contribuie mult la supărări și necazuri, ci ne face ca să ne apărăm și îngrădăm cu toții împreună, și să ne ajutăm unii pe alții? Dela aceasta devine încă și o mare mângâiere, căci o credință slabă ușor se poate mișcă în urma necazurilor, iară credința cea puternică devine încă mai puternică. Când un suflet îndurerat este slab, nimic n'ar mai putea adăoge la dragoste, iară dacă este puternic, tocmai atunci poate adăoga mai mult. Și privește ce fel de dragoste, nu pe unul iubindu-l și pe altul nu, ci deopotrivă pe toți, căci aceasta lasă a se înțelege prin expresiunea „a unuia fiecăruia dintru voi spre altul“, adecă că este deopotrivă către toți, ca și cum cu toți ar fi un trup singur. De altfel și astăzi găsim dragoste la mulți, dar dragostea aceasta de multe ori devine cauza certelor și a dihonilor dintre oameni. Când suntem uniți câte doi și câte trei, și cei doi sunt foarte legați împreună, după cum sunt legați și uniți și cei trei sau patru întru dânsii, și când prin numărul

lor aceştia atrag spre dânsii şi pe alţii, — când deci alţii se refugiază spre aceştia, şi se încurajază ca şi dânsii, negreşit că aceasta nu mai este dragoste, ci discordie şi dezbinare complectă. Spune-mi, te rog: dacă ochiul de pildă, care are în îngrijirea sa pe întregul trup, şi-ar îndreptă prenia lui numai asupra mâinii, şi numai la aceasta s'ar uita şi ar fi cu băgare de seamă, iară pe toate celelalte membre ale trupului le-ar lăsa în părăsire întorcându-şi privirea dela ele, oare nu s'ar vătămă prin aceasta întregul trup? Cu drept cuvânt că aşă s'ar întâmplă. Tot aşă şi noi, dacă dragostea pe care datorim a o întinde asupra întregii biserici a lui Dumnezeu, o mărginim numai asupra unuia sau altuia, căci atunci ne vom vătămă cu desăvârşire şi pe noi ca şi pe aceia. Aceasta nu este dragoste, ci dihonie, şizmă şi spărtură ce nu se mai poate astupa. Dacă s'ar smulge dela om unul din membre, negreşit că acel membru rupt este unit, sau mai bine zis constituie un întreg prin sine însuşi, cu toate acestea însă tot rupt rămâne, fiindcă nu se poate uni cu trupul.

Ce folos dacă tu iubeşti grozav pe X? Aceasta este dragoste omenească, dar dacă nu este omenească, ci îl iubeşti pentru Dumnezeu, apoi atunci iubeşte pe toţi deopotrivă, căci Dumnezeu a poruncit de a iubi şi pe duşmani. Dacă însă el a poruncit de a iubi şi pe duşmani, apoi cu cât mai mult încă pe cei ce nu ne-a supărat cu nimic? «Dar eu iubesc» zici tu, — însă nu iubeşti aşă după cum voeste el, sau mai bine zis, nu iubeşti de loc, căci când tu învinovăţeşti pe fratele tău, îl pizmueşti şi îl doreşti rău, cum îl iubeşti? «Dar, zici tu, eu nu fac nimic din acestea». Se poate, însă când auzi pe altul vorbindul de rău, când nu astupi gura celui ce bârfeşte, când crezi cele ce el spune, şi nu îl mângâieşti, atunci ce fel de dovadă de prietenie este aceasta? „Şi se înmulţeşte; zice, dragostea a unuia fiecăruia dintre voi spre altul, atâta încât şi noi singuri ne lăudăm întru voi în bisericile lui Dumnezeu“ (Vers. 4). În epistola dinainte el spune că în toate bisericile Macedoniei şi ale Achaiei s'au vestit despre credinţa lor „Încât, zice, nu trebuie să mai grăim noi ceva, că aceia spun de noi ce fel de intrare am avut la voi“ (I Thes. 1, 8. 9), iar aici zice: „Încât şi noi singuri ne lăudăm întru

voi". Ce este aceasta? Acolo zice: «nu au nevoie de învățatură din partea noastră», iar aici nu spune că «noi îi învățăm» ci «ne lăudăm și ne mândrim», ca și cum pare că ar zice: «dacă noi mulțămim lui Dumnezeu pentru voi, și ne lăudăm înaintea oamenilor, cu atât mai mult voi trebuie să o faceți aceasta pentru bunătățile ce le aveți. Dacă succesele voastre sunt pentru alții vrednice de laudă, apoi pentru voi sunt vrednice de jale? Să nu fie una ca aceasta».

„Încât și noi singuri întru voi, zice, ne lăudăm în bisericile lui Dumnezeu, pentru răbdarea voastră și credința voastră". Aici el arată și timpul cel îndelungat ce trecuse dela creștinarea lor, căci răbdarea se învederează numai după un timp îndelungat, și nu în două trei zile. Și nu vorbește aici de o răbdare simplă, deși de altfel a nu se bucura încă de bunurile făgăduite răbdare se numește — însă aici el spune de o răbdare mai mare. Și care este acea răbdare? Acea din cauza persecuțiilor.

„Pentru răbdarea voastră, zice, și pentru credința voastră întru toate gonirile voastre, și necazurile care suferiți". Așa dăra îi trăiau veșnic în războaie de peste tot locul, așa dar dușmanii lor se încercau veșnic să îi vatăme, iar îi aratau o răbdare neclătită în toate acestea.

Rușineze-se toți acei, cari cu scopul de a se pune sub protecția oamenilor, dezertează din biserica lui Christos, și fug la credinți străine! Atunci, când deabea se făcuse începutul predicei, oameni săraci cari trăiau din munca zilnică, primeau lupta pentru evanghelie, înfruntau dușmania celor mai învățați și mai însemnați din cetate, atunci când nici împăratul și nici vre-un altul dintre cei întâi, nu eră creștin, atunci când războiul eră în permanență și cu toate acestea îi rămăneau neclintiți în credință!

„Spre arătarea dreptei judecăți a lui Dumnezeu" (Vers. 5). Privește cum li pune de față mângâierea. A spus mai înainte că mulțămim lui Dumnezeu, și că ne lăudăm și ne mândrim înaintea oamenilor; bune sunt și acestea, însă ceea-ce caută cel întristat, este de a scăpa de rele, și a fi pedepsiți cei ce i-au pricinuit relele. Când sufletul este slab, acestea

le caută mai cu seamă, iar dacă este filosof, nu caută astfel de lucruri. Dar ce înseamnă: „spre arătarea dreptei judecăți a lui Dumnezeu”? Aici el lasă a se înțelege resplata ce o vor primi, și cei ce au făcut rele, ca și cei ce au pățimit rele, ca și cum pare că ar zice: „că atunci când voi veți fi încununati, iar aceia pedepsiți, să se arate dreptatea lui Dumnezeu”. În același timp îi și mângăie, arătându-li, că după ostenelele și sudoarea lor se vor încunună, după cuvântul dreptății. Mai întâiu însă pune ceea-ce-i înportă pe dânsii, că deși cineva dorește mult a fi răzbunat, totuși mai înainte de orice rîvnește la resplata ostenelelor sale. De aceea și zice el: „Că să vă învredniciți voi împărăției lui Dumnezeu, pentru care și pătimiți”. Așa dar, nu pentru că cei nedreptați sufar dela cei mari, vor câștiga împărăția lui Dumnezeu, adică nu pentru aceasta se vor învrednici împărăției cerurilor, ci pentru că așa trebuie a intra în acea împărăție, după cum zice aiurea: „Că prin multe neazuri se cade vouă a intra întru împărăția lui Dumnezeu” (Fapt. 14, 22).

„De vreme ce cu dreptate este la Dumnezeu a resplăti necaz celor ce vă necăjesc pre voi, și vouă celor necăjiți odihna cu noi, întru arătarea Domnului Iisus din cer, cu îngerii puterii sale” (Vers. 6. 7). Particula „de vreme ce” aici este pusă în loc de „însă”, ceea-ce și noi facem când vorbim de lucruri prea cunoscute și mărturisite de toți; în loc să zicem «e foarte drept» zicem «de vreme ce». Deci dacă este drept din partea lui Dumnezeu de a resplăti, nu încapе îndoială că va resplăti. E ca și cum ar zice cineva: «dacă se interesează Dumnezeu de lucrurile din lumea aceasta, dacă se îngrijește, apoi de sigur că va resplăti». Și băgați seamă, că el nu pune această expresiune ca din propria sa părere, ci ca mărturisită de toți. E ca și cum ar fi zis: «dacă Dumnezeu urăște pe cei răi» ca astfel să silească pe auditori de a răspunde cu toți: «da, el urăște pe cei răi». Mai cu seamă niște astfel de voturi unanime sunt cu desăvârșire nediscutate, fiindcă știu cu toți că aceasta este drept. Și dacă aceasta este drept și înaintea oamenilor, apoi cu atât mai mult înaintea lui Dumnezeu.

— A răsplăti, zice, necaz celor ce vă necăjesc

pre voi, și vouă celor necăjiți odihnă“. Dar ce va să zică el? Răsplata este deopotrivă? Nicidecum, și privește cum prin cuvintele următoare o arată de grozavă pentru cei răi, și cum este de mare și de bună odihna celor buni. Iată încă și o altă mângâiere, că adică atât în necazuri cât și la răsplata dânsii au de părtăși și pe apostoli. Pe cei ce au avut mii de succese în propagarea credinței, adică pe apostolii Domnului, fericitul Pavel îi pune alătura de îi în primirea răsplăței. Apoi adaogă și timpul, iar prin descrierea ce o face li deșteaptă cugetele lor, și numai că doară nu li deschide cerurile cu cuvântul, într'atât de lămurit li prezintă ochilor lor venirea Domnului și răsplata faptelor. Apoi pune pe lângă dânsul oastca cea îngerească, și atât dela faptul în sine, cât și dela cele ce se vor petrece atunci li prezintă oarecum o icoană foarte vie, ca astfel dânsii să și redobândească puterile.

„Și vouă celor necăjiți zice, odihnă cu noi, întru arătarea Domnului Iisus din cer cu îngerii puterii sale. Cel ce în văpae de foc va da izbândă celor ce nu cunosc pre Dumnezeu, și celor ce nu ascultă evanghelia Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 8). Dacă și cei ce nu ascultă de evanghelie vor da seamă, și vor fi pedepsiți, dar încă cei ce după ce au crezut și vă necăjesc pre voi, ce vor pătimi oare? Și tu privește înțelepciunea apostolului, că el n'a spus aici «cei ce vă necăjesc pre voi» ci „cei ce nu ascultă de evanghelie“, așa că «dacă nu pentru voi, apoi pentru el însuși vor fi pedepsiți de necesitate» zice. Acestea le zice apostolul, pe deo parte pentru știința lor, că va trebui numai decât ca aceia să fie pedepsiți, că vor pătimi toate acestea pentru dânsii, eară pe de alta că îi vor fi cinstiți în ziua aceia. Cu alte cuvinte îi face pe dânsii să creadă că vor fi pedepsiți, în același timp încă să se și bucure, că aceia vor pătimi pentru toate necazurile ce li-au adus lor.

1) Toate acestea sunt zise către Thesalonicieni, însă

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie a ni aminti pururea de judecată și de gheena, căci dacă gheena nu ni-ar aduce un mare folos, nu ne-ar fi amenințat Dumnezeu cu ea. De aceea cel ce o are pururea în minte, nici nu se teme de ea, și nici nu va păcătu cu ușurință. (Veron.).

se potrivească a fi zise și nouă. Când suntem în necazuri și strămtorări, acestea să le eugetăm în mintea noastră. Să nu ne bucurăm pentru pedeapsirea altora, ea și cum am fi fost rezbunați, ei să ne bucurăm că am scăpat noi de osândă și pedeapsă. Ce folos avem noi dacă alții vor fi pedepsiți? Să nu avem, vă rog, astfel de suflete. Să nu ne îndemnăm la fapta bună, numai în dorința de a câștiga împărăția cerurilor, căci omul virtuos nu este atras la fapta bună nici de frica gheenei, și nici de împărăția cerurilor, ci pentru înseși dragostea către Christos, după cum făcea Pavel. De cât noi, măcar așa gândindu-ne la bunătățile împărăției cerurilor, și la relele gheenei, măcar așa zic, să ne punem în regulă, și să ne dascălim pe noi înși-ne, ca să pășim spre fapta bună. Când tu vezi ceva mare și bun în viața aceasta, gândește-te la împărăția cerurilor, și atunci nu vei mai prețui de loc asemenea lucruri; când vezi ceva groaznic și înfricoșat, gândește-te la gheena, și vei râde singur de frica unor asemenea lucruri, care numai copiilor pot să insufle spaimă. Când ești cuprins de pofta trupească, gândește-te la focul cel veșnic, gândește-te la pofta păcatului că nu este vrednică de nimic bun, și că păcatul nu are nici o plăcere. Dacă frica legilor pământești are atâta putere asupra noastră, încât ne oprește dela fapta cea rea, apoi cu atât mai mult amintirea celor viitoare, pedeapsa cea veșnică, o-ânda cea nesfârșită. Dacă frica de împăratul pământesc ne oprește dela atâtea rele, cu cât mai mult încă frica de împăratul ceresc.

Și cum oare putem să avem în noi o asemenea frică? Dacă neconținut vom ascultă sfintele scripturi. Dacă la vederea unui mort, și ni se umilește eugetul, apoi cu atât mai mult dacă ne vom gândi la gheena și la focul cel nestins, dacă ne vom gândi la vermele cel neadormit. Dacă ne-am gândi într-una la gheena, nu am cădea iute în ea.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu osândă. Dacă nu am avea nici un folos gândindu-ne la ea, nu ne-ar fi amenințat Dumnezeu, însă fiindcă amintirea ei ni poate face mult bine, de aceea, ca pe o doctorie mântuitoare, a așezat-o în noi, adică în sufletele noastre. Așa dar să nu disprețuim folosul ce-l putem câștiga de aici, și ideia gheenei să o avem încontinuu cu noi, fie în ospețe, fie la cină. Căci dacă conversația despre

multămirile trupeșii nu folosește sufletul cu nimic, ba încă îl face mai înrăutățit și mai josnic, apoi cea cu privire la lucruri triste și mahnicioase îi taie orice poartă de fapte rele și necuvincioase, îi întoarce din calea cea abătută și îl îndreaptă. Cel ce convertează despre teatru și mimici, nu folosește sufletul cu nimic, ci încă mai mult îl aprinde și îl face mai râvnitor spre rele. Cel ce se îngrijește de lucruri străine, și vorbește multe de toate, care n'au nici un raport cu datoria sufletului, de multe ori își bagă singur sufletul în primejdii, și îl nenorocește din această cauză. Pe când cel ce convertează de gheena, nici în primejdii nu va cădea, iar pe lângă aceasta și sufletul și îl va face mai înțelept. Poate că te-ai speriat de greutatea cuvintelor? Nu cumva oare dacă tu ai vorbit, apoi tu l-ai și aprins? Ori ai vorbi, ori n'ai vorbi, focul acela tot clocoțește.

Vorbește încontinuu de gheena, ca să nu cazi în ea. Sufletul care se îngrijește de gheena, nu se poate ca să păcătuiască lesne, căci ascultă acea povață strălucită: „Adă-ți aminte, zice, de cele de pe urmă ale tale, și în veci nu vei greși“ (Sirach. 28, 6)¹⁾ Nu e cu puțință ca un suflet care se teme de răspundere, să fie leneș, și să se lase a cădea în greșale, pentru că frica de pedeapsă îi stăpânește cugetul, și nu lasă ca să intre în el nimic pământesc. Dacă numai vorbind în treacăt de gheena și încă îl umilește, dar apoi când ideea aceasta îl stăpânește neconținut, oare nu-l va curăți mai bine ca orice foc? Nu atâta să ni amintim de împărăția cerurilor, pe cât de gheena, cici mai multă putere are frica de cât orice. Și știu că mulți poate ar fi disprețuit miile de bunătăți, dacă ar fi fost cel puțin scăpați de osândă; atât de mare este frica de pedeapsă. Chiar și astăzi sunt mulți cari zic: «mi-e deajuns să nu fiu pedepsit, să nu fiu osândit». Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheena, și nimeni din cei ce disprețuiesc gheena, nu va scăpa de gheena. Precum se întâmplă chiar printre noi, că cei ce se tem de tribunale, nu

¹⁾ Notă. Pasagiul din Sirach citat de Sf. Chrisostom este precum urmează: „Adă-ți aminte de cele mai de pre urmă, de stricăciune și de moarte, și încetează vrajba, și rămâi întru poronci“ (Sirach 28, 6). *Trad.*

vor fi pedepsiți de tribunale, pe când cei ce disprețuesc tribunalele, tocmai aceia sunt care sufar pedeapsa tribunalelor, întocmai așa este și în cazul de față. Dacă Ninevitenii nu ar fi avut teamă de nimicirea lor, s'ar fi nimicit, dar fiindcă s'au temut, de aceea nu s'au nimicit. Dacă cei de pe timpul lui Noe s'ar fi temut de potop, nu s'ar fi prăpădit de potop. Tot așa și Sodomiticii dacă s'ar fi temut de pedeapsă, nu ar fi pierit prin foc.

Mare rău este iubiților, de a disprețui cineva amenințările. Cel ce disprețuește amenințarea, iute o va simți însuși. Nimic nu este atât de folositor, ca a con-verza cineva despre gheena, căci aceasta îi face sufletul mai curat decât argintul. Ascultă ce spune Prorocul: „Că toate judecățile lui înaintea mea sunt, și îndreptările lui nu s'au depărtat dela mine“ (Ps. 17, 25). Și Christos vorbește încontinuu de aceasta, căci deși poate întristează pe auditor, totuși îi aduce un mare folos. De altfel așa sunt totdeauna lucrurile care folosesc; și doctoriile ca și hrana întristează la început pe bolnav, însă la urmă aduc folos. Dacă noi nu răbdăm greutatea cuvintelor, e văzut lucru că nu vom putea răbda nici scârbele rezultate din fapte. Dacă cineva nu suferă a i se vorbi de gheena, apoi e sigur, că dacă va fi o persecuție, nu va putea stă cu bărbăție contra focului, contra fierului.

Așa dar să exercităm auzul nostru, ca nu cumva să se moleșească, fiindcă purcezând din auz noi pășim spre fapte. Dacă ne deprindem a auzi lucruri înfricoșate, ne vom deprinde și de a suferi cele înfricoșate, ce ni s'ar întâmpla aici; dar dacă noi suntem atât de molatici, încât să nu putem suferi nici vorbele măcar, apoi cum ne vom găsi oare în fața faptelor? Nu vezi cum fericitul Pavel disprețuește toate cele de aici, cum trece cu vederea toate primejdiiile ce veneau pe capul său, și nu le consideră nici măcar ca ispite? Și de ce oare? Fiindcă el pentru dragostea celor ce făceau voia lui Dumnezeu se deprinsese a disprețui gheena; fiindcă el pentru dragostea lui Christos nu consideră întru nimic gheena. Acest fericit în dorința ce avea ca toți să se mântuiască, disprețuia gheena, și noi, fiind vorba chiar de interesele noastre, să nu suferim nici măcar a auzi vorbindu-se?

Acum, iubiților, după ce ați auzit aceste puține

vorbe despre gheena, voi vă duceți, — însă vă rog, ca dacă este vre-o dragoste întru voi, apoi neconținut să aduceți vorba între voi despre aceasta. Cu nimic nu vă va putea vătăma, dacă nu vă va folosi, de și mai mult ca sigur că vă vor folosi astfel de conversații, căci la de acestea și sufletul se împacă. „Vorbele cele rele, zice, strică obiceiurile cele bune“ (1. Corinț. 15, 33), de unde urmează că vorbele cele bune folosesc, de unde urmează că vorbele cele înfricoșătoare cumințesc pe om. Sufletul nostru este ca ceara; dacă introduci în el vorbe reci, 'l-ai învățoșat și 'l-lai petrificat, iară dacă îl deprinzi să audă vorbe calde și aprinse, 'l-ai muiat; muindu-l apoi, vei putea presă pe el orice vei voi, și vei putea tipări chiar icoana împărătească.

Deci, să ne astupăm urechile la vorbele cele zădarnice, căci asemenea vorbe sunt un mare rău, și dela dănselo vin toate relele. Dacă ni deprindem cugetul a fi băgător de seamă la cuvintele lui Dumnezeu, nu vom da atențiune la cuvinte de acelea, și nedând atențiune nu vor pătrunde în sufletul nostru cele rele. Cuvântul este cărarea ce duce la fapte, și dovada este, că noi mai întâiu auzim, apoi grăim, și în fine facem. Mulți oameni înțelepți, de multe ori după cuvinte uricioase au ajuns și la fapte uricioase. Sufletul nostru dela natura sa, nu este nici bun, și nici rău, ci devine bun sau rău numai din intențiune, sau mai bine zis din propria noastră voință. După cum pânza corăbiei, ori din ce parte ar bate vântul, duce corabia în acea direcțiune, sau mai bine zis, după cum cârma întoarce corabia și o îndreaptă spre direcțiunea cea mai prielnică, dacă vântul este prielnic, tot așa și cu cugetul omului. Dacă cuvintele ce le aude, au în ele cele bune, va călători pe marea vieții acestuia fără primejdie, iară de vor avea cele contrare, de multe ori vor scufundă și cugetul și sufletul. Ceea-ce sunt vânturile pentru corăbii, tot aceleași sunt și cuvintele pentru suflete, căci prin cuvinte duci sufletul unde voești. De aceea cineva sfătuind zice: „Toată vorba ta să fie în legea celui prea înalt“ (Sirach. 9, 15).

De aceea vă rog, ca luând copiii chiar dela țița mamei lor, să nu'i obișnuim cu povești babești, ci încă din vîrsta lor cea fragedă să se învețe, că este jude-

cată, că este pedeapsă, și aceste adevăruri să se întipărească în cugetul lor, fiindcă această frică înrădăcinată în ei de atunci, mari bunuri va da în viitor. Când sufletul învață din vârsta cea mai fragedă asemenea adevăruri, se cutremură gândindu-se la rău, și groaza aceasta nu ușor o poate îndepărta de la el, ci ca și un cal înfrânat bine, având în sine ideea gheenii, pășeste regulat, și totdeauna va grai cele folosite, și nici tinereța, nici bogăția, nici lipsa de părinți, și nici altceva nu-l va putea vătăma, căci un asemenea suflet are în el puterea logică bine întărită, și în stare de a se împotrivi la toate ispitele. Cu astfel de cuvinte folosite noi putem a ne pune în orânduială și pe noi înșine, și pe femei, și pe slugi, și pe copii, și pe prieteni, și chiar și pe dușmani. Cu astfel de cuvinte noi putem să tăiem multe păcate, putem să trăim mult mai bine în împrejurările nenorocite, decât în cele fericite. Și ca dovadă că este așa, spune-mi te rog: dacă te duci într-o casă unde se săvârșeste nuntă, nu-i așa că pentru moment rămâi încântat și mulțumit de priveliștea de acolo, mai în urmă însă, după ce ai plecat te frământă în sine-ți de supărare, că nu ai și tu cele ce ai văzut acolo, — pe când dacă intri într-o casă unde este jelanie, chiar de ar fi aceia cei mai bogați oameni din lume, totuși când ieși de acolo ești stăpânit de altfel de sentiment, căci nu a intrat în sufletul tău boldul invidiei, ci gândindu-te la nimicnia celor omenești, capeti de acolo o mare mângâiere și încurajare în sărăcia ta, și aceasta te liniștește. Ai văzut acum din fapte, că bogăția nu este vre-un bun, și nici sărăcia vre-un rău, ci numai niște lucruri indifferente? Tot așa și în cazul de față: când tu converzezi despre plăcerile și dezmerdările trupești, mai mult amărăști sufletul tău, care poate nu are cu ce să se dezmerde, pe când dacă vorbești contra dezmerdărilor, și pui la mijloc ideea gheenei, lucrul te încântă și-ți aduce o mare mulțămire. Când tu te gândești, că dezmerdările trupești nu vor putea să ne apere cu nimic contra focului de acolo, nu le vei mai pofti niciodată, și când te mai gândești, că asemenea dezmerdări vor aprinde încă mai mult acel foc, apoi atunci nu numai că nu le vei pofti, ci chiar le vei respinge cu dispreț.

Deci, iubitor, să nu fugim de cuvintele despre gheena, ca să fugim de gheena, să nu fugim de amin-

tirea osândei, ca să nu fim osândiți. Dacă bogatul din evanghelie s'ar fi gândit la focul acela, nu ar fi păcătuit, însă fiindcă nu și-a amintit niciodată, de aceea a căzut în el. Spune-mi omule: urmând a sta la judecată înaintea lui Christos, tu vorbești de toate, și de aceea nu spui nimic? Când tu ai vre-o pricină înaintea judecătorului pămăntesc, nu numai ziua, ci și noaptea, în fiecare timp și în fiecare moment, alta nu mai grăiești, ci veșnic te gândești și vorbești de acea judecată, și îți măsoari cuvintele ce ai a le spune, — și când tu ai a da samă înaintea judecătorului ceresc pentru întreaga ta viață, când vei avea răspundere de faptele tale, nu suferi chiar nici pe cei ce-ți amintesc de acea judecată? De aceea s'a și corupt totul, de aceea s'a resturnat totul pe dos, căci când avem vre-o judecată, și urmează a sta înaintea tribunalului ominesc, totul punem în mișcare, pe toți îi rugăm, necontenit ne îngrijim, și totul facem pentru acest scop, — iară când urmează a ne înfățișa înaintea tronului lui Christos — și poate nu după mult timp — nu facem nimic nici pentru noi, și nici pentru alții, și nici măcar nu rugăm pe judecător! Deși el ni-a dat un termen lung pentru această, și nu ne răpește chiar pe când ne găsim în toiul păcatelor, ci ne lasă ca singuri să ne dezbrăcăm de ele, iară bunătatea lui ca și filantropia nu părăsește de loc pe cei ce se întorc către dânsul, — totuși noi nu facem nimic, și de aceia și pedeapsa ni va fi mai mare. Dar să nu fie una ca aceasta!

De aceia vă rog, ca măcar de acum înainte să ne trezvim, măcar de acum înainte să avem gheena înaintea ochilor, și să ne gândim la răspunderea ce avem a da înaintea dreptului judecător, ca gândindu-ne la toate acestea, să fugim de păcat, și să ne îndeletnicim cu fapta bună, căci numai atunci vom putea a ne învrednici de bunătățile cele făgăduite celor ce-l iubesc pre dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine slava și stăpânirea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Cari vor lua muncă peirea cea veșnică de la fața Domnului, și dela mărirea puterii lui, când va veni ca să se proslăvească întru sfinții săi, și să se facă minunat întru toți credincioșii în ziua aceea“ (Cap. i, 9. 10).

Sunt mulți dintre oameni, cari speranțele lor cele bune nu le pun în depărtarea de păcate, ci în aceea că și închipuie că gheena nu este atât de grozavă, după cum se zice, ci cu mult mai blândă, și nu veșnică, ci trecătoare, și în fine filosofisază multe de acest fel. Eu însă, nu zic că este numai mai grozavă decât cea cu care suntem amenințați, ci încă cu mult mai grozavă, și pentru aceasta vă pot aduce ca dovadă cuvinte din multe locuri, din care ați putea să judecați înși-vă despre gheena. Dar astăzi eu nu voi mai vorbi nimic de aceasta, căci e deajuns chiar frica ce o putem căpăta din cuvintele scripturei, deși poate nu putem desvoltă bine sensul lor. Cum că gheena nu este trecătoare, ascultă pe Pavel care vorbește aici de cei ce nu cunosc pre Dumnezeu, și nici nu cred în Evanghelie: „că vor lua, zice, muncă peirea cea veșnică“. Dar ceea-ce este veșnic, cum poate fi trecător? „Dela fața lui Dumnezeu“, zice. Și ce înseamnă aceasta? Aici apostolul ni pune înainte cazul cel mai ușor. Fiindcă cei bogați se îngâmfa mult, apoi «nu trebuie, zice, multă osteneală, ci e de ajuns numai de a se înfățișa ii și a fi văzuți de Dumnezeu, și de îndată cu toții vor fi aruncați în osândă». Singură prezența lui va fi pentru unia lumină, iară pentru alții pdeeapsă.

„Și dela mărirea puterii lui, zice, când va veni să se proslăvească întru sfinții săi, și să se facă minunat întru toți credincioșii, în ziua aceea“. Dumnezeu să se proslăvească? «Da, zice el, să se proslăvească întru toți sfinții săi». Cum? când cei ce se îngâmfa aici vor videa atunci pre cei prigoniți de dânsii, pre cei disprețuiți și batjocoriți, stând aproape de dânsul, atunci este slava lui, sau mai bine zis, și a lor, și a lui; — slava lui, pentru că nu i-a părăsît, ci i-a ară-

tat încă mai străluciți, și slava lor, pentru că s'au învrednicit de atâta cinste. După cum bogăția lui este ca îi să fie credincioși, tot așa și slava lui este ca cei ce vor crede în el, să se bucure de bunătățile lui. Slava binelui stă în aceea, ca să aibă cui să împărtășească binefacerile sale.

„Și să se facă minunat, zice, întru toți credincioșii“, adică prin cei ce cred. Iată că și aici particula întru = εν, înseamnă prin = διὰ, căci printr'înșii el se arată minunat, când pre cei vrednici de jale și nenorociți, pre cei ce sufăr mii de rele, pre cei ce nu au șchiopătat de loc în credință, îi ridică în atâta strălucire. Atunci se va arăta puterea lui, căci deși aici se părea că îi sunt părăsiți, totuși acolo se vor bucura de multă slavă. Atunci mai ales se va arăta toată slava și toată puterea lui Dumnezeu. Cum? „Pentru că s'a făcut credincioasă, zice, mărturia voastră întru voi, în ziua aceea, pentru care ne și rugăm totdeauna pentru voi“ (Vers. 11), adică când se vor aduce la mijloc cei ce au suferit mii de necazuri și supărări, cei ce au fost siliți de împrejurări ca să se abată dela credință, și totuși n'au cedat de loc, ci au crezut până la fine, atunci, zic, și Dumnezeu se slăvește, și aceea se slăvesc. „Mai 'nainte de sfârșit, zice, nu fericiți pe nimeni“ (Sirach. 11, 28). De aceea zice, că „în ziua aceea se vor arăta cei ce au crezut“, adică atunci se va vedea folosul cel mare al credinței creștinești.

„Pentru care ne și rugăm totdeauna pentru voi, ca să vă învrednicească pre voi Dumnezeu nostru chemărei, și să împlinească toată bunavoința bunătăței, și lucrul credinței întru putere“ (Vers. 11). Dar aici el spune, că Dumnezeu să-i învrednicească chemărei; așa dar îi n'au fost chemați? N'au fost; drept care apostolul adaogă: „Și să împlinească toată bunavoința bunătăței“, fiindcă și cel cu hainele murdare a fost chemat la cină, însă n'a rămas în această chemare, ci tocmai din această cauză a fost scos afară. „Chemărei“, adică chemărei cei în cămara de nuntă, fiindcă și cele cinci fecioare au fost chemate, căci zice: „Sculăți-vă, iată mirele a venit“, și ele se pregătise, însă n'au intrat, fiindu-li

candelile stinse. Despre acea chemare spune el aici, și ea dovadă la aceasta este, că adaugă: „Și să împlinească toată bună-voința bunătăței, și lucrul credinței întru putere“, cu alte cuvinte această chemare să o căutăm noi. Dar tu privește cu câtă liniște apostolul îi temperează gândurile lor, căci pentru ea nu cumva din cauza laudelor ce li-a adus mai înainte îi să se mândrească, ea cei ce au avut succese mari, și să devină leneși spre fapta bună, li arată prin aceste cuvinte că li lipsește ceva, întrucât se află în această viață, ceea-ce de altfel spunea și Ebreilor, scriind: „Că încă n'ați stătut până la sânge, împotriva păcatului luptându-vă“ (Ebr. 12, 4).

„Toată buna-voință“ zice, adică toată mulțămirea, toată încredințarea, toată domerirea, ca și cum pare că li-ar zice: «ca să fie încredințarea lui Dumnezeu pentru voi, că nimic nu vă lipsește, ca să fiți așa, după cum voește el».

„Și lucrul credinței zice, întru putere“, adică răbdarea în prigoniri, adică să nu ne moleșim în persecuțiuni.

„Ca să se proslăvească numele Domnului nostru Iisus Christos întru voi, și voi întru el, duple darul Dumnezeului nostru, și al Domnului Iisus Christos“ (Vers. 12). Mai sus a vorbit de slavă, și tot de slavă vorbește și aici; a spus că îi se vor slăvi, ceea-ce constituie o laudă pentru dânsii; a spus că vor fi părtași ai slavei acelia, și aceasta o spune și aici, căci proslăvindu-se stăpânul, se proslăvesc și servitorii lui. Cei ce slăvesc pro stăpânul, cu atât mai mult îi vor fi slăviți, și prin el însuși, și fără el, — căci necazurile și suferințele pentru Christos slavă se numesc, și peste tot tocul faptul acesta se chiamă slavă, și orice necinste am suferi, fie ea cât de mare, slavă se numește, căci prin aceasta noi devenim cu mult mai străluciți. Apoi arătând că și aceasta este tot a lui Dumnezeu, zice: „Dupre darul lui Dumnezeu și al Domnului nostru Iisus Christos“, adică că darul acesta el însuși ni l'a dat, ca astfel să se slăvească întru noi, și pre noi să ne slăvească întru el. Și cum ne slăvim noi întru el? Prin aceea că am fost

primit dela dânsul atâta putere, încât să nu ne încovoiem chiar în fața celor mai grozave suferinți. Așa dar când ispita se întâmplă, atunci deopotrivă se slăvește și Dumnezeu, și noi; pe el îl slăvesc fiindcă ne-a întărit atât de mult, iară pe noi fiindcă ne-am făcut vrednici de dânsul. Deci, toate acestea vin dela darul lui Dumnezeu.

„Și vă rugăm pre voi, fraților, pentru venirea Domnului nostru Iisus Christos, și a noastră adunare la dânsul, ca nu de grabă să vă clătiți voi din minte“ (Cap. 2, 1. 2). Când anume va fi învierea, nu a spus, iară că acum nu va fi, aceasta a spus-o. „Și a noastră adunare zice, la dânsul“. Nici aceasta nu e puțin lucru. Ai văzut cum și mângâerea o pune la un loc cu laudele, căci atunci Christos se va arăta împreună cu noi și cu toți sfinții? Ni vorbește aici despre învierea noastră la a doua venire, și despre adunarea la dânsul, căci acestea vor fi unite la un loc. După aceea li înalță cugetele lor, căci zice: „Ca nu degrabă să vă clătiți voi din minte“.

„Nici să vă spăimântați, nici prin duch, nici prin cuvânt, nici prin epistolie, ca și cum ar fi trimisă dela noi, cum că ar fi sosit ziua lui Christos“. Aici mi se pare că face aluziune la unia cari purtau o epistolă falsificată, dând-o ca a lui Pavel, cu scopul vădit de a-i înșelă, însă apostolul arătându-i li spune, că încă n'a sosit ziua Domnului. Și ca să nu se lase a fi amăgiți, el îi asigură prin ceea-ce li scrie: „Nu vă spăimântați, zice, nici prin duch nici prin cuvânt“, adică «chiar de ar avea duchul profeției cei ce vă spun de acestea, voi să nu credeți. Când eram la voi, acestea v'am spus, să nu vă abateți dela cele ce ați auzit și ați învățat».

„Nici prin duch“. Prin aceste cuvinte el numește pe prorocii mincinoși, cari ceea-ce spuneau, grăiau prin duch necurat, căci voină a fi crezuți, îi se încercau a înșelă pe auditor nu numai prin cuvinte probabile — aceasta de altfel o învederează și apostolul prin expresiunea: „Nici prin cuvinte“ — ci încă și printr'o epistolă falsificată ce conținea asemenea idei, și pe care o dădeau ca a lui Pavel. De aceea apostolul

deschizându-li ochii, a adaos: „Nici prin epistolie ca cum ar fi trimisă dela noi“. După ce în fine îi asigură dia toate părțile, vine și expune și propria sa părere după cum urmează: „Să nu vă amăgească cineva pre voi nici într'un chip, că nu va veni până ce mai întâiu nu va veni apostasia, și se va arăta omul păcatului, fiul pierzării, împotrivnicul, și care se va înălța mai pre sus de tot cel ce se zice Dumnezeu, sau închinăciune, așa încât să șadă el în biserica lui Dumnezeu ca un Dumnezeu, arătându-se pre sine cum că ar fi el Dumnezeu“ (Vers. 3. 4).

Aici el vorbește de antichrist, și dă pe față o mare taină. Și ce înseamnă „apostasia“? Sub acest cuvânt el numește pe antichrist, căci pe mulți îi va pierde și-i va abate dela credință, după cum zice și Christos: „Ca să amăgiească, de va fi eu puțință, și pre cei credincioși“. (Math. 24, 24). Pe lângă aceasta îi mai numește și omul păcatului, căci și el va face lucruri înfricoșate, în același timp și pe alții va pregăti ca să facă asemenea lucruri. Il mai numește fiul pierzării, pentru că și el va fi pierdut, și totodată va pierde și pe alții. Dar cine va fi oare acel antichrist? Oare va fi Satană? Nicidecum, ci va fi un om oarecare, care va avea în el toată puterea și toată energia diavolului.

„Și care se va înălța mai pre sus de tot cel ce se zice Dumnezeu, sau închinăciune“. Așa dar acel antichrist nu-i va aduce la idololatrie, ci va fi un împotrivor lui Dumnezeu, care va desființa toate zeițările (πάντας καταλύσει τοὺς θεοὺς), și va poronci de a fi el adorat în locul lui Dumnezeu, și va șede în biserica lui Dumnezeu, nu numai în acea din Ierusalim, ci în fiecare. „Arătându-se pre sine, zice, că ar fi el Dumnezeu“, adică nu spunând, nu grăind el aceasta ci încercându-se de a dovedi priu fapte, pentru că va face lucruri mari, și va arăta semne minunate la cei amăgiți de el.

„Au nu vă aduceți aminte, că încă fiind eu la voi acestea am zis vouă“? (Vers 5). Ai văzut ci neconținut se videă silit de a li vorbi, și a li reaminti

ceea-ce li spusese deja? Iată că îi au fost auzit acestea și pe când el eră prezent, dar tot aceleași vorbe se vede silit de a li aminti din nou, după cum face și cu alte chestiuni. Așa de pildă în privința necazurilor ce vor avea, și de care îi auzise pe apostol vorbind, după cum zice: „Căci când am fost la voi am zis vouă mai înainte, că vom avea scârbe”. (I. Thes. 3, 4), și cu toate acestea îi uitase, așa că s'a văzut silit de a-i apăra din nou prin scris; — tot așa și despre venirea lui Christos îi auzise deja, și cu toate acestea a trebuit ea să-i pună în orânduială prin epistolă. Așa dar, dacă el li amintește acum, apoi nu li spune nimic strein și neștiut de dănșii, ci tot aceea ce pururea li-a spus.

¹⁾ După cum cultivatorii de pământ nu lasă în pace pentru vecie semințele ce le-au aruncat odată în pământ, ci le răscolesc de multe ori, căci dacă de pildă nu vor grăpă brazdele, ca astfel să astupe semințele aruncate, apoi atunci acele semințe vor deveni pradă pasărilor, — tot așa vom păți și noi, dacă nu vom căuta neconștient ca să astupăm bine ceea-ce odată am aruncat în mintea noastră, căci atunci totul am aruncat în vânt. Căci și aici diavolul le răpește, și lenea noastră pierde totul, și aici soarele le usucă, ploaea le mîlește, și aici spinii și ciulinile vor înăduși semințele cele bune. Astfel fiind, nu e deajuns ca să credem, că odată semințele aruncate, noi am scăpat de orice greutate, ci se cere multă îngrijire din parte-ni, ca să alungăm pașerile cele răpitoare, să scoatem spinii și ciulinile, să scoatem petrele cele multe, și să luăm măsuri de a împedea tot ceea-ce le-ar putea vătăma. Dar fiind vorba de pământ, de sigur că totul atârnă dela cultivator, căci pământul este nefînsuflețit, și prin urmare gata de a pătimii orice, — pe când nu tot așa se petrece cu pământul cel duhovnicesc, unde nu totul atârnă de dascăl, ci, dacă nu mai mult, apoi cel puțin pe jumătate atârnă de discipuli. Treaba noastră a dascălilor este de a arunca semințele, dar și a voastră este de a astupa bine în mintea voastră cele vorbite, de a arăta prin fapte roadele voastre, și de a smulge din rădăcină spinii ce răsar. Bogăția de sigur că este un spine grozav, care nu

¹⁾ *Partea morală.* Contra celor ce se îmbogățesc, și că în biserică trebuie cineva să între cu mult respect și evlavie, și cu băgare de samă să asculte la cele ce se citesc. (*Veron.*)

produce nici un rod, e urît și dis plăcut la vedere; un spine ce nu se poate întrebuiță la nimic, un spine ce provoacă durere celor ce se ating de el, un spine care nu numai că nici el nu are nici un rod, dar împiedică încă și alte plante de a înverzi și a face rod.

Astfel este bogăția, căci și ea nu numai că nu face rod niciodată, dar încă și împiedică pe cei ce vor a avea un asemenea rod. Spinii sunt hrana cămililor, hrana focului, și nu sunt buni la nimic alta. Tot așa este și bogăția, de nimic nu e bună, decât a înfierbântă doară cuptorul patimilor, de a aprinde ziua miază mare sufletul ca și un cuptor, de a hrăni patimele cele dobitocești, ca de pildă răzbunarea, mânia, urgia și altele de acest fel. Intocmai așa este și cămila, ce, după cum am zis, se hrănește cu spini. Se spune de cătră cei ce se îndeletnicesc cu astfel de lucruri, că nici unul dintre animale nu este atât de tare la mânia, atât de îndărătnic și răzbunător ca cămila. Tot așa este și bogăția, căci și ea hrănește patimile cele dobitocești ale spiritului, în timp ce pe cele logice le întâpă și le rănește, ca și spinii. Aspră este această buruiiană (spinele), și răsare fără a fi semănată de cineva. Dar să vedem cum și în ce loc răsare, ca să o tăiem și să o smulgem din rădăcină: ea totdeauna răsare în locurile cele răpoase, în locurile petroase, în locurile cele uscate, unde nu este umezeală de loc. Ei bine, tot așa este și bogăția, sau mai drept vorbind pofta de bogăție; și ea este o buruiiană aspră și sălbatecă, și ea răsare automat ca și spinele. Când cineva este aspru și sălbatec la inimă, când inima îi este uscată și fără pic de umezeală, adevă cănd este nemilostiv, atunci buruiiana aceasta răsare în el ca și spinii. Dar cultivatorii de pământ când voiesc a scoate spinii, nu o fac aceasta cu ferul, ci cu focul, căci numai prin foc pot să scoată toată răutatea din pământ. Nu este de ajuns numai de a tăia spinii din fața pământului și rădăcina lor să rămână în pământ, precum nu e de ajuns nici numai de a scoate rădăcina, căci chiar și atunci tot mai rămâne în pământ ceva din răutatea lor, după cum și o boală molipsitoare mai lasă ceva urme în trupul omului, — ci este neapărată trebuință de a li da foc din toate părțile, căci atunci prin ferbițeală se va evaporă și uscă toată umezeala, ce întâmplător ar fi la rădăcină, și ești sigur că nu vor mai răsări. După cum ventuza

aplicată pe trupul omului, atrage la sine toată răutatea, tot așa și focul atrage la sine toată răutatea spinilor, totul arde și nimicește, și curăță pământul.

Dar de ce oare v'am spus eu acestea? Pentru aceea, iubiților, că noi din toate părțile trebuie a scoate din inima noastră orice dragoste și orice afecțiune către bogăție. Avem și noi la îndemână un foc, care să scoată toată răutatea ei din sufletul nostru, vouă să zic focul duhului sfânt. Când noi o vom atinge cu acest foc, nu numai că vom arde spinii, ci vom putea chiar să uscăm bine orice umezeală și orice suc ar avea în ei, căci de altfel dacă vor fi înțepenii tare, totul va fi în zadar. Căci tu privește: a intrat aici în biserică un bărbat bogat, sau o femeie bogată, și iată că nu se îngrijește cum să asculte cuvintele lui Dumnezeu, ci cum să se pună în evidență, cum să stea mai famfaroană, mai mândră, cum să întrecă pe toate celelalte prin bainele ei cele luxoase; privește-o apoi cum ea și prin gesturile ce le face, și prin privirea ochilor, și prin pașii săi, și în fine cum prin toate mișcările sale se silăște de a se arăta mai gravă și mai de respect decât celelalte, și cum toată grija ei nu este decât: a văzut-o oare X sau Y? Oare a admirat-o? Oare a fost ea frumos împodobită? Oare nu i s'au festelit hainele? Oare nu i s'a rupt? Privește, zic, cum toată grija ei, nu se încheie decât la asemenea nimicuri. Tot așa intră și barbatul bogat, căci și el voește a se pune în evidență față de cei săraci, voește să-i bage în groază prin îmbrăcămintea hainelor și prin slugile cele multe ce le are după dânsul, care și împing în dreapta și în stânga pe cei din biserică, ca să facă loc stăpânului lor. Deci unul ca acesta, din marea lui mândrie, nu catadicește nici măcar aceasta să facă — adică să-și deschidă singur loc prin mulțime — căci fiind foarte îngâmfat nu se înjosește la așa ceva, ci permite slugilor ca să facă aceasta. Însă cel ce îngăduie a se comite această necuviință, dă dovadă sigură de niște moravuri necuvințioase și stricate. Apoi luându-și locul în biserică, imediat îi vin în minte toate grijile casnice, care-l trag din toate părțile, pe când mândria ce-l stăpânește spiritul se revarsă peste toți, ca și un puhoiu! Crede, sermanul, că dacă a intrat în casa lui Dumnezeu, apoi a făcut-o mai mult de hatâr, mai mult ca o grație adusă nouă și poporului, și poate chiar lui Dumnezeu! Deci.

un astfel de om îngâmfat cum oare va fi cu putință de a se vindeca vreodată?

În adevăr, spune-mi te rog: dacă cineva s'ar duce la doctor, și n'ar căuta ca el să capete grația doctorului, ci închipuindu-și că el este care face hatârul doctorului, și lăsând la o parte scopul ducerii sale, s'ar ocupa de haine, oare iesind de acolo săpatat-a el vre-un folos? Eu nu cred. Dar dacă voiți, eu vă voi spune și cauza acestui rău: oamenii aceia își închipue că venind în biserică au venit la noi; îi nu bagă samă și nu înțeleg că intră aici înaintea lui Dumnezeu, și că el este care li vorbește. Când cetetul se ridică și zice: „Acestea zice Domnul“, iară Diaconul stând, astupă gura tuturor prin expresiunea „să luăm aminte“, apoi n'o face aceasta în cinstea cetetului, ci în cinstea celui ce vorbește prin acela tuturor. Dacă cei mândri și înfumurati ar cunoaște că Dumnezeu este cel ce vorbește prin profet, toată mândria ar lepăda-o dela ei. Dacă de pildă li vorbesc capiteniile cetății, și încă nu li se îngăduie de a nu fi cu băgare de samă, apoi cu atât mai mult nu este permis când vorbește Dumnezeu. Noi, iubiților, suntem servitori ai lui Dumnezeu, noi nu vorbim ale noastre, ci ale lui Dumnezeu; pe fiecare zi se aud cetindu-se epistole trimise din cer. Spune-mi, te rog: dacă ar veni cineva acum, față fiind voi toți, dacă ar intra, zic, aici, încins cu încingătoare aurită și ridicând în mâna sa o hârtie, ar spune scuturând-o într'una că este trimisă din partea împăratului, și că i s'a poroncit de a o purta prin toată cetatea, și a pune în cunoștință pe toți de poronca împărătească, oare nu cu toții v'ați întoarce către acel comis al împăratului? Oare nu ați fi cu băgare de seamă la ceca-ce citește în acea scrisoare? Oare nu ați lua samă, fără să vă poroncească diaconul, și n'ați face tăcere? Eu cred că da, căci chiar am auzit de multe ori cetindu-se aici epistole împărătești. Apoi dacă ați fi cu băgare de samă când ar veni cineva din partea împăratului, oare când vine profetul ca trimis de Dumnezeu, și ni vorbește despre cele din ceruri, să nu se găsească nimeni a fi cu băgare de samă la cele ce spune? Sau poate că nu credeți, că cele vorbite sunt din partea lui Dumnezeu? Aceste epistole, iubiților, sunt trimise de Dumnezeu.

Deci, iubiților, să intrăm în biserică cu tot respectul cuvenit, și să ascultăm cu frică și sfială cele ce se vorbesc aici. «Dar dacă intru, zici, în biserică, și nu aud pe cineva vorbind»? Aceasta a stricat și a pierdut totul. Ce nevoie este de vorbitor? Decât și nevoea aceasta ni vine tot din cauza trândăviei noastre. Și de ce este nevoie de omilie, sau voroavă în biserică, pe cât timp totul din sf. scriptură este lămurit, totul este drept, și toate cele trebuitoare nouă sunt arătate acolo? Dar fiindcă sunteți auditori ai dezmerdării, de aceea cereți omilii, cereți predici frumoase și încântătoare. Spune-mi, te rog: Vorbiră Pavel cu fală? Întrebuințat-a el vuet mult în cuvintele sale? Și cu toate acestea Pavel a întors lumea întreagă din calea rătăcirii! Cu ce fel de fală a vorbit Petru, el care era în totul necărturar? «Dară, zici tu, nu știu cele ce sunt în scripturi». Și pentru ce nu le știi? Nu cumva sunt scrise ebrește? Nu cumva latinește? Nu cumva în alte limbi streine? Oare nu sunt scrise în limba greacă? «Dară, zici, sunt întunecate și nu destul de lămurite cele din sfânta scriptură». Și ce nu este lămurit? Oare nu sunt acolo istorii? Așa dar pe cele lămurite le știi, ca să ai nevoie a întreba despre cele nelămurite? În scripturi sunt mii de istorii, deci spune-mi una din ele; însă nu-mi vei spune. Prin urmare toate acestea nu sunt decât pretexte și vorbe goale. «Dar, zici, în fiecare zi se aud în biserică aceleași și tot aceleași». Dar ce? Oare la teatru nu auzi tot aceleași? Oare în ipodromii nu tot aceleași le vezi? Oare lucrurile toate nu sunt tot aceleași ca și ieri, și ca și mâine? Oare soarele ce răsare pururea, nu este tot același? Oare nu întrebuințăm tot aceleași mâncări pentru hrana noastră? Ași voi să aflu dela tine: fiindcă spui că în fiecare zi auzi în biserică tot aceleași, apoi spune-mi, te rog, al cărui Profet este pasajul ce se citește, al cărui apostol, sau din care anume epistolă? Nu poți răspunde, căci ți se pare că auzi ceva străin. Deci, când îți place a te lenevi, zici că aceleași se spun în biserică, iară când ești întrebat, tu te găsești ca și cum n'ai fi auzit nici odată. Dacă sunt aceleași, ar trebui să le știi, și totuși tu nu știi nimic.

De plâns și de jelit sunt asemenea pretexte, și cu adevărat că sunt vrednice de jelit, căci după cum zice Prorocul: „În zadar lucrătorul de argint mai to-

pește argintul" (Ierem. 6, 29). Tocmai pentru aceasta trebuie a fi cu băgare de samă, pentrucă sunt tot aceleași, de vreme ce nu ni pricinuește nici o obosala, și fiindcă nu spunem nimic străin, nimic schimbat. Dar ce? Dacă cele din scripturi sunt aceleași, iară cele ce noi vorbim nu sunt aceleași, ei spunem totdeauna lucruri straine, cel puțin sunteți cu băgare de samă măcar la acestea? Cătuși de puțin, pentrucă dacă vă zicem: de ce nu țineți minte măcar acestea? voi îndată răspundeți: «odată am auzit vorbindu-se de aceasta, și cum putem să ținem minte?» — iară dacă vă zicem: la acelea de ce nu dați atențiune? voi răspundeți «pentrucă vorbești aceleași», și prin urmare toate pretextele voastre nu sunt izvorite decât din lene.

Dar cu asemenea pretexte nu vom putea să scăpăm pentru vecie, ci va veni timpul când vom plânge și suspină în zadar; ceea-ce să nu fie! Fie, deci, ca noi să ne căim aici, să dăm atențiune celor ce se spun în biserică, să le ascultăm cu toată evlavia și respectul cuvenit, ca astfel să ne îndemnăm la săvârșirea faptelor bune, și să ducem viața aceasta cu vrednicie, căci numai așa ne vom învrednici de bunătățile cele făgăduite celor ce-l iubesc pe dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Și acum ce îl oprește știți, ca să se arate el în timpul său. Că iată taina fără de legei se lucrează, numai cel ce oprește acum; până se va lua din mijloc; și atunci se va arăta acel fără-de-lege, pe care Domnul îl va omori cu duchul gurei sale, și-l va pierde cu arătarea venirii sale, a căruia venire este duple lucrarea satanei" (Cap. 2, 6—9).

Cu drept cuvânt ar putea întreba cineva, ce anume este ceea „ce-l oprește“, și după aceasta să cunoască

de ce Pavel vorbește atât de întunecat aici? Așa dar ce este aceea ce-l oprește de a se arăta acum? Unii spun că aici se vorbește de charul Duchului, iar alții zic că e vorba de stăpânirea Romanilor, și cu acești din urmă mă unesc și eu. Și de ce? Pentrucă dacă ar fi voit să spună de oharul duchului, nu ar fi spus atât de întunecat, ci pe față, de vreme ce acel char și astăzi predomină pe apostol, ca și pe toți credincioșii. De altfel, dacă charul duchului ar fi lipsit dintre ei, după cum lipsia mai înainte, ar fi trebuit ca apostolul să se ducă în persoană la dâșii, după cum făcea în asemenea cazuri. Dar fiindcă el face aici aluziune la stăpânirea Romanilor, cu drept cuvânt a spus-o aceasta atât de întunecat, căci nu a voit a se expune și pe dâșul ca și pe ei la dușmăniile prisoselnice și la primejdii nefolositoare. Dacă ar fi spus, că puțin după aceea, împărăția Romanilor se va surpa, de'ndată l'ar fi nimieit și pe el ca primejdios, și pe toți creștinii, ca revoltători ai ordinii publice. Și nu a zis că aceasta se va întâmpla iute, deși de altfel neconținut aceeași spune, însă ce? „Ca să se arate el în timpul său“, zice :

„Că taina fără de legei se lucrează“. Aici el face aluziune la Neron, ca fiind tip al lui antichrist, căci și el voia a fi crezut de Dumnezeu. Și bine a zis apostolul „taina“, adică nu pe față, ca acela (antichrist), și nici așa de nerușinat ca el, ci pe ascuns. «Dacă mai înainte de timpul acela s'a găsit, zice, un bărbat, care în privința răutății nu eră mai jos de antichrist, ce lucru de mirare dacă și acesta va fi tot așa de rău»? Și privește că apostolul nu l' numește pe față, și aceasta nu din cauza fricei ce ar fi avut de Neron, ci mai mult ca să ne învețe pre noi, ca să nu ne băgăm în primejdii zadarnice, dacă aceasta nu o cere nimic grabnic. Tot așa face și în cazul de față, unde pe lângă expresiunea de mai sus adaogă mai departe: „Numai cel ce oprește acum, până se va lua din mijloc“, adică, când împărăția Romanilor se va lua dela mijloc, atunci va sosi și acela. Și cu drept cuvânt zice aceasta, căci pe câtă vreme stăpânește frica de împărăția aceasta, nimeni nu va îndrăzni a se mândri și a se înălța atât de mult, dar când împărăția va lua sfârșit, atunci și acela, odată cu anarhia, se va arunca și se va încerca

să răpească și stăpânirea oaminilor, și stăpânirea lui Dumnezeu. După cum și mai 'nainte de aceasta au luat sfârșit și alte împărății, ca de pildă împărăția Medilor care a fost desființată de Babiloneni, cea a Babilonienilor de Perși, cea a Perșilor de Macedoneni, cea a Macedonenilor de Romani, tot așa și aceasta va fi desființată de antichrist, iară acela de Christos, căci nu va putea stăpâni de loc. Toate acestea ni le pune înaintea Prorocul Daniil cu multă clarițate. „Și atunci, zice, se va arăta acel fără-de-lege“, — dar după aceasta? Mângâerea este aproape, căci zice: „Pe care Domnul îl va omori cu duchul gurei sale, și-l va pierde cu arătarea venirei sale, a căruia venire este duple lucrarea satanei“. Precum se întâmplă cu focul, căci deabea se ridică para, și miclele insecte și pier mai 'nainte încă de a se atinge de ele, tot așa va fi și atunci, căci nelegiuitul va pieri numai la arătarea lui Christos, și numai după cuvântul, sau mai bine zis, după poronca ce va da. E deajuns ca Christos să fie de față, și imediat toate acestea se vor nimici; numai înfațișindu-se el, și de 'ndată minciuna va fi resturnată.

Mai departe apoi arată cine este acesta „a căruia venire este duple lucrarea satanei“, căci adaogă: „întru toată puterea, și semne și minuni ale minciunei“. Acestea le-a prezis apostolul, ca nu cumva îi să fie înșelați atunci, — adecă că acel nelegiuit va arăta o mare putere, însă nimic nu va fi adevărat, ci totul pentru înșelăciune. „Și minuni, zice, ale minciunei“, adecă mișcări înșelătoare, sau minuni care se sfârșesc în minciună.

„Și întru toate amăgirea nedreptăței, întru cei peritori“ (Vers. 10). «Dar, zici tu, de ce oare va îngădui Dumnezeu ca să se facă aceasta, și care anume este economia faptului? Care poate fi folosul venirii aceluia, dacă acea venire este spre vătămarea neamului ominesc? Nu te spăimântă, iubitul, ci ascultă bine ceea-ce spune apostolul: „întru cei peritori“, zice, adecă numai într'aceștia va avea putere, adecă puterea lui se va mărgini numai într'aceștia, cari chiar de nu ar fi venit el, tot nu ar fi crezut. Care e câști-

gul? Acela că chiar acei peritori nu vor mai avea ce zice, de vreme ce li se va astupă gura. Și cum aceasta? Apoi chiar dacă a venit acela, și dacă nu ar fi venit, îi tot nu ar fi crezut în Christos, — prin urmare venirea lui este spre peirea lor. Ca să nu zică ii: «apoi fiindcă Christos se numea pe sine Dumnezeu — deși nicăire n'a spus aceasta pe față, dar cei după dânsul au predicat despre dumnezeirea lui de aceea n'am crezut în el, și fiindcă noi am auzit că unul este Dumnezeu, din carele sunt toate, de aceea n'am crezut lui». Deci tocmai acest pretext îl va resturnă antichrist prin venirea lui, căci când va veni acela, și nu va poronci nimic sănătos, ci totul va fi nelegiuit, iară ii se vor ademeni numai din semnele și minunile cele înșelătoare, și vor crede în el, prin aceasta li se va închide gura. «Dacă n'ai crezut lui Christos, apoi cu atât mai mult nu trebuia să crezi lui antichrist, căci acela zicea că este trimis de Tatăl, iară acesta cu totul din contra». De aceea și zicea Christos: „Eu am venit întru numele Tatălui, și nu m'ați primit, iară acela va veni întru numele său, și-l veți primi pre el” (Ioan 5, 43). «Dar am văzut la el semne și minuni multe» vor zice poate; însă și Christos a făcut multe și mari minuni; și prin urmare trebuia ca să credeți lui. Despre acela multe s'au spus mai 'nainte, că este fără-de-lege, că este fiul pierzării, că venirea lui este după lucrarea satanei, pe când despre Christos cu totul din contra, că este mântuitor, și că va aduce mii de bunuri.

„Pentru că dragostea adevărului n'au primit ii, ca să se mântuiască. Pentru aceea va trimite lor Dumnezeu lucrarea înșelăciunei, ca să crează ii minciunei, ca să se judece toți cari n'au crezut adevărului, ci au binevoit întru nedreptate” (Vers. 11. 12). Nu a zis «ca să se osândească» ci „ca să se judece”, adică să stea înaintea tribunalului celui înfricoșat, ca să fie ii fără nici un cuvânt de îndreptare. Prin expresiunea „dragostea adevărului”, el înțelege pe Christos. „Pentru că dragostea adevărului n'au primit ii, ca să se mântuiască”. Amândouă erau în persoana lui Christos, — și iubind pre oameni, și pentru lucruri adevărate — și deci pentru

amândouă acestea el a venit. „Ci au binevoit întru nedreptate“, căci antichrist va veni spre vătămarea oaminiilor, nedreptățindu-i. Ce nu va face el atunci? Totul va pune în mișcare, totul va tulbură, și prin poroncile ce le va da, și prin groaza ce va răspândi. Înfricoșat și groaznic va fi în toate privințele, și prin puterea, și prin cruzimea, și prin poroncile lui cele nelegiuite. Însă nu te spăria, căci puterea lui se va mărgini în cei peritori. De altfel tot atunci va veni și Elie, însă venirea lui va fi pentru siguranța și apărarea credincioșilor. Despre venirea lui Elie spune și Christos, căci zice: „Elie va veni mai 'nainte, și va așeză toate“ (Math. 17, 11), sau și aiurea, unde vorbește de Ioan: „Cu puterea lui Elie“, zice, deși Ioan nu a făcut semne ca Elie, și minuni, după cum și evanghelistul zice: „Că Ioan n'a făcut nici un semn, iară toate câte a zis Ioan pentru acesta, adevărate au fost“ (Ioan 10, 41). Dar cum oare Ioan trebuia a veni cu puterea lui Elie? Adecă aceiași slujbă avea a îndeplini, ca și Elie, căci precum el a fost înainte mergătorul celei întâi veniri, tot așa și Elie va fi înainte mergătorul celei de a doua și slăvitei veniri, și spre aceasta este rezervată venirea lui.

Deci să nu ne înfricoșăm, iubiților, căci apostolul mai mult a zguduit oarecum eugetul auditorilor, și nici de cum n'a lăsat să se înțeleagă că cele ale lumii aceștia sunt rele, ci că sunt vrednice de mulțămire. De aceia a adaos: „Iară noi datori suntem totdeauna a mulțămi lui Dumnezeu pentru voi, fraților iubiți de Domnul, căci v'a ales pre voi Dumnezeu din început spre mântuire, întru sfințenia ducului, și întru credința adevărului“. Cum i-a ales spre mântuire? Sfințindu-i prin ducul. Acestea sunt cele esențiale spre mântuirea noastră: nici decât însă, dela faptele sau succesele noastre, ci numai prin credința adevărului. Iată că și aici particula „întru“ este în loc de „prin“, adecă prin sfințirea ducului, prin credința adevărului.

„La care v'a chemat pre voi prin evanghelia noastră, spre câștigarea slavei Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 14). Nici aceasta nu e

puțin lucru, dacă Christos consideră mântuirea noastră ca slavă a sa. Slava celui filantrop este ca mulți să se mântuiască. Așa dar, mare este Domnul nostru și minunat foarte, dacă dorește atât de mult mântuirea noastră, încât ni trimite și pe Duhul sfânt ca să lucreze la sfințirea noastră!

Dar de ce oare n'a spus mai întâiu de credință, ci de sfințenia ducului? Pentru că și după sfințenie noi avem mare nevoie de ea, ca să nu ne clătinăm din locul în care ne găsim. Ai văzut cum el arată că nimic nu este al lor, ci totul al lui Dumnezeu? „La oare, zice, v'a chemat pre voi prin evanghelia noastră, spre câștigarea slavei Domnului nostru Iisus Christos“.

„Drept aceea, fraților, stați și țineți predările, care v'ați învățat prin cuvânt, ori prin epistolia noastră“ (Vers. 15). De aici se vede lămurit, că nu toate li predă lor prin epistolă, ci multe li se predă și din gură, însă și acestea ca și acelea sunt vrednice de credință. Așa dar și predania bisericii, adică tradițiunea nescrisă, transmisă din generație în generație, noi o credem vrednică de credință. Tradițiune este, și deci nu cere nimic mai mult. Mai arată aici, că erau mulți de acei ce se clătinase din credința cea adevărată.

„Și însuși Domnul nostru Iisus Christos, și Dumnezeu și Tatăl nostru, care ne-a iubit pre noi, și ni-a dat mângâiere veșnică, și nădejde bună prin dar, să mângâie inimile voastre, și să vă întărească pre voi întru tot cuvântul și lucrul bun“ (Vers. 16. 17). Iarăși rugăciune unită cu mângâiere, căci aceasta va să zică de a ajuta cu adevărat.

„Care ne-a iubit pre noi, zice, și ni-a dat mângâiere veșnică, și nădejde bună prin dar“. Unde sunt acum cei ce înjosesc pe fiul, pentru că la taina botezului fiul este pus după Tatăl? Iată că aici e cu totul din contra. „Cel ce ne-a iubit pre noi, zice, și ni-a dat mângâiere veșnică“. Și care este acea mângâiere veșnică? Nădejdea celor viitoare. Ai văzut cum el deșteaptă ougetul lor, punând în sirul

rugăciunii și dovezile de îngrijirea cea nespusă a lui Dumnezeu? „Să mângâie, zice, inimile voastre, și să vă întărească pre voi întru tot lucrul bun“, adică prin tot lucrul și prin toată fapta bună. Aceasta este mângâierea creștinilor, de a face tot ceea ce este bun și plăcut lui Dumnezeu. Vezi încă, și cum li înfrânează gândurile lor prin expresiunea: „care ni-a dat mângâiere și nădejde bună prin dar“, și cum în acelaș timp li dă speranțe bune pentru cele viitoare. Dacă el ni-a dat atâtea daruri acum, apoi cu atât mai mult ni va da cele viitoare. «Eu, zice, am spus așa, dar totalul este al lui Dumnezeu» „Să vă întărească“, adică să vă asigure ca să nu vă clătiți, sau să vă abateți, căci aceasta atârnă nu numai de dânsul, ci și de noi. Așa dar expresiunea „să vă întărească“ este zisă și cu privire la credință, și cu privire la fapte, căci aceasta este mângâiere adevărată. Când cineva nu ce clintește din credință, ori și ce ar pălîmi, totul suferă cu bunăvoință; — dar dacă cugetul său se clatină, nimic bun și nobil nu va mai face în viitor. Unul ca acesta este ca și luptătorul din stadiu, care nefiind bine pregătit i se slăbesc mâinile la un moment dat, și atunci sufletul lui se clatină, căci a pierdut speranța că va putea face ceva bun în viitor.

„Rugați-vă, fraților, pentru noi, ca cuvântul Domnului să curgă și să se mărească ca și întru voi“ (Cap. 3, 1). Apostolul s'a fost rugat pentru dânsii mai înainte, ca Dumnezeu să-i întărească, iară aici cere dela dânsii ca și îi să se roage lui Dumnezeu pentru el, nu ca să nu se primejduiască în predica evangheliei, căci spre aceasta eră pus, ci „ca cuvântul Domnului să curgă și să se mărească, zice, ca și întru voi“, — ba încă cererea sa o însoțește de laude la adresa lor, căci zice: „ca și întru voi“.

„Și ca să ne izbăvim de oamenii cei răi și vicleni, că nu este a tuturor credința“ (Vers. 2). Aici arată și primejdiile sale, însă mai cu seamă pe dânsii îi încurajază. „De oamenii cei răi, zice, și vicleni, că nu este a tuturor credința“. Așa dar el vorbește aici de acei ce'l contrariau în predica evangheliei, de cei ce se împotriveau și războiau cre-

dințele religioase, căci aceasta lasă a se înțelege prin expresiunea „nu este a tuturor credința“. Nu mi se pare, deci, că el face aici aluziune la primejdii, ci la acei co-l contrariau și-l împedecau în predica cuvântului, ca de pildă Alexandru laurarul, despre care spune: „că foarte a stătut în potrivea cuvintelor noastre“ (II. Timoth. 4, 15). Adecă, că sunt și de aceia cărora nu li aparține credința, ca și cum vorbind cineva de moștenirea părintească, ar zice că nu fiecare dintre fiii împăratului este dat de a se urcă pe tronul împărătesc. Tot aici apostolul li 'nalță cugetele și inimile lor, căci atâta curaj aveau li cătră Dumnezeu, încât puteau și pe dascălul lor să-l scape de primejdii și în același timp să-i înlesnească și predica cuvântului.

¹⁾ Deci și noi, iubitorilor, aceleași zicem. Nimeni dintre voi să nu mă judece de ușurință, și nici dintr'o umilintă nemăsurată să mă lipsească de un ajutor atât de mare. Și nici nu o spunem aceasta cu același gând, cu care a spus Pavel, căci el voind a încuraja pe discipuli, li spunea ca să se roage pentru dânsul, pe când noi facem aceasta voind a ne folosi mult, și a câștiga ceva mare și bun prin rugăciunile voastre. Și suntem deplini încredințați, că dacă toți voi într'un cuget, veți întinde mâinile cătră Dumnezeu pentru smerenia noastră, veți câștiga totul.

Astfel atacăm noi pe vrăjmași: cu rugăciunile și cu binecuvântările. Dacă cei vechi atacau astfel pe dușmanii lor înarmați, apoi cu atât mai mult noi trebuie de a război pe dușmanii noștri fără arme, adecă numai cu rugăciunile și binecuvântările. Astfel a pus pe fugă Iezechia pe Asirian, astfel Moisi pe Amalic, astfel Samuil pe Ascaloniți, astfel Iisus al lui Navi pe cei trezeci și doi de împărați ²⁾. Deci, dacă acolo unde

¹⁾ *Partea morală.* Cererea sf. Chrisostom cătră popor, de a se rugă lui Dumnezeu pentru el, căci rugăciunea poporului va fi de mare folos pentru el. Nu trebuie a se întrista cineva în sufletul său, și apoi a se ascunde; nici de dânsul să nu se ferească și nici de altul, ci mai cu seamă trebuie a controla cele auzite, care l-au întristat, spre a se convinge de adevăr. Se dovedește, că cuvântul (omilia) acesta l-a rostit sf. Chrisostom fiind Episcop. (Veron).

²⁾ *Notă.* Locul citat din Iisus al lui Navi este din capit. 12, 24, unde se citește: „Toți acești împărași erau treizeci și unu.“ (Trad.).

eră nevoie de arme și de luptă, lăsau armele la o parte și se refugiau la rugăciuni, dar încă unde urmează de a săvârși toate lucrurile numai prin rugăciuni, cu cât mai mult încă trebuie de a alerga la ajutorul lor? «Dar acolo, zici tu, cei mai mari, adevărații povățuitorii poporului, se rugau pentru popor, pe când tu ceri ca poporul să se roage pentru cel mai mare, adevărat povățuitorul și conducătorul său». Știu și eu, iubite, că atunci oarecari dintre cei stăpâniți erau neșpuși, fără rânduială și oameni de nimic, și de aceea de multe ori se mântuiau numai prin curajul și destoinicia conducătorului lor, — dar astăzi când prin charul lui Dumnezeu ni s'a dat de a găsi mulți, și poate pe cei mai mulți, eu mult mai buni și mai superiori conducătorului, astăzi, zic, s'au schimbat lucrurile. Deci, nu ne lipsiți de ajutorul acesta, ci ridicați sus mâinile noastre, ca nu cumva să se moleșească, deschideți gura noastră, ca nu cumva să se închidă cu totul, rugați pe Dumnezeu pentru aceasta, și rugați-l cu căldură. Rugăciunile voastre sunt îndreptate lui Dumnezeu pentru noi, însă totul se resfrânge asupra voastră, căci noi stăm aici spre binele vostru, și ne îngrijim de ale voastre. Așa dar rugați pe Dumnezeu fiecare din voi, și în particular, și în public. Privește ce spune Pavel: „Ca despre multe fețe darul cel către noi prin mulți să se mulțamească pentru noi“ (II. Cor. 1, 11), adevărat ca charul să se dea multora. Dacă publicul reușește de multe ori de a scăpa pe cei condamnați și țirți la moarte, căci împăratul milostivindu-se de rugăciunile mulțimei își schimbă părerea, și iartă pe cel condamnat la moarte, cu atât mai mult se va milostivi Dumnezeu la rugăciunile voastre, nu atât la mulțimea, pe cât la virtutea voastră.

Avem, iubitorilor, un rezboinic înfricoșat! Voi vă îngrijiți fiecare de ale sale, pe când noi ne îngrijim de toate ale voastre și ale noastre la un loc! Am dat la o parte durerile pricinuite de rezboiu, însă diavolul se înarmează mai grozav contra noastră, căci chiar și în rezboae dușmanul se încearcă mai înainte de orice ca să doboare pe general. De aceea toți ostașii aleargă spre parte aceea, de aceea este vuet mult, căci fiecare

se silește să'l scape, și toți îl îngrădesc din toate părțile cu scuturile și armele lor, căci voesc a apăra capul lui. Ascultați ce spune lui David tot poporul, — și n'o zic aceasta ca să mă compar eu David, căci nu sunt atât de smintit, ci voiesc numai a arăta îngrijirea publicului pentru stăpânul și conducătorul său: „Să nu ieși cu noi la război, zice, ca să nu se stingă lumina lui Israel“ (II. Imp. 21, 17). Acum tu privește cât de mult erăuau îi pe bătrân.

Am mare nevoie, iubiților, de rugăciunile voastre, și nimeni, după cum am spus, dintr'o umilintă nemăsurată să nu mă lipsească de acest ajutor. Dacă ale noastre vor merge bine, apoi atunci și ale voastre vor fi mai strălucite; dacă cele ale învățăturii curg din belșug asupra noastră, apoi bogăția de sigur că vă revine vouă. „Nu cumva păstori se păstoresc pre îi înșii“ (Iezech. 34, 2)? Vezi cum Pavel cere într'una astfel de rugăciuni? Nu auzi cum Petru a fost răpit din închisoare, fiindcă rugăciuni îndelungate se făceau pentru el? Eu am mare credință că rugăciunile voastre mi vor putea face mult bine, dacă sunt făcute în comun acord. Cu cât credeți că este mai mare de cât smerenia noastră intervenirea obștiei întregi, când acea obștie se roagă pentru noi lui Dumnezeu? Dacă eu nu am curajul de a mă ruga pentru mine însumi, apoi eu atât mai mult pentru alții. Aceasta este a celor ce sunt lăudați pentru virtutea lor; a celor ce au reușit să atragă pe Dumnezeu în favorul lor, căci numai aceștia pot să ceară lui Dumnezeu a fi milostiv și îndurat, — dar cel ce este și el respins, cum va putea să se roage lui Dumnezeu pentru alții? Dar fiindcă sunt legat de voi prin dragostea părintească, și fiindcă dragostea toate le cutează, toate le îndrăznește, apoi eu nu numai în biserică, ci și acasă mai înainte de orice, fac către Dumnezeu rugăciunea mea pentru sănătatea voastră sufletească și trupească. Altă rugăciune nici nu este mai bună pentru un preot, decât a se ruga lui Dumnezeu pentru câștigarea celor bune de către păstoriții săi, mai înainte de a se ruga pentru sine. Dacă Iob sculându-se în fiecare dimineață, de îndată făcea rugăciuni pentru fiii săi trupești, apoi eu cât mai mult oare nu suntem noi datori de a face aceasta pentru fiii cei duhovnicești?

Dar de ce oaro le spun acestea? Pentrucă dacă noi facem rugăciuni și cereri pentru voi toți, deși suntem atât de departe de mărimea faptului, apoi cu atât mai mult sunteți datori voi a face aceasta. A se ruga unul singur pentru mulți, este lucru foarte îndrăzneț, și are nevoie de mult curaj, pe când a se aduna mai mulți la un loc și a face cereri și rugăciuni pentru unul singur, nu e nimic greu. Fiecare atunci își face rugăciunea, nu atâta încrezându-se în propriile sale puteri, pe cât încrezându-se în mulțime și în concordia ce stăpânește printre dânsii, căci în fața acestora Dumnezeu se milostivește totdeauna. „Unde vor fi doi sau trei, zice, adunați întru numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor“. Dacă, unde sunt numai doi sau trei și el este în mijlocul lor, apoi cu atât mai mult când veți fi adunați voi la un loc. Dacă cel ce se roagă în deosebi nu poate căpăta ceea-ce cere, iară de se va ruga la un loc cu mulțimea va reuși în cererea sa, apoi de aici putem avea dovada cea mai bună, că nu meritul nostru propriu are vre-o putere înaintea lui Dumnezeu, ci unirea și conglăsuirea multora are acea putere. „Unde vor fi, zice, doi sau trei adunați“. Dar de ce spui doi sau trei? Când numai unul va fi întru numele tău, de ce nu ești acolo? «Pentru că voiesc, zice, de a fi toți la un loc, și niciodată să nu se despartă».

Deci, iubiților, să ne îngrădim unii pe alții, să ne legăm împreună cu dragostea, și nimeni să nu se despartă de noi. Dacă cineva are de învinovățit, fie pe aproapele, fie pe noi, dacă cineva este întristat, fie pe oricine, apoi să nu țină în cugetul său acea supărare. Această grație o cer dela voi, de a vă apropia aici și a acuza dacă aveți ceva, și veți primi din partea noastră justificare. „Muștră pre prietin, zice, ca nu cumva să fi făcut, și să nu mai facă; muștră-l ca nu cumva să fi zis, și de a zis, mai mult să nu zică“ (Sirach, 19, 13. 14). Căci dacă ne vom justifica, sau dacă cunoscându-ni bine greșala, vom cere iertare, ne vom și încerca în viitor a nu mai cădea în astfel de greșale. Aceasta este și în interesul vostru, și al nostru. Poate că voi ați condamnat fără rezon, însă aflând adevărul lucrului, vă

veți îndreptă, iară noi dacă am greșit în neștiință, ne vom corecta. Nu este în interesul vostru de a sta nepăsători, căci voi știți că se va da pedeapsă pentru orice cuvânt rostit în zadar, în același timp și noi ne vom ușura de orice vinovății, fie ele mincinoase, fie adevărate; pe cele mincinoase le vom depărta ca dovădite de mincinoase, iară pe cele adevărate le vom depărta prin faptul că niciodată nu vom mai face. Este foarte putincios ca cel ce are atâtea griji, să scape ceva din vedere, și în neștiință să greșească. Dacă fiecare dintre voi având casă, și femei, și copii, și slugi, unul mai mulți, altul mai puțini, și totuși e silit de multe ori să greșească față de un număr restrâns de suflete, nu cu intențiune, ci sau că nu știe, sau că voește a îndreptă ceva, — apoi cu atât mai mult noi, care prezidăm un public atât de numeros. Și încă fie ca să vă înmulțească Domnul și să vă binecuvinteze, pe cei mici împreună cu cei mari! Deși la un public numeros este și îngrijirea mai mare, totuși noi nu încetăm a ne ruga ca să ni se sporească o astfel de îngrijire, ca publicul să se înmulțească, și să avem plăcerea de a ne îngriji de toți. Pentrucă și părinții nu voiesc a îndepărta pe nici unul din copii, deși din cauza lor de multe ori sunt amăriți.

Toate sunt deopotrivă și nouă, și vouă, și același capital de bunuri este rezervat fiecăruia. Nu eu mai cu îmbelșugare mă împărtășesc din masa cea sfântă, iară voi mai puțin, ci cu toții deopotrivă ne atingem de ea. Dacă eu sunt cel întâiu, nu e vre-un lucru mare, fiindcă și printre copii cel mai mare întinde mâna întâiu în mâncare, — cu toate acestea nimic nu urmează de aici, ci toate ni sunt deopotrivă, căci viața mântuitoare care unește sufletele noastre se dă fiecăruia cu aceeași cinste. Nu eu mă împărtășesc din alt miel, și voi din altul, ci din unul și același ne împărtășim cu toții; același botez avem cu toții, cu toții ne-am învednicit de același duch, cu toții alergăm către aceeași împărăție, suntem deopotrivă frați ai lui Christos, totul ni este comun. Deci, cu ce anume vă întrec eu, și ce am mai mult decât voi? Vă întrec cu grijele, cu suferințele și cu necazurile ce le am pentru voi. Însă nimic nu este mai plăcut ca aceste suferinți, căci și mama suferind pentru copil, simte

plăcere de a suferi, îngrijește pentru cel născut de ea, și se bucură de îngrijire, deși îngrijirea prin sine este ceva amar, însă când este vorba de copii, atunci e plăcută.

Și eu am născut pe mulți dintre voi, însă după aceasta am simțit durerile. Mamele trupesti mai înăisău simt durerile facerei, și apoi vine facerea, dar aici (în nașterile duhovnicești) durerile se țin într'una până la suflarea cea mai de pe urmă, ca nu cumva cel născut să fie vre-o stârpiciune, ceea-ce dorește foarte mult să nu se întâmple. Dacă și altul a născut de multe ori, eu totuși și atunci sunt stăpânit de griji, căci nu naștem nimic din noi, ci totul este din charul lui Dumnezeu. Deci, dacă amândoi naștem prin duch, apoi nu ar greși cineva spunând că cei născuți de acela sunt ai mei, și cei născuți de mine sunt ai lui.

Acestea toate cugetându-le, vă rog a'mi da ajutor prin rugăciunile voastre, ca și voi să fiți lauda noastră, și noi a voastră, în ziua Domnului nostru Iisus Christos, pe care fie a o videa cu toții cu încredere și curaj, prin Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Credincios este Domnul, care vă va întări pre voi, și vă va păzi de cel viclean. Și avem nădejde întru Domnul de voi, că cele ce poruncim vouă, și faceți, și le veți face. Iară Domnul să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu și răbdarea lui Christos“ (Cap. 3, 3—5).

Nici toată nădejdea nu trebuie a o lăsa numai în rugăciunile sfinților, și noi să stăm în neactivitate, să ne alipim de răutate, și de nimic să nu ne mai îngrijim,

și nici iarăși săvârșind cele bune să disprețuim ajutorul ce putem avea prin acele rugăciuni. Mări cu adevărat ni sunt foloasele ce le putem câștiga prin rugăciunile sfinților făcute pentru noi, însă numai atunci când și noi lucrăm. De aceea și Pavel rugându-se pentru dânsii, și punând iarăși înaintea lor cuvântul cel demn de credință a făgăduinței, li zice: „Credincios este Domnul, care vă va întări pre voi, și vă va păzi de cel viclean“, «căci dacă v'a ales pre voi spre mântuire, nu mințește, și nici nu va lăsa să vă perdeți». Dar ca nu cumva prin aceasta li să cadă în trândăvie, și crezând că totul atârnă de Dumnezeu, să adoarmă cu această speranță, privește cum li cere și conlucrarea lor spre acest scop, căci zice: „Avem nădejde de voi întru Domnul, că cele ce porocim vouă, și faceți, și le veți face“. Credincios este Dumnezeu, și dacă a făgăduit că ne va mântui, nu mai încape nici o îndoială că ne va mântui, numai așa după cum a făgăduit. Și cum a făgăduit? Dacă vom voi, și vom asculta de dânsul, nu la întâmplare, și nici stând în nemișcare ca lemnele și petrite. Bine zice el: „Avem nădejde întru Domnul“, adică, avem nădejde în filantropia lui, așa că prin aceste cuvinte iarăși li înfrânge mândria lor, căci totul atârnă de Dumnezeu. Dacă ar fi zis «avem nădejde în voi» ar fi fost poate o mare laudă pentru dânsii, dar nu i-ar fi învățat ca ii să atribue lui Dumnezeu totul. Sau dacă ar fi zis: «avem credință în Domnul că vă va păzi» și nu ar fi adaos expresiunea „de voi“, și că „cele ce porocim vouă, și faceți, și le veți face“, i-ar fi făcut nepăsători, căci ar fi aruncat totul numai în puterea lui Dumnezeu. De sigur că totul trebuie a atribui lui Dumnezeu, însă conlucrând și noi, și nefugind de dureri și de lupte. Arată apoi, că deși virtutea singură este de ajuns de a ne mântui, totuși este necesar ca acea virtute să fie continuă, și să ne însoțească până la cea de pe urmă suflare.

„Iară Domnul, zice, să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu și răbdarea lui Christos“. Iarăși îi laudă, și să roagă pentru ii, arătând prin aceasta marea lui grijă ce o

avea, și interesul ce-l purtă pentru mântuirea lor. Fiindcă trebuia a pași mai departe, și a-i muștră pentru oare-care neorândueli, prin acestea li pregătește mai dinainte cugetele ior, căci zice «că avem nădejde, că veți asculta, că veți face» și li cere ca îi să se roage pentru dânsul, iară mai la urmă îi și dorește mii de bunătăți, — toate acestea, zic, sunt înaintea mergătoare muștrărilor ce urmă a le face. „Iară Domnul, zice, să îndrepteze inimile voastre spre dragostea lui Dumnezeu, și răbdarea lui Christos“. Multe sunt care abat pe cineva dela dragoste, și totodată multe sunt și neorânduile ce izvorăsc de aici. Mai întâiu este dragostea lui mamonă, care atingând sufletul nostru ca cu niște mâni îndrăznețe, îl încleștează bine din toate părțile, și apoi îl trage și-l duce chiar unde nu voim noi. Apoi vine slava deșartă, care de multe ori se prefăce în scârbă, necazuri și ispite. De aceea și avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, care ca și un vânt puternic să împingă corabia noastră spre dragostea lui Dumnezeu. Să nu-mi spui că «îl iubesc pre dânsul mai mult decât pre mine», căci acestea sunt numai vorbe goale; tu arată-mi prin fapte că-l iubești mai mult decât pre tine. Iubește-l mai mult decât pe argint, și atunci te voi crede că-l iubești mai mult decât pe tine. Dar cel ce pentru Dumnezeu nu disprețuește banii, cum se va disprețui pe sine? Și ce spun eu de bani? Cel ce nu disprețuește lăcomia, ceea-ce ar trebui să facă și fără de poroncile lui Dumnezeu, cum se va disprețui pe sine?

„Și răbdarea lui Christos“. Ce va să zică „răbdarea lui Christos“? Adecă să răbdăm după cum a răbdat și el, sau ca să facem cele ce a făcut el, sau ca să-l așteptăm pre dânsul cu răbdare, adecă să fim pregătiți. Fiindcă multe ni-a făgăduit, și însuși va veni să judece viii și morții, de aceea să răbdăm și să-l așteptăm. Unde spune apostolul de răbdare, totdeauna face aluziune la scârbe, căci aceasta însemnă a iubi cineva pre Dumnezeu, a răbdă și a nu se tulbură.

„Și poroncim vouă, fraților, întru numele Domnului nostru. Iisus Christos, să vă feriți voi de tot fratele ce umblă fără de rânduială, si nu duple predania care a luat dela noi“

(Vers. 6), adecă nu noi vă spunem acestea, ci Christos, căci aceasta înseamnă „întru numele Domnului nostru Iisus Christos“, în loc să zică «prin Iisus Christos» — arătând prin aceasta însemnătatea poroncij, ca și cum li-ar fi zis: «băgați samă bine, că Christos nicăiri nu ni-a poroncit ca să stăm în neactivitate».

„Să vă feriți, zice, de tot fratele ce umblă fără de rânduială“, adecă să nu-mi spui că este bogat, sau sărac, sau sfânt, căci aceasta 'mi este indiferent. „Ce umblă“ adecă, care trăește fără rânduială. „Și nu după predania care a luat dela noi“. Prin expresiunea predanie apostolul numește aici nu predania prin cuvânt, ci predania prin faptă, fiindcă principalmente aceasta o numește el predanie peste tot locul.

„Căci înși-vă știți cum se cade vouă să urmați nouă, că noi n'am umblat fără de rânduială întru voi, nici în dar pâne am mâncat dela cinevă, ci întru osteneală și nevointă, noaptea și ziua lucrând, ca să nu îngueiem pre cinevă din voi“. (Vers. 7. 8). «De am și mâncat, zice, totuși nu am mâncat în dar dela nimeni, ci prin truda și osteneala noastră».

„Nu că doară n'avem putere, ci ca pre noi tip (pildă) să ne dăm vouă, ca să ni urmați nouă. Că și când eram la voi aceasta poronciam vouă, că dacă nu voește cinevă să lucreze, nici să mănânce“ (Vers. 9. 10). Privește cum în epistola dinainte vorbește mai cu blândetă oarecum, căci zice: „Vă rugăm pre voi fraților să adăogați mai mult“ (I. Thes. 4, 10) și nicăiri nu spune „vă poroncim“, sau „întru numele Domnului nostru Iisus Christos“ — ceea-ce li-ar fi putut înfricoșă, ci «să adăogați mai mult» „ca să umblați cu bun chip“ (Ibid, vers. 12), adecă să nu vă înfrunteze cei de afară, să nu vă grăiască de rău, — pe când aici nimic din acestea, ci „dacă nu voește cineva să lucreze, nici să mănânce“. Deci, dacă

Pavel neavând nici o silă, și putând a stă în neactivitate, el care își luase asupra sa un lucru atât de greu, și totuși lucră ziua și noaptea, ca să poată și pe alții a ajuta, apoi cu atât mai mult trebuia să facă așa ceilalți, cari nu erau în aceleași condițiuni.

„Că auzim, că unia umblă la voi fără de rânduială, nimic lucrând, ci iscodind“ (Vers. 11). Aici spune așa, pe când în cealaltă epistolă zice „Să umblați cu bun chip către cei de afară“. Și pentru ce? mai ales că poate nici nu era vre-un caz de felul acesta, de oarece și în alt loc îndemnând pe discipuli li zicea: „Mai fericit este a da, decât a lua“ (Fapte 20, 35). Deci expresiunea „umblați cu bun chip“ nu se rapoartă la vre-o neorânduială, ci la activitatea lor, pentru care a și adaos imediat: „Ca să nu aveți trebuință de nimic“ (I. Thes. 4, 12). Aici însă, mai pune și o altă necesitate, aceea adecă de a face binele către toți, căci mai departe zice: „Iară voi fraților, nu slăbiți a face bine“. (Vers. 13). Cel ce nu lucrează, deși ar putea lucra, de sigur că prin trândăvia sa va deveni un iscoditor. Însă eleimosina se dă numai aceloră căroră nu li ajunge ceea ce câștigă prin osteneala mânilor lor, sau și dascălilor, cari fiind ocupați cu învățătura cuvântului, nu au timp de a lucra pentru câștigarea hranei lor, pentru care și zice: „Boului ce trieră să nu-i legi gura“, (I. Timoth. 5, 18) și „vrednic este lucrătorul de plata sa“, așa că dascălul nu stă în nelucrare, ci lucrează, și prin urmare primește plată pentru acea lucrare. Dar a se ruga cineva lui Dumnezeu, și a postî stând în nemișcare, nu va să zica că lucrează cu mâinile; deci el numește lucrare aici, numai acea cu mâinile. Și pentru ca nu cumvă să bănuești altceva, imediat a adaos: „Umblă fără rânduială, nimic lucrând, ci iscodind“.

„Dar unora ca acestora poroncim, și îi rugăm întru Domnul nostru Iisus Christos, ca cu liniște lucrând să și mănânce pâinea sa.“ (Vers. 13). Fiindecă mai sus i-a atins tare, apoi aici voină a face cuvântul mai blând, a adaos: „Întru

Domnul“. „Ca cu liniște, zice, lucrând, să-și mănânce pânea lor“. Dar de ce n'a zis: «iar dacă nu sunt în neorânduială, să se hrănească de voi», — ci le cere pe amândouă, — și ca să fie în liniște, și ca să lucreze? Pentru ca să mănânce pânea câștigată prin lucrul mânilor lor, iară nu pâne streină.

„Iară voi, fraților, nu slăbiți a face bine“ (Vers. 13). Privește cum îndată după înfruntare s'a întors spre milă dragostea lui părintească. Nu a putut să întindă mai departe înfruntarea, ci iarăși i s'a făcut milă de îi. Și privește cu câtă prudență face aceasta; nu zice: «certați-i și treceți-li cu vederea, până se vor îndrepta», „ci voi fraților nu slăbiți a face bine“, adică «dojăniți-i, înfruntați-i, pedepsiți-i, însă nu-i lăsați a se prăpădi de foame. Dar dacă unul ca acesta având totul cu îmbelșugare din partea noastră, stăruiește încă în trândăvie, atunci ce e de făcut? Pentru aceștia, zice, v'am spus leacul: înfruntați-i când li dați ajutorul cerut, adică nu li dați curaj ca să mai ceară pe viitor, arătați-vă că sunteți supărați pentru această purtare a lor». Și în adevăr că o astfel de atitudine din partea noastră, nu e puțin lucru, pentrucă dacă voim cu adevărat ca îi să se îndrepte în viitor, nu trecem cu vederea de a-i și certă, odată cu ajutorul ce-l dăm. Spune-mi, te rog: dacă tu ai un frate trupese, l'ai lăsa oare să se prăpădească de foame? Eu nu cred, ci încă sunt sigur că odată cu ajutorul ce-i vei da, îl vei și pune în oarecare rânduială.

„Iară de nu ascultă cineva de cuvântul nostru prin epistolă“¹⁾ (Vers. 14). Vedeți că apostolul nu zice «cel ce nu ascultă, de mine nu ascultă, și prin urmare trebuie pedepsit aspru», ci „pre acela însemnați-l“, adică să-l aveți în vedere. Nici

¹⁾ *Notă.* Originalul grec este prooum urmează: „εἰ δὲ τις οὐκ ἁπανοῦει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειώσατε“, adică: *iară dacă nu ascultă cineva de cuvântul nostru prin epistolă, pre acela să-l însemnați, etc.* astfel că e de mirare, cum în ediția de Buzeu, s'a putut strecură o greșală atât de mare (*pre acela prin epistolă să-l însemnați*), schimbându-se textul și introducându-se aței sircine. (*Trad.*)

aceasta nu este o mică învățătură. „Și să nu vă însoțiți cu el“, după care adaogă: „ca să se rușineze“, iară mai departe să nu meargă cu asprimea, căci acestea sunt deajuns. După cum când a spus „dacă cineva nu lucrează, să nu mănânce“ s'a temut ca nu cumva unul ca acesta să piară de foame, și deci a adaos: „iară voi fraților, nu sălbiți a face bine“, — tot așa și aici spunând „să vă păziți“ și „să nu vă însoțiți“, i s'a părut că prin aceste cuvinte ușor ar putea cineva să fie tăiat din numărul fraților, sau că văzându-se fără nici un ajutor s'ar desnădăjdi și s'ar pierde, — de aceea imediat adaogă: „Și să nu-l socotiți ca pre un vrăjmaș, ci să-l învățați ca pre un frate“ (Vers. 15). Prin aceasta arată două lucruri: întâi, că a hotărît o mare pedeapsă contra unui asemenea frate — căci li poroncește lor de a se păzi, și a nu se însoți cu el — în același timp însă îi îndeamnă și pe dânșii de a-l sfătui neconținut ca pe un frate, ca să se lase de obiceiul de a cere. Că dacă chiar singur faptul cerșetoriei este vrednic de multă rușine, dar încă când mai este și muștrat, și când alții se păzesc de el, decât dispreț oare nu este apăsător un asemenea nenorocit? Oare aceasta nu este deajuns de a-l atinge în suflet? Dacă numai codindu-se unia, sau murmurând când fac milostenie, și încă aprind pe cei ce li primesc acea milostenie — și să nu-mi spui de cerșetorii cei nerușinați, ci pentru acei vrednici de milă, — dar încă dacă ar mai avea și dreptul de a certă aspru, ce nu ar face? Și un asemenea fapt cum n'ar fi vrednic de pedeapsă?

Dar noi nu facem așa după cum zice apostolul, ci ca și cum am fi foarte nedreptățiți, așa batjocorim și disprețuim pe cerșetori. Nu dai milostenie, bine; dar de ce te și mâinii? „Învățați-l, zice, ca pre un frate“, însă nu-l batjocori ca pre un vrăjmaș. Dar cel ce învață pe fratele său, nu o face aceasta în public, nu-i aruncă în față insulta, ci în particular și cu cea mai mare băgare de samă, fiind mahnit pentru că a venit ocazia de a-l certă, fiind scârbit, cu alte cuvinte plângând și văicărindu-se. Așa dar, noi să sfătuim pe fratele care stă în nelucrare

cu cuget frătesc, și cu intențiune frățească, și să nu ne arătăm supărați că i-am dat, ci pentrucă el a călcat poronca apostolului stând în nelucrare. Fiindcă care ți este câștigul? Dacă și după ce ai dat îl mai batjocorești, și încă ai vătămat plăcerea darului; dar încă când nici n'ai dat și batjocorești, apoi ești rău oare nu ai cauzat acelui nenorocit? S'a apropiat acel nenorocit de tine, și în loc de milostenie a primit dela tine o rană mortală, după care pleacă plângând. Când ei din cauza sărăciei este silit a cerșetori, și pentrucă cerșetorește este batjocorit, apoi privește câtă nedreptate, și câtă pedeapsă nu se cuvine batjocoritorilor! „Cel ce necinstește pre sărac, zice, mânia pre cel ce l-a făcut pre el“ (Prov. 14, 31). Căci, spune-mi, te rog: Dumnezeu l-a lăsat ca să fie sărac pentru tine, ca să ai ocazia de a te viudecă pe sine-ți, și tu batjocorești pre cel ce este sărac pentru tine? Câtă nerecunoștință nu este aici? „Să-l învățați“ zice, ca pre un frate“, adecă că și după ce i-am dat, suntem datori a-l sfătui, dar încă când nu i-am dat nimic și-l batjocorim, atunci ce justificare avem?

„Si însuși Dumnezeu! păcei să vă dea vouă pace totdeauna, în tot chipul“ (Vers. 16). Privește cum atunci când el poroncește cele ce trebuie a se face, le pecetluiește așa zicând cu rugăciunea, pe care o pune ca o pecete peste toate. „Să vă dea, zice, pace totdeauna, în tot chipul“, căci această este ceca-ce se cere, adecă de a avea pace totdeauna. „In tot chipul“, adecă de nicăiri să nu avem motiv de ceartă, căci pacea este bună peste tot locul, chiar și cătră cei deafară. Ascultă pe apostol ce spune în altă parte: „De este cu puțință, încât este despre noi, cu toți oamenii având pace“. Nimic nu poate fi mai potrivit de a reuși în cele ce voim, ca a fi pacinic, netulburat, a scăpa de nemulțămirile lăuntrice, și a nu avea nici un vrăjmaș.

„Domnul să fie cu voi cu toți. Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel, care este semn în toată epistolia; așa scriu. Darul Dom-

nului nostru Iisus Christos cu voi cu toți. Amin". (Vers. 17. 18). Aceasta o spune scriind în orice epistolă, ca nimănui să nu-i fie cu puțință de a le falsifica, punând iscălitura sa ca o dovadă mare a autenticității conținutului din ele. Închinăciune el numește rugăciunea ce o face mai sus (Domnul să fie cu voi cu toți) arătând prin aceasta că îi săvârșiau atunci toate cele duhovnicești, și că trebuia a-i saluta, căci lucrurile mergeau așa de bine. Eră deci o adevărată rugăciune izvorâtă din inimă, și nici decât numai un simbol al prieteniei. Dela aceasta a început epistola, și cu ea a și sfârșit-o, îngrădind cele spuse ca cu niște ziduri mari de amândouă părțile, punând și o temelie sigură, și sfârșitul tot atât de sigur, căci zice: „Char vouă și pace“, iară la urmă: „Charul Domnului nostru Iisus Christos, cu voi cu toți. Amin“. Aceasta a făgăduit și Domnul spunând ucenicilor săi: „Iată eu cu voi sunt întru toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Math. 28, 20). Dar aceasta se petrece numai când noi voim, căci nu numai decât va fi cu noi, dacă noi suntem departe de el.

«Cu voi voiui fi, zice, totdeauna» și deci, să nu alungăm darul. «Păziți-vă, zice, de tot fratele ce umblă fără rânduială». Pe atunci eră un mare rău de a fi tăiat cineva din comunitatea fraților credincioși. Cu această pedeapsă se pedepseau pe atunci toți cei abătuți, duple cum zice și aiurea: „Cu unul ca acesta nici să nu mâncați“ (I. Corinț. 5, 18). Dar astăzi cei mai mulți nu consideră ca mare acest fapt, și de aceea toate s'au stricat, toate s'au amestecat, iară noi trăim la un loc cu preacurvarii, cu curvarii, cu lacomii, și în fine cu oricine s'ar întâmplă. Dacă pe atunci îi trebuiau a se păzi până și de cei ce stăteau în nelucrare, apoi cu cât mai mult încă de alții? Și ca să afli cât de grozav eră de a fi cineva tăiat din comunitatea fraților, și cât folos aducea o asemenea pedeapsă celor ce o primeau cu recunoștință, ascultă cum acel nenorocit născut în păcat, acel ce a ajuns la cea mai de pe

urmă răutate, acel ce a curvit cu atâta nerușinare, care nu se spune nici chiar printre păgâni, acel ce purtă rana în nesimțire — și aceasta este culmea corupțiunii, — acel nenorocit, zic, atât de mult s'a muiat și s'a umilit, încât a făcut pe Pavel să zică: „Că destul este unuia ca acestuia certarea a-
ceasta, pentru aceea să întăriți spre dănsul dragostea“ (II. Corinth. 2, 6. 8). După cum este tăiat un membru al trupului, astfel eră atunci cel tăiat din comunitatea credincioșilor. Cauza pentru care o asemenea pedeapsă eră considerată ca ceva grozav pe atunci, iară a fi în comunitatea fraților ca un bine mare, ușor se poate înțelege. În timpurile acelea toți viețuiau la un loc, ca și cum ar fi viețuit în aceeași casă, având cu toții un singur tată, și împărțându-se din aceeași masă.

Astfel viețuiau creștinii primitivi de prin toate bisericile de sub soare. Deci, când cineva cădea într-o asemenea pedeapsă, cât de mare credeți că eră răul rezultat de aici? Acum însă, nu se pare a fi așa de mare acel rău, pentrucă nici a vieții la un loc nu se crede a fi ceva mare. Ceea-ce pe atunci se credea de o mare pedeapsă, astăzi se întâmplă și fără pedeapsă, din cauza marci răcirii a dragostei, căci ne ferim unii de alții fără nici un cuvânt. Iară cauza tuturor acestor rele, este că lipsește dragostea. Aceasta a dărîmat și a făcut să dispară toate cele frumoase, strălucite și respectabile din biserică, cu care ar fi trebuit să ne mândrim și să ne bucurăm. Este un mare curaj din partea dascălului, de a pedepsi pe discipuli, însă numai atunci, când el are un capital moral câștigat prin propriile sale ostenele, pentru care și zicea Pavel: „Voi știți cum trebuie a ne urmă“ (imită), căci dascălul adevărat trebuie a fi dascăl mai mult al vieții, adecă al purtării în lume, decăt al cuvântului.

Să nu creadă nimeni că acestea sunt spuse de mine numai ca vorbe umflate, căci eu le-am grăit fiind silit de împrejurări, și totodată fiindcă sunt folositoare obștiei. „Că noi, zice, n'am umblat fără de rânduială întru voi, și nici în dar pâne am mâncat dela cineva“. Aici arată că acei The-

salomiceni erau poate săraci, și să nu'mi spui că poate nu erau toți săraci, căci apostolul vorbește aici mai mult de săracii cari nu puteau să-și câștige în alt mod hrana trebuincioasă, decât numai prin lucrul mânilor lor, și nu de alți săraci. Căci el n'a zis: «ca să aibă dela părinții lor» ci „ca lucrând să mănânce pâinea lor“. «Dacă eu, zice, predicatorul vostru, dacă eu propoveduitorul cuvântului învățăturei, și m'am temut ca să nu vă îngreuez pre voi, apoi cu atât mai mult cel ce nu vă folosește cu nimic». Aceasta este cu adevărat greutate, când cineva nu dă cu toată buna-voință, însă el nu la acei săraci face aluziune, ci la acei ce nu aveau cu ușurință cele trebuitoare vieții. De ce tu nu lucrezi? Pentru aceasta ți-a dat Dumnezeu mâni, nu ca să iai dela alții, ci ca să dai altora.

„Iară Domnul să fie cu voi“. Aceasta se cade de a o dori și nouă înși-ni, dacă facem cele ale Domnului, căci ascultă ce spune Christos: „Mergând învățați toate neamurile botezându-i în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duch, și învățându-i pre dânșii să păziască toate câte am poroncit vouă; și iată eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Math. 28, 19. 20). Dar acestea nu sunt zise numai lor, ci și nouă, și prin urmare datori suntem de a face toate câte ni s'au poroncit. Cum că nu numai lor li s'au adresat acele cuvinte, se vede lămurit din expresiunea „până la- sfârșitul veacului“, cuvinte care se rapoartă la toți acei ce în scurgerea timpului vor călca pe urmele acelorora.

¹⁾ «Dar, zici, cuvintele acestea sunt adresate către dascăli, cari propoveduiesc cuvântul adevărului, și nu către cei ce nu sunt dascăli». Fiecare din voi, iubiților, dacă voinște poate să fie dascăl, de nu al altuia, cel puțin al său. De aceea mai întâiu învăță-te pe sine-ți. Dacă vei învăța toate câte a poroncit, prin aceasta vei câștiga mulți imitatori. După cum lumânarea când este

¹⁾ *Partea morală.* Despre aceea, că fiecare este dator de a învăța pe cei din casa sa prin cuvânt și fapte, ca să facă fapte bune. (Veron).

aprinsă poate să aprindă mii de mii de lumânări, iară când este stinsă, nici sie-și nu poate să-și procure lumină, și nici pe altele nu poate să le aprindă, tot așa este și cu viața curată; dacă lumina din noi este strălucitoare, atunci vom putea face mii de discipuli și de dascăli, căci neîi stăm în fața lor ca un arhițip, adecă ca un model demn de imitat, adecă pildă vie de fapte bune. Niciodată nu vor putea folosi pe auditori atât de mult cuvintele noastre, pe cât vor folosi viața voastră cea neprihănită. Căci fie, de ex. un bărbat iubitor de Dumnezeu, strălucind în fapte bune și având și femei, — căci e posibil a avea și femei, și în același timp să fie plăcut lui Dumnezeu, — și copii, și slugi, și prieteni; ei bine, oare acest bărbat nu vă va putea folosi vouă tuturor mai mult decât mine? Pe mine mă auziți odată sau de două ori în cursul lunei, sau poate că niciodată, și ceea-ce auziți poate păstrați numai până la pragul bisericei, iară după ce ați ieșit afară le-ați uitat, pe când viața aceluia având-o înaintea ochilor încontinuu, mult vă va folosi. Când el fiind batjocorit nu batjocorește, oare nu va întipări, și nu va înțepeni prin blândeța lui în sufletul batjocoritorului sentimentul rușinei? Chiar de nu ar mărturisi el imediat folosul, fie din cauza mâniei, fie din cauza rușinei, totuși îndată va simți, și se va umili. Este cu neputință ca un om batjocoritor, chiar de ar fi flără sălbatecă, atacând pe unul fără răutate, să nu se folosească mult din purtarea blândă a acestuia. Cele bune chiar de nu le săvârșim noi, totuși laudăm cu toții, și admirăm pe cei ce le săvârșesc. Femeea de asemenea când vede pe bărbatul său blând și îngăduitor, mult câștigă; de asemenea și copilul. Este cu puțință deci, de a fi fiecare dascăl. „Zidiți-vă unul pre altul, zice, precum și faceți” (I Thes. 5, 11). Căci spune-mi, te rog: a urmat vre-o pagubă în casă? Iată că femeea se tulbură, ca fiind mai slabă, ca mai luxoasă, ca mai iubitoare de po-doabe, — dar dacă bărbatul este filosof, râde de acea pagubă, mângâie pe soție, și ea atunci se convinge și suferă cu curaj. Prin urmare n'a folosit-o pe dânsa cu mult mai mult purtarea bărbatului, decât cuvintele noastre? A vorbi este foarte ușor, a face însă, când nu găsim în nevoe este foarte greu. De aceea mai mulți dela fapte se îndreptează natura omenească. Atât de mare este însemnătatea virtutei în viața omenească, c

de multe ori chiar o slugă a folosit o casă întreagă împreună cu stăpânul ei. Nu degeaba și nici cum s'ar întâmpla îndeamnă Pavel încontinuu pe discipuli, ca să se îndeletnicească cu virtutea și să fie supuși și ascultători stăpânilor, nu atâta îngrijindu-se el de slujba stăpânilor, pe cât ca să nu se defalme curvântul lui Dumnezeu și învățătura, și când acestea nu se defalme, iute vor fi și admirate. Cunosce chiar eu multe case, care s'au folosit mult dela virtutea slugilor. Deci, dacă o slugă care stă sub autoritatea stăpânului este în stare să pună în orânduială pe stăpân, apoi cu atât mai mult o pot face aceasta stăpânii. Împărțiți cu mine, vă rog, slujba aceasta; eu vă vorbesc în public, dar și voi fiecare în particular, și fiecare să ia în mâinile sale mântuirea aproapelui său. Cum că trebuie ca stăpânii caselor să prezideze pe toți ai lor în aceste chestiuni, ascultă pe Pavel, unde anume trimite pe femei: „Iară de voiesc să știe, zice, întrebe acasă pre bărbații lor” (I Corinth. 14, 35). iară nicidecum nu le trimite la dascăl. După cum sunt dascăli și printre copiii ce învață literile alfabetului, tot așa și în biserică, căci apostolul nu voiește ca dascălul să fie supărat de toți. Și de ce? Pentrucă mari bunuri vor ieși de aici, căci atunci osteneala dascălului nu va rămânea zadarnică, ci fiecare dintre discipuli imitându-l, va deveni iute și el dascăl, și va avea aceeași îngrijire față de alții, precum a avut-o dascălul către el. Privește câtă slujbă aduce casei femeia: îngrijește de casă și de toate ale casei, se îngrijește de slugi, îmbracă pe toți cu mâinile ei, ea face ca copiii tăi să-ți zică tată, ea te scutește de curvăsării, ea te ajută ca să pășești pe calea prudenței, ea în fine este caro ți contenește ațîțarea cea furioasă a naturii tale omenеști. Ei bine, ajut-o și tu și-i răsplătește binele ce-ți face. Cum? Întinde-i mâna de ajutor în cele duhovnicești. Când tu ai auzit ceva folositor și bun, aceea, ca și rândunelele, purtând-o în gura ta du-o acasă, și o pune în gura mamei și a puilor ei. Și cum nu este absurd, ca în toate celelalte să preținzi înțâietatea și să fii stăpân asupra ei, iară în cele duhovnicești să te dai la o parte? Stăpânitorul nu în cinste trebuie a covârși pe cel stăpânit, ci în virtuți. Aceasta este datoria celui ce stăpânește, și acesta este succesul lui, pe când al celor stăpâniți este de a ascultă. Dacă

tu te bucuri de multă cinste, aceasta nu e nimic față de tine, căci cinstea o capeți dela alții, pe când dacă strălucești prin marea ta virtute, aceasta este întreagă a ta. Ești cap femeii; prin urmare pune în bună rândueală, tu capul, pe întregul corp. Nuvezi cum capul nu atâta întrece pe celelalte mădulări ale trupului prin locul ce-l ocupă, pe cât prin îngrijirea ce o are de întregul trup, ca și un cârmaci de corabie, care îngrijește de totul? În cap sunt și ochii trupului, dar și ochii sufletului; de acolo se scurge în aceștia prevederea de cele ce vor fi, de acolo purcede suveranitatea. Unia sunt puși spre slujbă, iară ceilalți spre a porunci. Toate simțurile de acolo își au începutul și sorgintea; organele vocii de acolo se trimit, prevederea, adică perspicacitatea de acolo purcede, mirosul, și simțul în genere de acolo, căci obârșia nervilor și a oaselor de acolo își are ființa. Acum ai văzut că capul covârșește pe trup mai mult prin pronia lui, decât prin cinste? Tot așa și noi să stăpânim pe femei; să le covârșim nu prin aceea ca să ciutăm mai multă cinste din partea lor, ci prin aceea de a li se face mai mult bine de cătră noi. Am arătat că femeile nu puține servicii ni aduc nouă; dar dacă am voi ca să li întoarcem răsplata în cele duhovnicești, noi le-am covârși pe ele; fiindcă în cele trupesti nu e cu putință de a stabili o contrabalantă dreaptă. Căci ce? Aduci în casă mulți bani? Dar femeia îi păstrează, așa că contrabalantă aici este îngrijirea ei, de care se simte mare nevoie, fiindcă mulți au strâns averi, dar fiindcă nu avea cine să le păstreze, au pierdut totul. Față de copii amândoi sunteți părtași, și binefacerea fiecăruia este deopotrivă; dar și aici femeia este care are o slujbă mai obositoare, căci ea poartă pe cel zămislit, și tot ea este cea care suferă durerile. Așa că tu vei putea să o covârșești numai în cele duhovnicești.

Deci, iubitorilor, să nu ne îngrijim, cum să facem averi, ci cum sufletele ce ni s'a încredințat să le prezentăm înaintea lui Dumnezeu cu curaj și încredere, căci punându-le acelea în bună orânduială, ne vom folosi și pre noi foarte mult, fiindcă cel ce învață pe altul, chiar de nu ar face nimic alt, cel puțin se va simți umilit prin vorbă, când se vede pe dânsul răspunzător de cele pentru care ceartă pe alții. Deci, fiindcă ne folosim și pre noi, și pre femei, prin în-

vătăturile noastre, iară prin ele folosim întreaga casă, ceea-ce este plăcut și lui Dumnezeu, să nu ne obosim îngrijindu-ne și de sufletele noastre, și de ale celor ce ne slujesc pre noi, ca astfel pentru toate să luăm resplata și împreună cu această bogăție să ajungem cu pace în sfânta cetate, care este muma noastră a tuturor, voiui să zic, în Ierusalimui cel de sus. Din care fie a nu cădea nici odată, ci strălucind prin purtarea cea mai frumoasă să ne învrednicim a videă pe Domnul nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duch, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

F I N E